JOHAN ANDERS WADMANS

SAMLADE SKRIFTER

MED ORDFÖRKLARINGAR OCH BIOGRAFISKA UPPLYSNINGAR M. M.

UTGIFNA

AF

Joh. Gabr. Carlén.

"Tidehvarfvet, det han lefvat i,
sällan vridit lagern kring hans hjessa.
Men ett folk dör ut, och sekler gå förbi
Skaldens minne öfverlefver dessa"

WADMAN.

STOCKHOLM.
Ebeling & Comp.
1869

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

SÄLLSKAPET GÖTA PAR BRIKOLL

TILLEGNAS DENNA UPPLAGA AF DESS ORDENSSKALDS OCH TALARES SAMLADE SKRIFTER af utgifvaren

Joh. Gabr. Carlén.

"Hvem är, som ej vår broder mins, Fastän hans skugga mer ej fins? Fastän hans valdthorn tystnat har, Är skogens genljud ändå qvar. Än Floras fåglaskara Skall ömt hans spel förklara. Än jägarn vid sin snara Skall på sin pipa svara Hur, ibland Orfei söner Af Bacchus krönt så sköner, Han utan like var." FÖRORD.

Nära fyra tiotal af år ha förflutit, sedan Wadmans "samlingar", hans LEKOCHALFVAR (såsom han sjelf kallade dem) först utgåfvos från trycket. Genom en senare upplaga (1855) räddade *Herman Bjursten* på ett förtjenstfullt sätt dessa originella skaldeskapelser från den glömska, hvari de en tid försjunkit, men ur hvilken de senare framgått så mycket mer odödliggjorda. Sistnämde upplaga finnes icke mer i bokhandeln, hvarföre undertecknad blifvit vidtalad att anordna en ny, den närvarande. Men detta förtroende har varit så mycket svårare som Wadmans efterlemnade manuskripter, dem Bjursten haft att tillgå, tyvärr efter dennes död på ett outransakligt sätt gått förlorade eller åtminstone icke kunnat påträffas bland hans papper.

Att utgifva Wadmans skrifter i deras ursprungliga skick var för öfrigt ett temligen äfventyrligt företag. Emellertid har jag vågat försöket och — så långt den icke alltför ömtåliga, den beryktade "anständigheten" tillåtit det — på sina respektiva ställen återställt ur-texten, hvilken genom föregående menlösa ändringar till en stor del råkat ut för verkliga plattheter och förlorat sin friska naivitet, sin udd, sin kraft, till föga fromma för skaldens minne. Ty "Wadman har liksom Bellman" — heter det i en recension — "undergått en icke obetydlig kastrering i en illa förstådd anständighets intresse, om hvilka ändringar en författare med rätta yttrat att "cynismen qvarstod halftäckt, gröfre och vidrigare just genom de undergångna stympningarne och öfverkastade slarfvorna."Efter wadmanska manuskripternas omnämda försvinnande skulle jag, i afseende på textens revidering, haft svårt att reda mig, om jag ej varit i tillfälle att rådfråga f. d. dockmästaren i Stockholm ingeniör Gustaf Hasselgren (Brauns gamle "vapenbroder"), som anlitat sitt goda minne och hvilken jag härmed offentligt hembär min broderliga tacksägelse.

En annan man — från yngre tiden — är, bland andra, litteratören J. Philipsson i Göteborg, hos hvilken jag också specielt står i tacksamhetsskuld, icke allenast för brikollstalens återställande, utan ock till största delen för de upplysningar om göteborgs-förhållandena, som meddelas i närvarande upplaga, efter hvars utgifvande jag icke har något annat att tillägga, än det öfverflödiga att

"skaldens minne öfverlefver"

både denna och alla framtida upplagor *).

Stockholm i november 1869.

Joh. Gabr. Carlén.

) I denna fins inrymdt både allt hvad Wadman sjelf upptagit i sina "samlingar" och allt af fullt värde i Bjurstens upplaga, äfven ur "bihanget" till densamma, med undantag af tvänne poemer: Adam och Eva ("Kanske du vet icke, käraste bror") samt Till Bacchus, hvilka icke äro författade af Wadman, utan det förra af E. A. Windahl och infördt i hans "En liten rimmares försök" (1788, 89), det senare af assistenten Roth (jemför anm. nr 1 på sid. 533). Också den närvarande är försedd med ett "bihang", men af helt annan art än det bjurstenska (se sid. 54l). Biografi).

Bref till Wilhelm von Braun.

Hon är borta, långt borta, som kysste så ljufligt, Hon med honung på lappen och blomman på kinden. Hennes eder, de falska, de flögo för vinden — Att bedragas i kårlek år smärtande grufligt. Ack, god natt, mina sorgliga oden ! Mycket bättre än lifvet år döden.

Wadman.

Låt aldrig ditt lynne bli tidernas slaf, Fast en dag tar åter, hvad annan dag gaf! Nej, sätt dig, tag slefven, ror om i din bal Och drick de omvexlande tidernas skål!

Wadman.

Upptag, broder, såsom ett bevis på min beundran för ditt snille och ditt hjerta att jag vågat pryda början af denna bok med ditt namn, ett namn, liksom J. A. Wadmans, af mången misskändt, men af ännu flera älskadt och uppburet. San var också en poetisk genius, nära befryndad med din egen, och de båda motton af hans hand, hvarmed jag inledt denna dig tillegnade lefnadsteckning, karakterisera måhända i någon mån arten äfven af ditt skaldskap och din personlighet . . . Den sanna humorns väsende är dualismen af det "svarta och det hvita'? — för att tala i Wadmans stil — af sorg och glädje, af tårar och löjen. Hopen, som endast fäster sin blick vid den leende ytan, förmår icke genomtränga den, förmår icke fatta de rörelser, som före-

*) Denna väl genomtänkta, af Bjursten 1855 författade biografi har undertecknad, dels för dess eget värde och dels af pietet mot den sorgligt hädangångne författaren, i stället för att bearbeta densamma, här bibehållit i det närmaste orubbad. Blott några uppenbara misstag äro rättade samt otillräckliga upplysningar uteslutna för mera

fullständiga, hvarjemte tillagts åtskilligt nytt, hvad som visar sig af "noterna", Utgifvaren.gå derunder ... den märker icke att ofta för den ystra, sprittande bacchanalen varit "*en törntagg pennan och bläcket tårar*", såsom du sjelf någorstädes yttrat. Om man också icke med läsarprestens fanatism fördömmer den "glade skalden", hvars lyra klingar till "Evans och Fröjas lof", om man icke öfverhöijer honom med smädelser såsom en korag för alla möjliga laster, så skrattar man på sin höjd åt den träffande satiren, det målande uttrycket, det ystra och frivola skämtet, utan att deruti se eller vilja erkänna dess inre sanning, dess djupare betydelse ... Så har det gått med den skald, hvars diktning och lefnad utgöra föremålet för närvarande teckning.

I en tid, då så många "dikter" af kända och okända författare öfversvämma våra boklådor, torde en skald, hvars toner redan börjat förklinga, med rätta kunna fordra att återfå sin plats framför dagens lätta rimmarslägte. Många vänner af J. A. Wadmans sångmö hafva funnits och finnas ännu, men, såsom jag ofvanföre antydt, man har i allmänhet om honom ett skeft begrepp, en ytlig kunskap. En och annan visa, sjungen vid bålen, en och annan, olta temligen grofkornig anekdot, berättad bland lustiga bröder ... se der den grund, på hvilken det allmänna omdömet om såväl hans diktkonst som hans personlighet stödjer sig, sedan de af skalden sjelf för många år sedan utgifna "Samlingar" längesedan försvunnit ur bokhandeln.

Tiden synes derföre vara inne att uppsöka den nästan förgätna sångarbilden — att rycka honom ur glömskans skräpvrå, tvätta dam och spindelväfvar från hans ursprungligen så sköna drag och uppställa honom på sin behöriga plats i svenska sångens Panteon. Mitt åtgörande härvid är dock ganska ringa. Jag behöfver icke göra något annat än ställa fram honom i en passande belysning — och den *verklige kännaren* af sådana målningar skall skynda att göra honom rättvisa och nu, såsom alltid, förr eller senare, draga opinionen med sig ...

Stränga nykterhets-ifrare hafva brännmärkt Wadman såsom en härold för utsväfningar och hejdlösa orgier, och utan att göra sig fullt reda hvarken för hans lefnad eller skrifter, hafva de käckt brutit stafven öfver den olycklige i armod lefvande, i armod döende skalden. Att kasta en blick in i djupet af hans eget hjerta, att följa dess tystastrider, dess djupa smärtor under glädjens stormande yta, under humorns sprittande löjen, dertill ha de icke gifvit sig tid, eller ha de icke förmått att göra det. Och likväl framskymtar i de mest uppsluppna af Wadmans bacchanalier detta vemod på "botten af kannan", denna "sorg i rosenrödt", som i hvarje ädelt och känslofullt hjerta, hos hvar och en med någon poetisk verldsåskådning begåfvad läsare aldrig förfelar att väcka deltagande och sympati. Och hvad de allvarsamma dikterna af hans hand beträffar, så tvekar jag icke att tillerkänna många bland dem ett ganska högt värde, i trots för den ojemnhet de stundom röja i formen. Det ligger på botten af hela denna diktning en djup känsla för sanning och skönhet, som aldrig förnekar sig, vare sig att skalden vänder åtlöjets vapen mot flärden, lumpenheten och skrymteriet eller med allvarets hela kraft kastar sig öfver hvad som synes honom lågt och uselt. Den djupa melankolien, som stundom framblickar ur hans skämt och andas genom hans allvar, skall i alla tider fängsla dem, som förstå den tysta kampen i ett sångarhjerta, i ständig strid mot den verklighet, som omgaf honom, den bittra verklighet, som man kallar verlden. Ensam vandrande dess branta stig, utan att någonsin, såsom han sjelf sjunger:

"......under eget tak Samhällslifvets guldäpplen få njuta",

fick han småningom lära sig att ungdomens drömmar äro snart förvissnande rosor, hvilkas doft försvinner, medan för hvarje steg det hvassa törnet stinger foten. Och de försvunno allt mer, dessa kära drömmar om allt hvad hjertat hoppas i ungdomens vår ... om kärlek, vänskap och tro ... om en dygd, som aldrig "skiftar färgen", om en framtid full af ljus och sällhet. Alltmera enslig blef skaldens väg, allt trängre blef den krets, som ännu förstod och älskade honom, allt djupare föllo bekymrens skuggor, allt hårdare blef brödet, allt kallare de hjertan, till hvilka han ville sluta sig med sin egen varma lågande själ. Då drog han sig tillbaka, ensam med sin saknad och sin lyra och endast sångmön hörde honom, då han biktade sin sorg:

"Hvad söker min Hildur bland bofvar och dårar I trängselen här?"Jag söker en ört, ty mitt hjerta man sårar, Som läkande är." Sök du, goda Hildur, fast tårarne rinna! Den läkande örten en gång skall du finna, Som, helande såren, förljufvar din nöd. Förskräcks ej, fast örten är bitter till smaken, Förskräcks ej för namnet — det gör ej till saken: Den läkande örten, du sökt, heter ... död."

Men det är icke endast den tröstlösa sorgen, den djupa melankolien, som uttalar sig i dessa sånger. Nej, det finnes ögonblick, då ännu lyckan blommar, hoppets leende vår grönskar, ungdomens illusioner blifva verklighet ... Den trånga skrubben vidgas: den förbytes till ett landskap, skiftande i aftonrodnans färg, der "Hildur" går med sina lam och der en hydda, "högröd som skarlakan", öppnar ett leende och lycksaligt tjäll i sin "lilla vrå bland bergen":

"Hon är befäst, min lugna hydda, Så otillgängelig, som säll, Ty mörka skogar, höga fjäll Mot verldens stormar henne skydda. Hvart jag af ödet jagas må, Jag längtar åter till min vrå. Min lilla vrå bland bergen. . . . . Att lyckans yra fjäril fånga Jag löper aldrig mer omkring, Ty jag har lärt att ingenting Man vinner så med mödor många. Nej, jag har lycka nog ändå: Min sköna fånge i min vrå, Min lilla vrå bland bergen!"

Se der målet för skaldens ärelystnad, innehållet af hans drömmar! Från toppen af den klippa, som skyddande reser sig öfver hans drömda hydda, ser han med filosofiskt förakt ned på menniskornas äflanden, på den oro, som jagar verldens dårar. Intet begär efter rykte eller guld grumlar hans själ, ingen afund öfver de storas makt fyller hans hjerta. Med den vises löje på sina läppar flätar han en ranka kring sin tinning, fattar sin lyra och sjunger vid sin Hildurs sida till samma tema som Horatii: *Beatus ille, qui procul negotiis:*"Jag öfvergett den stolta hop, Som, trängd i gyllne salar, Alltsen den tömde mina stop, Med glömska mig betalar. Naturen skall min tillflykt bli: Der vill jag lefva glad och fri Och le åt allt storprateri, När stora verlden talar."

Men, ack, den ljufva villan försvinner ... från sin himmel jagas skalden bort. Penseln faller ur hans hand ... blommorna vissna, vårens balsamiska vindar susa ej mer ... Hildur är trolös, som förut, och "vrån bland bergen" förvandlas till en trång och dyster kammare, fyra trappor upp, med utsigt åt en mörk och smutsig gränd. Den arme skalden blåser i de af kölden halfstelnade fingrarne, och hans öga hvilar dystert på de nakna, fuktiga väggarne ... Verkligheten lägger ånyo hela sin blytyngd öfver det varma hjertat ... slafven har återfått sina bojor, och ingen vänlig hand torkar ångestsvetten ur hans panna ... Lyran tystnar: hänryckningen — ögonblickets barn — räknar blott sekunder ... Nåväl, ut i verlden lockas den öfvergifne ... ut, för att der söka, icke en läkande, men en döfvande ört ... ut för att gyckla bland "verldens dårar", oförstådd till sitt inre djup, men omtyckt och eftersökt af mången för den leende ytan*).

Sådant var hans lif:

"Jag vill, så länge jag andas, Fröjda mig med mina bröder Åt denna drufva, som föder Lust i det blod, der den blandas."

Och skalden var icke mer den enslige drömmaren, icke heller verldsföraktaren med sina bittra minnen, sin djupa, smärtfulla melankoli.

*) I afseende på ofvanstående resonemang har en recensent, måhända icke utan skäl, ansett att Bjursten utgifvit Wadman för att vara mera sentimental, mera brådjup än han i sjelfva verket var. "Det är för båldt intressant", heter det, "att en man hela sin lifstid af sviken kärlek bär ett Vesuvius af qval under västen, hvilket han blott någon gång då och då låter utbryta, och för öfrigt visar den mest leende och öfverdådigt skämtande yta — det är för båldt intressant, derföre att det är vulkaniskt. Men Wadman var ingen sådan natur: han var en stoisk epikuré, i lefnadssätt ej olik Horatius, och på;ninner ofta om honom till innehållet, ehuru Wadman satte alltför litet värde på formens klassiska fulländning". *Utgifvaren.*Han tryckte glädjens mask på sina drag, klädde ut sig till en "lustig person", förträfflig — för att nyttja hans egna ord — "både i farsen och skådespelet" ... I bålens Lete släcktes hans qval, på andra toner steg sången från hans läppar och skämtet gnistrade som drufvans blod i pokalen. Det är sant ... det var icke alltid gratier som lekte kring denna pokal, och skämtet framträdde stundom utan att höljas i behagens slöja. Men man öfversåg gerna med hans synder mot hvad man — ofta falskt nog — kallar "anständigheten", och man räknade icke så noga på ett eller annat grofkornigt uttryck, endast man fann det träffande. På detta sätt uppkommo, som du alltför väl känner, många verser af Wadman, hvilka det icke torde vara tillständigt att offentliggöra, oaktadt den ofta originella humor, som gör att sjelfva plumpheten mindre stöter. Men äfven om man afräknar dessa, återstå ändå tillräckligt många för att häfda honom ett utmärkt rum

bland våra humorister, på samma gång som hans allvarsamma dikter, hans naturskildringar och idyller bevisa hvad han, under lyckligare omständigheter, med en mera harmonisk utveckling skulle kunnat blifva för den svenska sången, äfven inom den mera ideala arten af poesien.

Sådana som de nu framträda, skall du emellertid i dessa dikter endast finna fragmenter, omöjliga att sammansätta till en helgjuten byggnad. De äro foster af denna inre nödvändighet, som drifver en rikt utrustad sångar-ande till produktion utan någon annan afsigt än den, som ligger i poesiens eget inre väsende. Hos nästan ingen af våra svenska skalder skall du finna denna (om jag så får kalla det) afsigts-löshet i så hög grad som hos Wadman. Öfverallt träffar man en sångare, hvars enda mål är sången sjelf. Guld och rykte — dessa siréner, som tjusat så många af skaldekonstens dyrkare — ega för honom ingenting lockande. Hans sångmö är ett ögonblickets barn, och den drägt, i hvilken hon framträder, synes också stundom mindre vårdad. Hvad Wadman en gång sjungit, det var förbi för skalden sjelf, omkring ingen faderlig hand om de foster, dem han så rikligen strödde Han tog sig. Uttrycket, om också stundom kantigt eller skränigt, fick stå der för hans räkning, sådant som ögonblickets ingifvelse alstrat det. Han brydde sig icke om att fila eller slipa sina verser, ty han frågade föga efter hvart de togo vägen. De voro från början ingalunda ämnade att presenteras den stora allmänheten invecklade i "tryckpappers-blöjorna". Då han slutligen, på sina vänners enträgna uppmaning, förmåddes att utgifva en del af hvad han skrifvit, synes detta hafva skett i brådska och under den lidande skaldens sista tid, då hans kraft redan var bruten. Af fruktan att stöta, uteslöt han många af sina bästa stycken, stympade och ändrade andra. Men såväl uteslutningar som ändringar äro, med få undantag, mindre lyckliga. Sedan jag kommit i besittning af hans egenhändiga manuskripter, äfvensom af åtskilliga afskrifter gjorda af hans vänner, har det varit mitt bemödande dels att, så vidt möjligt är, återställa hans sånger i deras ursprungliga form, dels utgifva hvad som hittills icke blifvit tryckt, så vida detta synts mig förtjena att komma till allmänhetens kännedom. Beskaffenheten af Wadmans manuskripter gör emellertid detta arbete ganska svårt och visar dessutom bäst huru föga värde han sjelf satte pä alstren af sin penna. Verser, skrifna på små lappar, på baksidan af räkningar, bref och qvittenser, finnas i stor mängd. Många af dessa äro mer eller mindre obetydliga tillfällighets-dikter, andra sakna öfverskrifter och i några finnes icke ens samma ledande tanke, som genomgår det hela. Drifven af ett dunkelt produktionsbegär, synes skalden ha ryckt till sig den första papperslapp han kommit öfver för att derpå nedskrifva sina inspirationer*). Också kastar han sig med största lätthet öfver från ett ämne till ett annat, så att man stundom alls icke vet hvar man har honom. Den ingifvelse, som fattar honom, är mycket oregelbunden och saknar ofta en bestämd hållpunkt, men den fängslar ändå genom makten af det geni, som öfverallt framblixtrar, och genom den qvickhet, som, fastän ofta burlesk, stundom i uttrycket plump, likväl merendels förvånar och roar genom det originella både i formen och innehållet.

Ingen lärer kunna frånkänna Wadman att ha varit utrustad med ett stort poetiskt geni. Men geniet är icke tillräckligt för att bilda en stor skald. Arbete och studier — en fortsatt harmonisk

*) Det var mestadels åt andra han öfverlemnade omsorgen om sina dikters samlande och ändrande. De undergingo således före tryckningen ett slags censur. En hans biograf vill minnas att dåvarande närmaste väktaren, öfver tryckfriheten i Göteborg, hofkanslers-embetets ombud på platsen, åtog sig att genomgå första samlingen (utgifven 1830) samt ändra hvad som möjligen i dess ursprungliga skick kunnat föranleda någon kollision med tryckfrihets-lagen. *Utgifvaren.*

utveckling af själens alla förmögenheter — äro dess lifsluft. En snillrik författare, som endast *skrifver* utan att på samma gång genom ihärdiga och allvarliga *studier* rikta sitt medvetandes innehåll, liknar slösaren, som, sedan han lefvat upp räntorna, griper till sjelfva kapitalet. Förr eller senare blifva båda två ruinerade. Vår litteratur är rik på sådane slösare. De flesta strö omkring sig idel småmynt, somliga af koppar, andra af silfver, några af guld, tills hela förmögenheten är "bortsuddad" och de slutligen, likt den ruinerade slösaren, tvingas att gripa till plogen och spaden och blifva — dagsverkare i litteraturen. Så blifva vi sällan något utmärkt inom det estetiska området, antingen emedan vi ej ega nog kraft att bryta oss in i kunskapens schakter eller emedan oblida öden redan från början utestänga oss från det högre vetandets banor eller slutligen (hvad som hos oss ofta är fallet) emedan brödbekymren i förtid jaga oss derifrån. Vi kastas ut i verlden efter genomgången lärokurs — i elementerna, ty vi ha vanligtvis icke råd att bestå oss något mera. Man

säger till oss: "Arbeta för att förtjena ditt bröd!" ... och vi måste skrifva vers på beställning, vid graföl eller i julkalendrar, mellan det vi plugga vett i skolpojkar eller renskrifva hela luntor från kollegierna. Och så sinar småningom ådran ut, intresset slappas, fantasiens bilder blifva allt mattare, ingifvelsen infinner sig mera sällan .... och det träd, som måhända kunnat växa upp och bära gyllne frukter, förvandlas till en dvärgbjörk med slokande grenar, anstuckna af frosten.

Af den lefnadsteckning öfver Wadman-, som jag genom skaldens vänner erhållit, visar det sig att dessa anmärkningar till en del ega sin tillämplighet äfven på honom. Om honom kan man dock säga att hans kapital räckte i det längsta, emedan han fått ett större än de flesta andra. Också utströdde han det med fulla händer, och hvad jag derutaf kunnat samla finner du i efterföljande blad. Om ett och annat deraf skulle röja en frändskap med en mindre ädel metall, så vågar jag dock tro, att största delen är nog dyrbar att förtjena uppfiskas från bottnen af glömskans flod.

Efter att sålunda hafva framställt några reflexioner rörande den allmänna karakteren af skaldens diktning och lefnad, torde det vara tid att öfvergå till en närmare teckning af hans personlighet.....XVII

"Johan Anders Wadman föddes den 27 september 1777 på Drottningskär (den befästade holmen) vid Carlskrona. Om hans tidigare år vet man föga eller intet. År 1796 var han student i Lund, hvad som synes af en disputation "de animorum-humanorum perennitate", för hvilken Wadman responderade under magister Olof G. Horster. Någon säker kännedom om Wadmans föräldrar ha vi ej. Men Wadman har sjelf berättat att hans far varit prost, och vi förmoda således att denne hans far varit en sistnämde år (1796) afliden prost Nils And. Wadman i Tving (2^ mil från Carlskrona) . . . Omkring åren 1804 eller 1805 lärer Wadman hafva i sällskap med en broder företagit en utländsk resa (se sid. 181 och 195). Huru långt denna sträckte sig — om endast till en del af Tyskland eller äfven till England och Frankrike — är oss ej med visshet bekant, men vi vilja påminna oss såsom skulle Wadman någon gång ha berättat att han "blifvit utaf med sitt få- i Paris och sitt möderne i London". Med visshet påminna vi oss, att Wadman brukade omtala det tryckande penningebekymmer, som mot slutet af hans utländska resa inträffade, så tryckande att han, hvilken, ehuru njutnings-lysten, mer än de fleste kunde spara och umbära, i ordets egentliga mening haft svårt att få bröd. En förut för nöje uppöfvad talang att silhuettera blef då hans hjelp och förskaffade honom, lifnärd, åter till fäderneslandet . . . Om-krig 1807 kom han till Alqvittern i Wärmland, der han i hofjunkaren Geijerstams hus två å tre år vistades som informator. Efter några år återfinna vi honom i Göteborg, der han fortfor att vistas intill sin död" *)......

Konsul Charles Backman (förut boktryckare) i Göteborg, en af den aflidne skaldens närmaste vänner, i hvars hus han under sina sista lefnads-år ofta vistades, har tillsändt mig en uppsats om honom, af hvilken jag vill anföra följande rader:

*i Ofvanstående biografiska uppsais är lånad ur Biogr. Lexikon, band. 22, sid. 5, i stället för ett par tre rader i Bjurstens upplaga, tryckt samma år (185.5), troligen innan nämde band utkom, hvadan Bjursten icke kunde ha kännedom om denna uppsats, till hvilken undertecknad torde få bL'oga, att Wadman, jemte filosofie-mafeister-graden, också vid Lunds universitet lärer tagit bergsexamen (hvarom dock ingen visshet kunnat vinnas), äfvensom att han varit ledamot af det i Stockholm stiftade "Götiska förbundet", hvad som ses af förteckningen i tidskriften '"Iduna". Emellertid lärer Wadman aldrig besökt Stockholm, ej heller författat något för nämde tidskrift . . . (Så^om något karakteristiskt för skalden berättas, att han "i hela sitt lif vurmade på små uppfinningar i mekanik, m. m., mer eller mindre opraktiska"). Hans vidare lefnadsöden belysas af den efterföljande bjurstenska texten. Utgifvaren.XVIII

. . . "Det arf, Wadman erhöll efter fadern, använde han till stor del för att hjelpa sedermera blifvande professor Weltzin (hans akademiekamrat) att fullända dennes läkarekurs, en kostnad så mycket drygare som Weltzin just icke var någon hushållare under student-tiden*). Afhvad orsak Wadman icke vidare drog fördel af sina vetenskapliga studier för erhållande af framtida försörjning känner jag icke, ty Wadman var högst förbehållsam i meddelanden om sitt ungdomslif, men så mycket vet jag, att en olycklig kärlek

djupt ingripit i hans lefnads-omständigheter"......

"En olycklig kärlek", en obesvarad hyllning eller bruten tro — se der den gamla sagan, som så ofta återkommer. . . . "Men", invänder man, "en olycklig kärlek hör numera endast till romanen. Man tröstar sig lätt, och dermed punkt!" Det är egoismen som talar. Måhända tinnas dock ännu några "hjertan af guld", för hvilka kärleken hvilar på en annan grund än ögonblickets lättsinniga tycke eller egennyttans lumpna beräkningar. Ett sådant hjerta synes vår skald från början ha egt . . . och bilden af deri förlorade och begråtna älskarinnan sväfvade ännu på hans gamla dagar med ungdomens och skönhetens förtrollande behag kring hans ensliga läger och förmådde honom mången gång att utbyta glädjens klingande lyra mot saknadens och längtans elegiska luta:

"Ej föll någon stjerna, men tärnan blef kall Och läpparne brände vid bägarens svall. Dock suekade hjertat, när jag skulle dricka I tysthet en skål för min trolösa flicka.

Det suckar, så länge den glimmande sol, Deri bleknade måne skin' ned på min stol, Tills en gång ur läkarens burk jag skall dricka Mitt yttersta rus för min trolösa flieka."

Lika stark i sin vänskap som trofast i sin kärlek, kunde Wadman aldrig glömma ungdoms-vännen, med hvilken han delat det lilla, han egde, och som sedermera i sin ordning sökte visa honom sin tack-

*) W e 1 r i i 11: se noten på sid, 268 och poemet på sid. 374.XIX

samhet, då lycka och förtjenst i förening förskaffat den fordom fattige studenten en oberoende, ja en lysande ställning. Vänskapen mel-tan Wadman och Weltzin kunde endast slitas genom döden, och så länge den senare lefde, egde skalden i honom ett stöd, som icke svek honom. De båda vännerna slöto sig allt närmare hvarandra, i trots af den stora skilnaden i deras lynnen och verldsåsigt, och då Weltzin år 1812 förordnades till Öfverfältläkare vid svenska armén, förskaffade han Wadman plats såsom "sjukhus-kommissarie", genom hvilken beställning skalden erhöll titeln af direktör, hvaröfver både han sjelf och hans vänner ofta gjorde sig lustiga*).

På detta sätt fick Wadman "göra både tyska och norska fälttåget", ty sjukhuset, vid hvilket han var "direktör", flyttades naturligtvis med svenska arméns rörelser. Det vill dock synas som skulle skalden haft svårt att försona sig med sin nya "praktiska" befattning. Det var icke heller så angenämt för honom, den "glade" Apollo-sonen, att sysselsätta sig med siffror och kalkyler, med debet och kredit. Jag har framför mig ett fragment af en räkning på utgifterna vid sjukhuset i Fredriksstad i Norge år 1814. På baksidan af detta blad läsas följande verser af skaldens hand :

"O, sångmö, för guds skull, håll käften och tig!
Bland luntor af reqvisitioner
Och plåster-qvittenser hur passar det dig
Att inmänga kompositioner?
Fly långt Tbort, för satan, från min sekretär!
Bland siffror och luntor jag enkling är
Och hör ej på tjuserskans toner.
I framtiden en gång — jag hoppas till Gud —
Skall skrifvandet dock taga ända.
Kom då med din lyras förtjusande ljud
Den slocknade lågan att tända!
O, då vill jag sjunga och dricka och le
• Och långt in i brinnande h.....e
De mögliga luntorna sända! •

*) i särdeles gunst stod Wadman hos dåvarande chefen för Göta artilleri-regemente Gillis Kdeiihjelm. Denne skaffade honom ett slags lätt uppsigt ötver furageringen, hvadan skalden också fick titel af "'hackelse-kommissarie". Utgifvaren,XX

Efter krigets slut och sedan f. d. "sjukhus-direktören" fått en anspråkslös plats såsom informator hos en vän i Göteborg, i hvilken stad äfven Weltzin slog ned sina bopålar, uppstodo tusentals glada anekdoter från de "wadmanska fälttågen". Så hade han en ruskig morgon, då han i apoteket letade efter "beskus-buteljen", råkat smutta på en flaska vitriol-olja, hvilket misstag hotade att beröfva honom förmågan både att tala och svälja. Den eljest så pratsamme skalden blef "stum som en fisk". Efter den betan dröjde det flera dagar, innan han återfick såväl "tungomålet som middagsmålet". Men hans skämtsamma lynne öfvergaf honom ingalunda i denna olycka. Lik Zacharias äskade han en tafla och skref, då han icke kunde tala: "Mina kunskaper har jag egentligen inhemtat *a priori*, men sedan jag kom till Tyskland, finner jag att jag nödgas föda mig *a posteriori*. Dock, käraste broder Weltzin, på det jag icke måtte törsta ihjäl, så försätt emellanåt buljongen med litet konjak . . . ." *)*) Då begäran om buljongens försättande med konjak icke åtlyddes och Weltzin dagen derefter på vanligt sätt, ville "mata" skalden, begärde denne ånyo taflan, men skref denna gång endast orden: "Spruta konjak, din djefvel!" *Utgifvaren.*.

Att föra räkenskaper var just icke i Wadmans smak. Det var dessutom med honom som med nästan alla poetiska naturer: han kunde icke lära sig att hushålla. På *bränvin* kom han dock synnerligast på balans, emedan han sällan hade hjerta att neka sina konvalescenter en "besk" på morgonqvisten. Också tyckte krigskollegium, som sedermera granskade skaldens räkenskaper, att alltför mycket af denna vara åtgått på det under Wadmans inspektion stående sjukhuset. Kollegiet nedsände derföre efter fälttågets slut ett anmärkningsmemorial till Weltzin i Göteborg med infordrande af förklaring "hvart åtskilliga poster bränvin, som af direktören Wadman blifvit för sjukhusets behof reqvirerade, tagit vägen". Weltzin, ledsen och förargad, skickar genast bud på Wadman, som infinner sig hos honom vid det mest briljanta humör.

"Det gick som jag spådde!" yttrar Weltzin, i det han pekar på det på skrifbordet liggande memorialet. "Ditt slöseri med bränvin under kriget har väckt vederbörandes uppmärksamhet ... Se der, läs ... och förklara dig, om du kan!"

XXI

Wadman gick fram till skrifbordet, genomläste memorialet och förklarade att han genast vore färdig att redogöra för hvart bränvinet tagit vägen. Derpå tog han pennan, klauderade anmärknings-punkterna och skref helt enkelt på den tomma spalten: Utsupet! *J. Wadman.* Någon annan förklaring kunde krigskollegium icke erhålla, men lärer förmodligen hafva ansett densamma för nöjaktig, emedan något vidare i ämnet aldrig afhördes .....

Såsom jag redan nämt, erhöll Wadman efter krigets slut plats såsom informator hos en af sina vänner. Det var hos landssekreteraren lagman Stenberg*)*) Stenberg och "lilla amazonen": se sid. 119. *Utgifvaren.*. Denna synes ha varit skaldens sorgfriaste och lyckligaste tid. Den räckte dock tyvärr icke länge, och sedan Wadman lemnat sin kondition, befann han sig åter utan bröd.

Men hellre än att "krypa och tigga i de rikas och mäktigas förmak", valde han en frivillig fattigdom och lefde som "en man för sig", på ett vindsrum, der han sjelf bäddade sin säng och kokade sin potatis i kakelugnen**)**) Han lärer länge lefvat af endast 4 sk. om dagen, en summa, nästan otrolig, äfven den tiden, då lefnadskostnaderna i Göteborg väl icke voro hälften så stora som nu. *Utgifvaren.*.

Han låg aldrig någon till last och kunde icke förmås att ens af sina närmaste vänner begära vare sig borgen eller penningelån. Också voro många af dessa vänner icke stort rikare än Wadman sjelf, äfven om de i ekonomiskt hänseende egde flera resurser än han. Ingenting hade varit lättare för Wadman än att med sin flödande ådra blifva väl upptagen och rikligen belönad af de dryga grössörerna i Göteborg. Några namns- och födelsedags-verser, litet smicker på bröllop och begrafningar skulle tvifvelsutan ha förvärfvat honom deras vänskap, ty om det också är sant att poesien i Göteborg är en vara, som "saknar efterfrågan", så kan dock detta lika litet der som

annorstädes gälla om det slags poesi, som har den enskiltes beprisande till föremål***)***) Tiderna ha, sedan detta nedskrefs, betydligt förändrat sig, hvadan snärtarne mot göteborgarne numera äro obefogade. *Utgifvaren.* Men Wadman kunde aldrig förmå sig att tillgripa detta medel till existens. Han tänkte högre om skalden än så: han kunde icke lära sig hvarken att "krypa eller muta", och i stället för smickrets honung väpnade sig hans sångmö gerna med "satirens dolk". Att han häri-

genom erhöll fiender är klart, men detta bekymrade honom föga. Wadman var lättsinnig, såsom de flesta naturskalder, men han var i moraliskt hänseende af den strängaste redbarhet, den obevekligaste dygd. En låghet var för hans ädla oeh öppna sinne nästan alldeles ofattlig, oeh derföre vredgades han också på det häftigaste, då han fick höra talas om något snedsprång, begånget af vän eller fiende. Då skonade han ingen, utan hvälfde hela sin vredes skålar utan konside-rationer öfver den felande. Sjelf den personifierade ärligheten, kunde han, i all sin fattigdom, icke förstå rikedomens frestelser. Detta slags "verldsförakt", hvarom han ofta talar i sina dikter, synes ha varit ett af de utmärkande dragen i hans karakter. Nöjd med litet, tog han den onda dagen som den goda, och man har aldrig någon anledning att antaga det fattigdomen i och för sig hos honom åstadkommit några bekymmer. Grunden till hans melankoli låg djupare. . . . Wadman insåg alltför väl huru mycket han "kommit på efterkälken" — såsom han sjelf säger i ett af sina bref — dels genom omständigheterna, dels genom sin egen svaghet. Han såg att ett stort pund snart blifvit lättsinnigt förslösadt, och detta var nog för att i hans själ underhålla den disharmoni, som så ofta framlyser hos honom. Lägger man härtill de dystra minnen från hans ungdom, då han fann sig "bedragen på sin skönaste dröm" — en qvinnas hjerta •-- så behöfver man icke gå längre för att finna grunden till de stundom skärande missljuden från den lyra, hvilken han invigt till "Evans och Fröjas tjenst".

För att trösta sig tog Wadman stundom sin tillflykt till sjelfironien. Hans bekanta "Samtal mellan själen och kroppen" *) är ett af hans mest framstående stycken i den vägen:

"Än du är ett noll i statsmannens tabeller Och knappt ett ejderdun på händelsernas våg!??

säger den "bättre hälften" och får till svar :

"Högmodiga fru själ, tänk, om blott du fått regera,

O, ve då mig, ditt arma skråf!

Jag skulle vakat, då jag sof,

Och druckit vatten, då jag drack madera."

*) Se sid. 219 samt hänvisningen (nr 9) till sid. 534.

Jag yttrade att Wadman var lättsinnig, men hans lättsinne var af detta älskvärda slag, som alltför väl låter förena sig med ett ädelt och vänfast hjerta, en redbar och, strängt taget, moralisk vandel. Han älskade de "glada sånger och de fulla krusen", och han var icke en af dem, som skilde glaset från lyran. Då Bacchi safter lifvade honom, spelade hans skämt och gnistrade hans qvickhet likt stjernskott i qvällen. Men alla hans vänner, med hvilka jag haft någon beröring, ha försäkrat mig att han detta oaktadt i ingen mån kunde anses såsom någon drinkare. Man har beskyllt honom för att ha varit en cynisk och plump dryckeshjelte, men man har här, såsom ofta, dömt utan att känna hvad man bedömde. Wadman förtjenade på ärligt sätt, dels genom renskrifning, dels genom undervisning, sitt knappa bröd, men fick vanligtvis icke så mycket öfver att han ens kunde bestå sig en "enda liten afton-toddy". Också kunde han ganska väl undvara den och veckan i ända lefva på sin trånga kammare af sin sill och sin potatis, alltför stolt att af sina vänner mottaga den hjelp, som mången så gerna skulle egnat honom. Det var en filosofi mera beslägtad med stoikerna än med cynismen. Beramades deremot understundom ett gladt lag, framför allt ett jagtparti, då var Wadman sjelfskrifven gäst, Jeltog med nöje i sällskapet och lifvade alla genom sitt skämt och sin lyra. Då sparade han visst icke Guds gåfvor, och hände det någon gång att han tog sig ett glas för mycket, så var detta visserligen en mensklig svaghet, som torde mildare bedömmas än hvad en och

annan hittills gjort.

Att Wadman kunde försaka, när så påfordrades, det visade han bäst genom den oböjliga stolthet, hvarmed han, i trots af sin ytterliga fattigdom, afslog hvarje hjelp, som kunde få det ringaste utseende af gåfva. Det ser ut som hade skalden föresatt sig att låta monsieur Corpus få plikta för sin oförbätterlighet vid madam Animas föreläsningar. Hans närmaste vänner nödgades hitta på åtskilliga utvägar för att kunna afhjelpa hans mest trängande behof, utan att behöfva såra denna retliga stolthet. Så bjöd o de honom stundom till sig och förmådde honom att deltaga i ett parti whist eller träkarl, hvarvid de med flit tappade till honom. Vid sådana tillfällen underhöll skalden en "jemn eld" med speglosor öfver deras illaspelning ochXXIV

utfor stundom i vredgade ordalag öfver deras oskicklighet. Men hans vänner tego och tålde, nöjda att vinna det åsyftade ändamålet.

Att under sådana omständigheter den fattige poetens garderob ej kunde vara synnerligen "gentil", faller af sig sjelft* Utan kredit (?) och utan penningar nödgades Wadman, såsom han sjelf berättar, "lappa ihop det gamla, så länge det ville hålla". Man har åtskilliga lustiga historier om skaldens "byxor och rockar", på hvilka de tråd-slitna sömmaine och hålen för armbågarne illa doldes af bläck eller blanksmörja*). Den förut omnämde vännen konsul Backman skrifver härom följande:

"Den plumphet och cynism, man i allmänhet tillskrifvit Wadman, är helt och hållet uppdiktad. Han var alldeles motsatsen både i tal och uppförande. I bättre sällskaper och bland fruntimmer läspade han, bugade och gick på tå som den mest raffinerade hofman, ehuru visserligen stundom generad af sina s. k. »syrtut-byxor", hvilkas trassliga beskaffenhet sällan tillät honom att begagna det vanliga salongs-plagget frack"**).

Men om också Wadman icke var någon synnerligen god kund för de hedervärda skräddarne i Göteborg, så synes han i alla fall hafva tillvunnit sig deras vänskap och tacksamhet genom åtskilliga visor till deras förherrligande. Hans ypperliga sång om Mäster Schnitt begagnades som högtidssång vid "lådans" sammaDkomster och föranledde en poetisk skräddare att såsom uttryck af hela "socie-

*) Här en historia... Weltzin hade^hos landshöfdingen i Göteborg, grefve Axel von Rosen (se sid. 396), en fordran på ett tusental riksdaler, som stod obetald vid Wadmans död och beträffande hvilken Weltzin muntligen förordnat, att beloppet skulle användas till förmån för Wadman. Denne senare egde icke kännedom om dispositionen. Lagman Stenberg, i hvars hus Wadman länge varit informator och com i likhet med sin fru, "lilla amazonen" (se sid. 119), varmt intresserade sig för honom, hade lyftat ett mindre belopp af grefve Rosens nämde skuld och låtit såsom julklapp till skalden förfärdiga skjortor, skodon, en grå och en svart klädning, hatt o. s. v. När nu Wadman bekom denna julklapn, blef han ytterst förgrymmad och gaf sig ingen ro förrän han utforskat hvem som sändt den, hvad han slutligen ock fick veta. Han infann sig då hos Stenberg och ville absolut återlemna alltsammans. Först efter mycket öfvertalande och sedan han blifvit upplyst om på hvad sätt gåfvan tillkommit, att det var ett slags testamente af hans aflidne vän Weltzin, kunde han förmås att behålla kläderna, i hvilka han dock synbarligen vantrifdes, tills de hunnit bli tillräck-Hert "hemtrefliga". Utgifvaren.

**) Om än Wadmans klädsel var tarflig, bestod han sig likväl mårdkrage. Han hade nemligen tamt e'n under sina jagter fångad lr.ård, hvilken sedan utgjorde hans enda husdjur, och det berättas att han vant denne att på gifvet tecken lägga sig om sin herres hals och såliinda bilda en "lefvande mårdkrage". Ofta sågs han på gatorna spatsera med det lilla djuret på armen. Utgifvaren.XXV

tetens" tacksamhet till skalden öfverlemna följande adress, den vi funnit bland hans papper och, för egenhetens skuld, här meddela :

"Alltsen den store Leopold,

Förutan tvist en skald så båld

Som någon uti Svea rike.

Allt med sin saga »Byxor n a r

Drog till ett hugg förutan like

Mot herrar filosoferna

Och gaf åt »skräddar-skrået» äran

Af segern på den nya läran,

Alltsen blef väckt en ädel sympati

Emellan skräddar-konst och poesi,

Och sjelf den ljufva tacksamheten

Har fästat skräddarn vid poeten.

Ja, stundom såg man någon saxens son

Använda mången enslig timma.

Skild ifrån krogens stoj och dån,

Att ömsom tråckla, ömsom rimma . . .

Men nog med företal! Ibland den legion

Af skalder, hvilkas rop ådrog sig societetens

Högaktning, var likväl er värdaste person

Visst den, kring hvilken skrädd ar-tacksamhetens

Tråd tätast dragit sig i knut.

Och blef det hela skrå'ts beslut

Att i en skrifvelse vår vördnad er förklara

Och äran mig beskärd dess svaga tolk att vara . . .

Hur tacka vi ej er! Er huldhet var för stor Emot vårt värda skrå att nånsin kunna glömmas. En gång ni följde hem en drucken embets-bror . . . Uppå Charaders mängd förrådet kan ej tömmas, Hvarmed ni hugnat oss till ädelt tidsfördrif, Då under vinterns qväll det pressas, tråcklas, sömmas Och klippes, växas . . . Till ett trögt, prosaiskt lif Förutan eder hjelp vi skulle grymt fördömmas . . .

Och sedan, o triumf, den sköna Mäst er-sång Vid. lådans högtids-bal, högt skrålad mången gång. Der ni med ädelt nit, som aldrig hördes maken, Besjungit skräddarns värf, dess ädla föremål Och dess inflytande på sederna och smaken Och all den väldighet, som vins med tråd och nål!

IIXXVI

Ja, ädle gynnare af skräddarenas ära.

Vid pressjern, nål och sax vi svärja med en ton

Bland alla skalders tal, långt fjerran eller nära,

Att vörda uti er vår högste skyddspatron!

Och för att lägga lök på laxen

Af tacksamhetens onera

Vi bedja er med denna saxen

Att klippa edra opera.

Å de högtbesuttne skräddarenas vägnar Lars Bergström " *).

Du finner af ofvanstående att Wadman hade genom sina sånger förvärfvat sig en mäktig korporations ynnest, en korporation, som åtminstone skulle kunnat kläda honom, ifall han velat begagna sig af dess bistånd. Äfven hos de Bacchi barn, som företrädesvis föda oss tärande medlemmar af samhället, nemligen källarmästare och krögare, hade skalden en stor popularitet, icke så mycket genom sitt eget "inflytande" — säger han sjelf — som derigenom att han "narrade andra att dricka". Krönikan vet icke att berätta mer än ett enda tillfälle, då han råkade i ovänskap med någon af dessa "Bacchi tjenstedrängar", och det var, när han en gång pä den "katolske schweizaren Siraens krog" fick betala 12 skilling för en sup. Då förgrymmades skalden, tog upp ett stycke rödkrita ur fickan och skref på disken :

"Jag känner blott en katolik:

Simen på schweizar-krogen.

Han ärfver aldrig himmelrik:

För helvetet är han mogen.

Hans själ är svart, hans synd är djup:

Han tar en sedel för en sup,

Den åttan tusan djef. . .11!" **).

Men stod vår skald väl hos dessa båda "societeter", så fanns det deremot en tredje som just icke betraktade honom med synnerligen blida ögon — och det var presterna. Man har. måhända med

*) Se andra noten på sid. 103.

**) Det var första gången Wadman inträdde i Nikolaus Simens nyss inrättade eleganta sehweizeri, hvilket lärer förefallit skalden alltför "fint",, och reqvirerade ett glas af värden nyuppfunneu likör (ett slags "stenborgare'"). Hruuvida versen skrefs ned ett stycke medhafd rödkrita torde vara tvifvelaktigt. Lokalen (vid Torg-gatan midtför posthuset) fins ännu qvar och eges af "den katolske schweizarens" son. Utgifvaren,XXVII

skäl, gjort Wadman samma förebråelse som man gjort dig, att alltför skoningslöst hafva vändt satirens uddar mot "den svarta ligan". Om Thorilds sats att "en sak är till för sina förtjenster och icke för sina fel" innebär någon sanning, så bör denna gälla icke mindre om en institution än om ett konstverk. Nekas kan icke att äfven under Wadmans tid många andans män voro "stora 1 lifvar?', likasom en sorglig erfarenhet i våra dagar tillräekligen ådagalagt att kappan stundom är ett skröpligt täckelse öfver lasten, bedrägeriet, ja brottet, samt att åtskilliga af de "heliga", långt ifrån att vara englar, tvärtom hafva all möjlig likhet med de i skriften omtalade "ulfvar i fårakläder". Att blotta dessa falska profeter synes mig både rättvist och nödvändigt, ty ingenting kan vara mer förtjent att agas än lasten, som döljer sig under det religiösa skrymteriets täckmantel. Men deraf följer icke att bitterheten mot individer bör utsträckas till en hel institution, son\ med alla sina fel och brister likväl i sina bästa yttringar välgörande ingriper, om icke i statens, dock i kommunens och familjens lif. Om jag derföre skall yttra ett alJ varsamt omdöme öfver de af Wadmans stycken, som hufvudsakligen äro riktade mot presterskajjet, så finner jag dem visserligen qvicka och i många fall träffande, men oftast alltför fulla af galla, en liquor, som alldeles icke har något att skaffa med poesien. Wadman synes sjelf hafva insett detta, ty han har dels uteslutit, dels stympat och förändrat dessa stycken i den af honom sjelf utgifna upplagan af sina dikter.

Att emellertid, såsom somliga för sed hafva, genast skrika om irreligiositet, gudlöshet och hädelse, derföre att presterna i en skrift angripas, synes mig lika orimligt som orn någon beskylles för tjufnad, mordbrand eller andra brott, derföre att han företagit sig att på samma sätt uppträda mot juristerna. Man kan älska religionen utan att älska dess tjenare, likasom man kan högt vörda lagen utan att kunna försona sig med dess handhafvare. Hvad Wadman angår, har jag intet skäl att anse honom för en gudlös bespottare af kristendomens sanningar, ehuru han, såsom förut är nämdt, stundom alltför hårdt gick dessa sanningars invigda förkunnare på lifvet. Detta senare hade sin förnämligaste grund i vissa förhållanden, hvari skalden stod till åtskilliga prester, och i uppdagandet af ett och annat mindre hederligtXXVIII

streck, begånget af några bland de högvördige, med hvilka han kommit i beröring. Wadman älskade nöjet öppet och ärligt och sökte det aldrig på smygvägar. Ingenting härmade honom deremot så mycket som en offentligen visad asketisk stränghet, förenad med hemliga laster, bedrifna på den s. k. tf teologiska vägen". Då grep han till pennan, och i sin rättmätiga harm öfver enskiltas förvillelser tf skar han dem alla öfver en kam". Då hette det:

"Mörksens ufvar Äro, v käre broder, Stora lufvar, Samt och synnerlig1. De förjaga

Oss från drufvans floder För att taga < All likör åt sign.

En af Wadmans intimare vänner har i nyssnämda afseende om honom yttrat följande:

"Vid en väns sjuksäng saknades han aldrig hvarken natt eller dag, from och god som ett barn, vänfast och alltuppoffrande .... Han var den ärligaste menniska jag någonsin lärt känna. En djup religiös känsla låg på botten af hans hjerta, men prålade ogerna på läpparne. Han var djupt intagen af kristendomens inre väsende, men han älskade icke skalet, som omgifver dess kärna, och han hatade i allmänhet presterna, just emedan han ansåg dem ovärdiga sitt höga kall. Detta var måhända en ensidighet hos honom, men ursäktlig eller åtminstone förklarlig genom den otur, han hade, att merendels råka ut för råa, egennyttiga, njutningslystna och skrymtaktiga prester. Wadman hade ett skarpt öga och upptäckte lätt nakenheten under fikonalöfven. Också sparade han icke på satiriska klatschar mot "andans svarta män". Hans argaste opus i denna väg, Prestmötet, fick landshöfdingen i Göteborg grefve Eosen låna i manuskript. Denne visade det för d. v. biskopen, sedermera erkebiskopen Wingård, hvilken, efter att hafva grundligt studerat detsamma, helt lugnt kastade manuskriptet i kakelugns-brasan. Wadman sjelf kunde aldrig ur minnet återgifva detsamma, och har det sålunda förgåtts för den prelatsXXIX

hand, som mer än någon annan bemödat sig att sopa rent utanför porten till den svenska kyrkan.»

På en liten lapp bland skaldens efterlemnade papper har jag funnit ett par verser, som synas höra till detta, af h. h. biskopen uppbrända "Prestmöte". Jag förmodar att ingen skall taga anstöt af att jag här anför dessa rader, mot hvilkas anda och mening jag förut reserverat mig. Det är "bispen" som talar till de församlade presterna:

'•Bröder, knäppen väl igen Fårskins-pelsen, gömmen klorna! Redan tycks församlingen Blifva svag och klen i trona, Redan börja gamla får Nosa uti våra spår.

Korus af mässande prester:

Skänk oss inånga dyra år, Milde Gud och fader vår!"*).

Men om Wadman icke var någon vän af presterna, så betalade de honom med samma mynt. Ganska många anekdoter har man i detta afseende berättat, ehuruväl de flesta just icke egna sig för offentligheten. Historien om presten, som "mässade sönder skaldens byxor", torde dock förtjena att anföras, emedan den på ett karakteristiskt sätt målar hans burleska uppfattning af saker och förhållanden.

Wadman hade en vacker dag fått sig ett par alldeles hela svarta byxor, vare sig nu att hans vänner skräddarne öfverraskad honom med en present eller några af hans bekanta tillställt honom dem såsom förskott på det blifvande honorariet för hans skrifter. Skalden begaf sig, på bästa sätt utstyrd, till kyrkan, hvarest tilldrog sig att pre-

*) I afseende på ifrågavarande opus måtte, åtminstone hvad titeln angår, något misstag förefinnar. Undertecknad har nemligen i sin ego ett dramatiskt opus, benämdt "Påfvens ini Egande i himmelriket samt hans snöpliga afvisande t h er utur", rå fem postpappers-sidor i oktnv afskrifvet med Wilhelm von Brauns prydliga handstil och slutande :

"Jag genom porten red med korset mellan bena —

Och pyniad af Maria Magdalena,

Blef hit jug för din domstol dragen ..."

hvarefter Braun tillägger: »Har slutar manuskriptet. Det återstående lär, enligt berättelse, halva blifvit

sönderrifvet af salige erkebiskopen Wingård vid ett tillfälle, då landshöfdingen grefve Rosen, som i första hand lått låna det af Wadman, visade den fromme biskopen detsamma och endast lyckades att rädda ofvanstående" . . , Hvad för öfrigt detta påfve-intåg angår, är detsamma utomordentligt qvickt, men så "mustigt" att det icke utan fara för åtal kan i tryck offentliggöras. Utgifvaren.XXX

sten började mässa i en näston till den grad missljudande, att Wadman nödgades hastigt luta sig ned i bänken för att dölja sitt skratt. Härvid sprack det nya plagget, så att skalden återigen måste anlägga den "vanliga syrtuten*1'. Någon tid derefter skickade samme prest omkring den s. k. påskboken för att erhålla de årliga bidragen af sina församlingsbor. Äfven Wadman fick den till sig, hvarvid han förklarade, det han visserligen erkände pastors rättighet till påskören, men att han, för sin del, hade en liten mot-räkning, hvilken han begärde att få presentera. Wadmans räkning lydde som följer:

»Herr pastor N. N. till J. Wadman. Debet.

An. Mässat sönder ett par svarta byxor . . b:ko r:dr 8: 32.

Per. Afgar för paskören............. ?? r> — 16.

Saldo mig till godo................. v w 8: 16."

Historien förmäler icke huruvida presten godkände räkningen, men tvifvelsutan slapp Wadman sedermera alla påminnelser om påskören*). Wadman synes ha varit en synnerlig beundrare af Carl Johan. Flera stycken af hans hand äro skrifna till denne furstes ära, och den tillgifvenhet och vördnad, som han hyste för "hjeltekonungen", sträckte sig äfven till dennes hela ätt. Men icke ens de mest lojala tänkesätt kunde afh alla honom från att skämta, då tillfälle till ett godt skämt erbjöd sig......**).

*) Historien är sann . . . Den mässande presten var pastorn M. Roernpke (i Carl Jobans församling), hvilken i yngre åren haft en ovanligt vacker röst, men på ålderdomen brukade framföra altars an pen med "nog mänga och löjliga drillar och utvikningar". Den kyrkliga akt, som förrättades vid byxornas spräckniug, vur "unge Zet~ terlöfs" begrafning (se sid. 122, första noten med hänvisningen). Utgifvaren.

**) Bjursten berättar här den bekanta historien om "Palmén och Cavallin", Tilldragelsen är visserligen sann, men interlokutören var icke Wadman. Anekdoten fur säker källa undertecknad meddelad af hr notarien Fredrik af Wannqvist) är denna: I Göteborg gafs en stor middag i anledning af kronprinsen Carl Johans återkomst från kriget mot Napoleon. Två apotekare i staden, Palm och Cavallin, voro äfven närvarande. Då prinsens skål dracks, höll värden (grosshandlaren Prytz, svärfar till kommerserådet Wijk) ett grant tal och ordade om den store fursten, som återkom "bekransad af lagrar med palmen i ena handen" .... men här kom han af sig och kunde icke fortsätta talet af brist på motstycke till "palmen", utan återupprepade sitt "med palmen i ena handen" .... tills en spefågel, doktor Ekman, sufflerade honorr ; "och Cavallin i den andra". Detta väckte naturligtvis allmänt skratt, och skälen dracks utan vidare oration . . . (Se för öfrigt noten på sid. #45). Utgifvarep.

En annan anekdot (exakt berättad af litteratören hr J. Philipsson) . . Da C-ui Johan som kung en gäng (i början af 1830-talet) besökte Göteborg, hvarvid en allmän illumination var anordnad, ville äfven Wadman, ehuru han bodde vid en trång och afsides liggande gata och midt emot en bordell, hedra monarken så vidt hans "poetiska omständigheter" det tilläto honom. Han skref derföre ined stora bokstäfver på ett ark skrifpapper en fyraradig vers, hvarefter papperet oljades och tick tjenstgöra som transparang i fönstret, belyst af två smala talgljus. Versen lydde;XXXI

Af sina närmare umgänges-vänner var Wadman högeligen älskad *) och kunde mot dem tillåta sig hvarjehanda skämt utan att det föll någon in att taga det illa. En gång — det var på hans äldre dagar — hade han vid ett bröllop **) råkat taga sig några glas för mycket, hvarföre han, redan före festens slut, somnade på en soffa i ett afsides beläget rum. Då gästerna åtskildes, brydde man sig icke om att väcka skalden, som helt ostord fick sofva af sig "bröllops-oset". Tidigt på morgonen vaknade Wadman, steg upp, gnuggade sig i ögonen och återkallade i sitt minne gårdagens tilldragelser. Derpå begaf han sig till brudparets rum och knackade sakta på dörren.

"Hvem der?" frågade brudgummen.

"Det är jag."

"Hvilken jag?"

"Wadman."

"Hvad fan vill farbror oss så här tidigt?"

"Jag ville blott säga dig att. detta var det sämsta bröllop jag någonsin varit med om."

"Hur så då?"

"Jo, jag går lika nykter härifrån som jag var, då jag kom hit . . . Adjö med dig, min gosse!"***).

Man skulle kunna fylla hela ark med anekdoter från den wad-

"Fast trångbodd, midt emot ett jungfruhus,

Fast kungen aldrig färdas denna gata,

I qväll jag tänder mina björnars ljus,

Att packet ej må trycka eller prata "

Den ursprungliga lydelsen af sista raden hade varit: "Att folket ej ma undra eller prata", men ändrades, soin ofvan, för att kunna ge en snärt åt en af stadens dåvarande tidnings-redaktörer, på hvilken Wadman var särdeles förargad för dennes opposition mot Carl Johan Utgifvaren.

*j "Han var en så obegripligt snäll karl", yttrade nyligen en af hans gamla bekanta, "men en vilsekommen gäst i tiden!» tillade en annan. Utgifvaren.

**) Hjertstedts. Se sid. 362.

***) En gång hände Wadman ett spratt (berättas i Biogr. Lexikon), hvilket han sjelf ej kunde berätta utan att skratta. Road af jagt och fiske, var han en vacker dag i skärgården ute på en båtfärd i sällskap med,'bland andra, landshöfdingen i Göteborg, den glade och upptågsfuile grefve Rosen. Nu hade Wadman stundom nog stark böjelse för sömn och var då en föga angenäm sällskapare. I ett dylikt anfall af sömnlust drog han sig, oaktadt allas uppmaningar, ifrån allt deltagande i sällskapsnöjet för att öfverlemna sig åt hvilan. Han insomnade snart och lugnt. Rosen, som ville gyckla med hans sömnaktighet, tog då en ihopviken näsduk, väl indränkt i bästa konjak, och lade under den sofvandes näsa, Wadman sof djupt och insöp i långa andedrag ångan af den kanske 20-gradiga spritdrycken, hvaraf da och då några droppar påhälldes. Verkan uteblef ej. Skalden hade lagt sig nykter, men när han vaknade, hade han ett försvarligt rus', lyckligtvis utan menliga följder och snart öfvergående,

Utgifvaren.XXXII

mänska tiden i Göteborg, men de anförda kunna vara nog för att karakterisera honom sådan han var i sina glada stunder. Om hans sorgliga och bittra har jag förut talat. Dem dolde han dock for verldens ögon och tillät icke gerna att någon blickade in i djupet af hans hjerta. Men »åc tårar, som svallade i pokalen", förmådde dock icke att helt och hållet bortskölja de tårar, hvilka stundom frambryta i hans sånger ....

Angående Wadmans sista dagar vilja vi låta en af hans närmare vänner yttra sig:

"Efter en middag, som följde på en målskjutning inom jagar-föreningen i Göteborg, deri äfven Wadman deltagit, fick han under hemgåendet en yrsel, som syntes förebåda en annalkande slag-attack. Wadman upphörde derefter genast med förtärande af allt slags spirituösa, tvärt emot läkares inrådan, och dog ganska riktigt af nykterhet ett par år derefter under ett ständigt tilltagande afmattnings-tillstånd. Hans sista stunder vittnade om ett godt samvete och en redig räkning med det högsta väsendet. Vid hans dödsbädd stod en gammal vän, hvilken började gråta, när han märkte att det led till slut med skalden. Med matt röst yttrade då denne: »Du är en stackare, bror F. . . .!» Med venstra handen på den högra armens puls följde han denna, så länge han kunde spåra honom, och då

den försvann för hans känsel, sade han högt och tydligt: »Nu dör jag!» och utandades derpå sin rena och ädla själ."

Det var den 6 februari 1837*).

Jas: vet icke hvad jag skulle kunna tillägga till denna enkla och

*) Detta är verkliga dödsdagen (Bjursten och andra uppgifva den 6 oktober). .. Sommaren 1836 bodde Wadman som gäst hos sin vän Backman på dennes egendom Nortaka. Under hela denna tid var han mycket krasslig. På hösten inflyttade han åter till Göteborg och "gick och hanglade1'. 1 början uf aret 1837 bjcf han sängliggande och afled, såsom nämdt är, den (5 februari. Han begrofs (på eftermiddagen) den 12:te i samma månad, enligt uppgift i Gustavi domkyrko-för.-sanilings dödbok, hvaruti om dödsorsaken endast tinnes antecknadt: "af slapphet". Såsom född i Blekinge var Wadman under sin mångåriga vistelse i Göteborg aldrig skrifven i någon af dess församlingar. I nämde bok är han fördenskull uppgifven som "främling". I mantals-förteckningarne uppgaf han aldrig- sin födelse-dag (den 27 september), blott året (1777). Sjelf skref ban blott .J. Wadman, icke J. A. Wadman. Han begrofs på den s. k- Svenska kyrkogården, der numera hans ben äro förskingrade, så att ingen med säkerhet känner platsen, der de hvilat .... 1 varma ordalag omnämde Handels- och Sjöfarts-tidningen hans död, men "Göteborgs Allehanda" (utgifvet af Samuel Norberg) meddelade icke ens en notis derom (såsom i Stockholm "Extraposten" ej heller hade ett ord om Bellmans frånfälle). Utgifvaren,XXXIII

rörande berättelse. Du finner att Wadman dog såsom han lefvat*) . . . Fattigdomen, hans trogna följeslagare, lemnade honom aldrig under vandringen mellan vaggan och grafven, och de tårar, som några vänner göto vid hans urna, blef den enda vården öfver den enslige, ädle, varmhjertade skalden.

Dock — icke den enda, ty i sina dikter har han sjelf byggt sig en minnesvård, mera oförgänglig än marmor-mausoléen. Medvetandet härom synes ha tröstat honom i hans sista stunder och hviskat i hans öra romarskaldens ord: Momimentum cere perennius ....

Wadman var endast 60 år gammal, då han dog, men han var mätt på verlden och skildes utan saknad derifrån. Han hade lefvat nog för att lära känna dess dårskaper och begabba dem, för att röna dess bitterhet och vänja sig vid den. Han satte icke mera något värde på "lifhanken", och från sin dödsbädd kunde han, utan att skrymta, upprepa hvad han kort förut skrifvit:

"Hugg då till, du med lien — jag hård är som stenen —

Tappa blodet ur pulsen och döfva mitt hjerta,

Så godnatt, ni kusiner bekymmer och smärta!

Kommen, muser, och gråten en vers öfver benen . . .

Ja, godnatt mina sorgliga öden!

Mycket bättre än lifvet är döden.n

Enligt den aflidnes förordnande sveptes han i en hvit skjorta och nedlades i granris . . . "Jag har alltid älskat granarnes doft" — yttrade han — "jag vill ha med mig i grafven något, som påminner om mitt hemlands skogar." Ingen bjudning gjordes till begrafningen, men processionen var den största man någonsin sett i Göteborg. En mängd vänner samlades derefter i frimurarelokalen, der känslans och ögats tårar blandades med drufvans under de föredrag, som höllos vid skålen för den älsklige skaldens minne.XXXIV

Endast en omständighet blandade galla i sorgebägaren. Ännu i döden hade Wadman blifvit förföljd af det presterliga hat, som han i så rikt mått ådragit sig. Jordfästningen förrättades af en läsareprest, hvilken hade den skainlösheten att vid grafven låta afsjunga en psalm, som nyttjas — vid missdådares afrättning*).

Såsom jag redan nämt, indelade Wadman sina utgifna dikter i Lek och Allvar. Till det förra slaget höra förnämligast hans dryckes- och jägarsånger samt större delen af de stycken, som finnas intagna under titeln: "Dikter af blandadt innehåll".

*) Presten var domkyrko-adjunkten, numera biskopen i Göteborg G. D. Björck ♦ . . Sedan den dagen har nämde biskop fått inom samma samhälle bevittna en stor festlighet. En ärebild har derstädes, inom blott 32 års förlopp efter psalmens afsjun-gande, blifvit rest till "missdådarens" minne.

Skuggadt af resliga björkar och alnrir reser sig Wadmans-monumentet på en låg kulle ett stycke nedanför verandan på vestra gafveln af Lorensbergs värdshusbyggnad. Lorensberg, denna vackra park på utkanten af Göteborg, var Wadmans älsklingsställt-, liksom stockholmska Djurgården var Bellmans, och hvardera af skaldebilderna är nu af efterlefvande ställd på sin "rätta plats".

Göta Parbrikoll hai bekostat wadmanska minnesvården (såsom bekant är), professor Molins konstverk. Den aftäcktes den 16 juni 1869 oro aftonen under tillopp af eo oerhörd menniskomassa, ockvså representerad af deltagarne i de för tillfället uti Göteborg pågående konstnärs- och publicist-mötena Förmiddagens regn hade hotat att fördunkla högtidligheten, men molnen försvunno, och aftonhimlen strålade klar öfver brikollisternas svajande banér och dekorationer, så att allt, under talen, sångerna, fanfarerna och lefveropen, visade sitr vara "väl klareradt" och "väl beställdt".

På en finhuggen fotställning af granit (å hvars framsida, öfver en lyra, läses: /. A. Wadman och nuderst på sockeln: Af Göta P. B.) höjer sig sjelfva bysten, hvars storlek, efter hvad det vill synas, är mer än •§•:delar af Bellmans-bysten på Djurgården . , . Enligt deras omdöme, som personligen känt skalden, lärer likheten våra 'slående", så mycket märkligare som hr Molin till ledning vid inodelleringen icke haft att tillgå annat än ett blyertsutkast af porträttmålaren hr J. Rosenbrock, efter hvilket porträttet till närvarande upplaga blifvit litografieradt, samt en målning i pastell af en dansk artist, framställande Wadman pa sin dödsbädd, hvilken målning (tillhörig häradshöfding Stenberg: i Alingsås) blifvit följd vid litografierandet af porträttet i bjurstenska upplagan och porträttsamlingen af "Namnkunniga svenska män och fruntimmer" . . , Vanligtvis begagnade Wadman svarta kläder och hvit halsduk. Till växten var han af medelmåttig längd och i sitt "sätt" mycket liflig ♦ . En egenhet hos honom var att han aldrig skref: »törst», "törsten", utan "törst», "törsten".

Utgifvaren.

Hvad beträffar musiken till Wadmans smärre dikter, tros han sjelf ha komponerat melodien tiU flera ni dem, bland andra till Kungen och skomakaren samt Mäster Schnitt. Ofta gick han och sm å-trallade för sig sjelf, ofta sjöng han också vid glada tillfällen sina visor. Rösten var ej "särdeles", men han sjöng med mycken x smak och — för att citera en af hans ännu qvarlefvande vänners ord — "med fina och ifri*ja gester och manér". Några af melodierna vet man vara komponerade af numera aflidne musikdirektören C. Richter i Göteborg, bland andra Likt en Afrodite samt Mitt hjerta har rakat i klämma. Melodien till Jag vill ha rus har meddelaren, br Philipssori, många gånger hört en gammal musikant Molean (som in-konvnit till Sverge med det bekanta regementet "royal svedois") bestämdt sagt sig ha satt i musik, utan att hr Philipsson hört någon vederläggning häraf, ej ens af den samtidigt med Molean lefvande Richter, hvilken man eljest (i visböcker o. d.) sett uppgifven såsom kompositören ... I senare lider har direktör Israel Sandström komponerat melodien till Min lilla vrå bland bergen . . . Af musik-bilagorna till närvarande upplaga visar sig att n:rna 8, 9 och 10 äro nykomponerade af hr Ferd. Bengzon . . . För öfrigt gå ett par af wadmansdikterna på bellmansmelodier. Utgifvaren.XXXV

Att jag under en rubrik sammanfört de bacchanaliska styckena torde icke kunna ogillas. Samma ton genomgår dem alla: det glada, frivola skämtet, den ystra, bitande qvickheten, framblixtrande öfverallt öfver djupet af en ironi, som gränsar till verldsförakt. Menniskornas äflande, så i stort som smått, utgör ämnet för denna ironi, som understundom har det felet att såsom dårskap betrakta äfven lifvets allvarligare sträfvanden, ja till och med hjertats ädlaste och heligaste känslor. Så länge skalden vid den rykande bålen vänder satirens udd mot den lumpna ärelystnaden, girigheten, afundsjukan och fjäsket, framträder sången icke allenast med skämtets och qvickhetens alla behag, utan äfven med en djupare betydelse, adlad af sanningen. Men Wadman går någon gång ännu längre. Det finnes en ironi, som är falsk till sin grund, den må roa hopen huru mycket som helst genom formen och uttryckets originella kraft. Ingen humorist eger rättighet att begabba idéerna i och för sig. Det är endast det ofullkomliga i deras timliga framträdande som får utgöra föremålet för hans löje. Också har Wadman i

allmänhet följt denna princip. Men stundom hänföres han dock längre än den stränge granskaren skulle önskat, och den bittra ironien öfver "verlden och dess dårar?- öfvergår emellanåt till en bitterhet emot sådant, som man icke är berättigad att benämna dårskap. Man märker inflytelsen af de personliga förhållanden, som hos skalden alstrat en dyster verldsåskådning. Menniskorna blifva då under hans målande pensel endast dockor, som sättas i rörelse af egennyttans, fåfängans och afundsjukans trådar, vänskap blir en "planta alltför rar att finnan, för att föredragas framför stundens fröjder, verksamhetens ära> och seklers lof äro endast tomma, ihåliga namn, icke värda så mycket som skummet på champanj-bägaren, och hela lifvet blir

"...... (förståndigt att betrakta)

Ej stort mera värdt än någon arman bål! »

Men det är, som jag redan nämt, endast sällan som Wadman gör sig skyldig till dessa öfver drifter. I det förut omnämda djupt sjelf-ironiska stycket v Samtal mellan själ och kropp» visar det sig också, att han i grunden erkände tomheten af nöjet och vådan afXXXY1

den håg- och duglösa overksamheten. Visserligen låter han kroppen behålla sista ordet, men man märker alltför väl huru klen monsieur Corpus är i argumentationen mot madam Anima. Också kunna vi vara fullt öfvertygade om att Wadman alltför väl kände och erkände mensklighetens högre pligter och lifvets allvarliga sträfvanden, äfven om han sjelf icke egde nog styrka att försaka stundens lätta och luftiga nöjen för den lärdes "sublima själa-rus vid vattenkruset" eller embetsmannens trälande och mödosamma kall.

Wadman har utan tvifvel rätt så till vida som skalden också har en mission att utföra på jorden och sålunda i och för sig har en lysande bana öppnad för sig. Men då måste han kunna svara som Tegnér, då en förnäm herre frågade honom: "Ar det ni som roar er med att skrifva vers?" . . . "Nej, ers exellens, jag gör det på fullt allvar!" WTadman skulle icke ha kunnat gifva ett sådant svar, men. som du utan tvifvel finner, det var icke snille som brast honom: det var kraft.

Att förakta denna kraft och dess användande i oJika riktningar kunde dock aldrig på allvar falla skalden in. Men hvad han djupt och hjertligt föraktade var den sjelfviska verksamhet, som icke afser något annat än egen vinning och egen ära. Då föredrog han vida det glada, sorglösa lifvet vid "de muntra sånger och de fyllda krusen". Att måla detta epikureiska lif, deri är Wadman mästare, och flera af hans dryckessånger hafva till följe deraf redan blifvit populära och skola utan tvifvel länge lefva på deras läppar, som älska en sång, kring hvars rosor vingudens ranka flätar sig.

Att Wadman varit en väldig jägare visar sig af de "åt Diana och Pan, dryader och fauner" egnade sångerna. Af dessa är Landvetters-jagten en i bellmaniansk stil författad skildring af en jagt, i hvilken sjelfva "hans nåd landsherren" deltagit*). Att denne senare varit en man i Wadmans smak märkes lätt på beskrifningen i tredje versen: han tycks icke ha tillhört de rika och lata "stadsjägare", som eljest få uppbära så många slängar. Det komiska i teckningen af de olika i jagten deltagande persorterna undgår säkert ingen.

*) Se sid. 117.XXXVII

Wadmans Idyller förtjena i sanning detta namn, som han sjelf gifvit dessa stycken. Åtskilliga af dem höra till hans mest lyckade produktioner. Att han, likasom alla goda och rena själar, varit en naturens entusiastiske vän, visar sig här i hvarje rad. Dessa idyller äro den arme, ensamme skaldens ljufvaste drömmar. De hafva sprungit direkte fram ur hans eget hjerta, och de gå derföre till hjertat på alla dem, som ännu icke hårdnat i verldens tjenst och liksom skalden längta att, fria från dess bojor, andas naturens luft, insupa blommornas doft och tjusas af tonerna från skogens sångare:

"Jag aktar ej lagrarnes krans,

Ej guldets och höghetens glans:

T tystaste lugnet jag kröker på armen

Och trycker min flicka till klappande barmen,

Se'n jag i ro

Har byggt mitt bo."

De stycken, som Wadman utgifvit under rubriken Allvar, äro jemförelsevis få. Äfven i dessa sånger, fastän till formen så vidt skilda från de bacchanaliska qvädena, framträder dock ofta samma tema: menniskornas dårskaper, flärd och ytlighet, det fåfänga i alla våra sträfvanden, kölden och egoismen i verldshvimlet utgöra här föremålen för skaldens sorg likasom förut för hans löje. Här heter det:

"O dåre, kan kärleken trifvas i verlden

Bland roflust och ilska, bland harmen och flärden?

Att vilddjuren älska hvarandra du tror . . .

Nå, sök då förgäfves i kojan, i salen

Och sök då förgäfves på berget, i dalen —

Gudinnan, du söker, hos gudarne bor! "

Dikterna af "blandadt innehåll" äro till största delen hållna i denna ironiskt skämtsamma ton, som är Wadman så egen. Främst bland dessa torde de oförgängliga stycken, som skalden sjelf benämner »Paralleler», böra ställas*). »Kungen och skomakaren», »Kungen och tiggaren» och »Mäster Schnitt» variera alla öfver samma ämne. Det är jordens väldige som här få en lexa, framställd

*) Se sid. 242 . . . Flera andra stycken torde dock få intaga samma rangordning, om ej en ännu högre. Utgifvaren.XXXVIII

med verklig shakespearisk ironi. Likasom Hamlet visar huru Alexanders stoft måhända blifvit användt att "täppa ett ölfat" eller huruledes det kan vara möjligt att en kung "passerar genom en tiggares tarmar", likaså gycklar äfven Wadman öfver höghetens och maktens förgängliga glans, mot hvilken han som parallel uppställer tiggarens förnöjsamhet i sina trasor och friden inom den idoge arbetarens trefna, fastän fattiga hem:

»Ett kejsar-lik är en kött-ruin

Och skall förvandlingens vägar vandra:

Blir det ej doppad t i terpentin,

Så ruttnar det liksom alla andra.

Och minnet — minnet är blott ett ljud, En återklang af den dumma flärden. Som krukor stå vi der inför Gud, Och tiggarn fnyser åt efterverlden??*).

I dessa "paralleler" finna vi det sannaste uttrycket af skaldens skaplynne. Hvad verlden och menniskorna benämna lycka, det är för honom ingenting annat än Härd och dårskap: rikedom är endast mull . . . makt och höghet äro såpbubblor med en skimrande yta, men tomhet inuti, och ryktet — det är slutet på visan — efterklangen af den dumma ståten, som icke kan fresta någon annan än en narr. Ur denna verldsåskådning hafva hans flesta och bästa styckena framsprungit.

"Men hvad vill då skalden?" frågar man. "Ar det endast det glada lifvet vid bålens rand som han anser prisvärdt? Ar det nöjets berusande nektar allenast som utgör det verkliga ?v Nej, långt derifrån. Skalden behandlar nöjet med samma ironi, fastän han ofta framställer "Bacchi glada och sorglösa dyrkare" såsom en behaglig motsats mot Mammons trälar. Men man skulle alltför ensidigt bedömma honom, om man i denna framställning endast såge uttrycket af hans egen åsigt. I den muntra och sköna sången: "Jag vill lia rus, ett glädjerus hvar dag" (sid. 43) prisas visserligen den epikurei-ska lefnadsåsigten framför deras, som sträfva för "jordens skatter"

*) Se sid. 244.XXXIX

eller "efterverldens pris'*, och ett kejsardöme är en småsak mot ett "famntag af Selinda", men skef i sin uppfattning vore man, om man deraf droge den slutsatsen att skalden sjelf på fullt allvar ville försvara det slags lefnadsvishet, som han på ett så lekande sätt skildrar. Emot en sådan beskyllning strider hela arten af hans poesi för öfrigt. För Wadman fanns det ett annat ideal af lifvet, ett älskadt, ehuru aldrig uppnådt mål, mot hvilket han blickade med samma längtan som seglaren på det ödsliga hafvet blickar emot hemmets stjerna : det var det husliga lifvets stilla, obemärkta lycka, "blommande i fridens tjäll", utan oro, utan flärd, det var "arbetets och mödans lön" vid sidan af den älskade. Men ödet hade nekat honom denna lycka — den högsta af alla, lifvets enda verklighet — och han gick ensam genom verlden, skämtande med allt, ett lekfullt, glädtigt, obekymradt barn i deras ögon, som icke inse öfver hvilken grund af dystert allvar löjets lätta fjärilar ofta sväfva. I det vackra stycket Hemmet (sid. 179) har skalden bäst uttalat denna längtan efter det fridfulla, husliga lif, om hvilket han så ofta drömde. Från de mäktiges salar, från striden "med lager bekransad", från de "kryddade sydliga landen", från "bålen bland lustiga bröder" längtar han "hem igen", ty :

"Hvar helst jag än var, min vän,

Jag saknade alltid ditt vänliga möte:

Hos dig är jag bäddad,i sällhetens sköte —

O, dit, o, dit vill jag hem igen!" *).....

Men många vårar ha nu tecknat, sin grönska öfver skaldens graf, sedan han i döden funnit det "hem", som han fåfängt sökte på

*) Det icke minst märkliga i Wadmans författarskap utgöres onekligen af hans Tal i glada samqväm, d. v. s. i ordenssällskapet Göti Parbrikoll, verkliga mästerstycken i dfMi utmärktaste stil, antingen man afser det. humoristiska elementet eller det rent allvarsamma, der lian, ofta med blott nå ffra få ord skildrar t. ex. de mest gripande, taflor från krigets, hungerns och farsoternas fasor, lian visar här att han såsom direktör vid sjukhusen med egna ögon sett döden i ansigtet. (Också då koleran så förfärligt rasade i Göteborg 1834, var Wadman '"den oförtrutnaste, rådigaste och modigaste koleraläkare, som man någonsin kunde få se. lian höll ut från början till slut").. .. Wad.nan hade en Vacker organ, och sjelf höll han merendels sina högtidstal vid brikolleriets sammankomster. Han blef ledamot af sällskapet den 4 december (Uarbaradagen), men recipierades först den lfirde i samma månad, hvilken dag ban egenhändigt inskrifvit i matrikeln. Genast derefter blef han utnämd till "ordensskald och talare", hvilken funktion han tycks ha innehaft i tio års tid, enär man har tal af honom hållna från och med 1817 till och med 1827, men inga senare. (Se vidare noten på sid 435). Utgifvaren.XL

jorden. De blommor, dem vänskapen sådde på hans urna, hafva vissnat, sedan hans flesta efterlefvande vänner följt honom till det "fjerran landet1'. Men minnet förvissnar ej med det fallande stoftet, om det också i den lefvande skaldens ögon var blott "ett ljud, en efterklang af den tomma flärden". Att hedra detta minne, att framställa den förevigade sångarens bild i den dager, som hans personlighet och hans dikter gifva vid handen, har varit min afsigt med

dessa blad......

Och nu, broder, bjuder jag dig ett hjertligt farväl, önskande dig en glad och lycklig sommar, sedan vintern sent omsider brutit sina bojor. Måtte du snart åter låta oss höra din lyra, som blifvit oss så kär! Sången har ännu anspråk på dig, och vår vitterhet bör-dar dig tillbaka, äfven om du sjelf understundom, missmodig öfver "den nakna verklighetens tryckande bördor", skulle tänka med Wadman:

"Purprar solen ock ej lika mildt

Hvarje morgon randen öfver hafven,

Ryter stormen stundom kallt och vildt,

Halka vi ar faran ned i grafven.

Nå, hvad är det mera?

Re'n der ligga flera

Våra bröder multnade i gruset.

Der är tyst och stilla,

Der mår ingen illa

I det lugna, trånga, mörka huset."

Stockholm i maj 1855.

HERMAN BJURSTEN. TILL

MUSERNA

vördsammast

af

författaren.

t å lumpornas väf, pieridiska mor, Jag bringar er rof olja, kimrök och i st er Och draglim och klister I brist på arkadiska pipor af rör!

I tryckpappers-blöjorna vecklar jag in Det offer, jag ämnar med lof sånger blanda -En fläkt af er anda Upplifve den nykläcktas spräckliga skinn!

Förlåten min djerfhet att träda ur vrån, Ni urgamla mör! Era oäkta ungar Bli stolta som, kungar: .Hvem yfs icke öfver att helsas er sonf

1Beskydden ert barnbarn mot häcklare-hot, Mot kryddkräm ar-glupskheten skydden den lilla, Som, blygsam och stilla, Har tadlet och glömskan att strida emot!

Och nu, lilla lunta, jag sänder dig ut Bland täflares mängd deras antal att öka, Som ryktbarhet söka... G-ör aldrig din pappa den harm att bli strut! Till,

den högst vördade, högst upplysta och högst enhälliga

kongliga svenska menigheten.

^tor mäktigaste potentat

Med tusen sinnen, tusen hufven,

O, ryk ej onådigt i lufven

På sångarn — han blir då så flat!

Vi alla hafva våra brister,

Som fått i arf ett ondt begär;

Men gör dig derför ej besvär,

Du 7nagistraternas magister,

Att breda ut mitt skuldregister —

Jag vet nog sjelf hur drygt det är!

Jag drillar ej för efterverlden: Jag aldrig dess bekantskap gjort; Och sen jag rest den sista färden, Dess bifall gagnar mig ej stort.Dig, stora, vördnadsvärda massa, Som år från Herrans födelse Aderton-hundra-tretti-tre *) Är stadd vid läslust och vid kassa, Dig egnar jag mitt arbete!

Eho, som tungomålet talar,

Hans kost må vara tårta eller sill

Och han må bo hur helst han vill,

I kyffen eller höga salar,

Blott han sin lilla gärd betalar —

Han hör min stora massa till.

Hvad rör väl mig i grafvens töcken Den siste recensents beröm, Om än jag hör det i min dröm Som löfvets susning i en Ocken Bland tidens härskri: v Stjäl och göm!"

Men ni, min samtids domsbasuner, Som hållen massan vakande, O, trycken sönder pressarne På mitt beröm i gyllne runor, Att jag må yfvas lefvande!

*) Förmodligen det år, då skalden författade detta poem, hvilket börjar andra delen af original-upplagan (tryckt 1835), Utgifvaren.Maktens högsta är att skydda Friheten i fredens hydda, Flitens skörd och konstens ans. Också veta vi att vörda Denna kongeliga börda, Som ger oro mer än glans.

Om jag anda kunde gjuta, Innan kraftens dagar sluta, I ett renadt slägtes barm En god vilja, fridens anda, Skulle jag mig villigt blanda I den vilda tidens larm.

Frågar jag mitt yra hjerta: v T ar du del i andras smärta, Slår du varmt för rätt och lag f Jo, då tycker jag en spira Och ett äpple borde sira Mina händer, tycker jag!

Men en kung — må Gud bevara Vår från olyckor och fara — Bör ha böstharnesk af stål, Att han ej må sig förvilla, Mena väl och handla illa (Detta plagg jag icke tål),Bör ha stålpanna att mota Farorna, som< staten hota, Med ett outtröttligt mod Och ett Öga, som, ej sluter Sig, när glupske ulfven tjuter Omkring hjorden efter blod.

Jag vill helst med fåren leka Och de unga lammen smeka Under ras på blomsteräng.... Men jag tröttnar och vill sluta (Om än tusen ulfvar tjuta) Matta ögat i min säng.

Mankorna min hjessa pryda — Hellre vill jag le och lyda An ha omsorg och befäl. Jag, som styrs af kärleks-yra, Huru vill jag andra styra, Sjelf de snöda lustars träl!

När jag fordom egde välde, Under satar innan gnällde Att min spira var för tung. Ville jag på lydnad pocka, Stod jag, lemnad af min docka, En detronisera^ kung.Folk, som stifta lagar sjelfva, Vilja tidt och ofta hvälfva Hela verlden upp och ner... Om jag nu med fog regerar. Ingen enda respekterar Mina milda domar mer.

Tar jag svärdet och vill straffa, Jo, då får jag nog att skaffa! Bofven, som skall straffad bli, Ropar högt: »Ned med tyrannen!» Kärngen skriker öfver mannen — Hopen stämmer in deri.

Qvinnorna, som mig afguda, Om jag bränvin vill förbjuda Vid ett strängt kaffe-förbud, Skulle aldrig mig förlåta, Men anfäkta sig och gråta Hämdens tårar på min skrud.

Lagen skulle eluderas, Majestätet persifleras Och framlidne kamrer Brun Äter gå omkring och spöka Båd' hos fru, mamsell och sköka, Ja, vid hofdamens paulun *).

*) Kamrer Brun. Så benämdes kaffekokaren under kaffeförbuds-tiden. Då ett sällskap var samladt för den älskade dryckens intagande, anmäldes vanligen för värdinnan att "kamrer Brun" frågade om han finge stiga in, hvarpå, allt efter omständigheterna, svarades antingen att han vore välkommen eller att han måste vänta. (Det helte också "madam" Brun). Utgifvaren.Nå, hur gick det sc'n med tullen?

En vill ha hög tull på ullen,

Men en annan ingen tull.

Om jag nu gör Per till nöjes,

Så att tulltaxan förhöjes,

Gör ej Mårten mer i ull.

Om jag frågar då i nåder Mina många visa råder: »Hur skall folket kläder få?» Och det hela råd voterar: »Allt hvad tullverket renderar, Skall ur folkets fickor gå!»

Sättes derpå taxan neder, Kommer Fårpelle och beder: »Store konung, högre tull! Bedan svälta jag och fåren, Och» — här kryster han på tåren »Mången gjort sig rik i ull.»

Lät' jag tiggarne krevera, Skulle mängden revoltera. Om åt mina fattige Jag tog' fläsket från de rika, Skulle klerkerna predika Anatema, ack och ve!9

Han, som styr båd! allt och alla, Som vi natt och dag åkalla, Kan ej göra folk i lag (När han öser, skall han korka Och ge regn, när han ger torka), Huru mycket mindre jag!

Om jag trugades att klifva På en tron, jag skulle blifva, Som omilde Kristiern arg, Skulle rifva, slå och bita, Hvarje gång jag måste slita Tvisten mellan varg och varg.

Tänk, att skipa hela dagen Mellan spetsbof varne lagen, Hvilket outsägligt tvång! Och hvad prat, om jag för ränker Mot värnlösa barn och enkor Dömmer: »Varde hängd!» en gång.

Aldrig skulle jag väl lära Ätt till vår och rikets ära Bli politisk nog och fin, Att med tålamod af läder Supa dårskapens munväder Och betala med god min.10

Ville jag nu harangera Mina ständer och orera So7n en furste blid och båld, Men kom' jäst uti min galla. Skulle jag dem snart befalla Nådig st att dra fan i väld.

Sände en af mina bröder Uti öster eller söder Mig på halsen en spion, Som bedrog mig tipp i synen. Svedde jag väl ögonbrynen På hans helgade person.

Bättre då med okrönt öra All gallimatias höra Af den värda allmogen. Hädas jag af goda vänner, Jag min rättighet nog känner Att betala dem igen.

Ingen må väl derför undra, Om jag hellre som en flundra Vill bli kramad än bli krönt. Slafven står sig sällan värre Än en illa åtlydd herre — J)et har jag båd' sett och rönt,11

Derför afstår jag mitt rike Till en mer utrustad like, Härdad i palats och tält. O, jag ber er, folk, mig skona Packen er med maktens krona Långt från mina blomsterfält!

Långt från mina fingrar denna Diamant-beslagna penna, Hvarmed riks-krönikan skrifs! Jag mig ryckt en ur gås-vingen För att flygtigt skildra tingen, Hvarom hopen slits och rifs.

Kunde jag med strida tårar

Bota bofvar eller dårar,

Skulle ingen se mig le.

Men jag kan ej — derför skrattar

Jag åt lumporna, man skattar

Herrliga och lysande.

Men, himmel, hvad ser jag — der jäspar en sky

Och föder två kinder så stinna

Med krulliga lockar och rosende hy...

Kors, hör ur trumpeten hvad hiskeligt gny,

Som skallar från Nordkap till Falsterbo by

Och spränger min arma trumhinna!12

Och Heimdall pruttar i Giallarhorn, Tornväktarn grinar i Babels-torn, Hönorna häckla och släppa sitt korn Och tupparne gala flaxande.

»Hvad är det som står på t» Jo, herrar recensenter

Nyss slängde en karbas ibland en hop skribenter...

Nu gnäller han — den träffade

Så grummela.

Och hundarne morra och kattorna älska

Och kyparn rådbråkar rotvälska

Så grummela, så grummela!

v Nå, stilla er, min vän, det händer ju så ofta

Att afunden')') . . . Ja, Er is heter den, ers nåd!

Den går i kjol och kofta:

För den vet jag mig ingen råd —

Det är en gammal fröken,

Som lägger lax på löken.

När fan vill hela verlden ta,

Hon skorrar lustigt: »Det går bra!"

Nej, det går alltför långt, när hund och katten

Förenas just om min ruin!

En quidam, som ger dragg och vatten

Ut för den ädla drufvans vin,

I recensentens yrke griper —13

D en radotterar om principer, Som sjelf lånt sin princip af hin!

Med helgon-plikan öfver pannan I spetsen för en dyster trupp En gallsprängd talare står upp Så bister som trots någon annan. Han rynkar mörka ögonbryn Och vränger katt-ögat mot skyn. Begynnelsen var björnens mummel, Då han gått ut en sommarqväll I hafre-bet långt från sitt kummel. Fortsättningen är mera gäll, Och slutet blir kastratens gnäll (Förty i skäran ton att skrika Det kalla pigorna predika): vDe vilda elementers strider På lifvets mödosamma stråt I dessa verldens sista tider, Det är ej gröt att grina åt h

Med tystnad dessa två förtjena att besvaras:

För gisseln äro de för smutsiga och små.

Af larmet skulle hälften sparas,

Om ingen aktade derpå.

De tjocka svar på tunna frågor

Och frågorna på, svaren sen,

De tränga genom märg och ben14

Som sorlet af Kocytens vågor, Men tvätta ingen mening ren.

Men du, som dig i spetsen ställt För mina sköna oväninnor Och piper så bestämdt och gällt: »Den smörjan duger ej för qvinnor!" Dig måste jag på vis och sätt, Men blott till hälften, gifva rätt.

Den qvinna, snörad och förvriden,

Hvars altar spegelglaset är,

Som af gudar sitt sköna skinn

Och efter dans och feter mäter tiden,

Som blott i minen kufvar sitt begär,

Hos hvilken lustarna gå, ut och in,

Djupt höljda under skrymt och siden,

För henne är naturn hvad mödan är och traket —

Hur skulle hon fördra, naturlighet i språket?

Men en qvinna, mannens ära, Mannens stöd i nöd och lust, Må ej låta sig förfära Af en kulen väderpust, Bör ej ha så kinkigt öra Att hon häpnar för ett ord, Att hon bäfvar, får hon höra Ystra gäster vid sitt bord.15

Hon kan Hogarths griffel skatta Utan hån för Tittan Och ett mustigt skämt be skratta Utan våda: för sin man.

Af vårt öde ofta spelas Sorgmusik till lifvets dans. Ve då henne, som det felas Mod, och styrka, lugn och sans!

Om jag nu hade spända vingar, Då flög' jag lätt från alltihop — Men, ack, den tunga kroppen tvingar På örat dessa hemska rop.

Ej blyg för efterverldens domar, Jag ville fly min egen tid: Den känner icke lås och bommar Och ingen gräns att stanna vid.

Är likväl örat länge pröfvadt Af gäll, missljudande musik, Blir det för alla läten ^öfvadt Som på ett skrinlagdt helgonlik.

Och tålamodet får i striden Ett så ogenomträngligt skinn16

Att alla pisksmällar af tiden Ej hunna trycka spår derin.

Och hjertat stelnar till en massa, Beräknande resignation, Som mer värderar Rothschilds kassa An någon paganinisk ton.

Väl händer då att sångarn byter Sin lyra mot en krumstaf bort — Då står du, samtid, och förtryter Ändå att sången var så kort.

Nyss låg der en pilt i det gröna, Han lekte med blommor och blad: Han såg i naturn blott det sköna — Han var så förtrolig och glad. Men surrade getingar, svärmade knott, Då värjde han skinnet behändigt och godt.

I vida och brokiga ringen

Bland knoppar och blmnmor och blad

Små, flickorna svärmade kring1 en:

Han var så förtrolig och glad.

Men surrade getingar, svärmade knott,

Då flydde de hemåt så brådt och så- brådt.17

Nu sitter den pilten allena Bland vissnade blommornas blad . . . Förtrytelsen spänner hvar sena: Han är ej mer munter och glad. Men getingebot föll i hämnarens hand Han satte den håliga eken i brand.

Det går en klagan genom våra dagar Hur med gåspennorna bedrifves synd: "Nu skrifver för eho, som helst

behagar, En hvar, som tror sig hitta något fynd; Och öppna stå trycksmörjans vida koppar För den, som först sin dumhet deri doppar!"

Väl den, som plöjer marken, der han föddes,

I nästa kyrka har en murad graf,

Som kölar af i spiltan, der han göddes,

Ifrån en onött guldbeslagen staf,

Som aldrig ryckt en vingpenna af gässen

För att få minnet smutsadt under pressen!

Väl den, som dansar efter stormens toner På vingad köl vidt Öfver ocean, Om än han fraktar salt eller citroner, Fast skutan liknar anka mer än svan, Fast, när han präntar knopen i jurnalen, Han sjelf knappt vet betydelsen af talen!18

Väl den, som svänger öfver egna hjorden Sjelfständigt en högvördig herdastaf Och ej behöfver skjutsa kring med orden, Ett nyckfullt konsistoriums arme slaf, Som mätt insomnar inom sitt sparrlaken För att på en gång hungrig bli och vaken!

Väl den, som skrefvar framför egna truppen Vidt öfver hårig rygg på fyra ben! Gör han ett jordfall, hjelper mängden upp en, Ty han är som en far för hvar och en. Hans vetenskap förbryllar ej hans hjerna: Hans mödors lön är postkontor och stjerna.

Väl den, som, fästad med sitt lilla säte I Temis gårdar vid det stora bord, Får yttra högt sin mening och sitt läte Och vet ge vigt åt sina många ord, Som, visast bland de många vise männer, Blott vill ha vvota plurimav till vänner!

Hell dig, som inlagt dubbel ära Såväl till häst som äfven ock till stols! Med dina språk du satan kan förfära: Din visdoms glans vidt skiner som en sols. Och när du trött ur sadelbommen klifver, Du sätter dig helt makligt ned och skrifver.19

Du väldige med tapperhets-organen, Du äfven stor och lycklig prisas må! Din sömn är lik den snarkande orkanen: Der du framträder, syns en fabel stå; Och när du sträcker arm att deklamera, Du hindrar Jofurs nysning*) att kr ev era.

Väl eder, kärleks-blommor små från eden,

Ni vana döttrar af vår första mor,

Med era Småkonster ni just bereden

Den lilla glädje, här på jorden bor.

Skyn pennans synd som, solbrännan och pesten

Och klättren aldrig upp på fågelhästen!

Väl äfven dig, du fromme mäster Nadel, Som föga kläms af redlighetens tvång! Din ätt är gammal som den äldsta adel: Din stamfar ljög för Gottfried af Bouillon. Ja, patriarken, som sytt Evas kjortel, Han adlad blef och kallades von Sportel.

Ej heller du, o skräddare i vatten, Bland lyckans gunstlingar förglömmas bör, Som medelst pumpen, häfverten och tratten Hvar dag i stort ett Kanaans under gör!

*) Åskan. Not af skalden.20

Då drinkarn sätter död i glas för munnen, Du smuglar motgift i hans blod — ur brunnen.

Men rummet ej och icke tiden rymmer

Den långa rullan på de lycklige,

Som aldrig känt författare-bekymmer

Och aldrig bäfvat för en sättare.

Der slumra de — jag deras öde prisar —

Vid Isis' milda spenar som små grisar.

Nå, sofven sött, men unnen dock er nästa, Som Pindens klåda fått i fingrarna, Att, främling här, på gröna jorden gästa Och suga på de torra lagrarna! Bland tusende, som segla, så och sömma, Nog måtte en få rimma, spå och drömma!

Men nu jag slutar upp med att försvara Mig och den hela rimmar skarans skrå. Bland stora ting fins äfven dålig vara Och stundom mången kostlig bland de små. Här står butiken . . . läsarn må nu dömma Om krämet är att vraka eller gömma! TILL

IM i, systrar, som linden kring kärlekens mamma Den gördel, som ger henne allt sitt behag, Förunnen min dotter en flik af densamma Att pryda sig med på sin födelsedag!

Hvad hjelper att blickarne stjernelikt brinna, Att läpparne öfvergå rosen i prakt, Att tankarnes vingar till sfererna hinna Och fötterna dansa den vestriska*) takt,

Om ni, o chariter, ej lånen den lilla Den enda juvel, som ger skönheten glans f Men vägren ni det, skall jag löna er illa Och kasta ibland er en gräl-pom'erans.

*) af Vestris, vid balletten i Paris en berömd familj, hvars medlem Auguste (född 1759, död 1842) isynnerhet gjort sig ryktbar som sin tids utmärktaste dansör. Utgifvaren. Hvad anständigheten i tal och skrift angår, så synes härvid, liksom i många andra moraliska ämnen, vår allmänhets begrepp föga stadgadt. Sant är ock att det skall och hör vexla från stånd till stånd, från klass till klass, i förhållande till olika seder och bruk. Men ofta händer hland folk af samma upphöjning i samhället, att den ene fördömmer som högst oanständigt hvad den andre gillar som en tillåtlig frihet. Hvad är skilnaden dem emellan ? . . . . Skilnaden ligger i sättet.

Eg skaldens känsla, eg ynglingenB hjerta, älska, drick, sjung — och du skall se dessa "fel" förvandlas till snilledrag, eller skall du ej se dem!

J. H. Kellgren. I.

VID GLASENS KLANG.

Nådige Bacchus, mäktige herre,

Nyktras förföljare, rusiges far!

En af de tjenare (fast bland de smärre),

Som till din dyrkan sig uppoffrat har,

Vågar din ynnest nu begära,

Då till en lofsång han lyran stämt opp .,

Endast du honom vill krafter beskära,

ökes hans ifver och starkes hans hopp.

C. A. Roth. 1).Kärlek och Bacchus helgas min skål — Bägge sku firas af ungdom och ålder! En ger jag hjertat, den andre min bål, Ty Bacchus ger Astrild härolder. Femton års flicka och fuller pokal Är hvad i verlden helst mig behagar... Ack, hvad jag önskar uti mina dagar Hos Venus bli fänrik, hos Bacchus korpral!

C. M. Bellman. Gutår!

Skämta ej med Bacchi dyrkan, Läppja ej ur halfva glas, Rys — han gryr den dag, då styrkan Öfverger dig på

kalas! Dyrka din Bacchus med ynglinga-kraft, Innan du saknar förmågan, du haft. . . Gutår . . . gutår!

Tugga aldrig bittermandel, Om du hotas på din post — Redlighet i hand- och vandel! Ärligheten står i frost. Fälles du än af en starkare makt, Fall då som hjelten i krig på sin vakt . . . Gutår . . . gutår!

Bacchus evigt dyrt förbannar Hvar och en, som blanda tör (Då han trycks af trogna grannar) Vin med tvagningens likör.26

Fåfäng är ångern, se'n du blifvit sjuk: Vattnet förvandlas till sot i din buk ... Gutår . . . gutår!

Plågas du af onda tankar, Alstrade af nykterhet, Drag då dit, der vinet vankar Obemängdt i ymnighet — Töm för din Bacchus en full karafin! Kärlekens ängslan fördrifves med vin ... Gutår. . . gutår!

Växa bubblor på din näsa, Röda, gula, himmelsblå, Skall man der med vördnad läsa Hur han lönar sina små. Dyrka din Bacchus med gåfvan, du fått! Lönen är säker: det smakar så godt... Gutår... gutår!

Naggar nalle öron dina, Lösa ören menar jag, Drick i ro, låt nalle grina, Mumlande om rätt och lag! Kanske du lefver din nalle omkull — Då får du kringlor och vin på hans mull ... Gutår . . . gutår!27

Alla vi mot grafven luta:

Sjelfva styrkan läggs på bår.

Lycklig den, hvars vänner gjuta

Öfver kistan saknans tår —

Lef som en hedersman egnar och bör!

Ingen begråter en smulgråt, som dör . .

Gutår. . . gutår!

Skåda se'n på andra stranden,

Der bortöfver Letens å,

Med sitt trogna barn vid handen

Bacchus strålomgjordad stå!

Eja, min Bacchus, o vore jag der

Långt från förargelse, gräl och besvär

Gutår. . . gutår!

Der den russingödda dufvan Kuttrar, stekt på fikonhäck, Der den äkta nektardrufvan Kyprad flyter i hvar bäck. Der får jag bada i evighet min Trötta lekamen i rinnande vin... Gutår. . . gutår!

Hvarest nalles tandagnissel Hörs på långt håll ur den grop,28

Der han under törstens gissel Evigt lutar tomma stop, Der ingen barmhertig Lazarus får Läska hans eldtunga med någon tår Gutår . . . gutår! När jag dricker.

När två gubbar om en guldstång nappas Eller kifvas om en tufva jord, Haltande till ärans tempel kappas Eller lufvas om två tomma ord, Hej, då dricker jag och ler, Gamle stutar, godt åt er!

När två kär'ngar omkring kaffekoppen Båda nästan sorger och förtret, Skåda lyten båd' till själ och kroppen, Sqvallrande hvad ingen dödlig vet, Hej, då dricker jag och ler, Arga klafferskor, åt er!

När två män, som vandra samma bana, Ljuga ljufva miner åt hvarann För att snärja i dess egen vana Den bedragne vännen, om man kan, Hej, då dricker jag och ser Om ej hin drar af med er!När två grannfrur med hvarandra träta Om att sitta främst i gästabud, Orka hvarken ljuga eller äta, Afundsjuka på hvarandras skrud, Hej, då dricker jag och ber: Gud bevare mig från er!

När en yngling hos sin älskarinna

Anser kojan rymlig som ett slott,

När hans flicka, blott hon får bli qvinna,

Tror sig vinna paradisets lott,

Hej, då dricker jag och ger

Stundom ett godt råd åt er!

När jag ser en liflig barnaskara Obetänksam, bullrande och yr, Trotsande förbud och ris och fara För en stulen frihets tidsfördrif, Hej, då dricker jag och ber: Himmelen bevare er!

När jag sitter vid den fulla bålen Inom ett förtroligt brödralag, Jubilerande för första skålen, Tömmande pokaln i långa drag, Hej, då dricker jag och ser, Glade bröder, efter mer!31

Ack, men sitter jag vid tomma bålen Inom ett förtroligt brödralag, Stammande så trögt på sista skålen, Gäspande så vidt mot nästa dag, Aj, då dricker jag och ser Ändå efter litet mer!

Hu, men ligger jag på branta brädden Af den svarta, kalla, djupa graf Utan ro i mjuka, varma bädden, Luktande på flaskan, doktorn gaf, Tvi — då dricker jag, men ser Visst ej efter något mer! Bacchi vandringsman.

Jivan tappat tom sin tunna

I det hvalf, der sonen satt

Trött att faderns pris förkunna

Vid en evigt ritorr tratt.

Sonen tog stafven i handen och gick

Ut i all verlden från tunna och svick

Att vandra.

Korn så till ett präktigt tempel,

Hvarest fadern dyrkades,

Der af presternas exempel

Munterheten yrkades.

Vänligen helsad af vördige män,

Tog han pokalen och lyftade den

I vädret.

"Aldrig", qvad han, "såg mitt öga Än en slik förtrolighet,33

Ty der hemma syntes föga

Milde pappas herrlighet.'?

Sist, förrn han lutade bägarn och drack,

Sjöng han: "Ni ståtlige, hafven stor tack

För skålen!" Bålen 2).

Lik en Afrodite, inbäddad mellan dunen, I naturlig oskulds sköna högtidsskrud Väntar Aspasie i svällande paulunen, Ack, för länge re'n att famna mig som brud ; Men att lemna bålen, innan den blir slut — Nej, madam får vänta, tills vi druckit ut!

Vänskap är en planta alltför rar att finna: Ve den, som ej fått förstånd att odla den! Hellre jag förlorad ger min älskarinna Än jag skämtar bort en gammal pröfvad vän; Men att lemna bålen, innan den blir slut — Åh nej, käre, vänta, tills vi druckit ut!

Ack, visst är det skönt att stolt och modigt strida För den goda saken, för sitt fosterland, Till belöning se'n, på knä vid kungens sida, Att få stryk och stjerna af hans hjeltehand; Men att lemna bålen, innan den blir slut — Nej, må äran vänta, tills vi druckit ut!35

Om vi mycket bång och buller kunnat göra, Hyllas vi af seklers lof i grafvens famn; Fast det föga hörs af balsameradt öra, Efterverlden kallar det "odödligt namn". Efterverlden, född se'n bålen tagit slut, Har god tid att vänta, tills vi druckit ut!

Mången icke tror hur ljuft det är att leta Visdom ur de gamles djup^ magasin, Att i alla lärdomsgrenar redigt veta Skilnaden emellan dragg och ädelt vin; Men att lemna bålen, innan den tar slut -Nej, vi grubble, sedan vi ha druckit ut!

Huru mycket än hans vördighet må ropa: "Rikedom är blott grus, förgänglighet och mull!» Är det likaväl rätt artigt att tillhopa Ha en samlad fyrk af några tunnor gull. Men att lemna bålen, innan den tar slut — Nej, tids nog att samla, se'n vi druckit ut!

Späda gräset gror och bäckarne bornera, Näktergalen från sin häck re'n börjat har På sin zauberflöjt sitt tema variera, Luften är så mild och himlen azurklar; Men att lemna bålen, innan den tar slut Nej, vi se naturen, se'n vi druckit ut!36

Skåda, mörten rödögd spritter der i viken, Se, hur braxen-leken sjuder vattnet opp, Glupska gäddan jagar aborren och siken, Ej en gång sefiren skakar säfvens topp; Men att lemna bålen, innan den blir slut Nej, låt reda noten, tills vi druckit ut!

Ke'n Aurora purprat östra himlaranden, Eol stoppat luren i sitt foderal, Ännu mumsar Jöns på späda nyrågs-landen, Vilda kopplet gnisslar, kåte tuppen gal; Men att lemna bålen, innan den tar slut — Åh nej, Jöns må mumsa, tills vi druckit ut!

Kors, hvad klämtar klockan... tretton.. florton.. femton, Pang... der ha vi ägget.. pang, ännu ett skott! Kungen och genralerna få lyda klämt-ton ... Lågan famnar knuten... rättnu blir det brådt! Men att lemna bålen, innan den tar slut — Nej, låt knuten brinna, tills vi druckit ut!

Himmelshöga vågen sköljer öfver skutan, Timmermannen letar ett förborgadt läck, Masten vroks i sjön och vraket vräker utan... Pumpa, pumpa, pumpa! Alle mafi, på däck! Men att lemna bålen, innan den tar slut — Ah nej, sk., i pumpen, tills vi druckit ut!37

Käre doktor, kom . . . mamsell har ondt i magen! Knappt en fjerndels timma kan hon hålla tätt. Stackars liten en, hon springer hela dagen: För hvar gång hon springer, släpper hon en sqvätt. Men att lemna bålen, innan den tar slut — Nej, mamsell må korka, tills vi druckit ut!

Gamla Barbro ropar jämmerligt på presten:

Mikael och satan raffla om dess själ.

Nervid trappan väntar klockaren med hästen..

Rädd är gumman om sitt andeliga väl.

Men att lemna bålen, innan den blir slut —

Åh nej, kär'ngen dör ej, förr'n vi druckit ut.

Visligt gör visst den, som tänker på sin ända: Hvad vi kokat här det få vi supa der. Också har jag tänkt att genast mig omvända, Om det ock må kosta ånger och besvär. Men att lemna bålen, innan den blir slut — Nej, nog blir jag omvändt se'n vi druckit ut.

Lifvet är likväl (förståndigt att betrakta) Ej stort mera värdt än någon annan bål. Huru vise än och sälle vi oss akta, Måste vi derån och dricka dödens skål... Skördeman, din skål! Se'n bålen tagit slut, Må du gerna slipa — vi ha druckit ut.38

Verldame förgås och stjernorna krevera, Månen utaf ostrnask en gång frätes upp. Solen, remnad, skall i natten rekylera Vid bassune-gäll af dommedagens tupp. För de fromme se'n skall redas till en bål Att i evig nektar dricka bryggarns skål. Svart och hvitt

eller

JBacchi vandrares olika åsigter.

Hu, det haglar i norr och det ljungar i söder! Vildt orkanerna mötas från vester och öster, Och från klipporna genljuda rysliga röster Af de krossade böljor och krossade bröder. Nå, godnatt, mina stormiga öden! Mycket bättre än lifvet är döden.

Om än klipperskan hotar med saxen, så må den!

Uppå lifhanken alls intet värde jag sätter,

Ty af tråkiga dagar och ensliga nätter

Och med jérnhandskar tvinnade parkerna tråden.

Nä, godnatt, mina sorgliga öden!

Mycket bättre än lifvet är döden.

Hon är borta, långt borta, som kysste så ljufligt, Hon med honung på läppen och blomman på kinden. Hennes eder, de falska, de flögo med vinden — Att bedragas i kärlek är smärtande grufligt. Ack, godnatt, mina sorgliga öden! Mycket bättre än lifvet är döden.40

Han är borta, långt borta, den bäste bland vänner, Djupt nedgrafven i becksvarta, iskalla mullen; Men hans vinkande vålnad jag skådar från kullen — Ack, den vinken jag lyder, ty blicken jag känner. Ja, godnatt, mina sorgliga öden! Mycket bättre än lifvet är döden.

Hugg då till, du med lien — jag hård är som stenen Tappa blodet ur pulsen och döfva mitt hjerta, Så godnatt, ni kusiner bekymmer och smärta! Kommen, muser, och gråten en vers öfver benen... Ja, godnatt, mina sorgliga öden! Mycket bättre än lifvet är döden.

Men kan himlen väl blygas? Den rodnar i öster Bort i norr slumra ännu de rusiga bröder, Medan blommorna kypra sin ambra i söder Och sefiren tillfläktar oss fåglarnes röster. Månne lifvet är bättre än döden? Nå, godmorgon, ni kommande öden!

O, hvem är det som sväfvar med nektar-pokalen? Är det Hebe, den unga, nedsänd från olympen? Nå, så kom då och vattna den. törstiga ympen Och till lön tag mot påsen med sorgen och qvalen! Hurra — lifvet är bättre än döden... Se, gutår, mina kommande öden!Sköna Hebe, du gjutit en låga i blodet:

Det är gudadryck i dina gyllene skålar.

Jag är gud, och mig felas blott glorians strålar,

Ej den strålande visdomen, kraften och modet.

Hurra — lifvet är bättre än döden . . .

Hej, gutår, mina blixtrande öden!

Än en klunk ur pokal'n, än en klunk och en annan — Och tag gerna båd" godsen och namnet och stjernan! Blir mitt hjerta varmt, sätter jag mig öfver hjernan: Alla nykterhets-dumheter kommit ur pannan. Hurra — lifvet är bättre än döden . . . Hej, gutår, mina herrliga öden!

O, jag lågar af tjusningens himmelska smärta! Den utslocknade kärleken tändes i barmen. Jag vill slingra omkring dig den darrande armen Och se*n trycka dig hårdt till mitt klappande hjerta. Ack — hvad lifvet är bättre än döden . . . Varen helsade, kommande öden! Blefven.

Låt aldrig ditt lynne bli tidernas slaf, Fast en dag tar åter hvad annan dag gaf! Nej, sätt dig, tag slefven, rör om i din bål Och drick de omvexlande tidernas skål!

Blir mödan för tråkig, blir verlden för trång,

Gör derför ej tiden med omsorger lång!

Tag slefven, sätt ned dig, rör om i din bål

Och drick dina minnens, de lustigas skål!

Blir glädjen för brokig, blir tiden för kort, Slå derför ej alla omsorgerna bort! Sätt ned dig, tag slefven, rör om i din bål Och drick dina minnens, de sorgligas skål!

Låt aldrig ditt lynne bli tidernas slaf, Fast en dag tar åter hvad annan dag gaf! Nej, sätt dig, tag slefven, rör om i din bål Och drick de omvexlande tidernas skål! Epikurén.

Jag vill ha rus, ett glädjerus hvar dag, Jag vill hvar natt med sköna qvinnor skämta! Kung Salomo predikade som jag Att sällheten af vin och kärlek hemta. Hvad glädje gör det mig i grafvens natt Med mödor att ha samlat skatt på skatt, Att Saga rösar mig i murkna skrifter För stora värf och lysande bedrifter?

Nej, jag vill dricka, tills jag dignar tung På mjuka bädden vid Selindas sida. Dess hvita barm hvad den är varm och ung Hvad der är ljuft att tidens lopp förbida! Låt solens hästar skena med dess vagn, Det gör mig föga glädje, föga gagn! Jag trifves helst ibland de blyga ljusen, De glada sånger och de fulla krusen.

Jag älskar ej, bland stridens rök och dam, I blanka vapen på en yster fåle Mot segerpalmen rusa modigt fram Igenom dödar mordiskt som hin håle:44

Jag känner intet hat och ingen harm, Men stor tillgifvenhet för ben och arm. Jag vill se vin, ej blod och tårar rinna Och skörda lagrar hos mlh älskarinna.

Om verldens skatter tyngde i min hand,,

Hvad du då hastigt blefve rik, Selinda!

För att få lösa några slitna band

Jag skulle dig med gyllne kedjor binda.

Ja, om ett kejsardöme vore mitt,

För hvarje famntag blef ett grefskap ditt!

Och egde jag till gördel himlafältet,

För hvarje kyss jag gaf en sten ur bältet!

Bror Vintapp, nej, du är ej riktigt klok, Som säljer ädelt vin för lumpna daler: Du vinner endast siffror i din bok, Men äkta glädje den, som dig betalar. Att sälja kärlek, vänskap eller vin Det är att vräka perlor ut för svin. Nej, vinet, rättvisan och religionen Fritt böra skänkas alla ifrån tronen.

Du store man med djup metafysik,

Gör upp en teori att lycklig vara,

På en gång frisk och full och kär och rik,

Höjd öfver alla lidelser och fara,45

Men kan du ej upplösa mitt problem, Hvad är då värdt att nämna ditt system, Som ändå skall i glömskans

brådjup ramla, Se'n menskobarnen ledsnat vid din skramla!

Och du, min bror, som under stort besvär Armbågat dig igenom svåra tider, Som gråtit blod, hvar gång du varit kär, Och dricker vatten, tills kaldunet svider *), Se liljorna på marken och var man, Med vin och flickor gläd dig, när du kan! Om du se'n dör en dag förutan kassa, Försynen blir kurator i din massa.

Vid sista tuUfn, när Petrus frågar dig Hvad ondt och godt du för med dig från jorden, Då är det ej stort lönt att rosa sig Med mycken ursäkt, stammande på orden, Ty kan du svara tryggt vid denna port Att du har intet syndigare gjort Än sugit Lindas läppar och pokalen, Han öppnar gafvelvidt den stora salen 3).

*) Kaldun eller kul l.u n (proviusordj: innanmäte, våmb, mage. Utgifvaren. Flickornas skål.

Jag log re'n i lindan, då ömheten slöt Det törstiga barnet till moderligt sköt, Och sög så vällustigt de himmelska tårar, Dem kärleken pressar ur bröst, dem han sårar.

Som yngling jag räckte min darrande hand, Af kärleken fängslad, i skönhetens band Och sjöng då så högljudt, när jag skulle dricka: "Må stjernorna störta, men lefve min flicka!"

Ej föll någon stjerna, men tärnan blef kall Och läpparne brände vid bägarens svall. Dock suckade hjertat, när jag skulle dricka, I tysthet en skål för min trolösa flicka.

Det suckar, så länge den glimmande sol, Den bleknade måne skin' ned på min stol, Tills en gång ur läkarens burk jag skall dricka Mitt yttersta rus för min trolösa flicka. Att qväda vid rykande bål.

Den 1 maj 1829.

Näsorna votera öfver bålens ånga — Ack, hvad ömma känslor lifvas på en gång! Hjertat sväller ut och kläderna bli trånga, Sjelfva ufvens näbb förtonar sig till sång, Enhälligt den ljuder vid de gladas bål Kallelsen att dricka hela verldens skål.

Är det icke lugnt att sitta tryggt tillhopa, Der ej jorden skälfver under våra bord, Der ej raseriets furier våga ropa Ve och vånda öfver ett oskyldigt ord? Också dricka nordens söner ur hvar bål Först den höga nordens sköna kronas skål.

Nå, väl hör man stundom vilda toner ryta Ur den stora stats-klavsången uppifrån, När långfingrarne ackorderna förbyta, Men de sakna genljud i den lugna vrån. Leende och tryggt vi kunna ur vår bål Dricka dessa många långa talens skål.48

Jorden vaknat upp ur långa vinterdvalan, Solen kysser nog den väckta bruden varm, Snart vi vänta göken hit och lilla svalan, Fogdar gå i flock ined sedelspäckad barm *). Bröder, nu är tid att ur vår kära bål Dricka våra kära sommarfåglars skål! *

Längese'n vi sett de nakna jungfrur spricka**) —

Vårens andra blommor hugna snart vår syn.

Den, som icke har, har likväl haft sin flicka,

Trots de visa rynkor mellan ögonbryn.

Skulle vi då ej förtjuste ur vår bål

Dricka lifvets blommors, våra qvinnors skål!

Sedan babylonska konfusionens tider

Skiljas goda vänner alltför ofta åt,

Fast det arma hjertat sträfvar mot och svider,

Fast det matta ögat smälter bort i gråt.

Ack, åt de bortgångne vänner ur vår bål

Helga vi med såradt minne denna skål!

KorksmälFn är ett glädjeskott, som bådar friden: Agget kyles af vid bålarnes behag. Ingenting förmildrar mer den ilskna striden Än de glada skålar i ett dryckeslag.

*) Den förste maj skela kronofogdarne ha till landshöfdingen aflemnat sin summariska redovisning för uppbörden. Utgifvaren.

**) Nakna j ungfru n: benämning bland fiskrarne i vestra skärgården på blomman "t>ilé*ne maritima", som med sina snöhvita blomblad der hänger vjd klipporna. Utgifvaren,49

Drickom derför, bröder, ur vår milda bål Med försonadt hjerta fiendernas skål!

Arffiender två förfölja dock vårt slägte (Ingen ärlig man med dem försonas må), Som hos oss begäret först till synden väckte: Djefvulen och törsten heta dessa två, Också dricka vi ur stånka eller bål Aldrig djefvulens och aldrig törstens skål.

Mången väntar slut på vansklighetens öden, Trånande emellan fogde-tid och gök — Nå, hvad är det mer? Vi hinnas ock afdöden: Hvarje dufva kläcks till frukost åt en hök. Men vi tömma sista glaset ur vår bål Modigt till den store mensko-hökens skål!

Dock, som gamla kuskar glädja sig åt smällen, Flydda minnen knyta vi vid nya hopp. Den, som tröttad går att hvila sig om qvällen, Ämnar att om morgonen stå uthvird opp. I den sista droppen af vår tömda bål Läppja vi i hoppet nya bålens skål! Klubben.

Menniskans lif är ett tvång, Dagen och mödan är lång, Hvilan är kär för oss alla. Timmarne komma och gå — Njuta dem rätt veta få, Förrän vår hjessa blir grå, Förren våra känslor bli kalla.

Gif mig ett råd, kära du! Klockan är tre qvart till sju: Dagen jag redan fördrifvit. Qvinnorna spinna och sy, Ungarne gnälla och gny — Hvart skall en syndare, fly Undan det husliga lifvet?

Ah jo, jag vet ett palats — Der hafva glade män plats, Se'n de arbetat för dagen.51

Der går man af eller till, Eller man sitter helt still: Der gör man allt hvad man vill, Endast på tiden bedragen.

Der vid det ringaste ljud Åtlydas straxt dina bud Mer än de tio budorden, Der på hvart afton-kalas Muntrar dig buller och ras: Bålar, buteljer och glas Pryda de dukade borden.

Hemma bor ordning och skick, Sällan hörs der: "Kom och drick!" Annat, helt annat på klubben! Här är ej laget så tort, Här är hvar afton så kort, Här hvifta flickorna bort Byxornas vördnad för stubben.

När du se'n kommer igen Hem till din älskade vän, Sofver hon sött på sitt öra. Tänk då hur visligt du spar Ännu for kommande dar ♦Lilla förmågan, du har, Att dina pligter fullgöra!52

Sätten då glasen för mun, Bröder, och stjälen en stund Från den förbistrade mödan! Snart stundar veckan, då vi, Hvar för sig spända uti Oket af vårt slafveri, Släpa för äran och födan. Hjertat i klämma.

JMitt hjerta har råkat i klämma Emellan en mö och en bål. I ångsten jag höjer min stämma Att sjunga den sköna en skål. Men sjunger jag, måste jag dricka Och törstig jag är som ett svin . . Skål, skål då, förtjusande flicka, :,: Tills bålarne runnit för hin!

Hvad kärlekens makt är gigantisk,

Så liten än bytingen är!

Min själ blifvit öm och romantisk

Ja, omvänd, se'n jag blifvit kär:

Jag ryser att dräpa en loppa,

Som skygg inom florsduken flyr,

Och ångrar och ångrar hvar droppa :,:

Af punschen, som spills, då jag sp . . ! 4)

O, kan jag ej vinna min sköna, Då rusar jag döden i mun, Men dränker mig ej som en höna I rinnande vatten på stund.54

Nej, jag vill sokratiskt förtära De rykande bålarnes gift Och blifva, min flicka till ära, Lagd vinbalsamerad i grift.

Om se*n mina björnar bli sjuka * Af ångest en gång, när jag dör (Ty kläderna stå ej att bruka Och stopet värdinnan tillhör), Då skall sig min ande förklara Och lära dem straxt veta hut — Vi råkas bland englarnas skara! :,: Der skall jag betala fullt ut 5). Efter ruset*).

U, hvi störtas jag i verkligheten Ned ur diktens sköna elysé? Ack, hvi vaknar jag till nykterheten Under nattens svarta täckelse?

Dina hvirflar i min tunga hjerna, O, Kartes', förfärligt tumla om! Ögat stirrar efter nattens stjerna -Oceanen hvälfver i min våm.

Klotet sig på nötta axlar vrider . . Kopernik, du har visst rätt ändå: Ej jag vet hur jag i fordna tider På den satans snurran kunnat stå!

Men hvar är jag... bor här någon annan ... Kryper jag omkring i eget rum?

*) Detta stycke (kanske rättast "efterruset", bakruset) har skalden sjelf betitlat: "Vid uppvaknandet om morgonen efter högtidsdagen i P. B. den 5 december 1825" . . . Han bodde då i brändströmska huset, nuvarande grosshandlaren Christian Arvidssons, vid Norra Hamngatan, n: 8, på nedra botten. En öppning, som han skar i ena fönsterluckan för att, då den Tar tillsluten, få dager in i rummet, fins ännu qvar och kallas för "Wadmans hål". Denna hans bostad är nu koutcr. Utgifvaren.56

Stöter jag mot egen bordfot pannan? Ingen svarar . . . Skapelsen är stum!

Ack, jag måste likväl upp och dricka — Grymma törst, förföljer du mig än? Stanna stol. . . Hvar är min svafvelsticka*? Varde ljus! Nu fick jag rätt på den.

Hemma är jag — hemma och allena: Ingen trugar i mig ädelt vin, Ingen, ingen hjelper mig på ben'a, Ingen ropar: »Upp med dig, ditt svin!"

Hvar är ljuset? Ack, vid verldens ända — Tio långa steg har jag visst dit. Alla muser, hjelpen mig att tända Ljuset upp och återvända hit!

Jo, det gick . . . hvad menniskan allvarligt Vill det kan hon äfven, sade Kant. Tumlar hon, är det dock ej så farligt — Store mästare, du sade sant!

Ganska mycket har jag re'n erfarit: Hemma är jag, vid min kudde stödd.57

Men jag vet ej mer hvar jag har varit Sist i går, än innan jag blef född.

. . . Herran tog så hastigt som han. gafv'et: Skinkans flottor segla ur min mun Ifrån verldshafvet i Medelhafvet Genom svalget af Gibraltars sund.

Hvilken satan sitter fast på grundet?

O, lord Anson, gör dig flott ändå!

Nej, han vräkt sig tvärs för hela sundet —

Hela oceanen ligger på*

Vilda svallet vräker öfver skutan,

Håll, Lord Anson ... jo, nu blef du flott!

Segla nu i Medelhafvet utan

Mast och roder .... Åh, det gjorde godt.

Men hvar står det kära vattenkruset? Ack, förlåt att jag föraktat dig, Att jag djerft försmått dig under ruset — Kära vän, kom nu och trösta mig!

Men... fy fan... hvem har planterat löken, Den förrädarn, som står post vid dörrn58

Och förpestar med den fadda röken Hela rummet ifrån hörn till hörn?

Kors, hm fasligt man kan skämma ut sig Packa dig, din satan, bort ur vrån! "Nej, min pappa, bär du icke ut mig, Aldrig skrämmer du mig härifrån!" Den förste maj.

i\er\ stundar den herrliga kärlekens tid: Vildgässen och fogdarne komma*), Och svalan snart b}7gger sitt näste i frid; Narcissorna öppna sin blomma, Och göken . . . kuko, kuko, kuko . . . Snart galande flaxar nr stensqvättans bo.

Och nu skulle jag sitta hemma på stol,

Profilen i luntorna luta,

Förglömmande vänskap och drufva och sol,

Den snyftande ungdom att stuta?

Nej, hurra för vänskap och glädje och vin

Den vinkande maj är förståndets ruin!

Nej, förr skall naturen förvandla sitt lopp Och solen i öster sig sänka, Sköldpaddorna dansa med råbockens hopp Och månen bli jordklotets enka,

*) Se noten på sid. 4g,60

Ja, förr skall en grodunge sluka en haj, Förrn jag sitter hemma på rumpan i maj!

Förgäfves erbjuder den stoltaste stad

Att mig inom murarne sluta,

Att skåda de rykande lampornas rad

Och rännstens-parfymerna njuta:

Jag skyndar till bygden bland skogar och berg,

I benen att dricka ny styrka och märg.

Der helsa mig vänliga hundars kritik,

De pratsamma skatornas snatter

Och tusende småfåglars taffelmusik

I flygt öfver ängens rabatter.

Och der hvirflar bålarnes ånga så skönt

Bland brokiga blommors infattning i grönt.

Der vinkas jag nådigt af glädjens monark —

En gyllene slef är hans spira,

Och invid hans tron står en nektar sä stark

Och ljuf för att hyllningen fira.

O, lefve min Bacchus! På knä vid din stol

Jag svär dig min huldhet i år som i fjol. Årrackens styrka och. kraft.

Kasta för tusan myrtenkransen! Du är ej gjord för kärlekens gräl. Smyg dig i tysthet bort från dansen, Innan din sköna bjar dig farväl! Nog går det an som tjuguårig Att ligga smidd vid flickornas knä, Men den, som skallig och gråhårig Ännu blir pin-kär, den är ett fä!

Sätt dig trankilt, min bror, vid disken! Här ha vi socker, räck och citron. Och sköt ej om den yra Lisken Huru hon svänger med sin baron! Här vilja vi tillsamman blanda I en helt liten oskyldig skål Under godt glam om allehanda Just en förträfflig rykande bål.

»Käre, hör upp att hädiskt skämta öfver min kärleks bittraste qval!62

Hvem kan väl se sin sköna flämta

Öm i angläsen med sin rival?

Nej, jag skall skjuta ihjäl den hunden;

Och sedan han bekommit sin lön,

Går jag och hänger mig på stunden . . .

Men hvilken arrack — lukten är skön !"

Sätt du dig ner mot dörrn med ryggen,

Se icke surt på ungdomens ras!

"Ja, men jag hör ju dock den styggen, -

Betty hon gjuter gift i mitt glas."

Hör ej mer på de ungas buller,

Trankilisera sinnet, min bror!

"Ja, ja, min vän, det gör jag fuller,

Ack, men det griper mer än du tror!"

In medio consistit virtus' — Kanske han är för stark, kära du? "Nej, gubevars, . . . nej, mera spir'tus! Punschen är alltför sliskig ännu . . . Nu gå han an. Skål, herr wohlthäter! Ännu en droppe arrack till, Se'n tror jag nog jag snart förgäter Allt hvad mig ödet pålägga vill!" Vin och fara.

Just då vinterns natt Höljer fosterjorden, Skallar glädjens skratt Högst öfver norden. Våren stundar åter — Grannen hotar krig; Mannen väpnar sig, Och qvinnan gråter.

Friden varar än — Snart kanske vi draga Ut mot fienden Att härar jaga. Men att roligt njuta Lugna hvilans stund, Låtom oss förbund Med Bacchus sluta!

Ve den man, som skyr Glad och modig vara!64

Ve den man, som flyr Vin eller fara! Kärlek hjertat sårar, När det gäller blod. Vin ger mannen mod Mot qvinnotårar.

Höga nordens son Så vet bägarn sköta Som i stridens dån Att härar möta. Den, i mörkblå vågen Tecknat säfgul rand, Lärt vår fria hand Att spänna bågen. De sista skålar.

Hejdad som seraf i dansen, Jag af ödet fjättrades. Ack, hur grät jag, när lifskransen Kring min hjessa pressades! Vräkt hitned på jordens bana, Fick jag lifvets vana.

Att den första törsten stilla, Den jag hit till hemgift fått, Räcktes patten åt den lilla - Hvad dess saft mig smakte godt, Bättre likväl sedermera Portvin och madera!

Trött vid lefnads-maskeraden, Längtar jag nu åter hem Till den stora kyrk-paraden, Der man smörjer hvarje lem

Med en nektar utan like I de sällas rike.66

Dock - förrän jag går i slädan Af de fyra bräderna Att för alltid skiljas hädan Från de många bröderna, Räcken mig i jämmerdalen Än en gång pokalen!

Skål för lifvets alla fröjder, Skål för hvarje tåreflod! Allting jemnas, dal och höjder, Af den sanna glädjens mod . . . Skål för tidens gräl och löjen, Lidanden och nöjen!

Skål för mina fordna tärnor, Eedan gamla, äfven ni! Der, bland himlahvalfvets stjernor, Åter unga råkas vi. Utan kärlek, systrar fromma, Bli elysier tomma!

Skål för en god vän i nöden, Skål för dig, mitt gamla stop! Du skall följa mig i döden, Tills jag lägger ögat hop, Äfven se'n på sista färden Under hufvudgärden!67

Hickan börjar på mig kalla -

Är det sotdöd eller rus?

Svaren mig, ni lymlar alla,

Bärs jag i ell´ utur hus?

Dock... lik' godt för trötte drängen

Hvilkendera sängen! Lyckan och glädjen.

Kontrast.

Man med den skrynkliga pannan Och misantropiska blicken, Säg, hvarför blir du så sticken, När du ser fröjd hos en annan?

Pordom du skämtade gerna, Fri från bekymmer och smärta, Innan du bar denna stjerna Öfver ditt vissnade hjerta,

Alltid vid brödernas möte Var du den förste i salen, Innan än rikedoms-qvalen Lägrat sig inom ditt sköte.

Då, när du smög undan björnen, Vig som en ål mellan husen, Kände du än inga törnen Stinga din fot efter rusen.Och när du trefvade Lotta I den högt svällande barmen, Gnagade täflare-harmen Icke i din som en råtta.

Har du urdruckit din nektar, Lägg då ditt lock öfver stopet! Men hvad är värdt att du fäktar Med det censoriska ropet?

Flygen till ärones hallar, Flygen, ni dråplige, lustigt! Supen in rökelsen mustigt, Som genom öronen skallar!

Ej vill jag byta bort friden Af mina molnfria dagar Mot edert rykte i tiden, Mot era randiga magar.

Kan jag ej skönheten locka Utan galoner och stjerna, Då vill jag vinbären plocka Och öfvergifva min tärna.

När mina sinnen bli matta, När mina lemmar bli stela,70

Slutar jag dock ej att skratta, Se'n andra njutningar fela,

Skratta åt dessa patroner Af den solidare stylen, Som tro sig blifva katoner, Se'n de ränt näsan i sylen.

Jag vill, så länge jag andas, Fröjda mig med mina bröder Åt denna drufva, som föder Lust i det blod, der den blandas.

Sist, när min döds-engel sofver En gång den tröttade slafven, Må då det vin, som blir öfver, Rinna vid öppnade grafven!

Kommer jag rödnäsig sedan Till elyseiska porten, Slipper jag visst in, emedan Jag har kamrater på orten.Vattnet och vinet.

Uppå en liten kammare

Jag mins en gång en man —

Om dagen praktiserade,

Om natten gor-söp han.

Han hade föga hufvudbry,

Men helsans mod och helsans hy.

Fick äran så på mannen fatt

Med blodig tigerklo.

Se'n blef han krokig, tung och matt

Och hade ingen ro:

Han bar då stjerna på sin barm

Och podagra i tå och tarm.

Ur fin förgylld ostindsk terrin

Han hafresoppa drack,

Och magen, van vid bara vin,

Fick bara vatten . . . ack!

Hvad blef nu följden? Hufvudbry,

Stort rykte och förlorad hy. Vattnet och vinet.

Uppå en liten kammare

Jag mins en gång en man —

Om dagen praktiserade,

Om natten gor-söp han.

Han hade föga hufvudbry,

Men helsans mod och helsans hy.

Fick äran så på mannen fatt

Med blodig tigerklo.

Se'n blef han krokig, tung och matt

Och hade ingen ro:

Han bar då stjerna på sin barm

Och podagra i tå och tarm.

Ur fin förgylld ostindsk terrin

Han hafresoppa drack,

Och magen, van vid bara vin,

Fick bara vatten . . . ack!

Hvad blef nu följden? Hufvudbry,

Stort rykte och förlorad hy."Bror, gif du vattnet djefvulen

Och ärans minnesstod! I bålen skall du få igen Din helsa och ditt mod — Då kan jag än i många år Få helsa dig, min bror, gutår!»

Så manade en ungdoms-vän

Med rödlätt lukt-organ,

Och ångern grep affällingen

Att han gaf vatten fan.

Då stärkte Bacchus magen fort

Och stängde dödens port.

Uppå sitt födelse-kalas

Vid fyllda åtti år

Han kunde än med kraftig bas

Framsjunga sitt gutår!

^Om jag", så ropte han och log,

?'Ej vattnet smakt, jag aldrig dog.'?

Men viss att döden lagt sin rom I vattnets syndaflod, Han vände sig till väggen om Med friskt och glädtigt mod — Och se'n han tömt sin bål till slut, Han släcktes som en lampa ut. Vinförbudet

eller

det sjunkna Madera.

Skeppar-berättelse.

Ii öd och jämmer profeterar svanen — Svarta strömoln hölja jordens rund, Hvita fradgan skummar oceanen, Bergen spotta eld ur glödgad mun.

Månens sken, den blyga kyska månens, Blodrödt bådar ondt åt polens zon. Darren, bröder, darren och förvånens! Glädjens gud är störtad från sin tron.

Vinets gud, den glade, starke hjelten, Tigertämjarn, herr skarn vid Eufrat, Han, som sådde rankor öfver fälten, Han blir tvungen att ge in sin stat.

O, jag glömmer ej det sträfva ljudet, Våldets maktspråk i mitt öra röt: "Vinet är till införsel förbjudet!" Drufvan är så dyr som hon är söt.74

Intet vin-skepp mer till norden flyter: Kungens hjerta är förbytt till sten . . . Snart det lilla gamla lagret tryter — Purpur-näsa, hvar blir då ditt sken?

Evans trogne dyrkare marteras Oförsvarligt i vårt barbari: Tempelmuren med gapstockar garneras Bacchi män skymferas deruti*).

Visar sig en Bacchi son på gatan I sin andakt hulde fadern värd, Grips han af polisens Leviatan, I dess hundra starka armar snärd.

Lurendrägare och inspektörer På hvar tröst-tår lagt en faslig tull. Bränneri- och krog-arrendatorer Flänga Bacchus genom skinn och hull.

Har du blott en hålig tand i munnen, Lägger kammarn straxt bevakning dit,

*) G apstock (provinsord): det fordna skamstraff-redskap, "stocken", hvari en förbrytares ben fastlåstes, under det han vid kyrkan skulle begabbas af allt folket. Utgifvaren.75

Smörjer utanför en bom på stunden, Visiterar se"n hvarenda bit.

Ja, kanske i våra tomma magar Efter konjak, arrack och citron Bacchi fiender det snart behagar Ställa an en hus-

visitation.

Bränvins-brännarn plundrar Bacchi kassa, Tar betalning som en publikan, Gör sig likväl säkert i hans massa Allra största fordran här i sta'n.

Gubben har dock — trösten eder, bröder Öfverallt solidare kontor, Der den gyllne drufvan alltid blöder, Der en evigt rusig glädje bor!

Och hvad hindrar oss att emigrera? Mahomet gick, då berget icke kom. Topp — vi segla mangrant till Madera! Der fins glädje, konjak, vin och rom.

Vi gå dit, der vestanvindar fläkta Evig vällukt genom atmosfer*^76

Dit, der tiggarn dricker vinet äkta På den ö, som öfvergår Cytérn.

Der de gyllne äpplen växa vilda, Der en evig höst, en evig vår Uti endrägt sämjas lika milda — Der man skördar, fast man aldrig sår.

Der i vassen växa sockerstrufvor, Ananas och pisang i hvar lund . . . Der, med fikon gödda, unga dufvor Stekta flyga i hvar hungrig mun.

Alla qvinnor lemna vi på stranden De må plocka blåbär, fiska nors, Gräfva rofvan ur den röda sanden, Bränna ollon eller repa pors!

Att ej, vande vid för mycken hvila,

Våra öron obrukbara bli,

Skola tusen papegojor ila

Att ersätta våra qvinnors skri.

Hvarje vår, då vindarne bli blida, Segla vi med diger matsäck hit,77

Hvila ut vid våra qvinnors sida Blott en natt och skynda åter dit.

Alla flickebarn, som se'n bli födda, Lemna vi i moderns sköte qvar. Alla pojkar, frodiga och gödda, Följa till Madera med sin far.

Aldrig mer de mossbelupna bergen Återkaste glädjens gälla skall! Nykterhets-cyklopen, svart till färgen, Drifve ensam här sin gethjord vall!

Poster-kärr och nakna foster-klippor, Moderland för björn och varg och get, Prydt med tufvor, ljung och en och sippor, Far då väl med all din herrlighet!

Snart skall kungen bland de nyktras skara Mer ej finna tro och duglighet, Icke en, som fosterlandets fara Möta kan med råd och manlighet.

Himlen, vred, skall regnets källor täppa, Sända hit Egyptens plågohär.78

Östersjön skall torka ut och släppa Kyssen torrskodd öfver Signildsskär.

Inga sjöars spegelklara yta Skall då sända från sig bäckar små: Jorden sig i koppar skall förbyta, Hafre-axet torrt och uppbrändt stå.

Då skall Mälarn icke ens ha vatten Till de fina hoffröknarnes té, Krönings-hästen blott af törst få spatten, Kungens julgalt svälta hjäl — o, ve !

Ödet skall sig slutligen förbarma, Hastigt skicka eld och svafvel ner, Att på en gång bränna upp de arma Skandien skall aldrig nämnas mer.

Skyndom, bröder, då att ankar lyfta! Syd till vesten på Madera bär . . . Hu .... jag bäfvar re'n för hvarje klyfta, Som ur bergen grinar mot mig här!"

Sådant tal höll en af våra bröder I en stor kampanje-sal ombord79

På ett skepp, som ämnade åt söder Föra flera bröder från vår nord.

När han talat, tog han stora bålen, Tömde den — dock darrade hans hand, Ty bran drack nu sista afskedsskålen Från sin flicka, från sitt fosterland.

Då klef skeppar Rolf fram midt i salen, Stretande så vidt på slingrigt däck. "Jag har hört," svor han, "de långa talen, Men din slutsats, bror, har fått ett läck!

Bäst det blir att genast debarkera Och bli trygge qvar vid gammal strand. Jag har seglat öfver ditt Madera — Öfver böljan der fins intet land,

Ej så stort att kocken på Susanna Kunnat koka der en kittel gröt Eller värma der min vattenpanna Eller bulta ens en stockfisk blöt.

Ön är sjunken djupt, djupt under hafvet Båd1 meå vinberg, åker, äng och skog.80

Detta hopp om sällhet är begrafvet -Spänn dig åter för din gamle plog!"

Som en ljungeld träffades hvart öra Af den gamle skepparns klara ord, Och för oss blef annat ej att göra Än bli qvar i kall och fjällig nord.

Sorgsne bröder, ja, vi måste tråka Med produkten af vårt magra land, Steka än en hjärpe, än en kråka, Hemta ostron då och då från strand,

Köra gödsel på potatislanden, Refva gäddor, lax och stånga ål, Gräfva rofvan ur den röda sanden, Bryta malm och bränna smedjekol.

Vatten ha vi ännu, många sorter Finkel äfven, mången tröstetår, Öl och dricka äfven . . . Klippans porter Få vi väl, vill gud, till nästa år*).

*) Klippan: en af Göteborgs förstäder, der Carnegieska porter-bryggeriet är beläget, förmodligen, då dett;t skrefs, för någon tillfällighets skull icke i gång. Utgifvaren.

0Kanske, bli vi alla på det torra, Skonar himlen för de trognas skull Än en tid vårt syndiga G-omorrah, Tills vår gistna hydda ramlat kull. Själens residens.

Att hjertat inga nerver har Och inga plågor känner, Derom berätta alla dar Anatomiens vänner. Men magen är en enda stor Ofantlig nerv, min heders bror!

Om hjertat klappar än så tätt För flickan eller äran, När magen blåser till reträtt, Ur striden må du bära'n! Ty i sin qvinna ingen man Har väldigare hus-tyrann.

Man fordom väl inbillat mig En sats, så dum och löjlig, Att hjernan skulle krysta sig, Om profetia var möjlig. Nu ha vi likväl fakta på Att magen blott förstår att spå.Om hjernan snurrar rundt omkring,

Det hindrar dock din tunga

Så godt som nästan ingenting

Att skratta eller sjunga.

Men hvälfves magen upp och ner,

Då sjunger du minsann ej mer.

Ja, just som Madrid och Paris

Af fästen omkring-kransad,

Är själens borg på kungligt vis

Af lemmarne förskansad.

I magen residerar hon

Midt ini landet på sin tron.

En dum och fånig man vi väl

Af hjertans grund beklage,

Dock hellre mage utan själ

Än själ i dålig mage!

Ty dricker jag ur hvarje bål

Först magens och se"n själens skål. Brist på ärelystnad.

Ill an ljuger, men kryper för äran, De store såväl som de små. Jag aktar platt icke den lärap Och smyger mig aldrig på tå.

Det rör mig så föga, så föga,

Om man, se'n jag en gång är död,

Vill inbalsamerad mig höga

Eller bränna mitt skrof öfver glöd.

Det förr mig bekymrade mycket Hur jag genom tiden må gå, I siden med gyllene smycket Eller bortglömd i enstaka vrå.

I guldgrufvans schakter jag gräfde Långt ner ibland skatter och grus, Men mörkret och qvalmet mig qväfde, Ty jag trifs blott i rymder af ljus.85

Jag tänkte att sällheten röna Vid skönhetens svällande barm, Men, ack — jag blef kär i en höna, Och belöningen ånger och harm.

Då ville jag kranium proppa Med visdom så fullt som en bok, Dock allt hvad jag dit kunde stoppa Aldrig gjorde det mig mera klok.

Men åtnöjas blott med moralen Arbeta och törsta och tro Och hoppas pä himmelriks-salen, Dervid låter jag icke bero.

Då fattar jag hellre pokalen Och dränker, såvidt jag förmår, Bekymren och jämren och qvalen O, kristendoms-bröder, gutår! Kommande ting.

Jag tar en dag den sista supen, Jag läggs att hvila mina ben, Då Karön i den murkna slupen Skall ro min hamn till elisén.

Der möta mig de gamle fäder Och mödrarna och tanterna Och ifrån alla fyra väder De förutgångna vännerna.

När jag omfamnat alla, alla, Jag frågar ödmjukt: "Fins här vin? De styfva lemmar äro kalla Och tungan bask af medicin."

De gamla patriarker nicka — De följa mig till Letens ström Och räcka mig en kalk att dricka, Ur floden, fylld, och hviska;87

Se'n först jag läppjat på pokalen, Jag modigt tömmer den till slut. Straxt släckas fröjderna och qvalen Och alla jordlifs-minnen ut.

Från mina ögon fjällen falla: Jag ser fru Sanning sans chemise Och hör millioner röster skälla Kantater till naturens pris.

På skuldran fladdrar lätta vingen — De nya sinnen bilda sig. Jag sväfvar hvart jag vill bland tingen, Och ljusets strålar följa mig ....

Tro då, o död — jag vill ej muta Med sackar, vid ditt kreditiv, Att nektar-lif i glaset gjuta Och bita af mitt surbruns-lif. Saliglieten.

1 astorn hotar mig med andeliga döden,

Om jag i detta usla lif

Till tröst i mina mulna öden

Med vin och flickor gör mig litet tidsfördrif.

Men om än himlen torkar in,

Jag håller likaväl god min

Och slutar ej att klappa flickor och att dricka vin.

Om naturen än du uppå dörren jagar

Och stänger den med bom och lås,

Du märker likväl alla dagar

Hur den igenom fönstret kryper in, gunås!

Men min natur går ut och in,

Och jag ger lås och bommar hin,

Ty min är den att klappa flickor oeh att dricka vin.

När jag nu en gång såväl som alla andra

Skall bäras hemifrån som lik

Och ur naturens parker vandra

Till fader Abrams sköte uti himmelrik,89

Må jag då saligt somna in I famnen uppå flickan min, För sista gången glad och rusig utaf jordiskt vin!

Då är mödan slut att korka upp buteljer:

Vid Abrams, Isaks och Jakobs bord

Man bara slår uti och sväljer

Af himmelsk manna stopvis. Efter skriftens ord

De elfvatusen jungfrur då

Så sköna som gudsenglar stå

Och sjunga Zions sånger att guds barn sig fröjda må.

Men hur ljufligt än de elfvatusen drilla,

Hur flitigt Noak än slår i,

Med bara själ jag stod' mig illa

Vid evig kärlek och vid evigt fylleri;

Men har du hört på fan, min vän —

Jag får mitt gamla skr of igen,

Ja, sjelfva strupen äfven, tror jag, i uppståndelsen! Hejsan!

jQejsan, låt oss dricka,

Glade bröder, fredens skål!

Då klappa vi vår flicka

Då tömma vi vår bål.

Skål för den sköna gyllene tiden,

Då vi få sitta hemma i friden . . .

Hejsan!

Hejsan, låt oss dricka,

Kaske bröder, krigets skål!

Bort kakelugn och flicka,

Hit med krut och bly och stål!

Skål för den sköna blodiga tiden,

Då vi få draga ut bort i striden . .

Hejsan!

Hejsan, låt oss tömma

Bägarn under krig och fred,

Små ledsamheter glömma,

Små förtreter svälja ned,

Men, när det gäller kung eller ära,

Visa hvartill vi klingorna bära . . .

Hejsan! lin själs två halfvor.

Jag vill förlossa de fångar ur skrin — Strunt i utmätningen, skatten och hyran! Samla hop vännerna, hemta hit lyran, Smyg efter flickor och flyg efter vin!

Hej, jag vill frälsa din fattiga själ, Hundradeariga glasgröna gumma! Skål för er möda — nu liggen j stumma Salige fäder, som korkat så väl!

Hit nu, min docka — en kyss eller två! Fritt må min hand uti barmen grassera.. Näpnaste kjolen? Den lyfta vi på För att få tillgång till mera.

Bacchus och Venus utgöra mitt väl... Ljuf är en mö i chemisen att skåda: Hon liksom flaskan har halfva min själ — Derför en skål för dem båda! Skarp Slipning.

Installations-hymn.

Jag icke någon vällust känner Att dricka bort en nyttig dag, Men på kalas bland glada vänner Der dricker äfven stundom jag."

Lindegren.

Och börjar jag en gång att dricka, Förslå ej lumpna femti glas: Jag glömmer fosterland och flicka Och måttlighet på godt kalas.

Jag älskar ej det tomma kruset Med skålar, som gå laget kring, För vännerna och kungahuset, Ty de betyda ingenting.

Ej heller orkar jag att höra Bland glasens klang min tärnas sång: Man kan ej pläga svalg och öra Tillräckligt nog på samma gång.93

Nej, klok är brittens ädla vana Att jaga miss och lady bort, Då nektar-ångorna oss mana Att göra vettets pina kort.

Då kan jag glad min ranka fläta Om tinningar och dryckes-kar Och fruktar ej en ständig träta Med Klaras mulna ögonpar.

Men skulle ödets nycker kasta Mig handlöst på ett kammargolf, Må jag då der i frid få rasta Till andra dagen klockan tolf!

Nog kommer hon då åter hexan, Förnuftet, som för syndens skull Skall läsa för mig gamla lexan Att jag i går var fasligt full. Dryckes-visa,

alla fariséer tillegnad.

Drick, min broder, In i bleka döden! Drufvans blod är Glädjens sakrament. Tro ej presten - Prat är svafvelglöden! Han för resten Super exellent.

Skåda röda Näsan på herr prosten! Strupens möda Spunnit turkiskt garn. Tror du skalken, Stinn af feta osten, Lemnar kalken Åt sitt skriftebarn?

Nej, ur lång- lång- halsiga buteljer95

Tar han mång', mång' Nattvards-klunk (den fan!), Suckar: "Herre Gud!" hvar gång han sväljer Och ger smärre Sqvättar åt kaplan.

Sjelf prelaten Med kaftan och kragen Uppå maten Älskar fylleri. Ej af manna Växer stora magen: Mången kanna Vin bor deruti.

Ja, kom-sisten I den svarta ligan Organisten Syndar, när han får, Gör bland stopen Syndafall med pigan, Fast för hopen Han i fårpels går.

Mörksens ufvar Äro, käre broder,96

Stora lufvar Samt och synnerlig. De förjaga Oss från drufvans floder För att taga All likör åt sig.

Öfvervunnen Är dock mörksens ande: Kall, utbrunnen Svafvelpölen står. Derför fritt vi Våra bålar blande Sent och bitti', Natt och dag . . . Gutår!s.

JÄGARLIFVET

AT

DIANA och PAN, DRYADEE och FAUNER

EGNADT.

Hy g i frid till ditt bo, Lilla dufva, så mild, Ty du är ju en bild Af den älskades tro! JVien när jagthornen kalla Till rofdjurens jagt, Uppå liljornas prakt Må blodströmmar svalla I skogen!

C. Fr. Dahlgren.Valdthornen skälla

Sitt eko redan och till jagten kalla

Fåglarna qvittra,

Och tuppen gal i byn.

Daggen i perlor skiftar,

Aspen sin krona viftar,

Löftena glimma

Mot gyllene morgonskyn

C. GJ-. Wadström. Till

de nättbestöflade, tungt sofvande och förnäme "dillettanter» af jagt och djurfång.

uköten era värf, dem j förstån er på, Jagen spejare och desertörer, Kimröks-brännare och baukruttörer, Låten våra harpaltar få gå! Den, med hågen vänd mot Pluti tempel, Som söker nöjet i naturens sal, Finner — jag vet tusende exempel — Blott förkylningal* och ledsna'ns qval.

Liksom dannemannen, skild från plogen Att upplefva riksdagsmanna-lif, Vid debatterna i plenum och på krogen Aldrig glömmer stutarne och logen, Lika tankspridt irren j i skogen Gamle Nyman blott till tidsfördrif*).

Mången gör en stor figur i residenset Som en Apoll på en siden-divan,

*) Nyman: en bonde i Lerums-trakten, (omkring 3 mil trån Göteborg), sjelf god jägare, som med råd och dåd ofta tillhandagick det wadmanska jagtkotteriet. Utgifvaren.100

Tömmer med manér det stora stats-kredenset, Hedrande kungen och landet och stan. Men ligga på knäna och sörpla ur kärren Det lär sig väl aldrig den nådige herren, Och vid den vilda skogen är han ej rätt van.

Skånska klippingen på fina knogen

Skyddar ej mot grenarne i skogen.

Saffianet öfver späda foten

Rifs i trasor af den hvassa roten.

Ofta, vill man skynda sig i håll,

Glömmer man ju bort sin parasoll

Och hinner se?n aldrig den närmaste by,

Förrän man bränt kolsvart den skäraste hy.

Hur passar det för sjelfva välvisheten Att slafviskt lyda sträfva hund-trumpeten, Att djupt studera harens arga list Och likväl sjelf kanske bli lurad sist! Ty, saten besitta, hvad Jösse är fin, Fast aldrig han läste en glosa latin! Och emot Mikel är Zakarias En Jeremias.

Händer icke ofta, då j menen Jösse stupat för ert tunga bly, Ligger räckan der från närmsta by Med den långa rumpan mellan benen,101

Händer ju att — aj aj aj aj, hi ho hi ho — haren

defilerar . . .

Passopp, passopp, passopp... hela höga herrskapet förbi!

Jösse tror, då — tä tä tä tä täa täa —- herrskapet

mankerar,

Att det blott med bom . . . bom bom bom bom . . .

var nådigt raljeri.

Packen åter in er hela tross, Åken hem med era lata drängar Dit, der aldrig eolsharpans strängar Hvissla sömnen bort från era sängar — Lemnen vårt Arkadien åt oss!

Med grodans blod i leopardens venor*), Med örnens klor och ilskne tjurens senor, I björnalabb, som aldrig handske sett, Med ledamöter rörliga som fiskens, Med ögon blixtrande som basiliskens, Med hy som gubben Bore sjelf beredt, Med hjertan hårdare än hårda stenen Och stöflar plumpare än plumpa benen, Af tjära glänsande och gräflingfett, Så rustade Diana sina söner — Och endast deras mödor hon belöner.

*) Venor: ådrar. Utgifvaren. Jägarens lif. i.

Jagt-tiden.

Jag längtar ut ur dessa trånga salar, Från dessa hopar af fernissadt grus Till mina höga berg och djupa dalar, Till fria glädjen i naturens hus. August den sköne*) bergat rågen, Pomona skörtat upp sin kjol . . . Nu väcks den äkta jägarhågen Vid ymnig dagg och dämpad sol.

Hygieas blomma ej med mandel-lukten Förvillar trogne hundens spejar-nos**). Flyggilda änder, samlade i bugten, Till större vatten flytta bort sin kos. Naturen, grön med gula bälten, Lagt af sin ungdoms rosendrägt. Men nordan smyger öfver fälten, Och rönnen rodnar vid dess fläkt.

*) d. v. s. augusti månad. Utgifvaren.

**) Detta afser troligen faxifraga granu lata (i vissa orter benämd "mandelblomma" och använd till hygieskt biuk, d. v. s, som helsobrin-gande), hvilken liksom andra starkt välluktande örter kommer jagthunden att tappa spåret. Utgifvaren.103

Ej mera nu man räds att med ensamma

Påtändning blåsa ut en talrik slägt.

Herr ung-Jöns bugtar ren som sin fru mamma,

Och köket visar honom steks respekt,

Re'n skogens klockare i truppar

Klädt upp och fostrat sina små*):

Kolsvarte gå de unga tuppar,

I brokigt sits unghönsen gå.

Nu proppa jägarne sina kantiner

Med stadig kost som åt en dagsverkskarl.

Den rike fyller flaskorna med viner,

Den fattige med finkel, om han har.

Snart råka de hvarann i bygden,

Af mödan lika tröttade,

I kojan vid den klara brygden,

Den bergets gömmor kyprade.

Fort, Brunte, nu med hofvarne arbeta! Snart får du svänga dig i berg-ström sval, I blomstervall bland unga fålar beta Och tumla om med dem i liljedal**).

*) "Skogens klockare": orrfågeln. Utgifvaren.

**) Wadman alluderar här på tre af sina närmare vänner, alla tre dock ingenting mindre än jägare, hvarföre han sannolikt här inflickat deras namn endast på skämt . . . Bergström, Lars: en särdeles ansedd skräddare, hvars yrke skalden odödliggjort genom sången om "Mäster Schnitt" och hvars namn utgör ämnet för de i denna upplaga meddelade charaderna. (Se vidare biografien) . . . Blomstervall var guldsmed och för öfrigt en "hederspascha". . . Lilliedahl, Jakob: den bekante historiemålaren, på sin tid känd som utmärkt bassångare. Han var född i Göteborg 1788 och dog i Stockholm för ett par tiotal år sedan. Utgifvaren,

if

104

De stackars hundar fara illa, Men trösten eder, vänner små! Se7n j så länge legat stilla, J Skolen dans och gille få.

Hemresan.

Mödan tröttar, Brunte snafvar, Sedan solen smög sig ner. Pigan drifver, bjällkon trafvar, Kråkan flyger i qvarter. Trasten börjar nu sin sång — Taket syns för första gång.

Sömnen trycker, ögonlocken Ville gerna sluta sig. Ingen skönjer sten och stocken Sakta, Brunte, akta dig! Gällt hörs trastens aftonsång . . Knappt syns taket andra gång.

Brantast är den sista backen, Kärran dock, se'n jag gått ur105

Och fått bössan öfver nacken, Blir så lätt som fågelns bur. Genom fönstret tindrar re'n Hemmets stjerna, ljusets sken.

Hundarne på gården skälla Mildt och gladt som åt en vän, Fångarne i kärran gnälla, Önska friheten igen. Brunte, gnäggande, som hin Rusar genom grinden in.

3. Framkomsten.

JJe plägade vänner, som hunnit förut, Nu möta, och skämtet vill ^aldrig ta slut. Betänken, go? vänner, hvad vägarne skaka Och hur aftonsupen skall smaka!

I morgon vi skola ju åter uppstå, Förr'n skam hunnit få sina horn-tofflor på. . . . Gutår och godnatt! Era uddhvassa pilar Lätt studsa från öra, som hvilar,106

4. Natten.

Två tomtegubbar.

Bägge.

JN ätten spänt det mörka tältet Öfver skogen, öfver fältet. I det nyss så muntra hus Brinner ej ett enda ljus.

Gårds-tomten.

Lerums fors i natten klagar — Nå, det bådar vackra dagar. Ugglan ljuger sitt "klä-hvit!" Annat läte hörs ej hit.

Hustomten.

Hör du ej — en stadsbo snarkar, En sitt täcke af sig sparkar, Syrsan gnäller i en spis, Kerstin q väder på sitt vis! . . . Men den gamle jägarn tittar — Fly, att ej hans blick oss hittar! Är det vane, är det törst? Alltid är han vaken först.

(Bägge fly hvar och en i sitt hål).

5. *Ottetid.* Tuppen på sin pinne.

Kuck-kuckeli-ku! Upp, jägare, nu — Hör väktare-ropet af gyllene hane!

(*Hus-tomten tittar ur hålet, grinar och härmar tuppen.*)

De ha ej så brådt, Som sofva så godt Och fraktat från sta'n hitut med sig sin vane.

6. *Morgonen.*

Re'n skymtar mellan springorna i bergen Den gamle Foibos' röda näsa fram. Lucina, blyg att roben mistat färgen, Betraktar marken pjåkig som ett lam. I fönstret skimra Whyttens droppar, Ett skönt potabelt purpurgull.Whyttens droppar (eller elixir): enligt farmakopéen "tinct. chin, amar", en finare magstärkande "beskus", något laxerande. *Utgifvaren.* Af kannor, skålar, fat och koppar Är hvita duken öfverfull.108

Och lilla Kerstin, blossande om kinden, Med knappa duken öfver kullrig barm, Om lifvet smal som vidjan, lätt som hinden, Med varma kaffet trippar, likså varm. Hon vippar stjerten som en arla . . . "Nå, söta Kerstin, snyt då

dej! Jag högt värderar ögats perla, Men näsans perlor tål jag ej.»

En skymt af dimma grumlar atmosferen — Ack, helsan är så dyr som den är svag! Och derför jäspar än stads-kavaljeren Som efter dödens sömn på domedag, Fast bygdens muskedundrar knallat, Bond-hunden redan slickat blod Och eko länge återskallat Skogvaktarens: "Als tod, als tod!"

Jägare-reglor.

Jagten är intet spel, ingen dans, ingen lek: Jagten är företalet till bragd. Lär en pilt att i vildmarken reda sig sjelf* Och till hjelten är grundvalen lagd!109

Om än fnålare föds, om än spelman och skald, Som båd' äldre och nyare sagt, Dock till jägare visst ingen föddes ännu, Men med mod kan man lära sig jagt.

Mången skryter så stolt, om han träffat sitt mål, När han pekat på sten eller stock. Men om Nalle går fram, kommer häpnaden på: När det gällar, han skjuter en bock.

Förty Nalle i skog är en hemmastadd dräng, Icke blyg för sin lunsiga drägt. Möter ungbroder den, gånge varsamt förbi, Om han ej hör till falkarnas slägt *)!

Skog är valplats för jagt, glad är jagten i skog,

Der de greniga korsvägar gä

Öfver kullarnes rygg, under fjällarnes' ås,

Der de bryta sig vågorna små.

Höst är tiden för jagt — ingen jage om vår, Ingen ofrede kärlekens ting! Endast huggande fågel och lifvande djur Må man utrota året omkring.

*) Uttrycket häntyder på öfver-jägmästaren i Wermland, vår bekante, numera aflidne store björnjflgtire H A. Falk. Utgifvaren.110

Varg är biltog i mark, Mikel Vingler också, Likså by-racka, vildkatt och lo, Likså hiller och mård, likså uggla och örn -Nalle visar sitt fribref med klo.

Den är niding, som vill skjuta höna på ägg Eller modern från nykläckta små! Kommer harhona drägtig i jägarens håll, Kopplas hundarne — honan får gå.

När bondväktare gal, stånde jägare upp (Morgonstunden har vildbråd i mun), Kaste kläderna på, kaste i sig en sup, Vare färdig sä fort som hans hund!

Bättre stånda i håll, när det bräcker för dag, Passa upp vid Auroras leve, Än på köpstadbo-vis ligga sömnig och lat Och bero af sitt kaffe och té.

Sofver jägare tungt, hänge bössa å spik, Raffle tärning och bläddre i kort, Lute näsa i bok öfver siffror och bref! Ty för jagten han duger ej stort.

Nu vill stadsjunker ut, eger gårdar och fält, Goda hundar, god mat och kantin,111

Då må jägare fritt låta gå som det kan! Ax han sträng, går han miste om vin.

Står patronen i håll, gånge jägare dän Några hundrade alnar bortom! Intet vildbråd är fegt blott för knallen så lätt Bästa hållet är bakom en bom.

Ej det höfves en vän af den ädlare jagt Vara sniken och snål efter skott. Kommer oreda på, må han reda den ut! Hvem som skjuter det är lika godt.

Fråg' ej bonde till råds! Han af krämarn på torg

Lärt sig vara en luf i sin skog.

Det vet O—1 bäst, visste Z—f ock . . .

Salig H—n försökte det nog*).

Men långt bort ifrån stad, långt från herrgård och bruk, Långt från boställe, länsman och prest, Der är bonden en man allt förtroende värd •— Der är jagten och allmogen bäst.

*) O—1: Otterdahl, Nikl as, grosshandlare... Z—f: Zetterlöf, J. P., på Wadmans tid handels-bokhållare, dref såsom sin egen slutligen handel för export af lingon, död vid 40 års ålder ... H-n: H Ulm an, An der s: en äldre handels-bokhållare, död i Stockholm. Utgifvaren.112

Eger jägare hund, hylle honom som vän! För sin herre han vågar sitt blod: I sitt tröttande kall han behåller sitt nit Och i stridernar fara sitt mod. Jagten vid Ifohr*).

Jtlveni mins ej gerna den stugan i Nohr

Vid brädden, der älfven går,

Som tätt invid vägen, så lagorn stor,

Rödmålad och vänlig står,

Som alltid med sin leende blick

Bjöd in hvar man, som förbi henne gick,

Att vederqvicka på en stund

Trött r . . . a och törstande mun!

Der lägrade sig i den vida sal

Åf ungdom en yster trupp.

Med frisk förtäring och otvunget tal

Man muntrade sinnet upp.

Förgäfves sökte björnarnes vän

För glädjens lopp bomma dörren igen:

Den banade sig genomgång

Med glåpord och puffar och sång.

Man ledsnar likväl vid plägning och skratt: Båd' sinne och skråf blir trött.

*) Nohr eller Nohl: andre gästgifvaregården på vägen från Göteborg till Stockholm. Utgifvaren.114

Till hvila då bjuder den mörka natt, Och sömnen smakar så sött. På golfvet sträcks en lockande bädd Af mjuka bolstrar, med täcken beklädd, Och en och hvar sig lägrar der, Omgifven af blanka gevär.

Den sjelf ingen ro inom sig fått,

Han afundas andras väl

Och oroar dem, som sofva godt,

Med täcke-rof, bång och gräl.

Så sträckte sig en pekare arg

Från andra sidan, glupsk som en varg,

Och roffade helt kort och godt

Vårt rosiga sits-täcke bort.

Snart bådade österns purpursky Den stärkande hvilans slut. Man rustade sig med allmänt gny Till hare-förhöret

ut. Man vexlar gerna sömnens behag Emot en glad, men tröttande dag Och smyger fram sin morgon-f. . På luterskt och kristligt vis 7).

Trumpetar ej re'n den kåte tupp Från öfvertäckt förstuqvist115

Sitt »kuckeli-ku — vak upp, vak upp!" Skam få den, som kommer sist... Men Anders, känd för wiborgska smälFn *), Var sömnig både om ottan och qvälFn Och kunde hvarken väckas upp Af skramla och skrål eller tupp.

Kom så in beskus och gjorde slut

På lättja och söleri —

Det sade erfaren man förut:

Förr han ingen ordning bli.

Se'n den kom in, var ingen mer sen:

Om fem minuter var Jösse på ben,

Och alla, alla sträfvade

För backarne upp ett-tu-tre.

Men, tvi, om jag, qväder mig än så trött,

Hvem kan väl berätta allt,

Hur en blef efter, en ann' blef stött,

En söp och en annan svalt,

Hur en slök i sig sin nästas fläsk,

Hur vägen gick öfver backar och träsk

Och hur man efter tjugu skott

Tre fattiga harpaltar fått!

Och hur man förtärde vid dukadt bord Kokt gädda med abbor-sås

*) Anders: Hillman (se noten på sid. 111).'bland kamraterna känd för sin förmåga att kunna a posteriori frambringa wiborska svråilar. Utgifvaren,116

Och slösade porter och slöste ord Och vin, som så sällan fås, Och hur man åkte och red efter höns, Der inga funnos, och skonade Jöns Och hur det ölet ifrån Kongälf Var bittert som djefvulen sjelf*)!

Hur, då man slet sig ur nöjets sköt Att ila till mödans ort, Lekamen uthärdat stöt på stöt Och grindarne hinder gjort, Hur surbent käring, lomhörd och stinn, Bad gamle jägarn draga för hin Och hur han sitter sur och tvär Och rimmar ihop allt det här . . .

Så vexlar den ilande tidens fart Med nöjen och med förtret. . . De lekande åren förgå så snart, Och ingen sin timma vet. Hur mången tog ej, munter och säll, Sin morgon-sup och låg samma qväll Förbluffad af en kramp-kolik På matbordet upplagd som lik!

*) Kongälfs-ölet, ^allmänt anlitadt af bönderna, var på Wadmans tid beryktadt för sin surhet och ovanliga beskhet. Utgifvaren. Landvetters-jagten *).

JNämdeman, hej, hör valdthornens klang i Landvetters lugna dalar

Kornö ----- Bland skog och fjäll! Ledsnaden jagat stadsfolket ut från marmor-palatsens salar Kornö ----- Till bygdens tjäll. O, nämdeman, var snäll Tag karbinen — äran talar . . . Hans höga nåd med guld-dos' i hand Ger visst en pris ibland.

Tänk, hvad de äro fåniga dock de rika i sina lekar!

..-.-.- Jled larm och bång

Stryka de hela dagen omkring bland granar och tall

och ekar

»_-_--- En väg så lång. En stöfvel är för trång, Ur gröna byxen skjortan pekar ... Tänk, hvad besvär det kostar en lat Att få aptit för mat!

*) Lan d vett er: ett pastorat i Göteborgs stift, utgörande en dalsträckning med många större och mindre sjöar. Utgifvaren.118

Landsherren*) dock, med Starkotters röst, men tålamod

som en fluga, --------- Ben som en häst,

Ser icke ut som hade han lärt att trippa på tå och buga

__---._---! sidenväst.

Liksom en hvardags-gäst

I naturens vida stuga

Super han finkel, griper sin korf

Från en assiett af torf.

Men, hvilket infernaliskt allarm hörs fjällarnes eko skaka --------- Likt gastars rop?

Englarne kunna skrämmas från Gud ur himlarnes sal

tillbaka

-...... - - - i kaos1 grop,

Skjutsbonden från sitt stop, Torpargubben från sin maka: Aldrig man hört af Koempken en gång En sådan ulfva-sång **)!

Likväl bland denna stenufs-konsert från Blåkulla-regionen

.........Till örats tröst

Tränger sig, som af smord flöjt-travers, den gälla och

klara tonen

-------------------------Ur höghvälfdt bröst.

Hvem eger denna röst?

*) Landshöfdingen grefve Axel von Rosen. Utgifvaren.

•*) Roempke: prost i Carl Johans församling i Göteborg, densamme som mässade sönder skaldens svarta byxor (se biografien). Utgifvaren.119

Jo, den lilla amazonen *). Jöns är ändå en plump grobian Som flyr, då Tion vill ta'n.

Rödlätt och trind, med häktor i rocken, konjaken uti påsen,

>_.>_-_-._ En lag-profet

Vid hennes sida stretar så bredt och flåsande uppför åsen

-------------------------Törstig och het**).

I all beqvämlighet Hemtar vatten han ur måsen, Sköter sitt lilla grogg-bryggeri, Då Jösse flyr förbi.

Akt, gevär af — der sprätter majorh så styfbent som

på paraden

_-_--_.__ Framför sin trupp***), Repar jemt upp om Snappes förtjenster högtrafvande tiraden

- - ......- Hur han tog upp,

Formerar så en grupp Sist med fader Nils i raden . . . Skjuter han inga harar, han dock En gång sköt en bock.

*) Lilla amazonen: fru Ulrika Stenberg, född Klingspor, gift med lagmannen Per U. Stenberg, en varm beundrarinna af Wadman och känd för sin vackra röst. Hon deltog ofta i jagterna; och skalden påstod, då Tegnérs Frithiof utkommit, att strofen: "Som en stjerna på en vårsky sitter hon på gångarn hvit" bestämdt var skrifven med afseende på henne. Utgifvaren.

) En la g-profet: lagman Stenberg (se ofvanstående not). Sjelf var han egentligen ingen jägare, men följde gerna sällskapet åt med konjaks-flaskan och annat tillbehör. Utgifvaren. *) Antagligen en major Thorén vid Göta artilleri-regemente. Utgifvaren120

Liksom en utter längs efter bäcken smyger sig genom

dalen

-----.._- M$d krokig rygg, Kröker sig under fataburs-tyngden*) gamle jagt-generalen

......- - - Vresig och trygg.

Tvi, Jöns var blyg och skygg

Som en landtlålla på balen ...

Men fan far i den, som törs sqvallra om

Att gubben skjutit bom!

Se **), fader Momus vickar på stjerten, flottig och svart

om truten

_---.__-- Som gubben Pan.

Jöns känner skyddspatronen i grund och sätter sig ner

andtruten

_-----•-- ("Tag fast den fan!"),

Tror ingen här skall ta'n,

Tills den stackarn ligger skjuten ...

Aj — men det bådar visst intet godt

Att byxen skada fått.

*) d. v. s. den tunga beklädnaden. Utgifvaren. **) Denna slut-strof har icke förut varit tryckt. Utgifvaren. Jagten i Aspö däljer*).

Upp, upp, jägare! Klockan tu! Morgonrodnan re'n målar nu Gröna toppen med rosenstrålar, Och gyllne bond-tuppen trotsig skrålar Sitt kuckeli-ku!

Gamle Jösse, båd' snål och skygg, Mumsar ny-råg och skjuter rygg, Ömsom lyssnar och ömsom hoppar Och spetsar Örat mot daggens droppar, Än fri från mygg.

Kerstin jäspar och sträcker se'n

Ur svartgrå bädd fram ett hummer-ben —

Ingen tid är nu att förlora.

Hör Stelle gnisslar emot Aurora,

Fullvaken re'n**)!

Unge Nachtigal, yr och kär,

Som gjort Kerstin så stort besvär,

) Aspö däljer (provinsord): dalgångarne vid sjön Aspen, i Lerums socken, nordost om Göteborg. Utgifvaren. ♦) Stelle: se noten på sid. 123.122

Plockar rörtopp ur koeffyren

Och skakar lopporna ur paryren*)

På lille Per**).

Gamle finnen re'n rustad är ... Hvita mössan och blankt gevär, Stora väskan — nå, gud bevare, Nu må väl djefvulen springa hare För lille Per!

Pappa H—n***), helt sömnig än, Sluter ögonen tätt igen: Hvem kan vakna med torra strupen? Nå, slå'n i halsen med beska supen .— Nog väcker den!

Stackars E—m är utan tröst t): Lille guden har ur hans bröst Stulit hjertat åt en herdinna/ Långt grymmare än på en tigrinna, Som ungen klöst.

*) Unge Nachtigal: så benämde Wadman vanligen vännen Zetterlöf (se noten på sid 111), en varm beundrare af könet och liksom näktergalen en nattsvärmare. Utgifvaren.

) Lille Per: grosshandlaren Per Backman, liten till växten, finne till börden (se nästa strof). Utgifvaren. *) Hill man: se noten på sid. 115.

f) Engström: landssekreterare i Göteborgs och Bohus län, under sin förlofningstid deltagare i jagterna. Utgifvaren.123

Wadman, törstig den hela natt, Går ut att dricka, men får så fatt I klisterbyttan, och i syrprisen Han sprutar eländet upp i spisen På husets katt.

Gammal är likväl alltid äldst

Här i norden och hvar som helst:

Åkermarken ät redan färdig

Att stryka kopplet af Stelle !— värdig

Att blifva frälst*).

Arme Jösse — adieu plaisir — Farväl kålstjelkar, blad och spir'! Lunka bugten som snabba elgen, Ty snart ett piller igenom bälgen Din bane blir!

Knall och bom . . . fy, det var gement — Strunt till skyttar, som ladda klent! Nå, det händer ju mången annan Att våta fångkrutet fräs' på pannan Och brann för sent.

*) Åkermarken: Åkermark, N. M,, handlande och sedermera ålderman för något "lag" . . . Stelle: namnkunning jagthand, tillhörig Åkermark. Not af Bjursten. Utgifvaren.124

Aj aj i ja! Aj i jo ja!

Fort i håll — ja, nu går det bra —

Jösse bugtar, och pang i; r . . . n

Han fick en blysvärm af Zetterlöfven . . /*)

Als tod . . . Hurra 8)!

Po po po! O o o! Po po —'-Upp med flaskan, ge Stelle ro! Väskan fram med den rökta ålen Och spick^-skinkan .. . men ä'cke svalen För hunden? Jo!

Graföl firas ej blott med en:

Jösse går ju på fyra ben —

Fyra klunkar är rätta dosen.

Se'n packa in och gno Stell' om nosen

Med lite en!**)

Men all glädje, som jorden har, Varar blott några lumpna dar . . Jagten slutas och munterheten, Och postamentet invid pulpeten Sin trä-smak tar.

*) Se noten på sid. 111.

**) Gno (provinsord): gnugga! Not af Wadman. Jägar-visa.

lyst, tyst, tyst Smyger jägarn genom skogen.

Visst, visst, visst Träffar hans gevär. Kung och land och äran trogen I lif och död jägaren är.

När en dag Hornet ljuder fejdens toner,

Är hans lag Med gevär i hand Främst bland härens bataljoner Att slåss för kung och fosterland.

Vänder än Lyckan till sin afvig-sida,

Jägaren

Möter faran kall. Sist att fienden afbida Släcker han lif med hvarje knall.126

Men den dag Hornet andas hvilans toner,

Är hans lag Att med stadig hand Främst bland Bacchi bataljoner Tömma pokaln för kung och land.

Lagerns krans Plär han då med myrten sira.

Skämt och dans Tafla om hans dag — Under Amors socker-spira Ömt han dyrkar könets behag.

Jagt och kärlek.

Om samtlige här nämde personer se noterna på sid 111, 122 och 123.

*

Lifvet är ett jagtparti I vår herres hage. Efter föda jaga vi Åt vår tomma mage. Mången, mer och mindre klok, Jagar visdom ur en bok. Än en annan, större tok, Efter kärlek jagar.

Mången yngling, vild och döf, Trotsar råd och fara, Rusande som Zetterlöf I en flickas snara. Under hjertats parasoll Tror han sig stå godt i håll, Men blir kastad som en boll Mellan dess kapriser.

Kärlek är en vådlig jagt, Vådlig guds-förbannadt!Det har mången gammal sagt, Mången ung besannat. Visst är Engström fasligt kär, Helsan likväl dyrbar är: Kärleksvärf och fiöjt-traver Lägga sig på bröstet.

Wadman, ovig som en stock, Följer med på släpet. Tumlar han, så tar han dock Händelsen ej häpet. Kärleken, lik engelskt krut, I hans hjerta brunnit ut, Men hans gamla vanda trut Skräflar än om smällen.

Pappa Hillman, mera lugn, Krusar ej de sköna. Bland buteljer för en ugn Plockar han sin höna. Snart han gifter

sig — hu, hu — Med en gammal bofast fru ... Sjutton-hundra-sjutti-sju Wadmans födelse-år. *Utgifvaren.* Föddes inga narrar.

Kronan ibland jägare, Unge Åkermarken,

Föddes i de dagarne Noak gick ur arken, Trifves väl bland vägg och skål, Sätter beskar, metar ål, Svarfvar jemt i eget hål Jägare-rekryter.

Än ett koppel jägare Höra till de snälle: Hararnes förföljare Åkermark och Stelle Stelle: se noten på sid. 123. *Utgifvaren.* . Bägge göra de ett par — En kan drifva som en karl, Och den andre gåfvan har Att med grace berätta.

Men hvem djefvuln kunde nå Hararne de snälle, Som på fyra fötter gå, Om aposteln Stelle, Associerad med vårt band, Icke sändts kring skog och land Barfot', utan staf i hand, Harar att omvända?

*

Jägarhyddan.

*

Jag lefver så glad i hyddan min På kullen i grönan lund, Fast aldrig ostron och sällan vin Jag smakat inom min mun. Ej grefven i sitt präktiga slott Med all sin grannlåt mår hälften så godt: Hvar dag tre gånger hungrar jag Och äter tre gånger hvar dag.

Kring slottet växa klippta träd I gycklad och grann façon, Främmande blommor och utländsk säd Och sparris, sallat och melon. Här sträcka de raka tallar opp Mot himlen sin evigt gröna topp, Och skogarnes biskop, eken på fjäll, Sitt prestmöte håller hvar qväll.

Min jägarhydda är låg, men nätt: Ej fins något öfverflöd der.

Otörstig jag dricker mig, äter mig mätt, Fri från rikedomens besvär — Och kommer björnen och söker mig här, Skarpladdadt är alltid mitt jägargevär; Och haren, som bugtar i närmsta lund, Skall finna sin död för min hund.

*

3.

IDYLLER.

*

Jag i min däld blir vid den ärfda tegen. Der jag i dag, på stället, lycklig är. Blott halmbetäckt är hyddan, men min egen: Der är jag född — o, doge jag ock der! .... Må hvem som vill sin oskuld äfventyra I hof och stad för ära och för guld! Jag är berömd, om Betta hör min lyra; Och jag är rik, om Betta är mig huld.

F. M. Franzén.

*

... Mensklighet, du dina vänner I stilla kretsar söka bör, Ej der Persepolis man bränner, Ej på den plats, der Cesar dör, Men ofta i den låga hydda, Dit mödans son med trötta steg, Då dagens timmar äro flydda, Sig släpar från sin snäfva teg.

J. M. Stjernstolpe.

*

Min lilla vrå bland bergen.

Jag vet en vrå emellan bergen, En liten vrå, som tillhör mig, Der ingen flärd innästlat sig, Der ingen oskuld skiftat färgen. Hvart än mig ödet kasta må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

En koja, högröd som skarlakan Och lugnare än ett palats, Ger åt mitt läger skygd och plats — En rosenhäck är mitt sparlakan. Hvart jag af ödet jagas må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Der har jag stängt en fånge inne, Som måste gifva sig tillfreds Inom den lilla trånga krets, Ty jag har bländat håg och minne.

Hvart än mig ödet drifva må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Min lilla Hildur heter fången, Och kärleken med blomsterband Fäst hennes hjerta, fot och hand Vid kojans sångare och sången. Hvart jag af ödet jagas må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Hon är befäst, min lugna hydda, Så otillgängelig som säll, Ty mörka skogar, höga fjäll Mot verldens stormar henne skydda. Hvart jag af ödet jagas må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Jag har sett ramla flere troner Som fåvisk barnalek till grus, Men ännu står mitt trygga hus Och vet ej af revolutioner. Hur högt mig lyckan höja må, Jag längtar åter till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Jag jagade i ungdoms-åren En brokig fjäril, prydd med gull, Jag vilse gick, jag föll omkull, Jag stötte mig — än svida såren — Men jag var lycklig nog ändå Att åter hitta till min vrå, Min lilla vrå bland bergen.

Att lyckans yra fjäril fånga Jag löper aldrig mer omkring, Ty jag har lärt att ingenting Man vinner så med mödor många. Nej, jag har lycka nog ändå: Min sköna fånge i min vrå, Min lilla vrå bland bergen!

*

Verldsförakt.

"Så länge min tunna rann, Kände mig både qvinna och man; Men se'n min tunna hört upp att rinna, Känner mig hvarken man eller qvinna." *Från Olims tider* d. v. s. Från forntiden. *Utgifvaren.* .

Jag öfvergett den stolta hop, Som, trängd i gyllne salar, Alltse'n den tömde mina stop, Med glömska mig betalar. Naturen skall min tillflykt bli: Der vill jag lefva glad och fri Och le åt allt storprateri, När stora verlden talar.

I röda hyddan vid en bäck Långt från de stora torgen, I skuggan af en myrtenhäck, Der bor min sällhets borgen, Ty hvar gång Hildur, leende, Från dukens skygd befriade Två smultron uppå blamasché, Långt bort då rymde sorgen.

En sommar jag minerade Djupt under fridens hydda Ett litet trefligt fängelse För glädjens ljufva krydda: Der stängs ett öl på goda fat Från solens blick och folkets prat, Som mäktar att för rörig mat Och kålens uppror skydda.

Min IJildur vallar sina lam, Jag går med mina hundar. Om Mikel sticker nosen fram, Jag skjuter, och han blundar; Och Mikels bälg, så tät och fin, Gör bättre gagn än hermelin Båd' under Hildurs pels och min, När julens fröjd tillstundar.

För ärbart kunna likväl två Ej lefva med hvarannan, Om ej den ene bära må Två leda horn i pannan. Hvem kan väl undra då af er Att hvarje år min Hildur ger Mig ett faksimile, som ler Mot funten och dopkannan!

*

Bröllopet i maj.

Alla fåglar, alla djuren Fira nu sin bröllopsfest. Sängen bäddas af naturen, Kärleken är sockneprest. "Kingen

gömmer" hvarje maka, Pell'n bärs upp af himmelen. Glada gäster ej försaka Att ta del i högtiden.

Utan skilnad dansa alla, Unga, gamla, stora, små. Till trumpet af vindar skälla Åskans pukor då och då. Millioner amatörer, Lejon, örnar, råttor, bi, Vexla om i spridda körer Med musikens harmoni.

Ej musiken blott och balen Vittna om den högsta ton,

Alla möblerna i salen Äro uti stor façon. Ingen kejsare har maken I sitt marmorhvälfda hus Till den stora ljusastaken, Som ger bröllopssalen ljus.

Hjeltarne sig store skatta, Om de eröfrat i krig Minsta trase af den matta, Hvarpå djuren gifta sig. Bålarne, anständigt store, Kan en bra karl drunkna i — Tänk, om bara punschen vore Litet mera vattenfri!

Aldrig, aldrig djuren glömma Denna högtids firande. Endast menniskorna drömma Bort sitt lifs bestämmelse. Morgondagens omsorg plånar Minnet ut af dagens vigt, Och den njutna glädjen grånar Till en halft förgäten dikt.

*

Landets behag.

"Sub tegmine fagi" ..... *Virgilius.*

Hvad det är herrligt under lindens tält Att friska aftonfläktens ångor dricka Och skåda öfver brokigt blomsterfält Ur famnen på en yster, solbränd flicka — Hvad kärleken är ljuf bland fjällen På bygden i den lugna qvällen!

Se, björken speglar sig i vikens glas! Orolig lommen öfver bonad bölja Uppmärksamt lyssnar efter hundens bas Och tycks med ögat harens bugter följa ... Nu rullar eko't efter smällen Och lofvar stekt pultron till qvällen.

Ett trampolin-språng breda braxen gör, Då unga flugan torra vingen doppar; Men fiskarn, lurande, båd' ser och hör Och gamla notens sista luckor stoppar. Snart skorstens-röken ifrån hällen Bebådar oss färsk fisk till qvällen.

Hvem pratar der i hyddans låga spis? En sotig kittel vågar ordet föra. O, du flegmatikus af sten och is, Kan bålens aning ej ditt sinne röra? En ånga flyger ut ur tj allen Att bjuda glädjen hit till qvällen.

Men mödan tröttar äfven glädjens son — Den yra vinden luggar aspens toppar, Den tunga åskan manglar långt ifrån Och molnen slunga stora, glesa droppar. I hyddan reds den mjuka fållen, När mörkrets kapprock höljer qvällen.

O, du, som tränar i förgylld salong Och mäter pustande din rika matta, Ditt lif blir ledsnad och din glädje tvång, Om du ej lär dig mödans värde skatta. Men klättrar du en dag i fjällen, Du får aptit och sömn om qvällen.

* **Min rikedom.**

Jag aktar ej lagrarnes krans, Ej guldet och höghetens glans: I tystaste lugnet jag kröker på armen Och trycker min flicka till klappande barmen, Se'n jag i ro Har byggt mitt bo.

Der hänger nu rostadt på spik Ett svärd, som gjort hundrade lik - Det dinglade förr alltid blankt vid min sida. Nu står det ej till att dras ut ur sin slida, Se'n jag i fred Har satt mig ned.

Främst bland mina husgudar stod Minervas beväpnade stod. Nu stå på mitt altar blott Evan och Fröja, Och lärdoms-gudinnan får låta sig nöja Med rummet, der Man sällan är.

Jag trodde mig fordom så klok, När jag hängde näsan i bok, Men sedan jag lärt af en ljuf älskarinna Att sällheten ej står i luntor att finna, - Jag aldrig mer i boken ser.

På hyllan i skåpet, af ek, Der står nu mitt bibliotek, Ett dussin volymer i gröna buteljer Af klassisk förtjenst — ty hvar droppe, jag sväljer, Allt mer och mer Mig visdom ger.

En täppa med rankor och lök, En källare, visthus och kök, Ett litet gladt rum för mig sjelf och min flicka Och konsten att sjunga och älska och dricka Min rikdom här I tiden är.

* **Majstången.**

Hugg en gran, som räcker skyn, Qvista den och flå den, Låt se'n jäntorna i byn Hänga kransar på den! Gerna klä' de blommor på den, Unga jäntorna i byn.

Fläta bandstumpar deri, Ingen grannlåt spara! Den, som nu vill firad bli, Måste sirad vara. Ja, man måste sirad vara, Om man nu vill firad bli.

Sparen ej syren och hägg, Sparen ingen möda, Sparen icke tomma ägg, Hvita, blå och röda, Spåren ingen prakt och möda, Ej tulpan, syren och hägg!

Resen sedan stång å äng På den jemna backen, Jemn, att jänta eller dräng Ej må bryta nacken, Ått de ej må bryta nacken Hvarken jänta eller dräng!

Fatten händer, par om par, Grofvan hand med fina! Den en möja fästat har Möja (provinsord): flicka, piga, jänta. *Utgifvaren.* , Se att han får i'na! Ingen konst är att få i'na, Se'n man möjan fästat har.

Sluten sedan vidan ring Mången, mången, mången Ungersven och jänta kring Blomsterprydda stången! Kring den blomsterprydda stången Sluten tät och vidan ring!

Svängen om, tills dagen lys', Svängen hela natten! Den, som tröttnar, den som frys', Gör ej skäl för vatten: Han förtjenar icke vatten, Den, som tröttnar eller frys'.

Blott då fejlarn spänner sträng, Hvila dig och väntaFejlare (provinsord): fiolspelare. *Utgifvaren.* ! Då fann mången jänta dräng, Mången dräng sin jänta. Mången dräng fann då sin jänta, Mången jänta då sin dräng.

Lifvet, ynglingar och mör, Lifvet är en gåta! Löst den blir nog, när man dör -- Fan gå här och gråta! Lifvet är en lustig gåta: Löst den blir nog, när man dör.

*

Myttningen.

Jag trampar ej, ett enda Q ät Att möta maktens majestät, Den väg, dess söner vandra Bland liken af hvarandra.

Man bor ej lugnt på bergets topp Kondorn må söka molnen opp! Dock djupast i en grufva Jag bygger ej min stufva.

Omgjordad med sin cederskog Visst står den alpen vördig nog, Som syns mot solen höja En silfvervirkad slöja,

Men kullen der vid Rhenens strand, Så trefligt prydd af flitens hand Med drufvorna och rankan, Är mildare för tankan.150

Högt sväfvar mellan skyarne De fjädrades sjelfherrskare — I klorna hemtar kungen En undersåt' för ungen.

Hör, näktergaln i rosenhäck Tar ljudet af en högljudd bäck, Och fjäriln der på rosen Blir rof för virtuosen!

Ett lappri är naturens glans, Påfågels-stjert och blomster-krans, Ja, eolsharpans toner I hungerns regioner.

Ty verldens alla tidehvarf Fått magen som ett synda-arf. . . Hvad är paroln för dagen, Behofvet eller lagen?

Bort det, som fägnar ögat blott, Ro hit med det, som smakar godt! Man blundande nog sväljer Ur skrofliga buteljer.

En ton ur örats andeverld Försvinner fort som all sköns flärd,151

Men fägnaden i magen Den varar hela dagen.

Just derför är det trefligt nog Att bygga mellan sjö och skog: I skogen kuttra stekar — Sjön gömmer braxenlekar.

Men täcker drifvan löf och strå Och sjön tar kalla pelsen på, Då flyttar jag till torgen Bland lekarne och sorgen.

Jag ser väl lifvet på sin kant, Filuterier för en slant Och i än större skala De ädla dygder fala,

Men också ser jag öfverallt Bland stort förråd af färskt och Båd' fruar och mamseller I stärkta dusameller.

Hå, hur de lyfta kjolarne Och visa för medborgarne152

Emblemet af det sköna v Vid handeln om en höna!

Och örat lyssnar, munnen ler Och lystna ögat vill se mer — Ett varmt och ledigt hjerta Förtärs af fröjd och smärta.

Men hjertat tröttas, magen svär, Straxt lyder ögat dess begär Och blickar ömt åt maten, Varmt doftande på faten.

Naturn omvexlar år från år — Flyttfåglarne bebåda vår. Snart syns den första svala, Och yra bäckar sqvala.

Då lockar oss en nyfödd verld Att flytta ur palatsets flärd Från torgets stolta sköna Till "jungfrun i det gröna??.

Men åren vandra in och ut:

Ett nytt begyns, der ett tar slut,153

Tills tidens gap, det kalla, Uppslukar alla, alla.

Så samlas vi hos tidens hval Dock qväder än en näktergal, Som sårets sveda sofver Hos dem, som lefva öfver.

Den fågelns sång är ej så kort

Den sjunger sorgens öga tort

Och lifvar ädla minnen

Hos eftertidens sinnen.

Den är det bättre slägtets vän: Ej skräna kråkor öfver den. Se'n de gått bort i hvalen, Den qvittrar än i dalen.

Må hatets flygfän på min grift Fritt spruta ut det svarta gift, Blott, sångar-drottning lilla, Du vill vid urnan drilla! Vår-solen.

Uppnår du åter digifvande brösten, Heliga moder natur,

Dem du med is-täcket grymt sedan hösten Höljde för växter och djur?

Solen, din brudgum, nu kysser dig åter, Kysser med värma och kraft, Att du af kärlek till honom upplåter Barnen din närande saft.

Hör dina små, hur de fröjdas och trifvas Ystert vid moderlig barm: "Mamma är vaken, och vi återlifvas — Pappa har kysst henne varm.

Pappa, gå aldrig mer Tetis till möte, Hör du, vår sorg är så stor!» 'Barn, o, jag måste — utur hennes sköte Hemtar jag dagg åt er mor.' Min ärelystnad.

V id pöbelns legda hurra

Monarken nådigt bugar sig ...

Åt lymlarne, som surra,

Jag skulle ropa: »Tig!»

För att vid Hildurs sköna barm,

Af kärlig möda trött och varm,

Få hvila lugnt på hennes arm.

Med lagern kring sin tinning

Den stolte hjelten bröstar sig:

Hans ära är hans vinning . . .

Den frestar icke mig.

Min lager vins vid Hildurs barm,

Mitt nederlag är Hildurs harm,

Då jag för snart blir trött och varm.

Bredvid sin penningkista, Den snåle juden lutar sig ... Hans nöje blir det sista, Som nånsin tjusar mig.156

Som juden snål, vid Hildurs barm Bevakar jag hvarenda charm, Tryggt hvilande på hennes arm.

Låt Kant filosofera

Om sant och rätt och högt och skönt

Han finner intetdera ...

Min forskning är belönt:

Min känsla är båd' sann och varm,

Och hög och hvit är Hildurs barm

Och skön och mjuk dess runda arm.4.

ALLVARSAMMA SÅNGER.

Förundras ej, om i min blick du rtVjer Af längtan född en oförgätlig tår, Om ungdomslust uppå min kind ej dröjer, Der grafvens tusenskön i blomning står, Om mina lilppar törstande jag böjer Dit, hvarifrån all hjertats svalka går, Till sångens kitlla, lifvets helsokälla, Der lugn ocli kärlek utur djupet qvälla!

Vitalis.Från jordens töckenböljda stränder,

Der glädjen blott nomadi&kt bor,

Jag längtar till de ljusa länder,

De frälsta andars sälla kor:

Jag längtar från den qval-uppfyllda verlden,

Från ondskan, villorna och flärden.

Gr. Gr. Ingelman. Skalden.

11 vem står der med ögat lyft till Gud, Foten stödd på stoftets uselheter, Som vid lyrans klang och harmoniens ljud Blottar fantasiens herrligheter?

Är det väl en kejsare, en kung, Envåldsherren öfver stora stater? Nej — hans fria blick då vore mera tung, Omhvärfd vore han då af soldater.

Är det väl en Pluti trägne slaf,

Som alkemiskt kokar guld af tårar?

Nej — hans öppna änne liknar ingen graf:

Nej, han ler förakt åt grusets dårar!

Är det då en af de vise män,

Som hoptrasslat gåtor om naturen?

Nej — det är en skald, naturens glade vän,

Sänd att sprida ljus bland kreaturen,

Sänd att tolka glädjens milda lag, Att uppfostra trogna, goda hjertan,160

Att till dygd förädla kärlekens behag, Att bortnöta uddarne från smärtan,

Att med löjets gissel utan nåd Öfvermodet hos materien tukta, Med förakt bränmärka allt okynnes dåd, Lära

lastens smuglare att frukta ....

Skalden skaptes ej för denna jord,

För de låga krämare-passioner:

Har han blott förråd af tankar och af ord,

Aktar han ej Rotschilds millioner.

Har han blott ett lugnt och fredligt bo, Item något fluidum för dagen, Drömmer han så ljuft om elyséers ro, Oftast af sin hänryckning bedragen.

Får han trycka mot sitt varma bröst Någon gång en trogen älskarinna, Svindlar han af fröjd, förklarad blir hans röst Tärnan blir förvandlad till gudinna . . .

Laura, Laura, glömskans svarta haf Dränkt ditt minne re'n i djupa svallet,161

Om din skald ej byggt omkring din mörka graf Mausolén, söm skyddar det från fallet!

För sin vän, om han har sällan tröst, *

Har han dock en puls, som häftigt sjuder, Har han dock sig sjelf, sin lyra och sin röst, Som i evighetens rymder ljuder.

Hvem, Mecen, beskyddade ditt namn

Emot seklers här i svåra striden ?

Jo, din vän Horats tryggt slöt det i sin famn,

Ilande med det igenom tiden . ...

O, hvad voren j, Europas folk, Hvilket mörker öfverhölj de eder, Innan skalderis röst, gudomlighetens tolk, Hyfsat era språk och era seder!

Sällan dock han under eget tak ;

Samhällslifvets guldäpplen får njuta — '

Nej ... han talar högt för mensklighetens • sak, Lär sig hvarken krypa eller muta.

Nej — beväpnad med satirens dolk, > ' n Mördar han så mångt högboret rykte, *'> «'-1'

11162

Skriker sig sä hes om pligten mot sitt folk, Mot sin kung, sitt land och de förtryckte.

Tidehvarfvet, det han lefvat i, Sällan vridit lagern om hans hjessa. Men ett folk dör ut, och sekler gå förbi Skaldens minne öfverlefver dessa.

Midas, Midas, qväf ej skaldens röst — Bygg ej dam af sand mot strida strömmen! Vet, den gudakraft, som eldade hans bröst, Honom vis't din åsnebild i drömmen!

Kungar, folk, förbättren er en gång, Jagen bort misstroendet och fruktan! Gällt till edert lof då ljuder skaldens sång, Lika o allt som förr till eder tuktan.

En gång — när vid verldens stora fall, Lyktande det ändeligas skiften, Menniskans och myrans herre dömma skall Män och myror allt efter bedriften —

Öfver guld- och purpur-pöbelns hop På de ljusa, lätta serafs-vingar163

Skaldens milda själ, vid verlds-beherrskarns rop, Hänryckt sig mot himla-tronen svingar:

"Lilla flamma af det stora ljus, Som spridt gryning öfver menskolifvet, Hemta nu förklarad glans uti mitt hus, Der bland solar dig ett rum är gifvet!

Der bland mina trogne dyrkare Evigt jag beredde dig ett säte. Dig, men icke folkens blodutsugare Har jag danat efter mitt beläte!»

'Evige', så klingar skaldens svar,

'Evige, haf tack för mina öden!

Genom lifvets väg du ledt mig som en far

Minnen har jag lemnat. . . efter döden.' Bardens tystnad.

1 den krets, der Afrodites offer glöder, ' *

I den krets, der Evans mogna drufva blöder, Bland de vana systrar, bland de trogne bröder Stämmer skalden gerna harpotonen gäll, Lika vaken morgon, middag, natt och qväll, Lockar skämtets dallringar ur silfvérstrangen, Härmar lärkans driller öfver väpling-ängen, Härmar flickans jollrande på myften-sängen. . . l I palatsen glad och glad i lägsta tjäll, Sjunger han om sällhet och är — sjelf så säll.

Men der agget skär de glesa, hvassa tänder, Der förtalet lögnens lömska pilar sänder Efter den, som ryggen sist åt laget vänder, Der står barden stum med rynkadt ögonbryn: Örat hör ej, blicken slocknar, vänd mot skyn . . . Om än lejon ryta eller hvalar grymta, Om än ormar hväsa eller gaddar skymta, Aldrig trugas han att häda eller skrymta, Ej att bjuda ilskna skriket sockergryn, Ej att — tvätta etiopern hvit i syn. »Hinc rotrar et securitas»*).

Jag vet en ädlare adel än börd,

Jag vet en rikare rikdom än guld,

Jag vet ett starkare välde än styrkan,

Eb visdom af intet tviflande störd, r

En kärlek icke fördjupad i skuld:

En dygd, som egt alla tidehvarfs dyrkan.

Hon bär ej scepter, ej krona, ej krans* Hon är ej beväpnad med båge och pil. Ej harnesk-klädd,' ingen dock henne sårar: Ett fredadt samvete är hennes glans, Och hennes pansar är oskuldens smil Och hennes vapen — medlidandets tårar.

*\ En förr begagnad inskrift på riksbankens sedlar (i öfversättning: Häraf styrka och säkerhet), på hvilkas emblemer skalden också hänsyftar. Utgifvaren. Varnaren.

Hvad söker du der vid din rykande lampa

I nattligt besvär?

"Jo, visdom jag söker: den jorden, vi trampa,

För trång för mig är.

Jag söker det eviga, goda och sanna,

Det höga och sköna och ärnar ej stanna

Förrän jag allt vetandes källa har sett!"

Vän, skön är din ifver och ädel din syftning,

Men inskränkt din kraft och förmäten din lyftning

Jag fruktar i Bedlam din cell man beredt!

Hvad söker du, yngling, på härarnes bana,

Hvi bor du i tält,

Hvi reser du slagtningens blodiga fana

På bördiga falt?

"Jo, jag vill eröfra mig hjeltarnas ära,

Ått ryktet förfaradt kring verlden må bära

Med lagrar bekransadt mitt lysande namn!"

Vän, länderna tyna, dem kriget förödde,

Och mödrarna gråta de söner, som blödde -

Förbannelsen följer eröfrarens hamn.167

Hvad söker du, unga förföriska qvinna,

Så sjudande varm,

Med läppar, som mysa, med ögon, som brinna,

Med lockande barm?

"Att eröfra hjertan jag önskar så gerna,

Att tjusa hvar yngling, bedröfva hvar tärna

Och segra i kamp öfver hvarje rival!"

Den leken är farlig — du tappar dock striden,

När fårorna plöjas i pannan af tiden

Och åtlöjets gissel skall skärpa ditt qval.

Hvad söker du der på den blomstrande ängen

Bland nymfernas tal?

"Jo, kärlek mig tryter i dansen och sängen —

Jag nu gör mitt val!"

O, dåre, kan kärleken trifvas i verlden

Bland roflust och ilska, bland harmen och flärden?

Att vilddjuren älska hvarandra du tror . . .

Nå, sök då förgäfves i kojan, i salen

Och sök då förgäfves på berget, i dalen —

Gudinnan, du söker, hos gudarne bor!

Hvad letar du der under fjällarnes yta

Bland stenar och mull?

"Jo, vän, jag blott ärnar ur klyftorna bryta

Mig upp litet gull!"

Nå, vill du blott gull — bryt då, slaf utaf gruset,

Förneka dig nöjet och lugnet och ljuset168

Och träla dig rik som eh skättkammar-dvårg,1 Men, arme, ju mer du har hunnit att gamla, Dess 'lättare, lättare Vallarne ramla >; Och hölja åitt stoft under gylleiie berg! <

Hvad söker min Hildur bland bofvar och därår

I trängselen här? •

"Jag söker en ört, ty 'mitt hjerta man sårar,

Som läkande är.»

Sök du, goda Hildur, fast tårarne rinna!

Den läkande örten en gång skall du finna,

Som, helände såren, förljufvar din nöd.

Förskräcks ej, fast örten är bitter till smaken,

Förskräcks ej för ftamnöt — dét gör ej till saken:

Den läkande örten, du sökt, hetel*1.".. död.

"Men säg migV du stränge, hvar skall jäg väl söka

Att sällheten nä? ; '

De mödor, vi gifvit os§,; endast föröka

De mödor vi få."

Jo, skåda omkring dig bland lidandets söner,

Tillstoppa ej örat för armodets böner

Och aftorka, när du det kan, någon tår!

Ty lyckas dig en gång att hugna en koja,

Att skydda en värnlös, att bryta en boja,

Nog har du då lön för ett mödosamt år. Kyrko-invigningeii.

Lifvet eger ej det högsta värde " ' Bland de många gåfvor af öuds'; IMd: Jorden, (der Vi föddes,' sbrö oss ftärdé', År* dockr ej vårt rätta fosterland^ Vårt behof ej bröd blott, men de orden, Som nedkalla himmelen till jorden.1

I de bistra ödens hårda sMftén,' I en bräcklig ålders sena höst,' När vi luta mot den öppna griften, Ge oss verldens nöjen föga tröst. '" Då flyr hågen till deA store 'anden, Till ett hem i obekanta landen.

Den, som svigtär undör tiderife börda, Den, som nalkas' lifvets utgångs-port'/ Lär sig här att' Serfans vägar vörda, Lär sig afsky Evad han orätt gjort'. Hoppets, trons och tålambdk exempel Får han skåda i den högstes tempel,:170

Äfven den, som, yr af ungdomsstyrka, Solar sig i lifvets herrlighet, Får åskåda i de frommes kyrka Hela jprdlifvets forgänglighet, Hur den ålderstigne spiller tåren Öfver ynglingarnes lik på båren.

Många våra bröder kastas fjerran Mellan vind och våg mot klippig strand. Här de fä vid hemmet prisa Herran, Som beskyddat dem med väldig hand. Mången mor skall här med knäppta händer Bedja för sin son i andra länder.

Liksom höstens löf af vinterfläkten, Som ett kornfält af sin skör dåre Skördas skall af tiden denna slägten Att ge rum åt efterkommande. Nya slägten skola här åkalla . . . Herre, haf barmhertighet med alla!

Gif åt dem, som dina rätter yrka, Heligt nit för ämnets höga vigt, Att de urskilja med trones styrka Dina stadgar ifrån mensko-dikt, Att de varda till din kyrkas ära Lärare i lefverne och lära!171

Milde Gud, förlän åt alla hjertan, Som åkalla dig i lust och nöd, Kraft att bära glädjen eller smärtan, Mod att lefva eller salig död! Inför dig vi äro alla like — Rena oss och tag oss i ditt rike! Lifvets skiften och grafvens lugn.

Lyser ju så mildt den gyllne sol Mången dag från morgonen till qvällen, Stjernor tindra ju från pol till pol Mången natt så skönt på azur-pellen. Blommor vällukt dofta, Näktergalen ofta Slår vid månens ljus de ömma slagen. Någon gång på faten Kommer äfven maten ... Ingen är olycklig hela dagen.

Lyser än så mildt den gyllne sol Ifrån morgonen allt intill qvällen, Blänka stjernor än från pol till pol Hvarje natt på mörka azur-pellen. Fastän blommor dofta, Fastän tidt och ofta Näktergalen slår de ömma slagen, Fastän jemt på faten Rågad ligger maten, Ingen är dock lycklig hela dagen.

Fröjd ocl* smärta skiftat mellan sig, ,;

I två brödra-lotter iiienskölifvet. •; ;i.i mI

Långsam smärta blir doek;drägelig-n-f

Långsamt -nöj^ blef oss aldrig gifvet.!i

Liksom barn och dårar

Mellan skratt och tårar

Narras vi april af lifvets skiften.

Stundom glad och modig,

Stundom hemsk och blodig,

Leds man till missgerningen och till bedriften.

Purprar solen ock ej lika mildt

Hvarje morgon randen öfver hafven,

Eyter stormen stundom kallt och vildt,

Halka vi ur faran ned i grafven,

Nå, hvad är det mera?

Ke?n der ligga flera

Våra bröder multnade i gruset.

Der är tyst och stilla,

Der mår ingen illa

I det lugna, trånga, mörka huset.

Stores verlden i sitt vanda lopp, Släcks än solen ut af mörka natten, Sjunker landet, flyter hafvet opp, Smälta gråbergen som is till vatten, Fastän stjernor alla På hvarandra falla,174

Rubbas än naturens alla lagar, Hvilar dock i grafven Trygj* den frälste slafven — Der är lugn och hvila alla dagar. Pallida mors*).

För musiken till Klopstoeks " Aufcrstehn, ja au Terstel) n!"

Ungdoms-helsa, kraft och mod,

Förtjenstens glans och ädelt blod

Hindra ej döden

Att svepa lifvets öden

I grafvens natt.

Ålderdom och plågorna Förtära lefnads-krafterna. Hvad som blir åter Är minnet blott, som gråter På helig mull.

Dock, om grafvens tunga sten Än höljer trötte vandrarns ben, Han i det höga Bevakar med sitt öga Den sofvande.

Pröfvotiden är så kort — J, vänner, torken tåren bort!

*) Den bleka döden. Utgifvaren.176

Tvagne och rena, De skapte sig förena Till skaparns lof.

Då — för mödor och förtret Tillbyta vi oss herrlighet. Anden ser ljuset ,]

I faderliga huset I evighet. Mälaren.

Har du hört talas om artisten,

Som målar storm och böljor bäst,

Men endast gulnadt löf på qvisten

Och under mulen himmel mest?

Hans sefyr är icke en sylf, som blott pekar

På fjärilens vingar så artigt och nätt,

Nej, han är den glupskaste titan, som nekar

Att skona båd' gudars och menniskors ätt.

Hans taflor ej med blommor pråla,

Ej med den späda rosenknopp,

Men i den konst att frukter måla

Mot honom hinner ingen opp.

Han framställer sant den oroliga skara,

Som flyttar från norden till främmande land,

Och ladorna fulla och åkrarne bara

Och vissnade vassen i strändernas sand.

Men raseriet att porträttera Fördunklar hela hans talang,

12178

Ty hans manér är att schattera

Så att han skrämmer hvar amang.

Det mjälla i hyn han förflyttar till håren,

Den pockande barmen djupt sätter han ned:

Det fylliga trinda, som utmärker våren,

Det formar han skrynkligt och ryggraden sned.

Dock fastän gracerna försvinna,

Så snart han doppat penselen,

Åstunda både man och qvinna

Att sitta för den målaren.

I ungdoms-förvillelsens bittraste öden

Det är mot förtviflan en lindrande tröst

Det hoppet att, innan,man blekes af döden,

Få bli porträtterad af målaren Höst. Hemmet.

Hvar kominer du från, min vän? -»Jag kommer högt upp ifrån herrskare-borgen, Der glädjen går krypande, smilande sorgen . , . Jag smög mig baklänges hem igen.*?

Hvar kommer du från, min vän? "Jag kommer med lagrar bekransad ur striden, Men göt ej en suck vid te-deum för friden, Ty, mor, jag längtade hem igen."

"Hvar kommer #du från, min vän? *»Jag kommer ur staden från lysande balen, Der ledsnaden gäspade rundt omkring salen Jag lät min fuchs trafva hem igen."

Hvar kommer du från, min vän? "Jag kommer från rika och mäktiga fränder De nådiga tanterna viste mig tänder, Jag svor en vers och for hem igen."180

Hvar kommer du från, min vän? "Jag kommer från kryddade sydliga landen, Der pepparen växer som blåbär vid stranden, Men tackar Gud jag kom hem igen."

Hvar kommer du från, min vari? "Jag kommer ur vildaste skogen från jagten, Förträffligt var vädret och herrlig var trakten Till slut jag längtade hem igen."

Hvar kommer du från, min vän? "Jag kommer från bålen bland lustiga bröder, Der kinderna lyste som lågande glöder — Jag pirum raglade hem igen.

Hvar helst jag än var, min vän, Jag saknade alltid ditt vänliga möte: Hos dig är jag bäddad i sällhetens sköte — O, dit, o, dit vill jag hem igen!" Jag vill hem*).

JDlås, Eol, snäckan i vestan-dur

Att tonen i tacklen klingar,

Släpp sefyr lös ur sin trånga bur

Att vifta med lätta vingar!

Triton, plöj fåror i Neptuns jord —

Jag vill hem, jag vill hem till min nord.

Jag drack ur Seinen, jag drack ur Thems1

Med lätta och tröga kunder,

Jag såg S:t Cloud och jag såg S:t James,

Det nyare slägtets under,

Jag plockat drufvan vid Ebros strand —

Jag vill hem till mitt fädernesland.

Jag sugit märgen af sockerrör, Der dagen är utan skugga, At kokos-olja som Hisings-smör Och fick ananas att tugga —

*> Lidande i ynglingaåren af bröstsjukdom, ordinerades skalden att företa ga en utrikes sjöresa. Under herafärden skref han detta poem. Utgifvaren.182

Svart är de ländernas Afrodit' . . .

Jag vill hem, jäg vill hem — min är hviL

Jag talat ländernas tungomål Förutom den kära nordens. Sydländarn är ej på löften snål, Men meningen är ej

ordens. O, finge jag snart se Winga båk — Jag vill hem, jag vill tala mitt språk!Nyttan.

Då svärdet linierar med blodiga ränder

Sin ära i tidernas bök,

Då lärdomen hafver upp myndiga händer,

Men kysser systemernas ok,

Då vandrar nyttan sin tröga stråt

Till minnets tempel framåt, framåt.

När högmodet qväljer sig nätter och dagar

Vid fåfängans tomaste prål,

Då bryter hon fördomens fåviska lagar

Med tålamod härdadt som stål

Och tränger fram på sin tröga stråt

Till minnets tempel framåt, framåt.

Den mannen, som röjde de törnen ur vägen,

Som sargade vandrarens häl,

Han skördar — var mödan än aldrig så trägen

Belöningen inom sin själ

Och vandrar aktad på nyttans stråt

Till minnets tempel framåt, framåt. Nyttan.

Då svärdet linierar med blodiga ränder

Sin ära i tidernas bök,

Då lärdomen hafver upp myndiga händer,

Men kysser systemernas ok,

Då vandrar nyttan sin tröga stråt

Till minnets tempel framåt, framåt.

När högmodet qväljer sig nätter och dagar

Vid fåfängans tomaste prål,

Då bryter hon fördomens fåviska lagar

Med tålamod härdadt som stål

Och tränger fram på sin tröga stråt

Till minnets tempel framåt, framåt.

Den mannen, som röjde de törnen ur vägen,

Som sargade vandrarens häl,

Han skördar — var mödan än aldrig så trägen

Belöningen inom sin själ

Och vandrar aktad på nyttans stråt

Till minnets tempel framåt, framåt. Sveas bön

1831.

Låt blidka dig, norna, Af offer och böner Och slunga ej blicken Så dyster och mulen På karlvagna-polen Från stjerngatan ner!

Vi tigga dig icke Om blidare vintrar, Om skönare vårar, Om rikare skördar, Om digrare malmer Och lösare berg.

Ty vi kunna verka Med konstrika sinnen Det lilla till mycket. Vi kunna umbära — Och sviker oss hoppet, Då kunna vi dö.185

Men vifta ned till oss En renare anda I tanke och vilja För allmänna gagnet! Med eniga hjertan Vi trotsa en verld.

Vi offra dig gerna Med uppräckta händer Det glittrande prålet, Det ljudande pratet Och snikenhets-gamen, Som fräter vår märg.

Kornans svar.

Barn! Vind kan jag vifta I hvinande segel, Väl kan jag spendera Metaller och skördar Och blidare vintrar Och solsken och regn, Men icke den tvålen, Som rentvättar moren, Som tager ur fläckar På panter-skinnpelsen — Dock hit med ert offer, Och bönen är hörd! Landvetters rå*).

1 å bergsryggen? klintar satt Landvetters rå

Och helsade Näcken i viken.

De voro förtroliga vänner ändå,

Fast åtskilda af deras riken.

De gäckade formannens styrka och mod

Och törstade grymt efter menniskoblod,

Vildt fröjdande sig öfver liken.

Med magiska ord de förtäljde hvarann Hur de vetat farorna blanda, Hon huru hon lemlästad resande man Och han hur han sugit dess anda. De inbördes svuro i lust och i nöd Ett äkta förbund till de resandes död Att jemt gå hvarannan tillhanda.

Men snillet såg vådorna af de försåt, Naturen uppstaplat vid fjällen,

*) Landvetter: se noten på sid. 117 . . . Rå: enligt falktron ett ställes rådande ande, här bergsrå, skogsfru . . . Poemet afser en väg- och broanläggning i trakten. Utgifvaren.187

Och byggde i vågen en konungastråt

Af nedsprängda flinthårda hällen.

Och formannen kuskar nu tacksam och trygg

På bergtrollets tofflor, på strömkarlens rygg

Förbi alla farliga ställen.

Och sederna hvälfva sin väldiga ring, Och mennisko-minnen försvinna: En kommande ätt kanske vet ingenting Af allt hvad vi trotsa och vinna; Men häfdernas griffel i hård diamant Skall rita en runa för nyttigt och sant, Som läses tills verldarne brinna. Känsö*).

n

ue'n menniskoslägten från sällhetens höjd

Djupt halkat i villornas sköte,

Den kunde ej mer vandra lycklig och nöjd
De kommande öden till möte.
Af villorna fostrades laster och brott,
Af lasterna alstrades plågan:
Man lärde sig åtskilja ondt ifrån godt,
Och stympad blef lefnads-förmågan.
Vampyrlika bröto ur afgrundens barm
Tre mordenglar fram öfver tiden.
Med giftiga ångan, förtviflan och harm
Pörqväfde de glädjen och friden.
Och menniskans öde blef jämmer och död
Och dagliga smärtor och faror:
Hvad svärdet förskonat, fortares af nöd
Och smittornas rysliga skaror.
Men skaparen, blidkad, såg åter med nåd Sitt ädlaste verk, och han sände

*} En af de yttre öarna i Göteborgs skärgård med karantäns-inrättning, lasaretts- eller pesthus, m. m. Wadman var här anställd under 1813—14 års krig (se biografien). Utgifvaren.189

Fredälskande drottar och ingaf dem råd Att hämma sitt slägtes elände. Till liar omvälldes de blodiga spjut, Mot vilddjuren blott spändes bågan Och härnadens rysliga ifver dog ut: Upplifvad blef arbets-åhågan.

Och smittorna, döttrar af hunger och krig, Hört upp att de länder föröda, Der snillets uppfinningar sällade sig Till styrelsens osparda möda. De flytt med sitt gift från de nordiska Der åkrarna prunka med gröda, Der folket i lugna och rymliga tjäll Har frihet och lagar och föda.

Dock att icke sydlandens dödande sot
Må tränga i nordlandens hydda,
De omtänkta drottar rest upp upp deremot
En mur sina länder att skydda.
Med villiga mödor de bistå hvarann
För allmänna helsan att vaka,
Och tryggad nu sofver den menige man
Lugn med sina barn och sin maka.
Men du, som har makt öfver lif, öfver död, Som tilldelar missväx och äring,190
Förskona vårt land ifrån plågor och nöd,
Gif folket frid, helsa och näring,
Gif furstarne välde och visdom och nåd
Att från sig förledarne skilja,
Att följa blott ädla och fredliga råd
Och styra oss efter din vilja! Graföl.

Hvad är det för droppar, som trilla Så varma i lyftad pokal? Jag aldrig sett firas så illa En bacchanal.

»Ack, det är ju tårar som falla, Ty graföl vi fire i dag, Se'n han, som var kär för oss alla, Gått ur vårt lag.»

Behöfs för att gömma hans minne I hjertats förborgade grund Att kittla ert flyktiga sinne Med glas för mun?

Behöfs då den sorgliga ståten Att ära den saknades namn, Och bergar den högljudda gråten Ur grafvens famn? Skilsmässan.

Elegi.

Jag stämmer doft min lyra och lindar den med flor En sorgefest vi fira: skilsmässan från en bror. Han, som vid fina bålar

Gaf ton åt våra skålar,

«

Han lemnar oss för andra, För andra brödralag. Det stora starka bordet, Der sjelf han förde ordet, Det dukas snart för andra, För andra dryckeslag.

De stolta karafiner jag sett dem packas in, Som alltid stodo fulla af basta sorters vin. De dryga, sköna glasen, Som tömdes på kalasen, De fyllas snart för andra För andra brödralag. Upp i den stora salen På kullen öfver dalen Snart tömmas de af andra, Af andra dryckeslag.193

Jag vill ej stäcka vingen för tidens vilda flygt (Jag vet att all vår glädje skall nå sin ändalykt),

Men, ack, jag ville glömma,

När hårda öden dömma

En gammal vän att skiljas

Från troget brödralag!

Dock vemodsfulla minnet

En balsam är för sinnet,

När bröderna åtskiljas

Från gamla brödralag.

Du längtar hem att skörda de flydda mödors frukt, Att njuta lugnets hvila vid egna blommors lukt.

Men hvar gång vi vid bålen

Ånyo höra skålen

För frånvarande vänner

I något dryckeslag,

Då skall det kära minnet

På nytt upplifva sinnet

Hos alla gamla vänner

Inom ditt brödralag.

13 **Fristaden.**

O, säg mig en fristad långt bort öfver hafven, Der aldrig den frätande smärtan mig når? O, vän, blott *en* ort fins — och den heter grafven — Der suck aldrig gjuts och der aldrig fälls tår.

O, säg mig en fristad för smädarens tunga, Der aldrig jag möts mer af hånlöjets smil? Vän ... grafven är djup och

dess dörr-reglar tunga: På dem biter alls icke skändarens fil.

O, säg mig en fristad för lustar och villa, Der aldrig jag lockas, bedrages ej mer? Vän ... grafven är djup och så dyster och stilla: Dit tränger sig villornas gyckel ej ner.

O, säg mig en fristad för samvetets nålar, O, nämn mig för brotten ett ångerfritt bo? Nej, vän, ej fins ort, dit ej sanningen strålar — För ilska och brott ge ej grafvarne ro!

*

Längtan Förmodligen är detta poem skrifvet samtidigt med det på sid. 181 införda. *Utgifvaren.*.

Skön var jorden, hvart jag ögat vände Från Hesperiens lundar upp till Tules fjäll, Lika rik på fröjd som på elände I de höga salar, i de låga tjäll — Men från alla paradis på jorden Längta nordens söner hem till norden.

Frodas än den gamla stolta eken, I hvars skygd jag lifvets första skolgång glömt, Der jag, somnad efter hårda leken, Mitt Arkadiens ljufvaste idyller drömt, Der jag drömt hur kärlek, makt och ära Skulle mig i lyckans armar bära?

Ack, en boas lade i mitt sinne Frödda ägget till sin rysliga gestalt. Hågen, uppväxt, rymdes ej mer inne, Ville ut att skåda kring sig öfverallt ... Hvad jag längtade i ungdoms-ruset Ur det lugna faderliga huset!

Tänk, inom mitt hjerta gick ett rykte, Sqvallret af en ännu omyndig passion, Som så djupt i veka vaxet tryckte Bilden af en menlös ofelbar person Att min längtan stegrades till qvalet Efter detta guda-idealet!

Än ett vilddjur härjade bland lammen På det unga sinnets späda blomstermark, Törsten efter äran, blygd för skammen Att bli ansedd frommare än vis och stark. Ja, jag velat verldars öden hvälfva, Dock ej mig till pris, men för dem sjelfva.

Ej en fackla lyser under skäppan, Ej profetens rykte gror i eget land. Den, som vill se falkens flygt, må släppa'n Utan band och bindel på sin egen hand ... Alltså drog jag ut i verlden vida Emot alla farors här att strida.

Hvar gång jag der såg en fager qvinna, Tänkte jag: "Der går den ädlast skapade!" Ack, det var ej himlarnes gudinna: Blott ett flygtigt moln jag fåviskt famnade, Irrade så utan lednings-stjerna Från den ena till en annan tärna.

Och hvar gång jag hörde ryktet ljuga Om det vida fält för tapperhet och mod, Ilade jag ur min varma stuga Att for lagerskörden sälja lif och blod — Men jag kände röda saften rinna Utan att de beska bären vinna.

Den, som skådat rymden mellan galler, Den, som skymtat randen af en älskad strand, Den, som sett hur solens stråle faller Afvigt från ett aldrig bortglömdt fosterland, Den, som följt sitt käraste till jorden, Känner längtan mer än blott till orden.

*

Den fallnaHittills otryckt. .

Stackars Albertina, Hvem skall lindra dina Hårda ödens skick? Sköna, fallna tärna, Dig jag egnar gerna Dessa ögonblick ... Måtte ljudet af min röst Väcka ångern i ditt bröst!

Höljd af ingen slöja, Skönare ej Fröja Stod för gudars far, Innan Adams maka Edens frukt fått smaka, Hon mer kysk ej var Än — för några somrar se'n — Du var englaskön och ren.

Äfven *du* som maka Kunnat glädjen smaka Utaf bättre dar,

Kunnat menlöst smeka Dina barn och leka Ömt med deras far — Ack, nu har du offrat opp All din glädje, allt ditt hopp!

Hvem skall värst dig lasta, Obarmhertigt kasta Första sten på dig? *Hon*, som dig afundat, Som, om blott hon kunna't, Mer försyndat sig. Tillfället har felats ... Nu Är hon maka — hvad är *du?*

Hvem skall sig förbarma Öfver dig, du arma, Som olyckligt föll? Jo, den som, på kanten Stadd vid samma branten, Sig dock uppehöll: *Hon* skall visst förbarma sig, Ömka och beklaga dig.

Han, som kunnat väcka Lastens brand och släcka Dygdens eld hos dig,

O, han måtte rysa, För sitt brott och hysa Helvetet hos sig — Ve dig, arme, dubbelt ve Öfver dig, förförare!

*

Len, j fariséer, Dygdernas pygméer Bakom ärans borg, Svärmeriets dårar, Gäcken hennes tårar, Len åt hennes sorg! *Så* ler äfven djefvulen Åt den fallna engelen.

Passionerna.

Jag vet en våning i hjerta och hjerna, Som är så städad, så snygg och så nätt. Värdinnan, en gammal allvarsam tärna, Vill hålla ordning och skick på allt sätt.

Ej fins en fläck der på golf och panelning Och ej ett damkorn på bord eller stol. Fem stora fönster i afmätt fördelning Insläppa ljuset af kunskapens sol.

Men straxt bredvid bo de unga baroner, Som göra gumman beständigt förfång, Helt ystra pojkar — de heta passioner Och fara fram med båd' buller och bång.

När gumman hör dem på portarne klappa, Hon fruktar för sina möblers ruin Och reglar dörren till förstu' och trappa — Då rusa de genom fönsterna in. De tre stånden.

Trälen.

Du, som trycker ögat ner i mullen Med osäker blick och irrande, Med en tröja af den gröfsta ullen På en rygg så krum och lutande, Säg, hvem är du — hvilken är din börda? "Jo, jag sår, der andra skörda!"

Bonden.

Du, då, som så misstänksam och tvär Skådar afundsjuk på dina bröder, Bär ock du ett hemligt sår, som blöder Under grofva rocken der — Säg, hvad är det som din glädje mördar? "Blott till hälften får jag hvad jag skördar!"

Patronen.

Nå då, du, som kastar, fullblodig och röd Lifligt blickarna på bygden, Räddar du då fosterlandet ifrån nöd, Är du väl ett utskott utaf dygden — Säg, hvad är ditt kall ... hvad gör väl *du* för godt? "Jo, jag skördar, der de andra sått!" Det nya året.

(1822.)

Det gamla året i barnsäng dött — Det unga, ännu helt förläget, Okunnigt om hur det blifvit födt, I simmande öfvar sig träget Och rör sig sakta från moderns graf Bland storm och böljor på tidens haf.

Det gamla sjunkit i djupet ned Med hela sin rysliga börda Af vilda rykten om bruten fred, Af illbragder, förr icke hörda, Med frukter, blommor och frö och knopp Och folkens häpnad och folkens hopp.

På nya året med kikarn står Den forskande menniskoanden Och vinkar ditåt, dess längtan går, Med lyftade, pekande handen. Bakom sig ser han kölvattnets ring, Men framför skådar han ingenting.En mängd profeter i mastens topp, Som tro sig se längre än andra, Djerft rita kort öfver skutans lopp, Dem manskapet ej vågar klandra. Men styrman ensam vet hvart det bär, Hur kursen sätts och hvad "glas" det är.

Den fordna grundval, som stått så tryggt, För tidhvarfvets flod börjar ramla, Och unga rifva, der gamla byggt, Att ryktet må vrida sin skramla; Och jorden hungrar att mätta sig Af blod och tårar, af pest och krig.

Du jätte, som byggt din fotapall På gruset af krossade troner, Din staf är bruten, din makt är all — Du gäckas af tidens pultroner. Tidsanden bryter sin egen ban Från Lissabon intill Ispahan.

Despot, som frossat Akajas märg Och skändat de döende gracer, Din koppar-spira förtärs af erg, Af mögel de

sträfva mustascher. Det år skall komma, som lär en gång Sultan och mufti en annan sång.De väldige, när ridån går opp, Det nya med häpnad afbida. De små, som flyta med strömmens lopp, Förtröstande leka och lida. När huset brinner, som länge stått, Med gammalt skräp brinner mycket godt.

Men ormen ligger i vidan ring Och biter sig tåligt i svansen, Och solen valsar med facklan kring I stora sideriska dansenSideriskt år: solens skenbara omlopps-tid. *Utgifvaren.*. När tusen sekler tilländagått, Står allting kanske som förr det stått.

Helsobrunnen.

Bön.

Du, som format oss och djuren, Vår och alla väsens far, Som mot plågan i naturen Botemedlet nedlagt har, Låt, o Gud, din ande sväfva Öfver källan, du oss gaf, Och ryck målet, dit vi sträfva, Ej bortom vår öppna graf!

Viken hädan, tunga tankar På vårt hvardagslifs besvär! Lutade vid hoppets ankar, Vänta vi vår helsa här. Lugna nätter, glada dagar, Källans porlande kristall, Trötta ben och hvilda magar, Detta allt oss bota skall.

Sänd, o himmel, blida vindar, Skym ej soln i molnens natt,Smycka våra unga lindar Tätt med blommor i sin hatt! Himmel, gif åt intendenten Bästa val bland burkarne, Tålamod åt patienten, Smak åt vår matlagare!

Jaga långt från våra minnen Hågkomsten af all förtret, Gjut i allas våra sinnen Enklang och förtrolighet! Med den äkta glädjen krydda Ordinerad munterhet Och vårt stora matlag skydda Från kolik och trumpenhet!

Du, som format oss och djuren, Vår och alla väsens far, Som mot plågan i naturen Botemedlet nedlagt har, Låt, o Gud, din ande sväfva Öfver källan, du oss gaf. Och ryck målet, dit vi sträfva, Ej bortom vår öppna graf! Den lycklige.

Väl den, som bor i eget bås Med innan- och med utanlås För fiender och vänner Och som i frid ur egen ho Förtär Guds lån med sinnesro Och ingen buse känner!

Väl den, som trycker till sin barm En älskad qvinna, glad och varm, Som friska ungar kläcker! Väl den, som se'n af ungarne Har glädje och hugsvalelse, Så länge lifvet räcker!

Väl den, som lyckligt bergade Ur tidens storm sitt samvete, Sin helsa och sin ära! Allt, hvad han än förlorat har, Är intet mot hvad han har qvar, Om han vet lifvet bära.Väl den, som för sitt ryktes skull Får fritt passera bom och tull Med byltet och personen, Som, åtspord eller oåtspord, Blir trodd på sina blotta ord På torget och vid tronen!

Väl den, som fått tillräckligt vett Att le åt dårskapen, han sett Bland menniskornas hopar, Som ej försträcker sina ben Att löpa efter hvar och en, Hvars namn fru Fama ropar!

Väl den, som utan skryt och flärd Saktmodigt tågar fram sin verld Med oförfäradt sinne, Som lemnar, (om ej något mer), Då han i jorden myllas ner, Ett obefläckadt minne! Den första qvinnan.

Den låg så dyster, edens park, Der Adam sof, så vild och stark, Uppledsen vid naturen. Hvart träd väl sina frukter bar Och djuren drefvo par om par, Men Adam ensam tvåbent var Bland alla andra djuren.

En morgon Adam, vaknande, Åkallade sin skapare: "Kom, söte far, och svara Hvi skall jag här vanlottad gå Och se med grämelse uppå Hur hela verlden fröjdas må Och sjelf så ensam vara?"

Vår Herre svarade helt tort: "Nå, det var båldt hvad du är kort Om hufv'et, unge bängel!Jag redan ärnat att dig ge En hjelp till din hugsvalelse, Men akta dig för frestelse ... Se opp — der står din engel!"

Förvånad hof han ögat opp, Och friare flöt blodets lopp Än det gjort dessförinnan. Och genast tändes kärleken, Ty skönast stod i skapelsen Den vilde mannens milda vän, Den hulda, ljufva qvinnan. Flyttfåglarne.

Se, der kommer svalan med utmattad flygt Från Nubiens torkade länder ... Ja, välkommen åter och lägra dig tryggt, Du trogna, på hembygdens stränder!

Vi ha väl ej mycket att bjuda dig på, Ej ananas, pisang och drufvor, Men här kan du tryggt fostra upp dina små

Med tranbär på mossiga tufvor.

Hvem sagt dig derborta på guldkustens strand Att solen re'n lyser så herrligt Här uti ditt aflägsna fädernesland, Att sipporna vinka så kärligt?

Hvem sagt dig, med vällukter doftande fjät, Hur sakta re'n smyger sig våren Hitupp bakom fjällen — hvem hviskat dig det — Med kärlekens nöjen i spåren?Ja, välkommen åter, du leende vår, Med tranan, med trasten och svalan! Vid vällukten af dina blommiga spår Re'n ungdomen lifvas ur dvalan. Vännerna.

Vänner skockas som djuren i arken, Vänner kläckas som myror af ägg, Vänner växa som blommor ur marken Vid den lyckliges solklädda vägg.

Men att spänna i vexlande skiften För sitt öde den fladdrande flock Hela vägen från vaggan till griften, Blir en gåta att lösa ändock. Öfvergången.

Du vise, säg, hvad skiljer skratt och gråt? I lifvet följas de så ofta åt. Nyss ledde jag den unga bruden Med myrten-krans i hvita skruden — Men tiden är på skiften rik: I afton bär jag på ett lik. Lyckan.

"Hvem står der på klotet, som rullar så fort, Och spelar kort?"

Åh jo, det är lyckan —hon spelar om mennisko-öden Med lifvet och döden.5.

DIKTER

AF

BLANDADT INNEHÅLL

Den, som för det låga lågar, Ar re'n död, hans tid förbi. Endast den, som flygten vågar Till det eviga, är fri.

C. v. Zeipel.Den vise blir aldrig förlägen: Förståndet till förbud han tar; Och brister det hästar på vägen, Han sjelf tar sin kärra — och drar.

E Jedeur. Colloquium familiare domesticumd. v. s. förtroligt, husligt samtal. *Utgifvaren.*

rörande

nyckelknippan till husbondeväldet

emellan

madam Anima, kärande, och monsieur Corpus, svarande,

i prydliga carmina didactica affattadtAnima: själ... Corpus: kropp... Carmina didactica: lärodikter. *Utgifvaren.*

den . . september 18 . .,

då de lefvat ihop i femtio år

och

firade sitt guldbröllop 9).

1.

Madam Anima till monsieur Corpus.

Du, lymmel, re'n du fyllt ditt femtionde år — Din bättre tid du sett, en sämre återstår, Och än du är ett noll i statsmannens tabeller Och knappt ett ejderdun på händelsernas våg! Det kommer af, ditt svin, att du har fäst din håg Vid flaskor och vid glas, vid kyssar och mamseller. Att du så mången gång tog öl för ärende Och allvarsamma ting som lek behandlade, Att dig ej blifvit satt ett lås för prat-maskinen, Som stänger in ditt skrål, se'n du har tömt kantinen, Att Amor leder dig vid hornen som ett nöt På hal och skroflig is, bland kojor, berg och dalar,

Till någon bräcklig dygd, hvars lösen du betalar Att göra hjertat varmt och nervus rerum blöt 10). Sist kommer

det deraf du är för lat att kröka Din sakramenska' rygg och lyckans håfvor söka.

Jag är din sol, o skråf, *du* är min dystra skugga, Jag tänker som en gud, du handlar som en sugga. Jag visar dig på ärans stig Och läser för dig heders-lagen, Men du — du sofver hela dagen, Intilldess r....n väcker dig! Jag mången gång tänkt hänga dig på spik Och flyga som seraf ifrån ditt dumma lik, Dock, det är starkt det band, som fäster oss tillhopa — Att leda djurets steg, det hör dess anda till: Jag får ej lemna dig, förrän ditt öde vill. Men jag skall sätta p för supa och för ..... Och lära dig, din hund, att göra gagn en gång, Att lyda mitt befäl och hejda dina språng 11)!

Här har jag nu, o skråf, beställt åt dig en grimma Att lägga på, hvar gång du hindrar mig att rimma, Hvar gång du rustar dig att lunka i kalas, På det, när drufvans blod inom kristallen glöder, Du måtte nyktrast bli af alla dina bröder Och, framför allt, när du af yra tärnors ras Förförs att dina år och dina skrynklor glömma Och börjar kärleks-yr om ungdomslekar drömma ....En sporre har jag ock förfärdigat åt mig, Hvarmed jag kittla vill slaksidorna på dig Till något mera flit i verksamhet och handling, Att, medan helsan än och krafterna stå bi, Du må förkofra dig och etablerad bli Och så med heder kunna vänta din förvandling, När parcen vinkar dig att myllas ned i sand Och mig till högre ort från detta jämmerland.

Jag vet det kostar på att umbära och verka, Men vänjer du dig blott, det skall din helsa stärka. Du kan eröfra dig ännu ett dussin år Och jag kan sitta stolt i ögonen och skåda Den herrlighet, som här omgifva skall oss båda, Och sist ifrån min tron, med blicken på din bår, För bröderna S:t Per och Pål och Jöns berätta: "Just det kadavret der var min klient för detta!"

2.

Kort och patetisk svar på föregående

af

monsieur *Corpus* till madam Anima.

Jag vet en ort, der sällan lyser dag: Der brukas slik moralisering,Siratligt präntad till polering — O, kyss mig der, mitt bättre jag! Du följer med, fru själ, i sjunka och i simma, Och jag vill sk.. a i din sporre och din grimma.

När jag har något plägat mig Och broderligen muntrat dig, Då börjar du, madam, sottisen Med imaginationens fantasmagori, Klär af Guds vackra barn korsetten och chemisen Och blottar hela frontispisen, Men löser ångerns hund — se'n synden är förbi — Att skälla på ett fel, som ej kan ogjordt bli! Du resonera vill, när .... Är det förstånd i det, ditt arma engla-får? 12).

Högmodiga fru själ, tänk, om du fått regera, O, ve då mig, ditt arma skråf! Jag skulle vakat, då jag sof, Och druckit vatten, då jag drack madera, Kysst konkubinerna på hand, Gjort ledgång på min rygg för guldbesmidda drängar Och klistrat, räknat, stulit pengar Och kanske smuglat kontraband. Jag skulle ej på mången dag Fått lyfta r....n från sin trissaTrissa: stol med rundsvarfvadt säte. *Utgifaren*. Och gått i portgången att p...a, Om du madam fått stifta lag 13).

Med mage som en ål och kinder som en skrikas, Utmärglad som en hamn, *Jag* skulle i min kista spikas För *ditt* odödeliga namn! Nej, du har ingen hut, när du ej skäms begära Att jag på min ruin skall lyfta dig till ära! Mig gagnar ej odödligheten: Den skall ej kosta mig en enda droppe svett, Ty — med all aktning för ditt vett — Jag prefererar makligheten. Skapelsen.

Mytisk fabel.

Kung Zeus i olympen fann lefnaden der Generad, enformig och dyster. Af svartsjukans harm led han dagligt besvär, Förmäld med sin höga fru syster, Ty guden var road af nektar-kalas, Af glädtiga tärnors förtroliga ras, Af kärleken i deras armar.

Och guden var mäktig: han byggde en sal Och hvälfde af klaraste lasur Deröfver en dôm, hvars onämbara tal Briljanter ses tindra i azur. Han kantade dômen med purpur och gull Och hängde ditupp en demant-lykta, full Af

renaste lyse och värme.

På byggnaden slöste han yttersta prakt Och fyllde den med rariteter.Det konstiga golfvet var yppigt belagdt Med gräsgröna gob'lins-tapeter. Se'n göt han, omgifna med rikt draperi, Bassänger, som hvalarne tumlade i, Med guldsand och perlor till botten.

Han reste sig troner af jaspis, safyr, Af asbest, granit och koraller, Af glänsande marmor, af spräcklig porfyr Med insprängda ädla metaller, Och höljde en matta om tronernas fot Af palmer och cedrar, hvars greniga rot Sig djupt mellan klyftorna tränger.

Men ej blott för ögat var allting beställdt: Der glömdes ej smaken och lukten. Här doftar ambrosian från blomstrande fält, Här dignar en skog under frukten, Och der prålar rankan i högtidlig skrud Med drufvor, som trotsa en rodnande brud I prakt och dess kyssar i sötma.

Se'n guden fått byggnaden färdig och klar Och allting ordentligt rangeradt, Myriadvis han ditsläppte lefvande par Af djur, dem han nyss inventerat: Med vingar och fötter, med fenor och fjäll

I vattnet, i luften, på mark och på fjäll De simmade, flögo och sprungo.

Och när han beskådat sitt verk, fann han allt Så godt, hvad han skapat derinne, Att han, för att öka dem tusendefaldt, Gaf tingen fortplantningens sinne. Då sökte hvart slägte sin like, då fann Hvar hanne sin hona, hvar hona sin man Och framfödde ägg eller ungar.

Skönt sväfvade jorden i sferernas ring: Milliarder af stjernor omgaf den, Milliarder af lefvande, växande ting Hvart ögonblick alstrades af den . . . Olycklige du, som bland städernas grus Blef dömd att förtvina i murade hus, Du såg ej den sköna naturen!

Än feltes dock en ting i skapelsens glans, Än feltes en adel bland djuren — Och Jupiters skapare-snille befanns Uttömdt i den andra naturen. Han rynkar de blixtrande ögonens bryn Förgäfves, och fåfängt han skakar på skyn, Som höljer hans hjessa perukligt.Men Vulkan nyss efter den skönsta natur I miniatyr kopierat Den scen, då sin sköna som fågeln i bur Med krigsguden han surprenerat. Knappt felades bilderna gester och tal, Så liflig stod gruppen till allmän skandal För tant och abbé i olympen.

Då Jofur kom hem, såg han gruppen och fann (Hvad kännaren straxt skulle finna) I krigsgudens bildning den stoltaste man, I Fröjas den skönaste qvinna. Förtjust tog han marmorn på armen och bar Så varsamt sitt fynd i sin gungande char, Som drogs af olympiska örnar.

Till TellusTellus: jorden. *Utgifvaren.* — så hette det nya palats, Som Jupiter var så benägen — Dit for han. De stjernor, som ej gåfvo plats, Bums kördes i diket ur vägen. Fort ila de lätta sefirerna visst, Men hunnos af ljungarn som, skrämda från qvist, De värnlösa dufvor af falken.

Af fastlandets floder flöt en öfver gull- Och en öfver silfvermalms-branter;

Den tredje af hvitaste perlor var full, Den fjerde utaf diamanter. De möttes och ormade sig i en trakt, Den skaparn i lugn under bergskedjan lagt Och kallat sitt lyckliga eden.

Der simmade svanorna högmodigt fram På guldflodens darrande bölja. Vid stränderna dansade killing och lam, Dem mödrarne knappt hunno följa. Der trafvade zebran, och der låg en hind Idislande trygg under blommande lind, Ty tigern åt kål som en hare.

Der doftade blommornas kalkar mer sött, Der stuckos ej törnbuskens nålar; Men rosornas karmin var der mera rödt, Mer saftfulla frukternas skålar, Mer liflig och gäll näktergalarnes sång, Mer lätta gazellernas luftiga språng, Der, under den högblåa himlen.

Der fanns hvarken gillstuga, horn eller korg, Ej stickord och beniga frågor, Ej svart- eller mjeltsjuka, gräl eller sorg, Ej tecken till syndafalls plågor. Som ejderduns-bolstret var mossbädden len,Som i elyséen var luftkretsen ren Och blandad med blommornas ångor .....

Hit styrde nu guden sitt vingade spann, Steg ur och bar gruppen i parken. En blomma med regnbågens färger upprann, Der gud-foten rörde vid marken. Allt hyllade skaparn, hvar fågel med sång, Hvart snällfotadt landtdjur med lekar och språng, Och laxen spratt högt upp ur floden.

Och Jofur betraktade drag ifrån drag De liflösa guda-beläten. Ej blef något uttryck af himmelskt behag, Ej blef någon skönhet förgäten. Så bjöd han ett: "Lefve!", och gruppen stod opp, Och själen var gjuten i menniskans kropp Och blodet och känslan och lifvet.

I oskuldens lediga, tjusande drägt Stod, mennisko-paret för guden, Och vördnadsfullt gungade vindarnes fläkt De lydnad befallande ljuden: "Gån, öken er tusende, tusendefaldt Och herrsken med visdom och mod öfver allt, Som lefver och växer på jorden!"Och grundvalen skälfde för himmel och jord Och häpnad förstummade djuren, Då eko upprepade ord ifrån ord Befallningen öfver naturen. Men ljungaren skänkte, i det han försvann, En fläkt af sin anda åt qvinna och man Och kärleken, dygdernas moder. Kärleken

eller

Adam och Eva 14).

Romans.

Adam gick på bara marken Utan strumpa, utan sko, 1 den stora, vida parken Utan sällskap, utan ro ... Då söp vår Herre vår stamfader full Och honom vräkte på gräset omkull I eden.

Sedan bröt han ur hans sida Löst ett refben eller två, Att i fröjdas och i lida Han ett sällskap måtte få. Der stod vår stammoder herrlig och skön Liksom ett mönster för hela sitt kön I eden.

Adams rus var utan våda — Blott af vatten ur en flod! Snart fick han sin Eva skåda Hur hon utan förkläd' stod.

Adam flög upp som en ljungeld och slöt Snöhvita mön till sitt raggiga sköt' I eden.

Ömt förtjusta i hvarandra Syntes de vid flodens rand I oskyldig glädje vandra Arm i arm och hand i hand. Ormen sa' "prosit!", när Eva-mor nös — Då skämdes Eva, och Adam han frös I eden.

Eva grep till fikonlöfven, Adam, stackarn, likaså, Men de täckte knappast r....n, Kantiga att fästa på! Se'n fick väl brudparet kjortlar af skinn, Men drefs på porten och slapp ej mer in I eden.

Med sig ur den sköna parken Togo de en ympeqvist Att plantera ut i marken Som ett skygd i sorg och brist. *Kärlek* så hette den qvisten och bar Samma slags frukt som dess frodige far I eden.Adam måste så och skörda, Eva mjölka hjordarne. Snart blef dock gemensam börda Lättare och lättare. "Hej", sade Eva till vännen så kär, "Här är ju lika så roligt som der I eden!"

Adam svarade sin gumma: "Du har rätt, min sockergris — Låt nu gamlen gå och brumma Ensam i sitt paradis! Vi äro nöjda och lyckliga här: Kärleken öfvergår äpplen och bär I eden!" Karantän *).

1 fordna tider då styrde Gud

Den snöda verlden med skälig tuktan.

Han ritade tio stränga bud

Och vidmakthöll dem med helig fruktan

Tre stora ris brukte han, att aga

De vränga barnen, och blott de svaga

Gaf han pardon.

Det första riset var blodigt krig, Som härjade bland de tröga folken, På det de måtte omvända sig Och tro profeten, den himla-tolken. Det dräpte männer med spjut och båga Och ödelade med eld och låga Båd' slott och tjäll.

Det andra riset var hungersnöd -O, gud bevare den arma magen! Ett himmelrike är Brage-död Emot att svälta den hela dagen,

*j Jemför poemet på sid. 188235

Det bruktes endast mot tiggarskaran: Den rike köpte sig lätt från faran Med pengar lös.

Men grufligast, bland dem alla tre, Var pestilentian, då den fick rasa. Den fyllde kojan och. borgarne Med sorgens jämmer och fruktans fasa. Mot denna hjelpte ej mynt och välde: Den svarta döden i hopar fällde Båd' hög och låg.....

Med bot och bättring man brukte förr Mot dessa plågor sig preservera: I säck och asko vid nådens dörr Man lofvade att ej synda mera. Då rappellerades dödens engel, Och menskoslägtet på bruten stängel Än reste sig.

Då lade fruktan ännu ett band,

Ett säkert band på vårt blinda slägte:

Man vördade en osynlig hand,

Som plågan tände och plågan släckte.

Vid hvarje synd man sig fromt beredde

Att snart godtgöra hvad ondt, som

Och ångra sig.236

Men snillets gnista, som Lucifer Vid fallet slängde i Adams hjerna, Fast den ej särdeles lyste der, Hos racen växt till en väldig stjerna. Den lyser upp just i våra dagar Den mörka verkstad, der ödet lagar Sin dolda dom.

Mot dessa landsplågor, alla tre, Har funnits bot i naturens gömma, Hvarom visst forntida forskare I all sin vishet ej vågat drömma. Vi bruka sällan nu tigga presten Att ifrån hunger och krig och pesten Lösbedja oss.

Ty kriget uppryckes med sin rot, Se'n jordens starke behagat knyta Det heligt fasta förbundet mot En hvar, som vågar att freden bryta. De blott för ro skull nu exercera De granna trupper, som aldrig mera Få ladda skarpt.

För freds-förstörarne blir ej lätt Att åter väpna ett folk till striden, Se'n alla furstar, hvar för sin ätt, I evighet garanterat friden,237

Om alla drottningar blott bli kyska Och barnen uppfödda i den tyska, Filosofien.

Ej heller mer någon hungersnöd

Så lätt skall näringens källor stoppa:

Akademien skall skaffa bröd

Och gröt och välling och kött och soppa.

Ja, skulle haglet än krossa kornet,

Straxt skänker hon ur det fulla hornet

Potatis-öl.

För pesten var likväl ej så lätt Att alla folkslag och länder trygga, Tilldess man fann ett förträffligt sätt Att starka fästen mot smittan bygga. Det redan hunnit bli allmän vana, Och snart ålägger man stork och trana Sin karantän.

Hos oss man möter med väldig rök Hvar främmad smitta från andra länder. Som ämnar slägten ett kärt besök Vid radesygens och giktens stränder *).

*; Under vårt första kolera-år (1834) brukade man med klorkalk, tjära, enris, m. m.,genomröka alla möjliga föremål, både lefvande och döda, som kommo från smittad eller för smitta misstänk!: ort ... Rådes y ge: spetälska, venerisk sjukdom. Utgifvaren.238

Den svarte engelen, rädd att blekas, Af detta rökoffer skall bevekas Till återtåg.

Tänk, om vi kunde med rökning så

Moralisk smitta ifrån oss drifva,

Ej skulle sydliga seder då

Bland nordens klippor så gängse blifva,

Ej vekligheten bland polens söner

Då skulle rikta med dagalönen

Kinesisk dvärg 15)! Om rim-tillverkningen.

För parnassens dagsverkare.

Apollo, brukspatron for alla rimmets smeder, Minerva, jordemor för alla små försök, O, värdens på min lax att lägga eder lök Och kröna mina rim iiill eder egen heder!

Jag sjunger ej om hjeltens kransar,

Om stridens mö,

Ej om Cyteras ömma dansar

På Pafos ö,

Jag qväder ej en gång, o Evan, om din drufva,

Fast vinet valsar om i själens socknestufva,

Jag öser icke ord af fattigdom på tankar

Om nektar och ambrosia

Och annat mer, som smakar bra,

Men blott vid gudars taffel vankar,

Ack, nej, jag tyder blott för mina yngre bröder

Den hårda rimmar-lag, fast eget hjerta blöder,

Om hur en hvar bör ställa till,

Då han den magra täppa göder,

Hvari han evigt blomstra vill.....240

Det är då icke nog att i en vitter grop

Tillsammans om hvarann oredigt stapla hop

Allt hvad man sett och aldrig letat,

Allt hvad man hört, men aldrig vetat,

Allt hvad man läst, men aldrig rätt förstått,

Skosmörja, balsam, ondt och godt.

Man måste äfven i symmetrisk meter

Hopfoga sina rariteter

Och »göra», »röra», »föra», »höra»

Och »höst» och »röst»

Och »bröst» och »tröst»

Till svans-ljud, drägliga att höra . . .

Men framför annat allt, rekryter, gifven akt —

Ett-tu, ett-tu, ett-tu — man måste hålla takt

Och ej ur språket syndigt klämma

Uf-toner eller gasta-skri,

Ej tvinga Penrisulfvens stämma

Till vattenkonstens melodi *).

»Tag bort, tag bort — vi vilje samma kraft,

Den anda och det mod, som våra fäder haft.

Korsfäst försmädaren!» Så hörs en skägglös, stolt

Och inbilsk hop, som ej ger vika,

Ur nya lungors bälg predika.

Jag svarar: Kära barn, det är ej kraft att skrika —

Den kraften oftast går i kolt.

*) Den, gom hört vattenkonstens tandagnisslan i uågot grufland missty-der icke talesättet om den eviga, rogifvande idyllen i en fransk trädgård.

Not af Wadman.241

Pris vare våra fäders mod!

Kung Orre var en hjelte god,

Men med sin näfve tvingade han flera

Än med den konsten att orera.

Till slut ett litet ord om era efterdömen, I hvilkas jättespår j eder dvärg-kraft tömmen: Att härma Geijer och Tegnér, Ack, dertill fordras mycket mer Än man med fog begär af er!

Kan du med en snillefläkt Skingra trumpenhetens dimma, Må du väl privatim rimma För din hedervärda slägt: Din fru mor och fröken tärna Höra det så hjertans gerna. Men om hån och spott och spe Kunna dig förfära, Lägg ej under pressarne Din omogna ära!

16 Kungen och tiggaren *).

Jag byter icke med någon kung Mig till hans scepter emot min krycka, Ty gyllne kronan är mig för tung Och skulle ge mig mer harm än lycka.

En kung bår siden och jag buldan — Hvad knäfveln gör det hvad alnen kostar? Jag linkar fritt omkring hela sta'n, Han har en här, som omkring sig postar.

Jag dricker vatten, han dricker vin — Hvad fanken gör det hvad glaset kostar? Min skål är: »Helveternas ruin!?? När han för staternas välgång toastar.

Af lismare plågas han och jag, Men mina äro mig dubbelt trogna,

*) Såväl delta som de två nästföljande poemerna har skalden i originalupplagan grfvit den gemensamma hufvudtiteln Paralleler. Utgifvaren.243

Fastän jag afrättar hvarje dag

Så många som bli för nagel mogna.

Jag håller aldrig min vänskap fal För statsmannens konsiderationer; Han värfvar vänner i hvarje sal, Och vid hvart hof soldar han spioner.

Visst blir jag snäst, när jag borgar mat, När jag blir törstig och borgar dricka, Men förren en snäsa har gjort mig flat, Skall majestätet väl dö af hicka.

Min tunga flyger med hvad den vet Och qvittrar friare än en svala, Då kungen, pinad af statsklokhet, Står stum och lyssnar, när åsnor tala.

När Luna åker på fästets hvalf,

Jag snarkar råttorna in i hålet.

Hur mången kung låg ej då och skalf

Som sankt Ambrosius på samvets-bålet!

Ett kejsar-lik är en kött-ruin

Och skall förvandlingens vägar vandra:

244

Blir det ej doppadt i terpentin, Så ruttnar det liksom alla andra.

Men minnet — minnet är blott ett ljud, En efterklang af den dumma flärden: Som f. . . . r stå vi der inför Gud, Och tiggarn sk ... r i efterverlden 16). Mäster Sclmitt *).

JA är kungar och kejsare tåga

Med hundrade-tusentals man

Att sätta en verldsdel i låga

Och mordiskt förfölja hvarann,

Då sitter jag lugn på mitt mästarebord,

Och utan att krångla med svärd eller ord

Regerar jag verlden med saxen 17).

Grötmyndige männer predika

Att klädningen gör ingen karl

Och skalder och sångare skrika,

Fast armbågen än skiner bar;

Men jag sitter högt på mitt mästarebord,

Och utan att grubbla på rimmande ord

Regerar jag verlden med saxen.

Från Oxie härad anländer I vadmal från topp och till tån Med grofva och skabbiga händer En otrogen gårdsfogdes son,

*) Se nästföregående not samt noten på sid. 103.246

Men stolt som en gud på mitt mästarebord Jag adlar förutan diplom eller ord Den skabbige lunsen med saxen.

Fast kronan än skattlägger staten

Och klipper allt hvad hon förmår

Af penningar, kläder och maten,

Dess inkomst dock aldrig förslår;

Men jag sitter rik på mitt skräddarebord,

Och utan att bråka med siffror och ord

Beskattar jag verlden med saxen.

Monarkerna våga ej ljuga,

Ty kungsordet gäller som lag,

Och torparen kunde ju truga

På konungalöftet en dag;

Men jag ljuger fritt på mitt mästarebord:

Evinnerlig lögn är hvart skräddare-ord,

Besvuret vid nålen och saxen. Kungen och skomakaren*).

Ingen vördar mer vår kung,

Hvarken gammal eller ung,

Än jag gör det.

Men jag byter ej min syl

Mot hans spira, ej min pryl —

Månn' jag bör det? ....:,:

Kungen i sitt stolta slott Vill, men kan ej göra godt Emot alla.

Jag gör skor åt en och hvar, Som kontanta medel har Att påkalla ...:,:

Klädd i äkta gullgalon, Sitter kungen på sin tron Prydd med krona. Min rock vadmal, byxen skinn, Stolen trä, nattmössan min Hufvudbona' ....:,:

*) Se noten på sid. 242.248

Men en kung knappt i sitt hus För sitt råd får ta sitt rus, När han vill det, Jag, en fattig borgersmän, När och hvar och hur jag kan Komma till det....:,:

Kungen måste natt och dag Göra rätt och skipa lag Åt allmogen.

När fyrabends-timman slår, Fri som en baron jag går Uppå krogen *)....:,:

Många barn har landets far: Kungen magrar alla dar Af omtanka.

Jag blir hvar dag fetare, Fast de feta stekarne Sällan vanka ....:,:

Uppå kungens gyllne fat Ligger fin och liten mat, Mest sirater.

♦) Fyrabend (förvrängdt från tyskans "feierabend";: ledighet från qvällsarbete. Utgifvaren.249

Ur en stor krukmakar-s Äter jag båd' fläsk och kål Och potater. ...:,:

Kungen ofvanpå sin fisk Sköljer vatten, vin och slisk Genom strupen. När jag första tuggan fått, Tycker jag han gör så godt Gamle supen ....:,:

Med de store om vårt väl Ligger kungen jemt i gräl Hela året.

Kommer liten, kommer stor, Är mitt tal: » Gutår, min bror! Nå, hur står det??? ....:,:

Kungen bråkar ofta mer Med en trögkörd statssekter Än han gitter.

Läskar Mårten sömmen sned, Får han spannrem till besked Så han spritter ....:,:

Blåser fienden allarm, Måste kungens vanda arm Ut med svärdet.250

Jag blir hemma, der jag bor, Och betal's for kommiss-skor Öfver värdet . . . . :,:

Jag ber Gud: "O, Herre gif Kungen långt och lyckligt lif, Makt och ära!»

Dock en gång båd' han och jag Kanske just på samma dag Svepning bära ....:,:

Konstnärn öfver kungens ben Hvälfver marmor-mausolén Till hans minne. På en kyrkgård längst vid dörrn Står att läsa i ett hörn: Mäster Pinne ....:,:

Ännu efter tusen år Kungens namn i boken står Prisadt, hädadt; Efter ett, två eller tre Tiga alla lymlarne, Som mig smädat. ...:,: Krigare-päde.

Alla luntorna i spisen! Jag är trött att sitta inne Mellan väggarne. Jag vill ut på dödens ängar Och tillkämpa mig ett minne Bland de stridande.

Bättre smaka i det fria Finkel-jungfrurna på hästen Till en tumme-gås *), Än i högsätet vid bordet Bredvid bruden eller presten Vin och stek och sås.

Bättre smaka stulna kyssar Under marschen af de unga Sköna yrhättor, Än att kyssa uppå order (Under gäspningar så tunga) Efter klockslag mor.

*) d. v. s. smörgås, utbredd med tummen. Utgifvaren.252

Ljuft de ljuda i mitt öra

Dessa kungliga rulader

Af ett batteri.

Men jag plågas, när jag hemma

Hör de ömkliga tirader

Af en kakToni *).

Mer förlitar jag på vännen, Som har fäktat vid min sida Under rök och dam, Än på dem, som med hvarandra Kifvas lömskt med miner blida Om att trängas fram.

Då rödt guld och klara perlor Väcka gräl bland snikna dårar, Jag åt striden ler. Stundom kan jag spara blod, och Ofta kan jag spara tårar — Kan min konung mer 18)?

Väl beklagar jag hvar yngling, Som af krigslågan föröddes, Och hans bleka mö, Men en skördefest är tiden: Allt, hvad som till lifvet föddes, Måste en gång dö.

*) Kakofoni: missljud i musik, kacklande. Utgifvaren.253

Och då möter jag i striden Hellre bråda dödens glafven Som en hurtig dräng, Än jag länge våndas hemma Och blir lefvande begrafven I "en sotesäng.

Bättre är att bli nedmyllad Bland de tusende på heden, Der ett fältslag stod, Än att stekas som kapunen Vid förtreterna i freden Utan kraft och mod.

Gamla Klio, tag historien, Bläddra upp de rena bladen, Skrif in namnet der, Skrif: "Han stupat vid den floden, På det berget, vid den staden, I sin konungs här!"

Sjelf — det vet jag — skall jag rista

Samma namn i många hjertan,

Som förtvifla må,

Torka gråt ur våta ögon,

Gjuta balsam öfver smärtan ....

Har jag lefvat då? Artigheten 19).

vlud nöp en koka ur den nya jorden Och ropte: »Varde menniskan!" Naturen tog sin skapare på orden — Och upprätt stod den förste man.

Och upprätt stod den förste man och tjöt: »Jag ensam är — mig fattas älskarinna!» Gud söfde då sin Adam och beslöt Att af hans refben honom ge en qvinna.

Men upprätt stod ändå den förste man

Och tjöt: »Jag fått ett troll!» Hon tjöt: »Jag fått en

bängel!»

Gud, att försona dem, då skapade en engel, Och Artigheten hette han ....

Alltse'n gör mannen barn med mycken flit, Och qvinnan låter dem rätt gerna göras. Men på det sämjan ej hvart ögonblick må störas, Får engeln stå bredvid och prata sk . t. Uya diskontens intåg i Göteborg*).

JN å, akta dig, Norling, rid ej öfver ungen **)!

"Han kommer, han kommer" . . . Hvem kommer då —

kungen?

Hurrah, hurrah, hurrah!

Kors, Björnberg och Wijken med blottade hjessan ***)... Hvem kommer väl — drottningen, prinsen, prinsessan? Hurrah, hurrah, hurrah!

Men fan rider knektarne — inga kanoner!

Ha ständerna ätit upp alla patroner,

Hvaba, hvaba, hvaba?

När allt går omkring, är det ändå ej kungen,

Hvem djefvulen är det? "Jo, Judas med pungen" . . .

Aha, aha, aha!

*) Detta stycke är förmodligen författadt under eller kort efter 1817—18 årens riksdag, då ständerna öfvertogo proviucial-diskonternas utredning.

Utgifvaren,

**) Norling, Emanuel: grosshandlare, sedermera danskt kommerseråd. Vid ett besök af Carl XIV Johan, hade han (känd som skicWig ryttare) i spetsen för tolf yngre borgare ridit majestätet till mötes vid Guldbergs bro (se tredje strofen). Utgifvaren.

***) Björnberg, Niklas: kommerseråd, bekant genom det 1799 i Göteborg timade upproret, det s. k. "björnbergska kriget", föranledt deraf att Björnberg (en högdragen magnat) ensam fått öfvertaga krono-brännerierna , . . Wijk, Olof: kommerseråd och grosshandlare, det fordna borgareståndets talman. Utgifoaren.256

Upp, stads-musikanter, trumpeten i tornet! Diskonten är hårdt när med ymnoghets-hornet. Hurrah, hurrah, hurrah!

Till Gullbergsbro skyndom med palmer i händer! Herr bankQ-fullmäktigen just nu anländer — Hurrah, hurrah,

hurrah!

Bror Greiffe, låt mobben dra vagnen ur lorten,

Den vagnen, som skjutsat krediten till orten *) -—

Hurrah, hurrah, hurrah!

Hos sjelfve herr Adolf nu illumineras '**),

Reverser på alla kontoren fingeras ...

Sa-sa ... sa-sa ... sa-sa!

Fort, kypare, hit med champanje-buteljer! Profoss, hit med ostron . . . här fins den som sväljer***) —

Hurrah, hurrah, hurrah! Hit, kärliga systrar från norr och från söder! Här finnes en mängd älskogs-trängtande bröder . . . Hurrah, hurrah, hurrah!

*) Greiffe, Torsten Carl: både polis- och stacU-fiskal med titel ;\{ advokat-fiskal. Utgifvaren,

**) Adolf Wohlfart: f. d. grosshandlare, en högst origiuel man. I anledning af en förment orättvisa särdeles fieudtligt stämd mot Carl Johan, hade han vid dennes besök (se noten ** på nästföregående sida) underlåtit att illuminera. Utgifvaren.

**h) Ett profojs*bastftlle lemnar de förträffligaste ostron i hela skärgården.

Not af Wadman*Men, Hagberg, du bygger så långsamt på huset,

Der kanske vi snart nog få kyla af ruset *)!

»Hva-bah, hva-bah, hva-bah?»

Åh jo, jag har sett hur det går alla tider:

Anammandet kliar, betalandet svider.

"Ja-ja . . . ja-ja . . . ja-ja!"

*) Hagberg, dåvarande stadsarkitekten, höll på att flytta stadshuset till dess nuvarande plats vid Sillgatan, och i detsamma skulle bysättniiigs-häk-tet förläggas. Utgifvaren.

17 Flärden i flera skepnader och dess slut.

11 v em må ej le åt verlden — Dess grannlåt är bedrägeri. Ett Bedlam var och är den,, Och store narrar bo deri *). En stympare, på hjerna tom, Förlustas af sin rikedom, En njuter vid sitt vattenkrus Sublima drömmars själarus, En tjusas, när hans sköna Ömt kacklar som en höna.

Och stolt i sin kateder

Bombastus ställer modigt fram

I långa slutna leder

Sitt meningslösa ordakram.

Han refuterar exellent

Den benigaste opponent,

Han analytiserar allt

Båd' stort och litet, varmt och kallt:

*} Bed 1 am : det stora, det berömda dårhuset i London, det största i England. Utgifvaren.259

På torr väg och på våta Han löser upp hvar gåta.

Tro mig, min Karolina,

Ditt snörlif sitter alltför tätt!

Det gör dig bara pina

Att visa dig så spänd och nätt.

Hur lätt kan ej en nordanvind

Snart härja rosen på din kind,

Förr'n tidens gubbe hunnit strö

I dina lockar årens snö!

Då får du ångra — hör mig —

Att du så fasligt snört dig.

De timmar äro dyra, Som egnas åt lagskiperi — Jag vill ej verlden styra För alla skatterna deri. Hvad är det då som locka må De stora narrar och de små Att hålla styft i tömmarne Uppå de mindre narrarne? Ah hå, det är historian Som lurar dem med glorian.

Men tror du att dom väktarn Skall, se'n han pruttat i basun Från stjernbeströdda läktarn, (För det du sofver mellan dun)260

Anständigt läspa bugande: »Nu dagas det, glorvördigste, Höglärde herre, nådig fru! Täcks herrskapet uppvakna nu??? Ack, nej, han ryter: "Slynglar, Upp alla! Tiden ynglar.»

Får exekutorn höra:

»Till venster med den der patron!-

Han hugger i ditt öra

Den långa liderliga klon.

Han gör ej en gång reverens

För någon jordisk exellens,

Men tar med lömska hämdeskratt

Den högvälborna näsan fatt

Och smilar, när han beder

Dig stiga längre neder.

Då faller från det höga loft Fåfängan till ett uselt stoft. På denna stora ottefärd Är ingen kejsarkrona värd Att tagas upp, och ingen vill Tillbyta sig den mot en sill, Emot en enda vattendrick, Emot en enda vänlig blick, Som förr han här i lifvet En tiggarkäring gifvit. Jag blir ej rädd*).

Um skön Lukretia med dygden prålar Och lik en vildkatt i sängen fräser Och gjuter mordiskt med hvassa tiålar Mitt varma blod, som af kärlek jäser, Jag blir ej rädd.

Men grinar Britta med glesa tänder Och obetänksamma loppan fattar Med magra, knotiga, vanda, händer Emellan slokiga sämsk-skins-pattar, Då blir jag rädd.

Och om de perlande tårar rinna Utöfver vissnade rosenkinder På min försmäktande älskarinna, Som kräfver kärlek och möter hinder, Då blir jag rädd.

Om mina domare än ta mutor Och advokaterna från mig prata

*) Efter författarens egenhändiga manuskript. Not af Bjursten.262

Båd' fast och löst, både gods och skutor, Jag med min flegma gör alla flata Och blir ej rädd.

Men gläntar Abraham på schatullet För att begärelsens öga fresta Med stora högar af röda gullet Att lömskt förråda en fattig nästa, Då blir jag rädd.

Om stormen, hotande rår och stänger, Förtviflad hviner i slitna tacklet, Om åskan handlösa viggar slänger, Jag trygg betraktar natur-spektaklet Och blir ej rädd.

Men då mefitiska vindar bryta Ur vårdslöst reglade akterspegeln Och med förtviflade toner ryta I tunna fläckade underseglen, Då blir jag rädd 20).

En lag-profet må förgäfves ryta I herranom med båd' eld och svafvel, Med sina heliga skälmar skryta Och tugga bibliskt oqvädins-drafvel, Jag blir ej rädd.268

Men då den glupske gör sig benägen, Förvrider gapet i fåraminen Och ljuger ljufligt om nådevägen För att få tionde ur kantinen, Då blir jag rädd.

Om bror Weltzin *) skulle sig förglömma Och mildt förlossa ur källarhålen Ett dussin arrack att muntert tömma Ur stora zinkade Kantons-bålen, Jag blir ej rädd.

Men ser jag värden med dystra miner

Och rynkad panna uppå kalasen

Af vattenblandade sura viner

Slå halfva slankar i lillpyts-glasen,

Då blir jag rädd.

Och skulle någon tro sig förfära Mitt hjeltemod med champanj-buteljer, Då skall jag med mitt exempel lära Hur dygden tiger och tål och sväljer Och ej blir rädd.

*) Weltzin, Carl Fredrik: den utmärkte och allmänt aktade läkaren, född 1778. I yngre åren var han anställd vid örlogsflottan och gjorde såsom förste kirurg en resa till Ostindien. Efter många offentliga befattningar slog han sig slutligen för enskilt praktik ned i Götoborg, der han afled 18'2S (se vidare skaldens biografi). Utgifvaren. En reputerlig enkling på friarefot.

Biografiskt fragment.

1 ungdomen smög jag med myrten i håren En lilja, en ros, ja en engel, i spåren Och qvidde om kärlek så rörande skönt. Hon slapp mig ej förr än hon lofvat tillbaka Att älska mig evigt och dö som min maka . Då skräflade hoppet: »Nu blir du belönt!"

Ej ömmare snablas två kuttrande dufvor Den skönaste majdag på nygröna tufvor Än hon kysste mig och lät mig kyssa sig. Jag for som en vind öfver hafven och landen Och sökte den skönaste lugnaste stranden Att bygga ett näste åt henne och mig.

Och bäst jag nu byggde med svetten i pannan, Så värpte min dufva ett ägg åt en annan — Jag svor i förtviflan att tiga och dö. Nog teg jag och led, men snart klappade åter Det svallande hjertat, som gerna förlåter, Af kärlek på nytt för en snutfager mö.265

Sen skiftar jag makar, som himlen behagar, Ibland alla veckor, ibland alla dagar *) — Buteljen jag endast svor orubbad tro. ixladt sjöng jag: »Du, gröna gudinna, skall gifva Mig åter mitt lugn, min trolofvade blifva Och lulla mig in i min yttersta ro!"

En lång tid jag var min trolofvade trogen Så hemma i smyg som offentligt på krogen. Jag tänkte: "Blott döden skall skilja oss åt!» Jag tänkte: "Nu trotsar jag stormarnes ilar" . Men kärleken log — med förgiftade pilar En afton han lade sig lömskt i försåt.

O, ve rnig, jag sårades grymt af den styggen! Purgander mig dömde att ligga på ryggen Och gaf mig att tära en

ljum emulsion. En morgon förtviflad jag kastade stolen Med burkarne fan i våld, spände pistolen Och suckade: "Själen behöfver motion!"

Nog fick hon motion, ty med 21) kappan och kragen

Inträdde Patenius, skärpade lagen

Och värmde sitt Dylta förbannade hett **).

*) Skifta makar: benämning på en bekant sällskaps-lek. Utgifvaren.

**) Patenius: påtagligen ett af skalden sjelfbildadt namn (af patén, den lilla oblat-tallriken vid nattvarden) och häntydande på någon svafvelpredikant . . . Dylta: svafvelbruk i Örebro län. Utgifvaren.266

Han skrålade, fraggade, slängde peruken, Tills hjertat af vånda kröp långt ner i buken Och själaprofossen blef lungvåt af svett.

Men tålamod, tålamod, älskade bröder, Kurerar all olycka, dårskapen föder, Af alla recepter båd' säkrast och bäst. Jag åter insmorde de spanska galoner *), Och tålamod fick jag i stora portioner Af kylande pulver och dundrande prest 22).

Af mutter med sprutan jag lärt, på min heder, Mer filosofi än från någon kateder — En sjuksäng är just ett universitet. Purgander befallde den strängaste lydnad: Kalsonger och tofflor utgjorde min prydnad, Tills magen blef ryggfast af mager diet.

Se'n späkta lekamen ej styrde mitt sinne, Af synderna fick jag ett afskyvärdt minne Och läste Fresenius till min emulsion **). Då dödens hofjunkare drog bisturien ***), Jag pjunkade botpsalmer, tjöt litanien, Tills styrkan flöt öfver ur kroppen i tron.

*) Spanska galonen (eller kragen): ett slags venerisk sjukdom.

Utgifvaren.

**) Freseniust en tysk författare, hvars andliga skrifter äro spridda i flera svenska öfversättningar. ("Fresenius" har i Wadmans egen upplaga blifvit Ändradt till "legender" (!). Utgifvaren.

***) Bisturi: ett slags fältskärs-knif. Utgifvaren.267

Se, så blef jag omvänd. I svarta damaskor Jag blängde som tjuren på flickor och flaskor Och sökte hos Thorbjörnsson nådenes ljus*). Sist tog jag en enka för dygden och skatten Med sinne och seder och naglar som katten Och tuskade byxorna bort mot ett hus.

Nu är det ett half-år, se'n min Penelopa

I herranom saligt lagt ögat tillhopa

(Det andra en bön-syster kratsade ut).

Med hus och med gård och till äktenskap ledig,

Möblerad, rangerad och nykter och sedig,

Nu friar jag åter . . . Rivaler, åh hut!

*) Thorbjörnsson, Johan: en bekant prestman, född 1794, under Wadmans tid anställd vid Kristine församling i Göteborg, död 1865 såsom prost i Stora Lundby. För sitt oförbehållsamma satt att alltid sjunga ut sin mening stod han icke väl hos vederbörande och blef, oaktadt sina många meriter, ofta förbigången vid befordringar, hvad som inledde honom i flere skriftvexliugar och processer. Såsom sträng straffpredikant, uppfyllde han ständigt de kyrkor, i hvilka han predikade, med ett oerhördt antal åhörare. (I stället för "hos Thorbjörnsson nådenes ljus" har wadmanska upplagan: "i myterna sanning och ljus" (!). Utgifvaren, Kalasen.

JM är kungen hemtar sitt goda vin

Att riks-omsorgerna fukta,

Då ber han raderna dra för hin

Långt bort från hoen att lukta.

Sjelf hofmarskalken då tummar opp

Den himmelsflygande kungapropp.

Och en gen'ral lossar af ett skott

Hvar gång han hickar: "Det smakar godt!"

När baron Lus bjuder till sitt bord De smärre gnetter i orten, Kalasas mest med förnäma ord — Och då beröms bara lorten. En sparris, är han ej fingerslång, Gör der parad som en humlestång; Och sura ölet, som brygts i vår, Får namn och heder af hundra år.

Jag åt hos en magistrats-person Inmutad skinka och bringa,269

Desslikes kalfstek och gödd kalkon, Och vinet var icke ringa; Men frun i huset var tvär och ful: Vid minsta ord blef hon grön och gul. På fatet räknade hon hvar bit — Jag strök på fot och gick mer ej dit.

Vid installering till pastorat

Är allting lustigt att skåda,

Ty prestens gumma har mycket mat,

Och glada äro de båda.

De gamle fauner i munkaskrud

Rätt gerna lyssna till glädjens ljud;

Men slöter man på en sträng zelot,

Så tystar punschen snart ner hans hot 23).

Jag är rätt gerna på godt kalas Hos hufvudredarn för skutan: Der får man dricka ett ärligt glas, Som varit kyparn förutan — De varma ländernas goda frukt Ger goda vilkor åt smak och lukt; Och träffas stundom ett högdjur der, Det gör ej gästerna stort besvär.

Tack för den supen, jag en gång fått, Tack, fader Olle i Hagen!270

Och hvad er filbunke fyllde godt Den tomma, torkade magen! De fina rätter, de söta ord Ej vederqvicka vid kungens bord Som fläsk-pannkaka och fårabog Den trötte jägarn i berg och skog. Olika gästabud.

Om du befalls att bli kungens gäst, Af allt du får ej, som han har bäst; Men du får kanske ett vackert band, Får sitta bland grefvar och pussa hand. Sist, när du ledsnat ut landets far, Vinkar han dig ett "au revoir!» Och du får vandra tillbaka Hungrig och stolt till din maka.

Blir du inmanad som statens gäst, Får du ej smaka hvad den har bäst; Men af din värd får du starka band Såväl till hals som till fot och hand. Och när du tröttat hans tålamod, Han kräfver af dig ett ämbar blod Och ger dig som ett mirakel Hufvudrollen i ett spektakel *).

Om du blir bjuden som bondens gäst, Ger han dig allt hvad han sjelf har bäst:

*) Att skulden här alluderar på dödsfången torde knappt behöfva påpekas.

Utgifvaren,272

Fast du arbetar som häst för plog, Kan du ändå ej förtära nog. Värden med gästen super i tross, Tills de begynna lufvas och slåss Och du bärs hem till din Maja Skråmig och full som en kaja.

Bjuder gud Amor dig till sin gäst På hvilken dufva dig smakar bäst, Må du ej värden för mycket tro: Det kan dig kosta din sinnesro. Kanske hans mor kryddat såsen så Att du får plåstra din stora — tå Och se'n gå hemma och sörja Och dig med pillerna smörja.

Två gudamakter dock mot hvarann Beständigt gräla och hota: De sår, dem Venus dig gifva kan, Åta'r Merkur sig att bota. Hvem skulle eljest väl våga gå Som hennes smygande gäst på tå, Om icke han med en nick helt varligt Gaf oss tillkänna: "Det är ej farligt!" Verldens fåfänga.

Hvad båtar att krångla sig upp till Olympens topp, Förvränga sitt hjerta och bråka sin hjerna, Försvära sin själ och utpina sin arma kropp Att vinna namnkunnighet, gods eller stjerna! Jag håller mig till min butelj och min flicka, Förnöjd, då jag mäktar att älska och dricka.

Din taffel är dyrbar och utvald och kostelig: Der dofta rosor och viner mussera, Men af alla rätterna ingen vill smaka dig — Du rynkar på näsan åt renskt och madera. Jag kan gudilof båd' ur stop och ur gryta Förtära gudslån, som båd' sjunka och flyta.

Så stolt yfs din kusk med mustascherna flätade, Din vagn är så grann som man kan den lackera — Jag tror att Canova ditt spann modellerade! Min kusk super, vagn bräcks och öken krevera. I ditt ekipage du ej kommer på skenen Så vida omkring som jag lunkar på benen.

18274

Visst ligger du mjukt i din ejderduns-sidensäng, På merino-filten kraschanerna tindra, Uttröttade vaka husjungfru och kammardräng, Men sömnen försmår dina plågor att lindra. Jag sofver bort ruset i rännsten och hoppar Hem nykter och svalkad af takrännans droppar.

När en gång lagd på den yppersta kyrko-bår, Se'n lifmedikusen tömt ut dina tarmar, Se'n ordens-biskopen läst öfver dig fader-vår, Du gungar på tromännens svigtande armar; Då flyger hin håle din ande till möte — Min bogsera englar i Abrahams sköte.

Och när, echåfferad i glödande kopparslott, Du önskar en droppe af paradis-brunnen, Då vågar ej Lazarus langa ett ringa mått Af himmelska groggen åt syndare-munnen . . . Väl den, som går hädan, marterad i tiden, Att smörja sitt kras i den himmelska friden! Minervas uggla.

Minervas fågel satt och sk . . 24) På jordens rariteter, På hjeltarties odödlighet, På Petri stols ofelbarhet, På jud-barons pulpeter.

Det tog en österländsk sultan Som ett försök att pocka. Han gjorde ed, som han var van, Vid pappas skägg att sjelfva fan Nu skulle ugglan plocka

Och sände många tusende Fiskaler och drabanter Att plocka ugglan lefvande Till varning och förskräckelse För hennes anförvandter.

Men än satt ugglan, der hon satt, I största inkognito.276

Nu föll en klick — det var besatt Än på en hjelm, än på en hatt Och iminer cito, cito *).

Nu fattade sankt Per humör Och läste anatema **) Att alla trodde: "Ugglan dör, Så snart hon första ljudet hör Af bannlysningens schema!"

Ändock satt ugglan qvar och sk . t,

Spirerad in af satan,

På nyckel-knippans hemlighet.

Det der det grep hans helighet —

Han sprack vid "maran atan" **).

Då svor ett stolt kommerseråd Vid betsman och vid tratten Att ugglan skulle utan nåd För sitt ordvexlings

öfverdåd Bli bragt till bröd och vatten.

*) d. v. s. jemt och ständigt» Utgifvaren.

**) Anatema: bannlysning, uteslutning ur församlingens gemenskap ... Maran ata: ett kaldeiskt uttryck, som betyder "förbannad, när Herren kommer!", i bannlysnings-formeln uttryckande den högsta graden af fördömelse. Orden återfinnas i Pauli l:sta epistel till korinterna, kap. 16, vers. 22.

Utgifvaren.277

Men hon såg klart i mörkrets natt En vingad hatt på taken. Hon skrek: »Kipp-kipp, tag tjufven fatt!?? Och herr Merkur blef tvungen att Med vin bilägga saken.

Än sitter hon så högt som då Uppöfver herrligheten, Der inga pilar henne nå, Fastän alltjemt hon håller på Att kacka ner planeten. Drömmen.

Um morgonen plöjde jag mödornas mark, Sent middagen kom och punsch bryggdes i huset. När kroppen om aftonen sof af sig ruset, Lustvandrade själen i drömmarnes park.

Man sofver väl dumt efter tråkigt besvär, Men punschen uppfriskat den jordiska tankan. Jag tyckte mig svävfva, omlindad af rankan, Bland himmelska bilder och drömde så här:

Väl kan jag fördöja hvad smörja som helst Förr'n jag låter döden anamma min helsa *), Men kunna de yppersta droger mig frälsa, Af adamska ätten då blir jag väl äldst.

Hemland från en valfart till Kap och Tokay, Af lifsträdets rotskott att ympqvistar stjäla, Med hackan och spaden jag sjelf täcktes träla Och pressa och kypra och pumpa ... aj aj!

*) Fördöja, döja (provinsord;: lida, fördraga. Utgifvaren.279

Jag redan minerat ett lönbränneri Så djupt under jorden att hin ej kan finna't. Der kokar jag helst under gastarnes midnatt Rossolis, noyeaux och karambamboli.*).

I Schiedam jag köpt mig ett kappeland minst Till enbärs-kulturn af myn heer van der Schlingel Behållningen var icke värd en epingle, Men afkastning ger detr och det är min vinst**).

Med extrapost for jag straxt bortom Bordeaux — En ful fröken Konjak var blifven min maka. Beau-pappas förlager förträffligt mig smaka': Ali Qu — jac lemnar jag nu åt de blå***).

Bland andra högt ärade skrymtare-namn Jag skref äfven mitt på en nykterhets-lista — För stolt att offentligt mot reglorna brista, Jag skyndar mig hem i mysteriernas famn.

*) Tre olika slags likörer. Utgifvaren.

*) Tre olika slags likörer. Utgifvaren.

**) Strofen hänsyftar på genevre-bränvinet (af enbär), som förnämlignst tillverkas i Nederländerna och staden Schiedam derstädes.... Epingle. knappnål. Utgifvaren.Omgifven af kuttingar, åmar och fat, Den ruskiga tiden hvad jag skall försaka'n, I skymningen klappa den mörkbruna makand. v. s. flaskan, buteljen. *Utgifvaren.* Och pläga mig hemma med drycker och mat!

"Hvar bor du, bror Wadman, hur har du det nu?" Jag eger ej förmån att känna min herre: Jag fordom haft vidsträckt bekantskap (dess värre) — Men Konjaks domän jag nu ärft med min fru.

Så drar jag mig undan allt verldenes svek Och hinner Metusalems år och deröfver. Ett herrligt vin korroborerar och föder, Och måttelig kärlek är helsosam lekKorroborera: stärka *Utgifvaren.*

Och knopparne sprucko på kärlekens gren — Nå, hvad denna frukten blef vårdad och ansad, Mamsellerna kyska, och ynglingen, sansad, Först surrar som pappa, men bättrar sig se'n ....

Så lefde jag lyckligt ett halft tusen år, Då kom der en broms och antastade näsan. I tapperhets-ifvern jag ämnade

snäsa'n Och — vaknade nykter och vis som i går.

Banden*).

Jvors, hur många blåa band! Svea är ett lystert land — Hvilka lagar blifvit gifna, Hvilka tullmedel indrifna Af de många blåa band! Svea är ett lystert land.

Kors, hur många gula band! Svea är ett väldigt land — Ack, hvad härar blifvit slagna, Hvilka starka fästen tagna Af de många gula band! Svea är ett väldigt land.

Kors, hur många svarta band! Svea är ett upplyst land — Biblioteker äro skrifna, Mörkrets nätter platt fördrifna Af de många svarta band! Svea är ett upplyst land.

*) till de olika ordnarna: serafimer-, svärds-, nordstjerne- och väsa.

Utgifvaren.282

Kors, hur många gröna Band! Svea är ett odladt land — Tänk, hvad hedar blifvit röjda, Hvilka ödemarker plöjda Af de många gröna band! Svea är ett odladt land.

Haf respekt för Svea, du! Dugtig kung regerar nu — Banden gula, blå och gröna Kan du hänga på en höna. Knöts ju mellan kung och land Tacksamhetens sköna band.

Gubben fostrat i sin famn Sjelfgjord son med nordiskt namn. Bägge tygla de allena Alla band-fålar som skena — Haf respekt för Svea, du! Dugtig kung regerar nu 25). Rikedomens verkningar.

Jjlir en Smålands-junker rik,

Är han ej mer landskapslik,

Dricker brorskål med sin prest,

Kider ensam på en häst

Hela långa Stockholms-vägen upp till riddarhuset.

Blir en fattig kaplan rik,

Vill han vara påfven lik ...

Får adjunkten pastorat,

Blir han snål och trög och lat,

Köper inga böcker mer och mässar blott juldagen.

Blir en kramar-lärling rik,

Står han ej och räknar spik,

Gör försigtigt upp sin stat,

Äter litet bättre mat,

Dricker sjelf-för skrifvet vin och gapar efter vasen.

Blir en fattig bonde rik, Är han ej allmogen lik:284

Ej mer Olle Persa, nej, Men han låter kalla sej Öster- eller Vester- eller Söder- eller Norberg.

Flickan, som gör rikt parti,

Sällan skall hon bättre bli,

Månare om far och mor,

Gladare med vän och bror,

Ömmare mot systrar eller onklar eller tanter. Hon gjorde lycka.

Hvad kärleken gör underverk!

Den sköna Kajsa Sinesärk

Kan knappast sjelf begripa

Hur hon fått på sig bjäfs och bräm

Och se'n en man så högst förnäm,

Att han går i gården med pipa.

Men Kajsa var så snäll och from,

Berghelsa hennes rikedom

Och dygden hennes ära,

En brödkant hennes läckerbit,

Besväret hennes favorit —

Och ämbaren kunde hon bära.

Herr fogden red i skritt förbi Det torpet, Kajsa bodde i. När länsman släppte röken, Han ropte: "Allmoge, hållah, Frisk eld jag vill på pipan ha!" Och nu blef der uppror i köken *).

*) Länsman: bottensatsen af tobaken i en rökpipa. Utgifvaren.286

Dock Kajsa var behändigast, Kom ut med eld i största hast Barfotad framåt vägen. Och Amor sköt en uddhvass pil I fogdens bröst ur flickans smil, Som stod der och neg så förlägen.

Fast fogden pustade och drog. Alls ingen eld i pipan tog, Ty länsman var utbrunnen. Då märkte först vår fogdefar Att en förfärlig vådeld var I hjertkammar-gropen upprunnen.

Den släcktes ej på vanligt vis, Ty envis var den sköna gris Och sitter nu vid taffel, Fastän hon ej vet rätt besked, Vill gerna äta sås med sked Och påtar i gröten med gaffel. Bondflickan och. baronen.

Komans efter tyskan till Haydns musik.

hm ung baron, på gångarn grå

Så smidd i rödan gull,

Såg liten Kerstin ensam gå

Så blyg och oskuldsfull.

Af kärlek slog hans hjerta vildt,

Han flög från gångaren

Och bad halft trotsande och mildt:

"Kom, kyss mig, lilla vän!"

Nå-nå, nå-nå, hvad blir det af?

"Begär, begär, allt hvad du vill

Du gerna får af mig,

Båd' ring och ur och pengar till,

Blott jag får kyssa dig!

Min kärlek är så varm som glöd,

Som hällebergets fast. . .

Nå, darr^, ej, blif ej så röd —

Kom, kyss mig nu i hast!"

Så-så, så-så, han lofvar bra.288

"Ack, herr baron, hvad ni begär

Jag gerna gjorde, om

Min gamle far ej säg oss här . . .

Kom in i ladan, kom!"

Hon fattade baronens arm

Och såg så blygsamt ner.

Han följde glad, han blef så varm

Hon rodnade än mer.

Nå-nå, nå-nå, hvad blir det af?

Men knappt han inom gluggen kom,

Förren hon slog dörrn igen,

Stack utanför en väldig bom

Och sprang för den och den.

Han hotade: "Nå, vänta du!"

Hon satt på gångarn opp

Och skrattade: "Kom, kyss mig nu!»

Och red sin kos. Hopp, hopp!

Håhå, haha . . . Hon gjorde't bra. Hvar jag trifs.

Jag trifs rätt väl under låga tak Bland enkla och tarfliga seder, Der redligheten går fri och rak, Der handslagen gälla som eder. Förtroligheten vid hyddans spis Upptinar lätt hjertats hala is.

Jag trifs rätt väl mellan \ägg och skål Bland bröder, som jemka på glasen. Fast mången annan långt mera tål, Min hatt borup är på kalasen. En narr må tråna sin lefnad bort, När glädjens nektar gör pinan kort.

Jag trifs rätt gerna i myrten-park, Der ungtärnor stjäla sig kransar, Der Amor spelar en sträng monark Och öfvar sitt landtvärn i dansar. Vid ungdoms-lekarnes glädtighet Hvem glömmer ej sin förgänglighet! Passionen*).

Man rustar sig ofta med mycket bestyr

Att fly undan tiden, fast tiden oss flyr

Med snabbare vingar än svalan,

Fast nu aldrig föds, förrän straxt det förgår,

Och fastän vi sakna de flyktade år

Och frukta den kommande dvalan.

En jagt efter nöjen är hela vårt lif — Att ro sin galer är ju blott tidsfördrif, Ty tiden förjagas af mödan. En fikar att fylla sitt penningeskrin Och källarn åt smilande frände med vin, En svettas och gråter för födan.

I slingriga bugter går tidernas lopp: Än ramla vi utför, än äntra vi opp, Ty dagen är kort och ombytlig. Vi supa

om morgonen, svepas om qvälFn

*) Jemtör stycket på sid. 20 1.291

Som hillmanska puffen och wiborgska smäH'n *) Är smälek och ära blott ytlig.

En kejsare, har han blott hjerta och arm,

Får svettas som knekten i stridernas larm,

En drottning på stats-kanapéen.

En älskare svettas på möten och bal,

En fyllhund på krogen vid glas och pokal,

öurmanden vid fina supéen.

En jägare går många fruktlösa fjät

På obanad väg, men han ångrar ej det:

Han lifvas ju upp af passionen,

Det hjulet, som drifver oss (blindt om hvarann,

Den fräckaste spetsbof, den ädlaste man)

Till stegel och hjul eller — tronen.

*) Se noten på sid. 115. • Adonis den rike.

11 äng på mig puckel fram och bak,

Slå ena ögat bättre ut,

Af get-ragg bygg mig eldrödt tak,

Bryt alla tänder ur min trut!

En näsa och ett ben jag äfven eger öfver

Mer än jag just nödtorftligen behöfver

Att som Adonis bli tillbedd af alla flickor,

Som — vädra Arons kalf i mina siden-fickor. De tre åldrarne.

i.

Bränn-åldern.

Jjör, Uller", sade Fornjoter till son sin, "Förderfvad är den tid, vi lefva i, Och aldrig såg man dåglösheten nå'nsin Så vida gå i vekligt raseri! Man kammar skägget, klipper håret från sin 'Nacke, bygger tjäll att bo uti, Man jagar ej mer björnen utan båga Och äter köttet stekt i hetan låga.

Nej, tacka vill jag förr den goda tiden, Då jota-kämpen sof på hårdan sten, Åt ekens frukt och rusade i striden Med hvässta klon och käkens hårda ben. På skuldran ingen djurhud än var liden Och inga sockor på de nakna ben, Men ingen björn i skogen vågat bida Mot ludna jota-kämparne att strida.

Nu blir jag gammal — nya tider rubba Den gamles lefnadsskick båd' natt och dag.294

De fina seder ej min åtrå tubba: Väl kan jag krossas, icke böjes jag. Tag derför, Uller, tag din stora klubba Och gif min panna dödens heders-slag! Tänd sedan på en stockeld under liket, Som lyser upp det halfva kungariket!'?

2. Hög-åldern.

Den forntida göten var tapper i armen, I striderna kallblodig, modig och trygg Och redig i hufvudet, redlig i

barmen Och satt som en klippa på gångarens rygg.

Han böjde ej slafviskt sin friborna hjessa, Men räckte åt hersar och jarlar sin hand, Densamma, med hvilken han ofta bland dessa I striden försvarat sin kung och sitt land.

Ej låg han på knä för en halfnaken tärna, Men Stålklädda sköldmön, med rosornas färg På kinden, han lyfte på gångarn så gerna Och jagade se*n öfver dalar och berg.

Och då han kom hem till den fredliga borgen, Der var han cle värnlösas fader och stöd Och glömde vid mjödhornet mödan och sorgen, Men aldrig att hämnas sin stallbroders" död,295

De tappre, som stupat i stridernas tummel De högades samfält på slagtningens fält; Och runan utpekade hjeltarnes kummel, Som hvilade tryggt under jordfasta tält.

3. Likstols-åldern.

»Min son, nu är du fri — re'n sjelf du byxen knäpper —

Nu är du fri från faders-tvång! Du myntets värde vet och ej ur handen släpper Hvad du fått dit en gång.

Ett råd jag vill dig ge (kommersen blott florerar —

Förbi är kraftens vilda tid,

Och ärans yra dikt i stjältåget kreverar):

Stjäl fint i lugn och frid!

En bengrufva du har i hjeltetidens grafvar — Göd brittens mark med krönik-mat!» Så tala vi i dag och äro tröge slafvar Af nykterhet och prat *).

*) Denna sista strof, intagen i Wadmans egen upplaga, har Bjursten (märkligt nog) uteslutit ur sin. Utgifvaren. Skönhetens välde.

Um skönheten ej liksom rosor och snö Så plötsligt förlorade glansen, En drottning då vore hvar blomstrande mö Och älskar-arméer förr trängdes att dö För myrten- än lagerbärs-kransen.

Men skaparen evigt ske ära och pris, Som visligen täcktes befalla Att vettet ej föds, förrän rosen blir ris, Förr'n gracerna jordats, förr*n hjertat blir is, Förr'n tänderna lossna och falla!

Och likväl bär jorden knappt någon tyrann Så grym som en älskansvärd qvinna. Hon plågar sin far, sin amang och sin man, Och mot hennes önskningar säg hvilken kan En hindrande peksticka finna?

Regenterna kyssa förtjuserskans hand Och buga sin krona i stoftet.297

Heroérna slagne knäböja i sand

Och bära som slafvar de bojor och band,

Som smidas på jungfruburs-loftet.

O, sköna tigrinna, som allt sedan jul Marterat mitt fattiga hjerta, Än går jag och våndas så mager och gul, Men vänta — jag hämnas, se'n du blifvit ful, På den, som begabbat min smärta! Vind för vårt hopp.

JNå, leken ej längre med östgöta-lindar, Fort skynden, lättfärdige, ostliga vindar, Skynden er, skynden er, skynden er hit Att jaga den tunga trehalsade Svanen*) Långt bort öfver vattrade blå oceanen Dit, dit, dit,

Der dufvorna inflyga stekta i munnen Och bischofen mognar i lunden!

Solstrålarne re'n genom Tiveden skymta — Man hör nästan hit hur Eds-sågarne grymta Som fradgande, ilskna och hungriga svin **). Låt komma nu plankor! Se'n skräpet åt söder, Och hemten hit åter åt törstiga bröder Vin, vin, vin!

Om vinet är slut, tag då hem kapitaler Af flinthårda, spanska riksdaler!

*) Antagligen namnet på något tremaetadt fartyg, som vid tillfallet låg på Göteborgs redd för vestlig motvind. Utgifvaren

**) Eds-sågarne: sannolikt de ansenliga sågverken vid Lilla Edet.

Utgifvaren*299

Hvem kunde afbida det vanskliga loppet

Af lyckans omvexlingar, vore ej hoppet!

Det himmelska hoppet är menniskans allt.

Hvem hade ej fort lemnat gästabuds-salen,

Om säkert han väntat i lefnads-pokalen

Bara salt!

O, kommer mitt hopp blott med salt-klimpar åter,

Då sätter jag mig ner och gråter. Den stolte i lyckan.

livad du är säll — du står i ljuset,

Och allas ögon se till dig!

Du bor i det förnämsta huset,

Som öfver torget reser sig.

Du dricker rhenskt ur gyllne kopp

Och åker i galopp . . . hopp, hopp!

Men akta dig för fru Fortuna! Hon är ej stort att räkna på: Hon skiftar faser mer än Luna, Och gamla vänner har hon få. Tänk, om med galla han fylls opp Din hela stora njutnings-kopp!

Betänk, när han med offerknifven, Ditt samvetes öfversteprest, Utmönstrar alla tidsfördrifven Och slägtar dem du älskar mest, Du då med fasa, utan hopp, Ser målet för ditt lefnadslopp!301

Jag alltid velat le och gråta

Med all min slägt, båd' hög och låg,

Blott grinet stått till att förlåta

Och svek ej under tåren låg.

Och ej jag sträfvat högre opp

Än själen kunnat dra sin kropp.

Och gerna vill jag dum och redlig, Klippt intill skinnet som ett lam, Bland ulfvahopen from och fredlig I tysthet gå min bana fram, Tills engeln lägger af sin kropp Och svänger sig i ljuset opp. Tofflorna.

Se'n ynglingen flackat all verlden omkring, Begapat, besnokat och smakat allting, Han längtar att lunka sin öfriga tid I kippade tofflor der hemma med frid.

Och tvingas han åter på häst-ryggen opp, Han trånar tilldess han fullbordat sitt lopp, Drar stöflorna af sig och tofflorna på, Omfamnar sin gumma och vaggar de små . . .

En flicka, som ledsnat vid dansar och lek, Knäböjer för presten så tårmild och vek. Han lägger dess hand i en hårdare hand Och betslar dess hjerta med heliga band.

Hon tar negligéen och tofflorna på

Och bal-appareljen blir lagd i en vrå.

Är mannen medgörlig, förblir hon ett lam —

Men krånglar han, kommer snart toffelen fram. Biktfadern och. syndaren.

Hm biktfar och en syndare

De drogo samma stråt.

En kateketiserade,

Den andre föll i gråt.

"Dig tager djefvulen med fart,

Om du dig ej omvänder snart!"

'Ack, jag vill gerna vända mig

I alla rynkor om,

Om blott jag kände nådens stig —

Kom vis' mig vägen, kom!

Men redan klockan slagit fem,

Täcks ej ers vördighet en kläm ?' *)

"Besinna hur du brutit har Mot Guds och Mosis lag! Till Lottas mage är du far, Och kär och full hvar dag. Dig tager djefvulen med fart, Om du dig ej omvänder snart!'1

*) Kläm: styrkdryck, sup. Utgifvaren,304

'Ja, Lotta var så hvit och varm Och skapt af himlen just Att släcka lifvets bittra harm Och tända himlens lust . . . Men redan klockan slagit fem, Täcks ej ers vördighet en kläm?'

"Hvar fann väl morgonsolen dig? I okyskhetens famn. Och när hon börjar sänka sig, Då har du glömt ditt namn. Dig tager djefvulen med fart, Om du dig ej omvänder snart!"

'Ja, muggen der på Sans-Souci Var så förledande: Jag måste lukta deruti, Fast gumman grälade . . . Dock redan klockan slagit fem, Täcks ej ers vördighet en kläm?"

.... Men skylten der på Sans-Souci

Så vänligt dinglade,

Och vid ett fönster deruti

Satt Lotta nickande,

Att ingen kunde gå förbi

Det lilla glada Sans-Souci.305

Och syndarn drog biktfadern sin

Med kärligt välde in.

Skön Lotchen viste helgonmin

På liljerosigt skinn.

Det varit synd att gå förbi

Det lilla sköna Sans-Souci.

Dock, syndarn var en lurifax:

Han glömde kära far

Med gamla hjertat vekt som vax

Hos unga Lotta qvar ....

När Venus gick i aftonbad,

Var patern både smord och glad.

Och satan som ett lejon gick

Ut efter rof på spår.

När han i skjortan skåda fick

Högvördigheten vår,

Han blåste: »Huitt!» och kåt och varm

Föll andakten till syndens barm.

När solen genom gluggen sköt

Sin första morgonblick,

Den skåda fick ett kötsens nöt

I oanständigt skick

Och väckte englaskaran opp

Att gråta öfver tidens lopp.

20306

Allt sedan denna svaghets-stund

Blef patern mildare

Och brukte mera foglig mun

Mot andra syndare ....

Skön Lotchen blef med klockarn gift

Och gick hos patern jemt till skrift. Informatorn på sin ålderdom.

U, finge jag klappa min sköna mo Från morgonen allt intill qvällen, Då skulle jag sitta — vasserra-dö — Med tösen i knä't under regn och snö För sprakande brasan på hällen!

Men nu jagar ledsnaden skråf från vägg -Jag må höra vindarnes luta, Jag må skåda Bores försilfrade skägg, Jag må pröfva klingornas blixtrande egg, Jag må höra ulfvarne tjuta,

Jag må stampa takten till hexors dans, För dödskallar slita upp stråken, Jag må hålla rökelsekar under svans Och lofsjunga stymparens enebärs-krans Och dricka med arfherrn till kåken,

Jag må slipa förmakens bonade plan Jag må skjuta rygg för de stora,308

Jag må trampa gator och torg i sta'n, Förskrifva förståndet och viljan åt fan Och sofva hos Babylons h . . a.

Men finge jag klappa min tös om da'n Och ligga hos henne om natten, Jag gåfve då alla partierna fan, Att kyssa min r . f inviterade starn, Vid nöd-dop blott nyttjade vatten ....

Förskansad inom min persiska hamn, Jag stack min sarost i skidan Och glömde mitt tidehvarfs årtal och namn Med glädjen i hjertat, med tösen i famn Och två, tre go' vänner vid sidan 26). Under en gikt-attack.

Vet du då, o doktor kära, Inga mores, ingen hut, Som vill ge mig att förtära Pockenholtz och djefla-lut*) — Gif

mig hellre malörts-droppar I de största koppar!

Verkar ej den beska supen Mer på syndakroppen min, Ro då, Karön, hit med slupen! Då är lefnads-tråden fin, Då fins ej en tåga mera Deraf att kurera.

En gång fick jag stora snufvan, Stucken af en myrtenkrans; Ofta nog förledd af drufvan, Misste kroppen all balans — Men båd' hjerna, lem och hjerta Glömde snart sin smärta.

*) Pockenholtz: Se tredje noten på sid. 279.310

Dock, se'n gikten börjat koka Synda-välling i min länd, Släcker hängedyn i Loka Ej mer brasan, som blef tänd *) Nej, då vill jag taga böten Der jag tagit soten.

Unga mör och gamla viner, Rendez-vous och dryckeslag Må försätta i ruiner Caput mortuum af mitt jag: Spiritus, till himla buren. Luttrad blir af kuren **).

Väpnad med sin nyckelknippa Om aposteln ryter då: "Den, som vill till himlen slippa, Skall sin skärseld genomgå!?? Svarar jag den gamle dåren: »Jag haft gikt i låren!??

Chapeau-bas ***) jag framåt träder Närmare gud faders tron,

'ar förr mycket besökt

*) Loka, den bekanta bad- och bruns-inrättningen, var förr mycket 1 för sin utmärkta gyttja ("hängdy") såsom botemedel mot gikt-åkommor.

Utgifvare.*.

) Caput mortuum: dödskalle... Spiritus: ande, själ. Utgifvaren. *) d. v. s. med hatten under armen. Utgifvaren,311

Bugar mig i alla väder Som en väl-uppfödd person, Vågar så en ödmjuk fråga: "Hvartill denna plåga?

Herre, har du skapat munnen På Charlotte så rosenröd, Kypra drufvorna i lunden Endast derför engla-mjöd, Att en syndare med åren Skall få gikt i låren?»

Gamle-herrn med rynkad näsa Buskar på sjustjernorna: "Jag skall lusen af dig läsa För de der blasfemerna — Har du älskat, du, med måtta Prufvorna och Lotta?

Om jag gjorde rätt, jag körde Dig ned i Gehennas dal För det lefnadssätt, du förde . . Dock, blif qvar i himlens sal, Ty en sk . t mer eller minder Är mig ej till hinder?" Ett fosterländskt qväde,

våra hjeltar tillegnadt

uom guldet, nyss luttradt af krigslågans brand,

Vårt fosterland blänker af ära.

Ja, ej fins på jorden så ypperligt land

Som Svitiod, det gamla och kära.

O, mäktiga Juno, ur påfågelns svans Låt skalden en penna få rycka, Som, doppad i regnbågens luftiga glans, Kan måla vår prakt och vår lycka!

Dock, hvar skall jag börja? Jo, krigar'n är störst Jag skattar er värfvade heder: På slagfältet alltid ni tågade först Med ryssarne — långt bakom eder.

Till lön för fatiger . . . hvem undrar väl då Att ni blefvo prydda med stjernor, Som blixtra så skönt på er rock, när ni gå Till storms emot landsbygdens tärnor?313

O, kunde jag blott tysta smädarens röst, Som ljuger att hjertat ej klappar Så modigt der inom ert stjernprydda bröst Som under kung Carls gamla knappar!

Men hvem hör väl smädar'n! Ert fädernesland, Som tackar ert mod för sin ära, Har gifvit er ordnar med kors och med band I stället för lagrar att bära.

Historiens "domar?, dem gifven j fan, Odödlighet, äran och minnet, Blott mödomar finnas tillräckligt i sta'n Att kittla det krigiska sinnet.

Att löpa till storms emot dem ha'n j mod Och skyn ej en rispa i skinnet: Det är ju ej uti den striden ert blod Som fläckar det snöhvita linnet!

Ja, hvem kan väl mätas i bragder med er, J, Martis förfärliga söner! På er också rasat från himmelen ner Ett stjernfall af tapperhets-löner.314

På lärdom man i våra förfaders dar Väl klagade öfver stor mangel: Linnaeus af Joer fördunklad ej var *), Hvar nämdeman ej af en Drangel **)

Då kallade bonden sin prost »kära far?? Just som katoliker och morer, Men lärdomens tafts-hatt af sönerna har Gjort »teologie-doktorer».

Hvar skrifvares skrifvare är nu »sekter» Och pojkarne »hofrätts-notarier». På bondlandet ryms ingen kron-länsman mer För »liqvidations-kommissarier».

En h . . a så kallades utan pardon — En tjufstryk slapp namnet ej heller. Nu kallas en sådan förnämt för »patron», Och h .... na heta »mamseller».

En nötbom till statsman blef förr exellent Afrättad förutan favörer. Nu gör man på året minst en president, En landshöfding, tre kommendörer.

*) Joer........(?)

**) Drangel: ryktbar bränvins-advokat. Not af Bjursten.315

Förr åt man sin middag precist klockan tolf, Fick ärter och oxkött med mera. Nu går man försigtigt på bonade golf Vid sexdags omtrent att "dinera".

Ja, ej fins på jorden så ypperligt land Som prunkar med visdom och ära, Med doktors-peruker, med titlar och band Som Svitiod vårt gamla och kära. Riksdagsmanna-visa *).

(Till en del vestgöta-dialekt.)

Aldrig mer i röda måsen

Lell jag påtar spaden ner,

Aldrig lell den dubbla påsen

Huttar jag på ryggen mer.

Nej, jag vill lefva bå' nätter och dar

Flott och galant som en herrgårls-karl **)

I fylla!

Nog, fan, har jag mumsat rofver,

Knaprat hafrebullar nog,

Sörplat spisöl, skrapat skofver,

Sällan gnagt på fårabog.

Nu vill jag tära bå' ostron och vin,

Stekta kalkoner och kalfvar och svin ***)

I fylla.

*) på skämt skrifven till Anders Danielsson, den frisinnnde fosterlandsvännen, född i Elfsborg» län ('•knall-bygden") 1784, död 1839. Som representant i bondeståndet för slutligen icke mindre ån tjugusju härader, förde han ett temligen yppigt lefnadssätt, bidragande dock till hans oerhörda inflytaude. Emellan riksdagarne var han ombud vid bankens lånekontor i Göteborg.

Utgifvaren.

**) Måsen: måssen ... Lell: likväl... Hutt ar: kastar, slänger... Flott: mustigt, krasligt. Utgifvaren.

***) Spisöl: svagdricka .. Skofvor: hvad som vid kokning eller stekning af mat fastnar inuti kärlet. Utgifvaren.317

Aldrig med min gamla hexa

Mer i äkta säng jag går 27),

Ej mer dess sparlakans-lexa

Riksens ombud häda får —

Nej, med mamseller på herrskapligt vis

Vill jag bedrifva högloflig kurtis

I fylla.

Kunde jag blott så bedrifva

Att jag kunde talman bli,

Skulle jag snart högre klifva:

Lyckan står dem djerfvom bi!

Penningen talar bland adel och tross —

Oppositionen voterar med oss

I fylla.

Hjertat klappar under tröjan —

Mins ju Ola Håkansson,

Fast jag knappast f. s i blöjan,

Då han reste härifrån.

Tänk, om min Jöns kunde bli en baron

Och ge åt oss en ny konstitution

I fylla!*)

*) Den lika ryktbare som märkvärdige Olof Håkansson, under frihetstiden talman vid åtta riksmöten, afled 1769. Hans son, Anders, en nitisK befräm-jare af förenings- och säkerhetsakten, dog (1818) adlad till baron och såsom president i kommerse-kollegium. (Inom parentes må nämnas att en af Anders Danielssons söner är nuvarande borgmästaren i Södertelje,) Utgifvaren.818

Jag skall låta handsekteren *)

Skrifva till bond-fröknarna

Att de hemma vid klaveren

Flitigt öfva fingrarna,

Aldrig vid ko-patten huka sig ner,

Aldrig med dyng-grep befatta sig mer

I fylla.

Men om på ?5Kuriren» stoppas

Munnen med kron-tionde,

Då är ej stort värdt att hoppas

Vidare upphöjelse **).

Då får jag sitta, tystlåten och trög,

Skamflat på klubben för hvar gång jag lög

I fylla.

Dock ... de blekna en gång, håren, Ärelystnad brinner ut Och krediten flyr med åren — Då får klotte veta hut! ***) Innan jag likväl går hem i mitt bås-Timrar jag mig en reträtt i Borås I fylla.

*) För sina många riksdags-göromål måste Anders Danielsson för egen räkning hålla sig nära nog ett helt kansli. Utgifvaren.

**) Kuriren, "Couriren": en oppositions-tidning, 1820—1822, hvars redaktion ansågs vara inspirerad af preseståndet oeh slutligen misstänktes att ha låtit muta sig med "kronans kaka". Utgifvaren.

***) Klotte: en ovig, otymplig varelse med vaggande gång, här en allu* Sion på Anders Danielssons högväxta och något korpulenta figur. Utgifvaren.319

En gång döden bortom flärden

Gårdfar med min arma själ *) . . .

Minnet går till efterverlden

Lusigt, men det går likväl.

Jorden tar åter det lån som hon gaf —

Ståndet planterar en lök på min graf

I fylla**).

*) Gård far: drifver gårdfari-haudel. Utgifvaren.

**) Detta bekanta qväde om den ädle riksdagsmannen, hvilken på sista tiden under ekonomiskt betryck nödgats försälja sin egendom i Borås-trakten, är icke en "grafskrift" öfver honom, såsom en och annan manuskriptsamlare trott och antecknat. Danielsson afled nemligen två år senare än Wadman.

Utgifvaren. »Kuriren» *).

Jin bandhund, outtröttelig, En virtuos i skallet (Kuriren lät han kalla sig, Ty han stod fast vid stallet), Bevakade båd dag och natt Publikola och all hans skatt **).

Och denna dyra skatt bestod

I ett parti af luntor,

Dem husbond' köpt med svett och blod

Och häftat hop i bundtor.

På hvem som ville gå förbi

Han helsade: »Wov wov ... Hi hi!??

Ej blott på tiggare och pack Han skällde högst förfärligt, Nej, äfven bättre herrn i frack Begläfsade han ärligt,

*) Se andra noten på sid. 318.

**) Publikola: folkvän, äfven tillnamnet på en af Roms mest frisinnade konsuler. Utgifoaren.321

Att mobben ropte i sin tur: "Kurirn är just ett ståtligt djur!»

Husbonden klef så trygg i säng

Ifrån matsmältnings-kallet;

Med pigan genomgick hans dräng

En scen ur syndafallet,

Och alla tre föjtröstade

Uppå sin trogne väktare.

Och trots för både hut och käpp

Af större och af smärre

Han morrade vid minsta knäpp

Och skällde desto värre,

Tills han, af ifver magratide,

Blef argare och argare.

"En perla just den hunden är, Som vaktar oss så villigt!" Så tyckte Stina, så sad' Per Och husbond' fann det billigt. Af alla rätter, Stina bjöd, Nu åt Kurirn ett öfverflöd.

Men mättheten gör fet och lat, Tomheten vill sig fylla,

21322

Dam växer vid ett pastorat På lärdomens bokhylla, Och sjelfva nitet tystnar snart Se'n magen kommit rätt i fart.

Den tiden var just marknads-tid Och långa, mörka nätter, Dock fick allmogen vägafrid Alltse'n Kurirn blef mätter Och, snarkande i hunda-bo, Ej mera störde nattens ro.

Till Stina hviskade då Per: »Är ej Kuriren bunden? Jag hört ett fanders buller här, Men ej ett gläfs af hunden!" De väntade till gryningen Att hitta på uttydningen

Och funno hunden gäspande Med makligt sträckta leder: Skinnpelsen, slät och skinande, Just gjorde Stina heder. Men ej ett tecken syntes mer Till ilska uti hans manér.323

Husbonden genast lätt begrep

Förhållandet med hunden.

"Godt folk", han sad', "jag vet ett knep

Försöken det på stunden!

En regel är för hus och stat:

Gif vaksam racka lagom mat!" »Skeppshandeln" *).

JN ah, was gibts zu schackern, grefve? TM kommersen maa ju lefve. Sälj mich ihre flotte:*' (. . . Topp!) »Tapferheten, Manligheten Undt den schene Enigheten Undt den schture Gustaf . . .» (Stopp!)

"Två fregatter med på slepet, Kuler, krut mit tåg på kjepet Mot en hygglig diskretion! Undt se'n j dem fört ur hamnen, Så tar jak dem sjelf i famnen — Tänk, halfannan million!

*) Detta satiriska stycke har afseende på den beryktade skeppshandeln under Carl XIV Johans regering, då (år 1825) genom general-amiralen grefve Rudolf Cederström till judiska handelshuset Michaelsson & Benedicks enskilt och hemligt såldes fem större och mindre bland våra örlogsfartyg, hvilkas namn skalden här anför ined kursiverad stil, ett par likväl fingerade. Rätta namnen äro: Tapperheten, "af Chapman". FÖrsigtigheten (se nästa not), "Eu-rydice1' och "Camilla". Ryska hofvets inblandning i affären genom sin här varande minister gjorde att handeln gick tillbaka i afseende på tre af fartygen' hvilka ännu voro disponibla af säljaren. Utgifoaren.325

Tapferheten — gott bevare —

Den behöfs ej för en hare,

Gör er genast af mit den!

Manligheten reparered,

Aber dock en schmul ledered

Till schtur harm för schvenske män!

Men att schackre bort en Wase, Jack förstår det ger er fase — Aber dopen om den man! Han Försigtighet må hete, Ty han had' den, som vi vete, Och en dygd man selje kan *).

Hvad betyder Wasa-kungen

Undt Försigtigheten? Pungen

Gäller mere än de två.

Ehr genere blott de både,

Gör ihr qvitt dem — låt mig råde . . .

In ein schmäll två fluger slå!"

Och nu syntes han sig skicka Att i grefvens näfve sticka Någonting en vexel likt. Detta skäl sågs grefven röra,

*) Linieskeppet "Försigtigheten1', som man sade sig sälja, var längesedan förstördt. I stället hade man gifvit detta namn åt Gustaf den store, som kort förut uttagits nytt ur dockan, Utgifvaren.326

Och han svarade: "Må göra Fan kan icke motstå slikt!"

Handeln sker. På varfven rustas, I hvar verkstad flåsas, pustas: Hvart förråd är länsadt snart. Öfver däck och tåg och stänger Grefven, tjust, sin trollstaf svänger Innan kort är allting klart.

I detsamma ifrån öster Ljuda hotfullt sträfva röster: "Ingen handel, kramar-pack ... Hit med knuten!" ropte Suchteln *). Ni står under ryska fukteln — "Akten väl er fot för black!"

Halfva handeln gick tillbaka: Fruktan att få knuten smaka Kostade en half million . . . Mäklarne i skägget logo, Sig med vinst ur spelet drogo — Skammen, skadan fick natio'n.

*) van Snchtelen: den bekante ryske ministern vid svenska hofvet, dö<l \ Stockholm 1836. Utgifvaren.
Botpsalm.

Djefvuln må sin synd anamma, Som så bittra följde* har! Om jag hade känt desamma Förr i mina unga dar, Hade jag väl, from och trägen, Sträfvat smala vägen.

O, jag skulle fräst som katten, När en slyna på mig såg, Druckit bara bittervatten, Späkt mitt sinne och min håg, Ja, jag skulle lärt mig doppa Gröt i hafresoppa!

Nu för sen är all min ånger: Mager, pustande och led Vankar jag uti kalsonger Fyra trappor upp och ned Och till bot för Amors giller Smörjer mig med piller.328

Ej jag vågar glo åt glaset — Bort med synda-vällingen! Herre låt det arma aset Ändtligt blifva jord igen! Låt mig läppja nektar-bunken, Mätt på jorde-lunken!

Liksom flugor samlas alla Kring en grädd-skål att få mat Så du också oss vill kalla Till ditt stora gröta-fat. Litet, Herre, jag behöfver, Får hvad som blir öfver.

Och du är för god att kasta Skalden ned för trapporna, Om S:t Per ock skulle lasta Hålen uppå byxorna, Ty din kärleks grädde suga Får hvar stackars fluga. Hofvet, vällusten och. försakelsen.

Hofvet.

Jag bjuder på honung från smilande läppar,

På löften af snömos, på röken af sak,

På aller-nådigste näseknäppar,

På bittra omdömen, som fällas — på bak,

På långa tal, som ingenting betyda,

På "mjuka tjenare», som aldrig lyda.

Vällusten.

Jag bjuder på famntag af himmelska qvinnor, På fräsande nektar ur gyllne pokal; Men franska syrpriser ge mina gudinnor Och med min podager är jag liberal. På lindad tå och intryckt näsa Står min merit-lista att läsa.

Försakelsen.

Jag bjuder på törne, hvars plåga du känner, På hafregryns-välling, potatis och sill.330

En gultorkad hy jag består mina vänner Och byxor, som höra ett pappersbruk till. Men utsvulten hyddan må jordas i mullen Fritt själen passerar den himmelska tullen. Fria fantasier.

Min orden är den morgonsolen, Som östern i sitt famntag bär. Mitt vapen är den norra polen, Som gamla Sverges granne är.

1 å hästen man ser efter tanden i mun, När oxen man skattar med råg, Och sporrarne märkas på stöfvare-hund . . . På snillet — nämn märket du såg!

Jag läst många luntor och känt mången lärd Och funnit den sanning till slut, Som Salomo talar, att allting är flärd Från solen till krämarens strut.

Jag lärde så mycket, och intet jag vet: Det går mig som honom, han, hvilken sk . t (Den der så ofantligt berömde profet) I eget fädernesland.

Jag krökt min rygg under silfver-hvalf Och högt öfver skyarne332

Jag trampat ruiner, då jorden skalf, Och frälst genom lågorna gått ....

Hören upp, j tankar, som hvirflen om Likt vindkast emellan berg, Och i den fyllda bägaren kom' Med rosen-rödaste färg!

Snart fryser blodet omkring ditt bröst, Och niasken fräter din kropp. Hör ännu det andande lifvets röst: •'Var lycklig, eg sällhet och hopp!"

Och vinkar en Kloris med flygande lock, Kyss liljorna i hennes sköt! Om nöjet förgår som en rök, du dock I minnet har qvar hvad du njöt.

Spring liksom en stenget från berg, Far fri liksom fisken i ström Och sug den fetaste stekens märg Och läckraste bägaren töm!

Ve den-, som skall grufva hvart ögonblick fram Och gråta för sorgens besök!333

Du är ju af Adams syndiga stam, Som döden med äpplet slök.

När qvinnan sjunger som Siskan i bur Och katten knurrar för smek, Då ligger räfven säkert[på lur Och väntar på läckraste stek.

När lyckan dig för högt upp uti mäst Och seglen svällande stå, Så räds för de falska vindarnes kast Och nedåt med varsamhet gå!

Ty säkrast i dalen du bygger ditt hus Och famnar din tärna i frid Och tömmer förutan all afund ditt krus Och sk ... r i dårskap och strid. Katten.

Fabel.

Eju katt af desperat natur, Som hade ungar, Gick ut att fånga smärre djur, Men stötte på en ilsken tjur Med stora pungar

Och strök så oförsynt förbi

Fähus-despoten

Att denne, sticken som ett bi,

Kom rusande i raseri

Med hornen åt 'en

Och röt och tjöt och bölade Så guds-förbannadt Och kesade och sparkade Och upp med hornen kastade, Båd' sten och annat.Vår fattig kisse kom så när Den krönte skimmel'n Att han höll på från allt besvär Bli sänd på dennes stång-gevär Bums upp till himmern,

Men sprang i sy'n i största hast På fä-monarken Och klöste sig dervid så fast Att denne, trött af sådan last, Snart slogs till marken.

Nu blef en svår uppståndelse Ibland familjen. »Stöt ned kanaljen!" ramade En part. En annan bölade: »Uppå bastiljen!»

Och boskapen sig skockade Omkring lokatten, Drankfödda kor, som mjölkader Och gamla ök, som hemtade Och drucko vatten,

Och kalfvar en förfärlig hop Och svin i flockar,Som alla gåfvo gälla rop

Och sprungo öfver hög och grop

Och sten och stockar.

Hvar en af dern till sitt försvar Att slå och hugga Ett eller annat vapen bar: Ko'n sina horn, ök bakfot har Och tand en sugga.

Men hvem var vig och desperat Om icke katten! En fåle klöste han kastrat Och af en ko han ackurat Ref halfva patten ....

J, stora fä'n, som dumma gå Och borde slagtas, J gerna trampen på de små, Men de ha tand och klor också, Fast de föraktas. Delftos och. Kilion*).

L forntiden Grekland till påhelsning fick En svärm utaf Asiens barbarer, Som brände och mördade, hvartåt den gick, Likt Nowgorods vilda tartarer.

Men grekernas ynglingar väpnade sig Med brynja, med spjut och med båga. De drömde om drabbningar, andades krig Och hämdens och frihetens låga.

De gamle bland folket uppeldade den, Och skönheten gaf sina lockar Till bågsträng åt krigshärens tappraste män, Som mötte i hvirflande flockar.

*) Delftos hade i fredstiden varit en tripper krigsman, rr.en skilde sig i manliga åren från hären och offrade åt

Lyckan tvänne modiga hingstar, hvita som Korinnas barm, sirade med tre gånger sju svarta fläckar, glänsande som Aspusias lockar. Gudinnan hade nådigt upptagit hans offer och byggt honom ett palats, omgifvet af vingård ir och blomstrande parker ... Kilion: öfverste-prest i Junos tempel. Not af Wadman.

22338

Allt Grekland täflar om äran att fa För frihet och fosterland blöda, Om äran att främst ibland krigarne gå Och fälten med fiender göda.

I svalkande skuggan af palmträdets stam, Helt olika sinnad än resten, Hos Delftos satt Kilion i broderligt glam Och blossade »Troiska hästen" *).

Missnöjda med allting (blott nöjda med sig) Por dyrhet på knaster och maten, För persernas infall, för grekernas krig De häcklade kungen och staten.

Delftos. Hvi ha de ej tågat mot persiska hären

Med palmer i händer och kastat gevären? Nu blifva de slagne och brända bli vi . . .

Kilion. "Det har bror Delftos rätt uti!"

Delftos. Med hundrade fiickor för Xerxes' seraljer De kunde ha köpt oss från krig och bataljer

*) Samma tobak som sedermera blifvit så allmänt känd under namn af "Svarta husareu". Not af Wadman,339

Nu blifva de slagne, och brända bli vi. Kilian. "Det har bror Delftos rätt uti!"

Delftos. Gudinnan Juno, som du dyrkar, Förlorar många vackra fyrkar. Tänk efter, min bror, hvad förlora då vi?

Kilian. "Det har bror Delftos rätt uti!"

Delftos, Till lägret föres offertjuren

Och ej som förr till tempelmuren. Tänk efter, min bror, hvad förlora ej vi?

Kilian. "Det har bror Delftos rätt uti!"

Delftos. Och låt oss också nu ponera

Att dessa få stryk, då komma ju flera -Ja, allting går på tokigt sätt.

Kilian. "Deri har bror Delftos ganska rätt!"

Men grekernas krigare slagtade re*n

Så många barbarer i fejden,

Att resten tog flykten och kom aldrig se'n

Att sköfla den lyckliga nejden.

Föraktade voro de sjelfkäre män Bland grekerna långt efter striden,340

Som för egen nytta förkastade den Och prisat den slafviska friden . . .

Hos oss, om en Delftos, en Kilion ser Historien om Greklands profeter, O, må han då ta sig i barmen och mer Ej grubbla på stats-hemligheter! Kung David.

J ag fram min psaltar . . . pling, plang, plång Jag vill psalmera hop en sång! Hemta se'n bror Jonatan hit Och Batseba, min sockerbit!

Hvad skall jag sjunga? "Herrans lof." Fy fan — jag har ju sjelf ett hof. "Nå, sjung då om naturens prakt!" Javäl, Batseba, som du sagt.

Men, säg, hvad är naturen, bror? "Jo, den är törstig som jag tror." Naturen törstig? Ja, för hin ... Fort, slyngel munskänk, hit med vin!

"O, herre konung, af det fat, Som kyprades på Ārarat, Eller af det från Nilens flod, Som stålsatt sankti Mosis mod?"342

Hur kan du fråga så, ditt fån? Tag cederstrimt från Libanon! Det är godt nog i hvardagslag — Men hvar pa . . u . . se . . . rade jag?

"Jo, vid natura" ... Nå, mitt barn, Hvad är naturn? "En härfva garn!" En härfva — ja, att reda rätt Den härfvan blir, min själ, ej lätt!

Dertill erfordras några glas . . . Skål du, mon frére. . . och skål, min grace! Hallelujah — skål. . . sela . . . skål. . . "Fy, är det sång? Nej, det blef skrål."

Hvad — är det skrål? Nå, hit på stund Med lilla kåta rosenmun! Du begått crirnen Icesce majestatis, kone, aj, aj, aj!

"O, herre kung, du har ett skägg Som tistel vid en sk .. hus-vägg!" Nå, håll nu brödf . . . . n *), madam, Att du ej komma må på skam!

*) Provinsord; munnen, käften. Utgifvaren. Beställningen,

U, käre mästare, gör mig här Ett dussin rim efter bästa snitten! Tag mål af ämnet — det kinkigt är Och fullt af liktomar just på midten. För all del laga att rimmen passa, Ej bli för trubbiga, ej för hvassa Och ej för små!"

Min gunstig herre, jag har ej tid Att passa allting så efter lästen! Jag måste rimma om krig och frid, Om karantänen och jubelfesten *). Nu firas namnsdagar alla dagar, Och ingen fru mer till barsöl lagar Förutan rim.

Och kanske kommer grosshandlaren Endera dagen och rim beställer —-

*) Poemet är troligen skrifvet 1330, då Ansgarii-festen firades och kolerafarsoten nalkades Europa. Utgifvaren.344

En sådan kund fås ej lätt igen: Då må man rimma, ehvad det gäller, Om unga flickor och gamla viner Och äkta kärlek och sura miner Och verldens lopp. Till Carl XIV Johan,

då han nyas blifvit kung *j.

\ år far, din krona blir tung att bära

Din spira tung,

Din pligt blir mödor, din lön blott ära.

Som Skandiens kung.

Tungt på ditt bröst skall hvar börda trycka.

Den ödets hand

Beredt till graf åt en menskolycka

Inom ditt land.

Sitt sista lifs-hopp i dig åkalla

Ju tusende,

Och du kan dock icke trösta alla

Bedröfvade:

Med smärta måste du ofta neka

Förlåtelsen,

Då sargadt hjerta ej får beveka

Lagskiparen.

*) Detta hittills otryckta puern torde i och för sig tillräckligt karakterisera Wadmans sångmö inom denna genre, hvarföre undertecknad tror sig saklöst kunna utesluta de stycken i samma anda, som rinnas intagna i bjurstenska Upplagan, mon hvilka skalden sjelf icke lemnat plats i sin. Utgifvaren.346

Med ljud så söta för menskligt öra

Skall lismaren

Så ofta söka din blick att föra

Från sanningen.

Och sällan dväljs omkring höga tronen

En trogen vän:

Lik ödsligt fjäll i den kalla zonen,

Afskräcker den.

Dock skola mödorna ej förfära

Ditt starka bröst,

Som tidigt höjdes till bragd och ära

Vid pligtens röst.

Då trygg du fattar ett skakadt roder

Med väldig arm,

Vår kärlek re'n rest dig minnesstoder

I hvarje barm.

Må helgden af dina bragder stråla

Med högre glans

Än stenarne, som i kronan pråla.

Och lagerns krans,

Att Skandiens söner och menskligheten

Från denna dag

Till din skål tömma lycksaligheten

I långa drag!347

Och nordens kärlek skall jemt dig följa

I hvar bedrift

Och folkens hetaste tårar skölja

En gång din grift.

Och denna kärlek skall rycka stiften

Ur häfdens hand

Och tröstlös Mlrista tempel-griften

Vid Letens strand. Grlädjeljud vid kronprinsen Oskars förmälning.

(1823.)

Hurra, hurra, hurra, Gautes gossar, Hej och hej och hejsan, Sveas mör! Lille Amors milda fackla blossar: Gamla Vestas dystra lampa dör ... Hej och hej och hejsan, Sveas mör, Gamla Vestas dystra lampa dör!

Ej från härnad hemföst höfdings gälle. Icke silfver-påfvens ulfva-tjut Ej gårdfari-flärd ur löpar-skalle Hindrar folkets fröjd att bryta ut. Hurra, hurra, hurra, Gautes gossar. Lille Amors milda fackla blossar!

Slut, du raske prins, i varma famnen, Slut din lilla, unga, ljufva brud! Ur kalendern välj de bästa namnen Under tvänne rikens fröjdeljud!349

Hej och hej och hejsan, Sveas mor, Gamla Vestas dystra lampa dör!

Låt de gamla stånden delibrera Med fras'ologi från alla land! Landet skall din far, vill gud, regera Tills han lemnar spiran i din hand. Hurra, hurra, hurra, Gautes gossar, Lille Amors milda fackla blossar!

Spara ej, o prins, din almanacka — Skräflor ha vi många, hjeltar få! Ständerna få, ta mig, vackert packa Att ej medel tryta dina små. Hurra, Gautes gossar, hej, j Sveas mör, Amors fackla blossar, Vestas lampa dör!Den tappres födelsefest*).

Jiamrater — fyr ur skarp-laddad pokal, Gen fulla laget vår Norberg till heder! Det är hans födelsedag som bereder Vår ankarplats i hans trefliga sal.

Som sjöman sk}T han ej farorna stort: Den bistra mödan var just hans förtrogna. Men sträfvar han dit, der drufvorna mogna, Han ler med glaset i hand vid sitt "korR

Må här bland oss mellan punschbål och vägg Uti hans bramsegel sällheten andas, Att, då hans mödor med munterhet blandas, Bror Karön glömmer sitt: "Stopp och belägg!"

När likväl, mättad af ära och år,

För allas buse han sent stryker flaggan,

*) Poemet är skrifvet till Gustaf Henrik Norberg, kapten vid artntf-flottans GÖtebofgs-eskader, bekant för sin hjeltebragd i träffningen vid Strömstad den 27 april 1808, då han med endast 4 kanonslupar slog en norsk styrka af icke mindre än 27 slupar. Han afled 1823 som varfs-major i Göteborg,

Utgifvaren. Den tappres födelsefest*).

Jiamrater — fyr ur skarp-laddad pokal, Gen fulla laget vår Norberg till heder! Det är hans födelsedag som bereder Vår ankarplats i hans trefliga sal.

Som sjöman sk}T han ej farorna stort: Den bistra mödan var just hans förtrogna. Men sträfvar han dit, der drufvorna mogna, Han ler med glaset i hand vid sitt "korR

Må här bland oss mellan punschbål och vägg Uti hans bramsegel sällheten andas, Att, då hans mödor med munterhet blandas, Bror Karön glömmer sitt: "Stopp och belägg!"

När likväl, mättad af ära och år,

För allas buse han sent stryker flaggan,

*) Poemet är skrifvet till Gustaf Henrik Norberg, kapten vid artntf-flottans GÖtebofgs-eskader, bekant för sin hjeltebragd i träffningen vid Strömstad den 27 april 1808, då han med endast 4 kanonslupar slog en norsk styrka af icke mindre än 27 slupar. Han afled 1823 som varfs-major i Göteborg,

Utgifvaren.351

Må han då slumra så ljuft som i vaggan På sin af lagrar omkransade bår!

Men innan dess, bröder, hurra, gutår,

Kling, klang för hjelten vid baln och i skutan!

Skälm den, som sviker vid glasen och lutan

På denna dagen om trettio år! Vid Tegnérs utväljande till biskop i Wexiö.

,'1824.)

JVors, han svänger med den krumma stafven, Sångarn Dämon, liksom med en glafven! Plockar du ner rankans klasar, bror? "Nej, min väg den leder till Efesus: Jag vill plocka själar åt min Jesus, Frälsa arma lam ur ulfvens klor.?*

Alla muser, hållen fast i kransen! Glade sångarn svänger sig ur dansen Långt från Pindens upp till Zions borg. Sångens gud, kan du din vrede styra? Sjelfve påfven tummar snart din lyra — Kollern får ditt himla-spann af sorg.

Amor och chariter, gråten, gråten Åt den mörka andeliga ståten. Ljusets fiender bereda er! Påfvebullor gälda ej den stora Skatt, som verlden evigt måst förlora, Om tiafn prydt hjessan på Homer.Rysen alla, j olympens gudar! Dyster olat ifrån Kanaans judar Jagar er från tempel, hus och hem. Tor och Freja, Vänden er i jorden! Ljus och glädje flykta ifrån norden — Sigfrids son blott mässar Betlehem *).

Hade jag en näktergal i buren, Skulle han pro primo bli utskuren, Pro sekundo få så lagom mat. Hvad han skulle flaxa då och sjunga Med sin viga, englalika tunga Utan biskops-foder, min kastrat!

Kåren ut, j svarte män, en annan Getaherde, bredare för pannan, Att gå vall med hjordarne och er! Tjudren ej vid era blandsäds-löner Första stämman bland Orfei söner — Skonen, o smålänningar, Tegnér!

*) Den helige Sigfrid var smålänningarnes förste apostel. Utgifvaren.

23 Olika sätt att söka lyckan.

Tankar vid stadsmäklaren Anders Häggs bröllop

JN är hjelten, drucken af makt och ära, I vildt eröfrings-krig Kring jorden rusar att lagrar skära, Han lycklig skattar sig.

Fornforskarn jemt bland ruiner rotar Att finna lyckan der. En sten med runor, en mur, som hotar Med fall, hans vällust är.

En girigbuk inom lås och regel Sin lycka spärrar in, Då skepparn bredbent för fulla segel Friskt drifves fram af sin.

Rimsnidarn drömmer i tjusnings-yran Om lyckans tempel visst355

Och glömmer, tummande spruckna lyran, Båd' tank- och penning-brist.

Och Bacchi man med förtroligt sinne Ser lyckan i sitt glas Och i de törstiga bröders minne, Som prisat hans kalas.

Men kärleken med sin rosenbåga Dock träffar målet bäst, När hjertat tändes i ljusan låga Af ring och bok och prest.

O, må ni bägge er lycka -finna, Bror Hägg, du och din fru, I dig din älskade hulda qvinna Och i din qvinna du!

Och då ni, trötta vid vandrings-stafven, Ej räkna flera år,

Må barnbarns-barnen begjuta grafven Med tacksamhetens tår! Bruden.

Dina lockar äro myrtenprydda — Har du ledsnat vid ditt ungdomslif? Nå, du längtar att i egen hydda Göra omsorgen till tidsfördrif.

Glöm blott icke att bekymren finna Vägen äfven till ditt gömda bo, Att bland menniskor, man eller qvinna, Ingen lefver jemt i lust och ro!

Ödet kastar boll med mensko-hjertan: Ömsom kitlas, ömsom svida de. Lek med glädjen, härda dig mot smärtan,

Möt så lugnad din bestämmelse!

Kärleken är lifvets skönsta blomma Älska dina ... må de älska dig! Låt se'n mödor eller sorger komma, Mot ditt hem de söndersplittra sig. Vid en ynglings död*).

Med den hårda, hvassa lien Döden i ett misshugg skördat Ynglingen i njutnings-åren . . . Hissnad, tryckte gubben tåren Ur sitt öga, då han såg Hur den stolte stängeln låg Bruten.

Vänner, mildren edra tårar! Döden är för en uppriktig Ärans son i tro och handling — Blott en längtansvärd förvandling, Flyttning till en högre grad. Fjäriln pröfvar ju så glad Vingen.

Skalet, bräckt och liflöst, blandas Med den moderliga jorden —

*) Hittills otryckt.358

Anden sig ur gruset svingar På Serafiskt lätta vingar Genom herrlighet och ljus Till det faderliga hus Ofvan. Marie.

Lätt bland serafer dansade En liten engel, glad och fri, Då ödet kom och yrkade Att lillan skulle fängslad bli.

Väl var dess boja nätt och skön, Lik en nyss sprucken rosenknopp, Som ur en mantel, knapp och grön, Just vecklar nya bladen opp.

Men lillan gret och ville ej — Dock ödets dom är högsta lag . . . Och mamma bad: »Nå, skynda dej!" Då såg Marie sin första dag. Vid ett barndop.

V älkommen till verlden från resans besvär! Här skall du få lära dig lustigt att lefva. Den frodige Bacchus tillbedja vi här Och klappa de blomstrande döttrar af Eva. Du drömmer väl redan om sällhet och ljus, Men vänta till dess du blir stor och fått rus!

Hans vördighet nyligen ordat en hop Om tron uppå myter, kuriösa de flesta, Men att du fått afsäga dig i ditt dop Kompaktet med satan var ändå det bästa, Ty djefvulen är och förblir hvad han var: Båd' lögnens och plågans och dumhetens far.

Snart får du väl höra bland lexornas tal En narr prata sk . t om den rena moralen, Om kärlekens våda och samvetets qval Och giftet i skummande fröjde-pokalen, Men brås du på pappa och dömmer jag rätt, Så ler du åt narren och njuter dig mätt*3G1

En dag admitterad till konfirmation, Du sjelf för din döpelse-akt går i borgen! Och lyftad af kärleken, hoppet och tron, För sällheten glömmer du närings-omsorgen Och glädjenes anda med leende min Skall döpa dig åter i kärlek och vin! Pä Hjertstedts födelsedag*).

Jin morgonstund inträdde bref-korpralen

Med hurtigt ställningssteg framför paulun,

Att alla fönstren darrade i salen.

Och på ett hår när han skrämt slag på frun,

Ty när han räckte ordern till kaptenen,

Hon domnad låg och sträckte från sig benen.

Kaptenen bröt chefs-embetets insegel,

Och se"n han stafvat ordet: "March-färdig!"

Han bjöd korpralen stänga lås och regel

Och gå i köket att förpläga sig.

"Jag kan", sad' han, "ej fatta brefvets summa,

Förrän jag mopsat lif uti min gamma."

När tvänne makar i den lugna friden Hvar natt beständigt sofva hos hvarann, De veta aldrig rätt begagna tiden: Väl tröttnar sällan hon, men oftast han —

*) Hjertstedt: en gammal köpman i Göteborg, densamme från hvars bröllop man har anekdoten om den glftde sfcalden (gp biojtrrafit-n/ Hjertstedt^ far hade varit militär, Utgifvarev.363

Ett olycksbud den tröga vanan bryter Och ny förening mellan båda knyter.

Fast nådig frun, förskräckt af krigets fara,

Den hvita barmen badade i gråt,

Hon kunde likväl ej otacksam vara:

Vid mannens kramning skildes 1 . . . n åt 28).

Han pustade: "O, stupar jag i fejden,

Skall dock min afbild lefva qvar i nejden!'?

De svarta moln, som hota menskolifvet, Förskingras snart af solens ljusa blick: Den gamle Stedingk *) hade så bedrifvit Att freden ostörd blef i samma skick. Men, bröder, var det ej förunderlighet: Vår vän blef frukten af inbillnings-kriget!

I oro virkade hans upphof bandet, Som fostrets späda lif vid tiden knöt, Och oron bullrade i hela landet De månader han låg i moderns sköt, Ty fick ock pilten ett oroligt sinne Och föga lust att sitta flitigt inne.

Hans hulde far var äfven, ibland annat, Sitt regementes qvartermästare,

*) Ambassadören och fältmarskalken, m. m. Poemet häntyder på det h,o-; tände kriget med Ryssland pnder Gustaf 11J:s tid3(54

Och derför undrar jag ej så förbannadt

Att sonen blef en driftig handlande.

Sin räknekonst han lärde visst af pappa,

Som minst skar till en plåt på hvarje kappa *).

Den tiden pokulerades beständigt Vid mötets början och vid mötets slut, Och herr kaptenen fann det rätt behändigt Att stiga in vid hvar rödmålad knut. Så lärde gossen tidigt att ej spara Buteljen, som en annan handels-vara.

Bland mammas mjölkbunkar och pappas knyten

Utbildades vår yngling dag från dag

Och fick så sina dygder, sina lyten,

En rolig karl i muntert brödralag ...

Må han på sina födelsedags-fester

Än länge räkna Wadman ibland gästeri

*) Vid den tiden gick afgiften för indelta soldatens underhåll och b(klädnad (passevolaneen) till en del genom qvartfcrmastaren. Utgifvaren, Johannis födelsedag

don 4 november 1S25 *),

Det var en höst, och stormen re'n

De gamla löfven skördat:

Allt grönt, förutom gran och en,

Den kalla rimfrost mördat.

Från Småland, WestergylFn och Dal

Allmogen drog åt kusten

I stora hopar utan tal

Att suga sillgrums-musten **).

Men, ack, en fru låg matt och blek

Vidt utsträckt öfver sängen,

Tog sig om magen ... aj ... och skrek

På pigan och på drängen.

Hon gaf dem ingen, ingen ro:

De måste skynda båda

Ätt söka upp fru Otterclou ***)

I denna stundens våda.

*) Til! hvem Wadman skrifvit detta qväde har ej kunnat utforskas.

Utgifvaren.

**) Häntydning på folkvandringarne under det rika sillfisket vid bohuslänska kusten på 1700-talet. Utgifvaren.

***) Så stafvas rätteligen namnet på en förr bekant barnmorska i Göteborg. Bjurstenska upplagan har "Atterclo". Utgifvaren.366

Fru Otterclou kom, neg och såg

Hur proppen satt i gluggen

Och fick'en, der hon lutad låg,

Förutan krus i luggen.

Då tumlade vid gummans barm,

Se"n en minut var liden,

En ungersven, helt våt och varm,

Med gälla rop i tiden.

I dag är fyrtioåtta år,

Se'n detta allt begaf sig,

Och det var bror Johannes vår

Som då lät höra af sig.

Snart läste presten djefvulen

Andäktigt ur den lilla,

Men Fröjas slaf och Bacchi vän

Han dref ut bägge illa.

Så växte pilten och blef stor, Fick guld och gods och skutor, Log mildt åt alla hvita flor, Åt alla gröna rutor. Och

när han såg citron i glas, Der kyss och vin man sväljer, Der bjöd han in sig på kalas Bland flickor och buteljer.367

Så sitter han ock här bland oss, Som han gjort många gånger, Sitt döpelse-förbund till trots Och drillar Fredmans sånger, Ty der ett Bacchi altar fins I vänners kolloquium, Är det omöjligt att han mins Lag och evangelium.

Hans timglas må med guldsand i Än halfva seklet rinna, Hans tunna ej utpumpad bli, Och ej hans älskarinna! Af alla vänner kring hans bål Bland rundelen vid bordet Må ingen svika värdens skål, Då sjelf han tar till ordet! Till de sörjande nymfer i Haga*).

ii vi gråten j, blomstrande systrar i Haga, Hvi gå'n j med dun uti okammadt hår? Ack, hotar polisen med räfst eller aga, Ack, ligger en frikostig älskling på bår?

Dock trösten er, sötungar! Solen skall åter Snart bryta igenom den skuggande sky: Snart glädjen skall tindra i ögat, som gråter, Och kärleken lifva en blomstrande hy.

"O, himmel, hur skulle vi styra vår smärta, Då vi af förtviflan och harm må förgås? Vet då — de otrogne, som röfvat vårt hjerta, Ha rest utan afsked långt bort till Borås!

Nu bryta de säkert de kärliga banden,

Som utgjort vår sällhet, som gjorde vårt hopp.

*) Haga: en förstad till Göteborg-. Utgifvaren.369

Nu trefva de visst med den otrogna handen Ibland de högbröstade väfverskors tropp.

Och tänk bara sen den lättfärdiga valsen Bland kardade högar af bomull och ull, Hur lätt våra hjeltar med slynan om halsen Och groggen i skallarne tumla omkull!

Och ha de blott fallit — se'n känna vi sviten, Ty nyheten har en förledande charm: Om eljest förmågan är aldrig så liten, Organen blir stålsatt, när gubben blir varm.??

Men, käraste systrar, kan ingen ersätta Till fyllest ersätta förlusten ni rönt? Här hvimla ju knoddar så spända och nätta, Som vilja så gerna och kunna så skönt. Sång

till

tredje styrman Adolf Weinberg,

sedan herr Kåhre gjort den upptäckten att det i dag var hans namnsdag,

afsjungen

i Weinbergs hytt i närvaro af superkargen Tranchell,

kapten Gadd, assistenten Wissenius

och styrman Kåhre.

j\ldrig jag nogsamt kan tacka Den, som först lärde läsa i bok: Mer än en silfver-potacka *) Prisas en svensk almanacka . . .

(Kornö.)

Pris vare Kåhres studering!

Genom sin lärda fundering

Drog han fram bakom glömskans dok

Nyss den vigtiga sanning

Att ibland namnsdagars blandning

Adolf i dag stod blank i hans bok»

*) En piaster kallas af indianerna potacka. Not af Bjursten.371

Kornö. Fram med ett halft dussin porter (Vi sku fira Adolfs dag), Viner af särskilta sorter, Namnsdagars säkra eskorter! (Kornö.) Kors, hvad vi nu skola dricka . . . Skål för den vigtiga flicka *), Som uti Plymouth vann Adolfs behag! Se, hur jag lyfter kalotten **)... Gif mig ett glas . . . Rent i botten Parets välgång dricker jag!

Komo. Värdes att vidare höra

Hvad jag önskar af hjertats grund!

Primo ett glas — "Nå, må göra" —

Lånen nu uppmärksamt öra . . . {Kornö.)

Måtte på verldshafvets bölja

Vindarne gynnande följa

Adolf hela kompassen rund!

Måtte alltjemt longituden

Svara emot amplituden,

Helst när han färdas i trånga sund!

Komo. Och hvad profiten besticker, Ja, profiten all handels mål,

*) Miss Johnson: en aderton-pundig gudinna i Plymouth, på hvars altar hr Adolf tömde sina gladjeoffer. Not af Wadman.

**) Författaren trifdes gerna i kaschett, som promiscue kallades "mössa", "fläsk-hätta" eller "kalott". Not af Wadman.372

Tillåt nu först att jag dricker. •. (Kornö. Kors, den likörn, hvad den sticker!

Må Adolf i gyllene skålar, Stora som tio-kanriVbålar, Samla piastrar i rågadt mål! Bort med kompasser och nålar, Stjernor och alla slags strålar . . . Hurra ... da kapo . . . Adolfs skål! Till Gari Fredrik Weltzin,

då han fick nordstjernan*).

1 lusiga, slarfvoga trasor Och utslitna, kippade hasor På dynghögen slumrar en länk Emellan djuren och Gud. Från verlds-tronens gyllene bänk I hermelins-fodrader skrud, Demant-diademet om pannan. Med spiran vinkar en annan. Och verldsdelen lyder hans bud!

Dock kronan och spiran och svärdet De göra ej mennisko-värdet — Men der, i ditt bröst, under stjernan, Der bultar ett hjerta och slår, Och der under kronan i hjernan Arbetar en själ, som förstår. Om de äro friska och fria Och luttrade rena som gull, Då växer en vård på din mull,

*) Weltzin; se noten374

Se?n härja-ren re'n med sin lia Har mejat din planta omkull.

Nåväl, häng då på dig din stjerna Förrådet i hjerta och hjerna Kan ändock ej ökas deraf! Men sutte jag der som du sitter, Jag sk . . e i stjernornas glitter Förutom dem Allfader gaf. Den 7:de oktober 1827.

JVIan må än prata hvad man vill,

Ali jordens lycka håller till

Och bor i fyllda magen.

Ve den, som blott fått hjernan full!

Han blir beljugen på sin mull

Och i sin tid bedragen.

Aj, i gevär — en general . . . Burr brr . . . burr brr . . . faralli-lal! Nu rörs det hela spelet. På flygeln står sergeanten Sten, Som, när generalen tog till ben, Med mod godtgjorde felet.

Betrakta här hans vördighet, Med röda näsan, dum och fet, Sträckt i damast-divanen — Och der på trästoln hans kaplan, En mager, lärd och fattig fan I luggslitna kaftanen!376

Säg, ålderman, hvar lyckan bor? "Visst ej i skallen, som jag tror Mig kunna tryggt besanna, Ty min gesäll, som väl förstår Att läsa bakvändt fader-vår, Fick korgen af Johanna.'"

Mät riksdagsmannen från Borås! Hvar linia kostar minst en gås Med bröd till i qvartalet. Dock fins i Boliebygd väl en Med mera märg i panneben, Men mindre tur i valet *).

Dock lyckans verld tar en gång slut,

Och då får magen veta hut:

Då tar förståndet ordet.

I Abrams, Isaks, Jakobs sköt

Der får ej sitta något nöt,

Ej något svin vid bordet.

Och då skall du få se hur fan Bevakar på yttersta da?n Sin rätt i tidens massa Och hur han hugger klorna i

*) Hänsyftning på Anders Danielsson (se riksdagsmanna-visan på sid. 316) och någon hans mot-kandidat inom Bollebygds härad. Utgifvaren*377

Hvar själ, som haft sitt faktori I mage eller kassa

Och huru englar i galopp Bogsera mig till himlen opp Ur eländet och flärden, Mig, som fällt mången bitter tår, Som svettats och fått isgrå hår I denna lumpna verlden!

På V—s födelsedag.Hvarken till hvem qvädet är skrifvet eller hvilka personer här menas har kunnat fås reda på. *Utgifvaren.*

De gamla tider äro flydde, Då Bore alla rutor prydde Med sitt herbarium af is, Då mellan skåp af alerötter Man gissade om pepparnötter Omkring en stock-eld i en spis.

Ej räcks nu blanka silfverbägarn Med öl-must af gifmilde egarn Åt gäst, insvept i vargskins-fäll. Se'n Noaks flod vill åter blanda I vinkrus och i glas sin anda, Vi slask och ölost haft hvar qväll.

Ej Måns på Trolleströmmen filar Mer vid snöyrans hvassa ilar Grefvinnan Höpkens menuett. Och inga fröknar Kylenstjerna I roben nypa, ack, så gerna Inspäckade i trång korsett.Ej får man nu i julhalm streta, Ta patt på Britta och Agneta Som man har gjort i fordna dar. Ack, nej, de gamla, glädjeprydda Pojk-åren varit länge flydda . . . Bråk och affärer har man qvar.

Dock på sitt vis, fast något tunga, Än dansa de kring dig de unga Och svarfva lungsot nu som då. Än gjutas bittra tårefloder, När man för fader eller moder Sitt hjertas afgud ej kan få.

Men inga luggande patroner Beskjuta oss med talg-kanoner, Och pudra ögat in med mjöl.Har troligen afseende på ett student-slagsmål, hvarvid talgljus och mjöl begagnades som vapen. (Enligt en tinteckning af skalden, funnen på ett, annat ställe). *Not af Bjursten.* Ej äro stöflarne så trånga, Ej heller västarne så långa, Och porter ha vi fått för öl.

Och för de spröda amuretter, Hvarom du drömde alla nätter, När du var snärd i deras garn, Har ödet unnat dig att finnaEn älskad, from och vänlig qvinna Och bo och barn och barnabarn.

Ja, flugna äro blomster-åren, Men eklöfs-kransen omkring håren Förtjenar ock värderad bli. Din födelsedags-fest till ära Omkring dig samlas dina kära... Lef länge lycklig — önska vi. I anledning1 af ett par i Göteborg år

1817 författade svulstiga och

ohyfsade maj-sånger*).

O, Maja1

**), för guds skull, ett annat

År tyst från Kronion gå ut Och plåga oss ej så förbannadt Med rimmar-härolder förut!

Hon flänger och far med pegasen,

Din pojk-skara, att han blir skygg

Och fölen urarta och rasen

Blir istadig, lurfvig och stygg.

Fritt du dina dyrkares strupa Må smörja med öl och med mjöd, Blott de ville tiga och supa — Det skrålet blir musernas död.

*) Författaren till ifrågavarande sånger är ej känd. Utgifoaren. **) Med "Maja" och hennes "unge" (se nästa sida) menas naturligtvis maj och juni månader. Utgifvaren.382

Visst ä,r du en dägelig tärna, Och visst tål du vid lite pris, Jag också berömmer dig gerna, Men måttligt, på anständigt vis.

Nu hyllar du våra najader, Som hvälfva sitt ymnoghets-horn Och slösa med silfver-kaskader Från gråbergens mosslupna torn.

Men blommor och fåglar åt norden Styfmoderligt delte du visst: Blott sippor na vada ur jorden, Blott gök gal på olöfvad qvist.

Först inemot din saliga ända Du torde bli mer liberal Och liljekonvaljer oss sända Och siskor i grönskande sal.

Gå då, sköna Maja, din korta Väg tyst för din unge och dö! Din dotter blir, se'n du är borta, En älskvärd och blomstrande mö.383

Dock, fattiga Maja, du rår ej För rökelsen: braunschweiger-korf, Grymt fj ättrad i skorsten, förmår ej Att utsläcka ltinburger-torf *).

*) Denna strof innefattar sannolikt en liknelse : "Maja" kan lika litet rå för den "rökelse", hvilken upptändts åt henne i de tvänne sångerna, som den i skorstenen fjättrade korfven förmår att fjättra torfven, hvarmedelst den rökes . . . Staden Braunschweig har länge varit känd för, bland annat, sin korf-tillverkning och Ltlneburger-heden för sitt torf-slageri. Utgifvaren. Vid ett bröllop.

Kransa med myrten krusade håren! Kärleken firar en fest. Under dö glada och jollrande åren Dyrka vi kärleken bäst.

Kasta då från dig bekymmer och möda Glädjen må lifva vårt lag! Gyllene äpplen och rankornas gröda Fröjde vårt sinne i dag!

Bruden med blygsamhets-färgen på kinden, Skiftande grädde och bär, Skygg som den uppskrämda jagade hinden, Darrar för nya besvär.

Och hvilka sötungar omgifva bruden, Alla med kransade hår! Gracerna lekt kurra-gömma i skruden — Kärleken drifver på spår.385

O, hvarför skall icke jag också få pocka På gunst af en rodnande mö, Få pussa på munnen, på barmen och plocka En ros mellan berg utaf snö?

Men fåfängt — det går ock mig som den der greken (Jag tror det var Tantalus just), Som aldrig fick smaka den vinkande steken Och aldrig mer drufvornas must.

Dock gläds jag att se hur du firar så gerna O, brudgum, din herrliga fest, Se på hur de gunga der, penning och stjerna, Hur hjertat vill ur sin arrest.

Spelen en vals, musikanter! Till dansen Fick ni konfonium ... hej! Förr'n lilla bruden har dansat bort kransen, Sluta vi dansarna ej.

Höj se'n den blixtrande, fyllda pokalen, Drick litet mer än du tål! Sjung, så gardinerna vifta i salen, Brudens och brudgummens skål!

25 Till ordföranden i klubben »Enigheten» *).

1 skapelsen är allting skönt, Kameler, kor och grisar: Det minsta grässtrå lyser grönt, Och geten blommor spisar . . . Men ingenting förlikas kan Vid dukadt bord, der menniskan I långa rader, man vid man, Naturens håfvor prisar.

Hvar resande från Ganges strand, Der man juveler säljer, Om detta paradisets land Så mycket rart förtäljer. Dock fins i hela Moguls stat Ej blomsterpark så delikat Som en rödrandig sillsalat Bland gröna vinbuteljer.

*) En ännu existerande klubb i Göteborg med stort antal medlemmar. Den anses vara grundad redan i första början af 1800-talet. Det är okändt till hvilken dess ordförande Wadman skrifvit poemet. Utgifvaren.387

Hvad är väl örn och pelikan

Och storken på en koja

Och österns grip och nordens svan

Och söderns papegoja

Emot en välstekt Hisings-gås,

Sådan hon hos fru Vinberg fås

Med lingon och med flottig sås,

Med gurkor, lök och soja *)!

Jag kistan sett i Mulfmeds graf

Högt upp i taket hoppa,

Jag seglat på det Svarta haf,

Der sultans änder doppa,

På gyllne fatet mer än ett

Visirs- och svin-hufvud jag sett —

Men hvad är det mot väl beredt

Gås-krås uti svartsoppa!

En gödkalf-stek i norden här Uti mitt ringa tycke Mot sjelfva oxen Apis är Ett ojemförligt stycke. Ja, äfven är en elefant (De fyrbentas professor Kant) Emot en gris-stek degutant För ögat mycke, mycke!

*) Hisingen: den stora bördiga ön vid Göteborg .... Fru Vinberg: se noten pa »id. 411. Utgifvaren,388

Nog har jag hört hur Moses skröt

Af frukten, Eva bet i:

Att den var röd, att den var söt

Vet både kr et- och pleti.

Men smaken var ej hos vår mor

I gamla testamentet stor:

Hezekiel, en profet jag tror,

Åt brödet, som hon sk . . i.

Om hafvet vore fullt af mat,

Af stek, så god som gåsen,

Och stufvad hvalfisk delikat

Der stode till att få se'n,

Först höll jag dock för god min buk

Att tära maten utan duk,

Och pro sekundo blef jag sjuk

Utaf den skälla såsen.

Nej, fisken först bör dras i land

Om vintern upp på isen

Och se'n med mycket smör ibland

Beredas uti spisen.

Hvart fisk-slag vill sin krydda ha:

Pepparrot älska gäddorna,

Aborrar pettersilia

Och flundrorna kaprisen._389

Och drufvan, som "the spejaren Fört bort från Palestina, Var hon väl delikatare, Fanns mera kraft väl i'na, Jag frågar, fanns i hennes saft Densamma helsosamma kraft Som i den arracken, vi haft I Majas kar olina *)?

Ja, bröder, under himmelen Fins ej så helig kyrka Som templet, deri Bacchi män Naturens fullhet dyrka, Der viner från Hispanien, Teutonien, Germanien Ge andakt åt tillbedjaren Och herrlighet och styrka.

Men, bröder, när vi Bacchi fest

Begå i dödligheten,

Den äldste blifve då vår prest,

Predike enigheten!

Vi straffa med begabbelse

Den Bacchi pseudo-dyrkare,

Som sitter bland "the skrymtare"

Och stör förtroligheten.

*) Maja: förmodligen är poemet skrifvet för någon klubbens festlighet den förste ni aj. Utgifvaren.390

Ack, om min Bacchus blef bevekt Och lät mig, om han orkad', Se hälften af naturen stekt Och andra hälften korkad! Se'n ville jag tillbedjande Från verldens gyttja mig bege, Att evigt, evigt fastande I himlen bli soltorkad.

Tag då emot med villig hand Den tyrsen, vi dig bjuda! För Bacchi får i betes-land, Der varma bålar sjuda! Vi tryggt i dina fotspår gå, Der många, många bäckar små Ur gröna källor rinna må Och Bacchi sånger ljuda. Juristens bröllop*).

ukall då inom några dar Den sköna blomman plockas, Som dalens prydnad var? Ej trodde jag hon skulle lockas Så lätt i hymens bur, Den lilla blyga lärkan — Men sådan är kärlekens verkan: Man fångas och vet icke hur.

Juristen gick som räfven Så tyst och sakta fram, Tills han fick tag med% näfven I dig, du arma lam! Då flyr han bort, den skalken, Med rofvet till sitt bo Att der i godan ro Få vränga gifto-balken.

Men jag går förgäfves och gillrar och lurar: Det rofvet, jag söker, det flyr; och de burar.

*) Obekant är till hvem stycket är skrifvet. Utgifvaren.Jag gillrat, så tomma der stå. Och när mina flickor bli gifta med andra, Jag måste så ensam och sörjande vandra På långt håll och blott höra på!

Och när som jag såras af kärlekens pilar, Till Masthuggets smutsiga kyffen jag ilar — Den utvägen endast ej ödet betog *) . . . Men när jag tar fisken på krita hos Lotta, Då ger hon mig supanemat ur sin p . . . a Och jagar mig lung-våt till närmaste krog.

) Masthugget: en af Göteborgs förstäder. Utgifvaren. Jöns' födelsedag).

Hvarför skulle icke jag Söka skildra Jöns' mandater, Helst på denna hedersdag, Firad midt ibland kamrater!

Pilosof han är som satan, Desperatare än Kant, Ty han skilnad vet på skatan Och den fromme elefant.

I logiken som en tupp Han den konklusion kan gala: Hvad man en gång supit upp Får man merendels betala.

Politik är ock hans sak,

Ty han fann som härfvans ända

*) Föremålet för denna sång är obekant. Utgifvaren.894

Att man aldrig ser sig bak, Hur man än vill r . . . . n vända.

Teolog han var en

Men han hastigt miste smaken,

Då han i en aftonsång

Blef af kyrkostöten vaken.

Mekaniken han förstår, Det kan synas godt på kroppen, Ty han alltid skefbent går, Men kan ändock bära opp'en.

Doktorsgrad han ville ta — Hippokrat, den der maskinen, Skrämde med sin grekiska Snart vår Jöns från medicinen.

En gång militär han var, Ja, en krigsbuss af de äkta, Men han stod ej länge qvar, Ty han kan ej lära fakta.

Tala kan han som en Skryta som herr bankruttören, Men hvad som han känner bäst Är den — finaste likören. Läkarens bläckhorn *).

liysen, alla mensko-kroppar,

En hel armé kan läggas i sin graf

Af alla de piller och pulver och droppar

Och flaskor och burkar och koppar,

Som skrifvas ut ur detta svarta haf!

Blott ett endaste penndrag, och magen

Jagar benen i skjuts hela dagen.

Ett penndrag till — hvilket fasligt gny —

Crapula måste baklänges fly **)...

O, skona, allsmäktige man,

Skona så mycket du kan!

) Anses vara skrifvet till doktor Dubb (se noten på sid. 409). Utgifvare ♦) Crapula: rus. Utgifvaren. Den 4 december 1824*).

Liksom jordens gröna trilla

För att skifta natt och dag

Syns omkring sin axel drilla

I planeters brödralag,

Som de späda sommarblomster,

Skyddade af rosenhäcken,

Läppja årstidens inkomster,

Dimmans dagg ur silfverbäcken,

Likaså i brikolleri

Kring vår Axel svinga vi,

Kring vår Eosen dricka vi.

Första herden på kalaset

För vingudens törstiga lam,

Träder han högvördigst fram

Väpnad med klubban och glaset.

Han tömmer ur höjda pokalen med kraft

De krossade drufvornas herrliga saft.

Han lofsjunger rankornas gud

Med klingande Amfions-ljud;

Och tar han med allvar till ordet,

Då tystna de trattar vid bordet **).

*) Till landshöfdingen grefve Axel von Rosen vid en Barbara-fest i Göta Par Brikoll. Jemför första strofen på sid. 118. Utgifvaren.

••) Trattar: ledamöterna af brikolleriets törsta grad ha en tratt till in-signium. Utgifvaren. Hvite hingsten *).

tri för snärtens ilar, Gammal, trött och kall, Hvite hingsten hvilar Långt från lass och stall.

Mången myndig herre, Mången dryg prelat Säkert gjorde smärre Gagn åt folk och stat.

GälMe blott förtjenster Vid befordringen, Han ej gått till venster Om stallmästaren.

I den kala nejden Vid de tappres graf

*) En och annan anser detta vackra stycke vara en grafskrift öfver någon "fingerad person". Men hvarföre ej låta Wadman ha skrilvit en sorgeruna vid en veritabel och äde! hästs nedmyllande i jorden? Utgifvaren.398

Under vilda fejden Bar han marskalks-staf.

Spänd för släden, gerna, Fågellätt och spak, Drog han mången tärna Med sin grefve bak.

I de yngre dagar Vilda lustars slaf, Lydde han de lagar Kärleksguden gaf.

Med den ädla gracen Af ett högre mod Adlade han rasen Hos ett sämre blod.

Fast hans lycka vändes, Han var lik sig "än: Han för kärra spändes -Modigt drog han den.

Ypperst framfor flera Var han i sitt kall.399

Kan man säga mera Vid en hjeltes fall?

Hvite hingsten hvilar, Gammal, trött och kall, Pri för snärtens ilar Långt från lass och stall. Vid Tryggs begrafning*).

Irygg är nu icke mer: han redan slutit hop Till dödens långa sömn sitt ögonpar från möda. Han redan locket lagt uppå sitt tömda stop, Och himla-hundar nu han klipper bland de döda. Men själen, flyktande från oss till elyséen, Qvarlemnat åt vår vård dess kalla döda kropp. Så mager den än är, den luktar i alléen. Om obegrafven den till våren tinar opp.

Det höfves icke nu, som förr i Isaks tider,

I hvilken jord som helst att bädda sig en graf,

Än i en örtagård, än vid ett redskaps-lider,

Se'n vederbörande gjort sig profit deraf.

Nej — den, som nu bjöd till att smugla uti mullen

Ett fattigt lik förbi den andeliga tullen,

Den finge smaka Arons staf.

*; Trygg födde sig slutligen med att klippa och dressera pudlar.

Not af Wadman.401

Den saken alltså klar och redan afgjord är:

I helig mull skall Tryggen jordas.

Men nu är knuten den: hur, hvarest eller när

Skall detta underverk fullbordas?

Ty sterbhusets tillgång, den sista,

I löst är en utsliten qvast

Och endast en hund-bur i fast —

Hvad blir då till svepning och kista? *'

Men, bröder, j, som offrade åt glädjen

Så mången, mången tolfskilling,

Jag gör er ett förslag — jag vet j det tillstädjen!

För er är det en ringa ting:

När Bacchi män med törstig själ

I glasen sorgens griller dränka,

Hvar klunk skall smaka dubbelt väl,

Om blott en butelj öl j gifven Tryggens enka.

Att skogens hjeltar, med eldigt sinne,

Det ser jag grant förut,

Ej vägra åt kamratens minne

Ett fjerndels skålpund krut.

J, ärans söner med guld på låret,

Den saliges person

26Tillhörde er — att få Trygg på båren Uppoffren en gallon!

Du, som nyss fann den sköna qvinnan Så huld och kärleksrik, Gif en pomad-burk åt älskarinnan Och en åt Tryggens lik!

Och du, med kind i purpurbrand, Du unga friska tärna, Räck äfven du med gifmild hand De fina handskar gerna!

Jag manar hvar och en bland mensklighetens vänner Af alla åldrar, hvarje stånd och kön, Som vet hur hett bekymrens bly-tår bränner, Att skörda tacksamhetens lön! Välgerningen sin skörd i lugnadt hjerta föder — Mins hvad han sagt, som sjelf för alla offrat sig: "Allt hvad j gören en af mina minsta bröder Det gören j ock mig!"

*

AndreasHillman: se noten på sid. 115. .

Död 1827.

Aldrig han tröttnar, Syndernas illa Fostrade ättling, Benranglig krypskytt Med sina magra Hundrade koppel Härjande soter, Grymt att förfölja Menniskoätten ... Der har nu åter Bitit i gräset En gammal utlupen hanne!

Mycket han ramlat Under sin lektid Ramla (om harar och kaniner): para sig. *Utgifvaren.* , Mycket han mumsat Nyrå g och rofkål; Men han har äfven Gnagat i tork-år

Helsosam ljungknopp, Men han har äfven Skalat den bittra Barken af unga Asparnes stammar. Ofta han äfven "Tryckt" under enens Rykande, lummiga krona.

Länge har knottet Surrande susat Omkring hans skarpa Lyssnande öron. Länge han bugtat Undan de vilda Stöfvare-gapen. Ofta har fängkrut Fräst uppå pannan, När mäster Benman Klickat på honom. Men hans skarpflugne Glupskaste slaghök Ramade honom i rofland.

Passad, han hvilar Nu i den mörka Rymliga väskan, Under det gröna

Nätet, som bleknat. Dit tränga icke Sol eller måne, Dit hitta inga Vilda passioner, Hat eller kärlek, Sorg eller glädje, Hopp eller fruktan — Der skola vi rymmas alla.

Men är det sanning, Som det förljudes, Att efter lifvet Renade anden Åter upplefver, Skola vi ännu Råka hvarandra, Icke som skinnen Blott hos bundtmakarn För att beredas, Men i den milde Evige faderns Herrliga kålgård Skola vi åter Fröjdas tillsammans, Redlige broder Andreas!

Honungs-dagg föder Der ingen mask i

Uppfrätta lefvern. Der yrar knottet Ej omkring ystert Spetsade öron. Der nosar Mikel Ej efter perlor, Ej efter spår af Flyktiga foten. Slaghök ej svänger Der öfver fältet. Der hoppar wau-wau Ej öfver planket. Der får ej Benman Fingra på tryckpinn' ... Der få vi ramla i fröjd och frid Med våra vänner en långan tid!

*

Pontus' födelsedag*).

JM är man ändå tänker på Frankrike och Polen Samt hur jorden måste gå Ändå rundt kring bålen, Kan man aldrig glömma bort Att vårt usla lif är kort, Att ett muntert lag blir torrt Efter sista skålen.

Ja, vår lykta blåses ut,

Stum blir skaldens lyra,

Fluidum snart tager slut,

Dropparne bli dyra;

Men då bålen ryker än —

Skål för Pontus — tömmom den,

Innan fan tar sitt igen,

Innan vi bli yra!

*) Qvädet är troligen skrifvet till landshöfdingen grefve Axel Pontus von Rosen (se noten på sid. 396). Utgifvaren.408

Pontus är vår förste man Äfven här vid glasen: Aldrig ännu leddes han Hem ifrån kalasen. Redlig ovän, redlig vän, Skyr han ej för djefvulen Skål för friska ättlingen Af den gamla rasen! På doktor Dubbs födelsedag*).

/ Göteborgs läk ar e-sällskap den 15 januari 1824

1 dag hör man ingen patient sig beklaga Att medikamentet Var bittert att taga, Ty doktorn förordnat blott kalfstek och vin. Och huspigan, som varit bort och berättat Hur sömnen var god och afföringen lättat, Fick redigt besked med en fryntelig min.

De yngre doktorerna trafva så ledigt,

De äldre sig skynda förståndigt och sedigt

Och glömma att svänga med mage och käpp **).

Långt innan sitt omlopp fullända de hunnit,

Från panna och kind alla skrynklor försvunnit,

Och ej syns en enda med hängande läpp.

Hvad kommer väl åt Eskulapii söner — Har himmelen hört patienternas böner

♦) Dubb, Per: den utmärkte, allmänt aktade läkaren och kommunalmannen, död i Göteborg1 1834 fsom ungkarl) i en ålder af 84 år. Utgifvaren.

**) Detta har afseende på en doktor Mårtensson, känd för sin korpulens och sin vana att ständigt gå med käppen svängande. Utgifvaren410

Att röra de spräng-lärdas hjertan af sten? Har väl nyårsafton med bläckade sedlar *) Bevisat en kraft, som all stränghet förmedlar, Och från glädjens patt vaccinerat hvaren?

Nej, ren i skomakar- och skräddar-schatullen Förvaras af fåren den fjoriga ullen — Den skördade grödan var uppäten mat. Och mängden af alla, dem vätan gjort sjuka, Är fattiga djeflar, som ingenting bruka Och aldrig upptagas på läkarens stat.

Hvad är det då som deras uppsyn förgyller? Polerade hakorna likna idyller, Mungiporna mysa och ögonen le, Chariterna smyckat hvarenda lekamen, Paryrerna stått rigorösa examen, Från hatten till stöflarne renborstade.

Jo, saken är den: deras ålderman firar Af gagnelig lefnad, som samhället sirar, Den sjuttiofemte sin födelsedag;. Och hela embetet, båd* gamla och unga, Församlas att äta och dricka och sjunga Inom ett förtroligt och

broderligt lag.

*) d, v. s. de fordna transport-sedlarne med det svarta sträcket.

Utgifvaren*411

Och derför syns ock fakultetens vaxstapel, Så gul som om hösten en vissnande apel, Arbeta på lunken, att hälften var nog. Och lille kamraten med rödlätta kinden Från Masthugget flyger som skatan för vinden Att hinna i tid fram till Vinbergskans krog *).

Javäl, detta uppsåt är lofligt och billigt —

I pappa Dubbs välgång deltaga vi villigt:

Han representerar förståndet i sta'n.

Vi gå i den närmaste källaresalen

Att tömma en skål ur den fulla pokalen

För samhällets nyttigaste veteran!

Samma cbmne ett annat år.

JN är tiden rullar sitt vida klot,

Den snuddar, hela dess omkrets, mot

Otaliga födelsedagar:

Än knoppas en lilja, än spricker en ros,

Än sträcker ur gluggen en kronprins sin nos,

Än hönan att värpa behagar.

*) Med fakultetens vaxstapel menas en doktor Nordqvist, hvilken nyss haft gulsot och för den qvarvarande färgens skull" fick denna benämning. ... Lille kamraten: Öfverfältläkaren Johan Niklas Jedeur, bosatt i Masthugget, känd som en glad och poetisk natur, bror till skalden Elof Jedeur. «,. . Vinbergskans krog: ett värdshus, som förestods af en enkefru Winberg i det s. k. "kaulbarska" huset, beläget på den plats, der Göteborgs börs nu reser sig. Original-upplagan har : "Nu flyger med Nilsson som skatan för vinden Att hinna i tid \\\\ de höglärdes krog;", Utgifvaren,412

Men liksom kulan i senaps-qvar*n

Så krossar tids-kulan män och barn —

Snart är ju en ålder förliden.

Dock slappes i qvarnen in en diamant,

Af parkerna härdad för godt och för sant:

Den pressar sitt märke i tiden.

O, gubbe, kronan uti vårt lag,

Vi fire tacksamt din fest i dag

Med lyftadt och fröjdefullt sinne.

Hvem af osp är lik dig till kropp eller själ!

Vi kunna pargera vår samtid ihjäl

Och aldrig ändå få ditt minne.

Vi bedje den, som befaller lugnt Hur tidens hjul rullar lätt och tungt, Att skänka dig ejderduns-börda Och skänka åt oss många födelsedar Att fira för vår gamle efterdöms-far, Den vi måtte härma och vörda! På årsdagen af ett bröllop *),

Despoten betslar sina fala slafvar Med röda, blå och gröna band, En vördig kansler eden förestafvar: De svära evig huld- och trohet i hans hand, De svära dyrt och — vräka alla eder, När från tribun idolen skakas neder.

Naturens band emellan man och qvinna, Det heliga, förenat dig och mig. Vi tretti år gemensamt sett försvinna, Och trenne unge män utvecklat sig, Som fostrades i huslighetens sköte Att träda lifvets stormar djerft i möte.

"En fläta af mitt hår?" Fäst den i uret! Och när du mäter mödans långa dar (Det håret jag som prydnad fordom burit), Tänk då på glädjen, åldern än har qvar, Och på de trenne lifskrafts-fulla — Förnämsta bandet mellan dig och

Ulla!

*) trettionde årsdagen af den, då lagman Stenberg och "lilla amazonen", Wadmans intelligenta beundrarinna, sammanvigdes. Se noten på sid. 119. Poemet (skrifvet med Wadmans egen hand) har förut icke varit tryckt.

Utgifvaren.

Afskedet*).

Välkommen hit åter till vänner och fosterland Med helsan i lifvet och plankor i skutan! Vi räcke dig, glade, en broderlig vänskapshand — Din saknad vi känt, då vi varit dig utan. Vår önskan dig följt öfver böljornas yta Att du måtte oskadd snart hit återflyta!

Men, ack, några dagar blott fröjdas vi här med dig: Du går längre bort, dit, der salt-skörden blommar, Der guld-äpplen åt dina händer erbjuda sig, Der under vårt snöslask du andas in sommar. Vår önskan dig följer på böljornas yta Att du snart må helskinnad hit återflyta!

Här lemnar du ändå din yppersta egendom: De många, som älska ditt vänliga möte, Den flicka, som vinkar dig: "Kom, lille Jonas kom, Att sällheten njuta i kärlekens sköte!",

*) Till John Tarras, son till en grosshandlare i Göteborg. Han hade för sjuklighets skull, liksom Wadman, varit ordinerad att göra utrikes sjöresor. Sedermera blef han den bekante svenske konsuln i Montevideo, der han ock afled. *Utgifvaren.*

Hvars suckar dig följa på böljornas yta Att du oförändrad må hit återflyta!

Men tänk, om du träffar hetlefrade vänner der Och brunögda nymfer, som älska så gerna, Och glömmer de sansade bröder, du lemnat här, Och glömmer din ljuslätta nordiska tärna, Hvars suckar dig följa på böljornas yta Att du måtte längtande hit återflyta!

Dock — ej skall du glömma bort vänner och fosterland? Snart kommer du åter med pesos i skutan *) Och räcker oss alla en broderlig vänskapshand, Och tackar för skålen och lyssnar till lutan Och längtar ej mer som en anka att flyta Kring verldsdelens stränder på böljornas yta.

*) Peso duro: spansk piaster. *Utgifvaren.*

Till lille Jonas *).

Nå, välkommen åter ur farornas sköte I vänskapens öppnade famn! Vi vågade knappast att nämna ditt namn, Att hoppas ditt vänliga möte, Ty vindarne hvisslat sin hvinande sång Och böljorna vandrat sin svallande gång.

Dock, tack vare eder, j Eoli söner, Tack eder, j svallande berg, Som åter med helsans och ungdomens färg Gett Jonas åt vänskapens böner, Fast vrede j hvisslat er hvinande sång Och skyhöge vandrat er svallande gång!

Men du, lille Jonas, låt landbacken smaka Din äfventyrs-hungriga håg, Gif pocker att äntra i tackel och tåg! Kryp lugnt till en älskande maka, När vindarne hvissla sin hvinande sång Och vågorna vandra sin svallande gång!

*) d. v. s. John Tarras: se noten på sid. 414. *Utgifvaren.*

Sommar-flyttningen.

Allt längre mot sydliga polen Vår vinter fullbordar sitt lopp. Allt närmare norr sticker solen Ur böljorna röd-näsan opp. Med löf i de fladdrande håren Och blomster-bukett i sin barm Han nalkas, den leende våren, Så liflig, så ljus och så varm.

Som fågeln ur instängda buren, Som plantan ur drifhusets tvång, Så längta vi ut i naturen: Den vidaste sal blir oss trång. Vår *enighets* paradis-blomma Nu flyttar till Maja-mors tjäll. ... Vi komma, mor Maja, vi komma ... Farväl på en tid, fru —kell!*)

*) Fru Frankeli: restauratrice under vintrarne för klubben "Enigheten" (se noterna på sid. 386 och 889). *Utgifvaren.*

Epigrammer.

1. Lärdomen.

Ett fradgadt kräm af tomma ord, En söt desert till tunga tankar, Som ofta pryder samma bord, Der dårskaps-kryddad dumhet vankar!

2. Filosofien.

För mina kunder jag dukar opp En uppblåst själ i torkad kropp, En tusenfaldigt kryddad hjerna Och hårda nötter utan kärna.

3. Älskarinnan.

Åt den, jag älskar, med lif och själ Jag ger mig sjelf ifrån topp till häl ... Men rosen blir törne och blommorna ris — Se, der min måltid och dess pris!

Julklappar.

1. Med en citron-klämma.

utolt, Alexis, stod du, der du trädde fram, Tummade så ömt ut klarinettens toner. Då var du Apoll', som lemnat sina lam, Drömmande än om Arkadiens regioner.

Ack, men när du hänger stek-rocken på stol Att i skjort-ärm pressa gyllene citroner, Då är du Apoll', som kuskar fram sin sol, Spridande sin glans åt våra mörka zoner.

2. Med en citron-klämma åt en ordförande bland stadens äldste.

Nyttja klubban hos de gamla Att de spritta vid dess ljud, Men när dina vänner samla Sig i skydd af vinets gud, Bruka då denna med samma behag I de förtroliga brödernas lag!

Lyssna ej till Pluti stämma, Hurtigt opp med korkarne! Se'n du nött ut denna klämma, Skall du få en starkare. Rikdoms-omsorgen är glädjens ruin, Om den ej läskas med ypperligt vin.

3. Hed ett bläckhorn till en jurist.

Den, som lemnar fru Temis sin lycka i hand, Han bygger hus på bläck och sand.

Väl sitter hon på hår dan sten,

Har tröga, lama, sura ben,

För ögonen hon bindel fått

(Nå, det kan vara lika godt) . . . Men får hon guldets kling-klang höra, Då spetsar hon sitt länsmans-öra.

Då letar aktuarien, In fidem kluddar då notarien. Då hörs den nötta klubbans funder,

Och rätten voterar,

Sekteren justerar

Och kontrasignerar, Högädle preses skrifver under Och vax-mästarn sätter, med otvättad hand, Inunder plakatet insegel och band.421

Fan tömmer sin ek-lut ur glödgade glas Och hurrar i hopp om ett kostligt kalas!

4. Med en kappe ek-ollon åt en författare.

Mager jordmånen är, der pindiska lagrarne växa. . . . Vattna din eklöfs-plantage! Matjorden ek-ollon bär. Har du i sextio år ej hunnit lära din lexa, Hvad är det värdt att du nu vill läsa upp henne här?

Rödnäsig grinare skall alltid beslå dig på orden, Plöja sin bön-åker med din o-estetiska kalf. Vet, ingen dödlig är född, som dugt till allt här på jorden! Tar man sig mycket uppå, man i det mesta blir half.

5. Med en kaffekokare.

Hvad sysslar fru Karin vid kaklugnen der,

Hvad pysslar hon om med så vänligt besvär?

De krossade bönor, uppmätta i kopp,

Blott vänta att vattnet skall friskt sjuda opp.

En långa har släppt till en flik af sitt skinn,

Och alltsammans hälls nu i kokaren in,

Som varsamt flytts ut från det heta

Så att han får stå och arbeta.

På bordet rangeras se'n koppar och fat,

Och kaffet blir kokt under joller och prat.422 6.

Med en spegel.

Den unga flickan med den glada blick Förvandlar vredens kalk till guda-drick. Men flickan med den sura, tvära Kan alla helgonen förfära.

7. •-...•.: i -Med ett bössband.

Nu tjuta vargar i de glesa lundar, Der lille Per så rödlätt stod , ,

Och lyssnade på sina nya hundar Med torkad gom, men lustigt mod,*). Dock våren skall åter försköna Den trefliga nejd, vi bebo, Och lundarne åter bli gröna Och gräsen och blommorna gro . . . Bär då med glädje och helsa det band, Som virjkadt blef af en vänlig hand!

Med en bankosedel.

Här har du nyckeln till en låda Så full af hvarjehanda kram, Att det omöjligt är att skåda Allt hvad man derur kan dra fram!

*) Lille Per: se andra noten på sid. 122.423

Bland andra "schene rariteten» Der finnes grimma till hvar björn, Klack-sporrarne åt långsamheten Och vingarne åt tidens örn

Och tusen, tusen bagateller, Som smaka, lukta, låta bra, Från sockergryn till symamseller . . . Välj utaf allt hvad du vill ha!

Ett fel har nyckeln: han ej ständigt I lås-gången att vridas tål. Men annars passar den behändigt I alla — alla

nyckelhål.

9.

Med en bok postpapper. Bläcket rodnar i dess penna, Ljudet darrar i dess röst, När en flicka skall bekänna: "Kärleken bor i mitt bröst!"

Men har hon blott några gånger Trugat fram sitt tunga "ja!", Drillat några kärlekssånger, Låtit några kyssar ta,

Se'n förslår ej bläck och papper, Pennorna utslitna bli —424

Gellert sjelf var ej så tapper I onödigt skribleri.

Och från sjelfva predikstolen Tydligare skralas ej Än predikaren i kjolen Gnäller: "O, jag älskar dej!"

10. SkUderierna*).

Hon är så full af ägg, vår själ, den arma ankan, Att hela vårt förstånd dem icke räkna kan. En del likväl deraf ser och benämner man: Fåfängan kallas ett, ett annat eftertankan.

Här synas bägge ungarne

Af dessa två fullfjädrade.

Den förste (lik en mö, som i de sköna åren Herrklysten blottade ömtåliga behag) På ålderdomen blek och giktbruten och svag, Med ångerns naglar klår de glesa hvita håren. Hans fontanell och liktorn bor I tunna strumpor, trånga skor .... Se, eftertankens son! Frisk hy och mjuka leder Ge dig ett kort begrepp om helsans ålderdom.

*) Tvänne taflor, hvaraf den ena föreställde en dakrepit gubbe i strumpor och skor, cren andra en jovialisk blomstrande llderdom i stora stöflar.

Not af Wadman.425

Från fåfänga och flärd han tidigt vände om, Och med Sileni blick han än en mö förleder.

Han sina läggar som en karl

I stora stöflar packat har

O, Nikias*), vakna upp! Du redan länge sofver — Besinna, styltorna förkylas ganska snart. Sänd efter Frenningen, din homme d'affaire, med fart Att taga rymligt mått till varma suwarower **)!

11. Hed en nyckelknippa.

Tag denna kostliga juvel Som en symbol af husfru-makten, Hvari ej mannen bör ha del Mer än i manglingen och slägten!

Som kungaväldet i en stat Har mannens välde stora brister — Hur kan han skaffa mobben mat Förutan premier-minister?

Och får han se'n om några år Upproriska regent-rivaler,

*) Otterdahl: se noten på sid. 111,

**) Frenningen (Erasmus Frenning): en på sin tid modern skomakare i Göteborg, lä^ge en rf "stadens äldste". Utgifvaren.426

Som likna honom på ett hår, Men skrika argt som kannibaler, Då är det godt att makten bor Der hemma i köks-byråens gömma, Att stats-inseglet fins hos mor, När kungen måste riket rymma.

12.

Hed en käpp af kardborr-växten *)• Med stafven i den ena hand Och burken i den andra Sågs Eskulap från land till land Ibland patienter vandra. Med stafven opererande, In gaf han ur sin burk, Och i hans tid kreverade Ej

nå"n olympisk lurk.

Men andra tider, annan ton: Man ingen doktor ser Förutom gamle Mårtensson Med käpp grassera mer **). Ställ denna i din arsenal Bland fordna tiders prål! Förutan kärna (bara skal) Han knappt att brukas tål.

*) till doktor Dubb (se noten på sid. 409) . . . Stycket är hittills otryckt.

- Utgifvaren.

**) Mårtensson; se ofvannämde hänvisning. ' •427

13.

Med en litet flaskfoder*).

Lycklig du! När bäcken flyter

Sorlande din fot förbi,

Kan du slå så glad och nyter

Egen konjak deruti.

Stackars den, som vatten dricker

Ospädt, tills han spricker!

Stackars den, som lifvets börda Pressat in i ensam bur, Som ej åker har att skörda, Ingen tapp att dricka ur! , Lycklig, du — i vilda skogen Bär du med dig krogen!

14.

Med ett bläckhorn*).

Der ligger din Temis och skriker Nå, akta dig, akta dig, Per, Att ej du från lagboken viker, Uppkittlad af ystra begär!

Hon törstar, din stränga gudinna -Häll bläck rna tills hon blir full,

*) till lagman Stenberg (se andra noten på sid. 11$»), . . Styckvt är hittills otryckt. Utgifvaren.428

Och i hennes gap skall du finna En grufva, som skänker dig gull!

15.

Med ett pennfodral*)

Hvilket vill du hellre vara, Penna eller foderal? Det tycks ej bli svårt att svara: Hellre kärna än dess skal! Men den arma kärnan nötes Obarmhertigt natt och dag, Då dess granna skal bemötes Med omvårdnadens behag. Sist, när pennan blir utsliten, Trampas den i sk ... n.

Derför glöm ej att omgifva Nyttans värf med praktens prål, Om du önskar omvänd blifva För ett högre ändamål!

16. Med några metkrokar *).

Till minne af de glada tider, Då sommarns prakt mot ögat ler, Jag endast några krokar ger. Det minnet har väl sina sidor < . ,

*) Hittills otryckt.429

Men under sträfva formers ok Går hela verlden ju i krok.

17.

Med en påse hafregryn •).

Stå dig icke sjelf i ljuset

Och rynka icke ögonbryn

För det du blott får hafregryn!

Håll dig till dem — och du skall ha

Mer reda på kontanterna

Än vid champanje-ruset.

18.

Med en väst till en lång, mager ooh pedantiskt noggrann man *)•

Foderal

Till en lineal.

•) Hittills otryckt. Charader.

i.

Um mellan flera ting, som kunna skaffa njutning,

Er åtrå vacklar af och an,

Så, posito att ni den stadga hann,

Mitt första blir effekt utaf dess större lutning

Till ett af dessa ting . . . Med ändradt stafningssätt

Mitt första är ett djur, som prisar styrkans rätt.

Mitt andra är hvad flickans röst bör vara Och hennes känsla, hennes skinn och m . ., Hvad bomulls-vadden är och silkesmaskens hus.

Mitt tredje är en simpel vara,

Som boskap blott vet sätta värde på,

Men nyttjas utaf nödens son också,

När han sin trötthet vill i sömnens sköte lindra.

Ifrån mitt fjerde ingen klok man kan sig hindra, När från sin predikstol, med djeflar i sitt gap Och tordön i sin röst och mjöl-moln kring sin hjessa, En helig farisé vill folkets tårar pressa.431

Mitt hela blef ett lån af Sverges ridderskap Till en ostadig svensk prinsessa *).

2.

Så länge verlden egde qvinna (Malisen säge hvad den vill), Precist i samma mängd mitt första varit till Som qvinnor varit till att finna. Mitt andra det beror uppå Att vid en domstol tappa eller vinna. Mitt hela önskligt är att få Till brudskänk af en älskarinna.

3.

Mitt första knappt växer ett tum hvart år, Mitt andra kapprinner med vinden. Mitt hela, med vissnade kinden, Ljuger i dag som han ljög i går.

4.

Mitt första blott tuggas af tidens tand, Mitt andra dricks ur blott af solen. Mitt hela bär afsky för stolen: Ett bord är hans rike och fosterland.

*) Uttydningen är W al 1 enstråle, hvarmed skalden troligen menar Martin Georg Wallenstråle, född 1733, adlad

(från Wallin) 1756, e. o. tjenstgörande hofpredikant 1761, en tid lektor i Göteborg och slutligen biskop i Kalmar, död 1807 . . . Slutet af charaden tros afse något intimt förhållande till prinsessan Sofia Albertina. Utgifvaren.432

5.

Mitt första hyser båd' silfver och gull, Mitt andra forellen och laxen. Mitt hela, en prins utaf saxen, Klipper sitt folk intill skinn och hull *).

*) Uttydningen på dessa tre sista Charader är Bergström: se noten på sid, 103 . . . N:r 4 har Wadman (i original-upplagan) gett titeln -Lås utan nyckel" och n:r 5 "Nyckel". Utgifvaren.6.

TAL

GLADA SAMQVÄM.

Dikten är blott en öfversättning af hjertat.: hvarje bild svarar mot en känsla; och fantasiens skimmer är som gräset, hvilket växer högst och friskast, der en källa gömmer sig på djupet.

K. Tegnér.

28I egenskap af prosaisk stilist har han ock ett fräjdadt och välförtjent namn

J. E. Rydqvist. Törsten.

En målning efter naturen den 4 December 1817 *).

J ryckande bördor i nya skepnader med nya namn hopa sig med hvar dag, ju längre desto mer, öfver det plågade menniskoslägtet. Ämnade att beherrska jorden med förstånd, mod och en förenad, en oemotståndlig styrka, kufvas vi sjelfva af de minsta tillfälligheter, svigta vi för en vindpust och krossas af bisaker, hvaraf vår inbillning, våra fördomar och ödets despotiska nyck smidt giftiga vapen emot oss.

Våra urfäder kände ingen annan fara, ingen annan nöd än en kraftlös ålderdom, inga andra besvär än den fruktlösa jagten och ingen annan sorg än den öfver frånfallna vänner. Krig, hunger och pest, passionernas stormar och ledsnadens vindstilla — allt detta är hyfsningens verk, icke naturens.

Huru skulle kriget tändas, innan jorden och guldet blef egendom, innan menniskor upphäft sig till herravälde öfver menniskor och innan nybildade behof och slägtets förökande satte dem i fiendtligt förhållande till hvarandra! Då brände äran i oroliga bröst, då ammades vällusten, då urartade könsdriften till passion, till missunsamhet och svartsjuka, då först mördade en broder den andre — och allt sedan har inbördes krig härjat och söndrat det arma, urartade slägtet.

Hungersnöd var aldrig känd i menniskoslägtets stambygd. En evig vår och en evig höst regerade som samko-

*) Bland efterföljande tal, de icke minst originella af Wadmans snille, hvilka han i sin egen upplaga titulerat såsom '"hållna och afhörda i glada samqväm" d, v. s, vid Göta Par Brikolls sammankomster,'ar detta det af honom för sällskapet först författade. Det upplästes icke af skalden sjelf, utan af någon annan bland bröderna. Se vidare biografien .... Hvad dessa i närvarande upplaga införda tal för öfrigt beträffar, äro de på flere ställen återgifna efter granskning af de i Brikolls arkiv förvarade manuskripterna. Utgifvaren.436

nungar öfver dessa saliga bygder, täflande om att hvar och en med sina färger pryda och försköna naturen. På samma träd, der den förre slöäade sina sprickande blommor, höljdes äfven de svigtande grenarne af höstens yppigaste frukter, som sänkte sig menniskohanden till mötes. Djuren, ännu icke nog varnade af menniskans roflystnad, flydde ej undan hennes giriga blickar till ödemarkens gömställen. Floderna, det är sant, hvälfde äfven då endast vatten inom sina bräddar, men hvilket vatten! Det rann öfver guldsand, perlmusslor och ädla stenar, men ej, såsom nu, öfver gyttja och sågspån, öfver kadaver och afskräden, öfver organiska lifvets ruiner. Och hvilka stränder omgåfvo ej floderna! Sänkorna gungade sina trollbär öfver det forssande svallet, och finbladig myrten bredde sin skugga öfver gölen, der karparne lekte i vattubrynet.

Stek och frukter, fisk och drufvor — se der den första menniskans näringsämnen, hvilka sjelfmant, i öfverflöd,

erbjödo sig åt hennes njutning. Hungern var då blott förmågan att äta och törsten icke annat än en stilla längtan efter de gyllene klasarnes nektar, som fägnade allas sinnen.

Mätta, lugna och lyckliga menniskor bära starka kroppar . . . Patologien låg ännu i moderlifvet.

Vända vi åter om denna tafla och skåda målningen af vår tid, hvilken skilnad mellan då och nu! Menniskans mildaste böjelser — för äran, för qvinnan och för sin afföda — hafva, liksom törsten efter guld, urartat till de vildaste passioner. Jorden, vattnet, vinden ha blifvit trätofrön menniskor emellan. Läs våra rågångs-tvister, stora och små, sjömakternas krigsförklaringar och mjölnare-processer! Se hur folkskaror med åskans vapen söka tvinga af hvarandra fördelen af vinden för de vingade träberg, dem de lärt sig att med elementernas krafter regera efter sin vilja! Ja, det omätliga ljuset räcker ej en gång till för alla: äfven derom har man i stora städer anställt de vidlyftigaste rättegångar, hatat och förföljt hvarandra af innersta hjerta. Guld437

och skrifklåda ha förgiftat slägtet. Ifrån stilla och fredliga beherrskare öfver jorden hafva menniskorna blifvit hvarandras bödlar.

Fadern, som sänder ut sin son i verlden för att luttras i erfarenhetens degel, ger honom med sig på vägen en enda varning: "Akta dig» för menniskor!" För eld och vatten, för hetta och köld, för giftiga vindar varnar han honom icke: för menniskors list, för menniskors ondska, derför varnar han honom såsom för det största onda i verlden.

Den döende enkan, som måste lemna den tröstlösa dottern i försynens vård åt sin egen ledning, varnar henne icke för lejon och tigrar, för ormens list eller vargens glupskhat — för menniskor, de farligaste af alla vilddjur, varnar hon henne med moderliga ömhetens bittraste tårar. "De", snyftar hon, "skola mörda din glädje och röfva din oskuld, om du förtror dig åt deras falska smek!" Bägge glömma de snart dessa visa lärdomar, tilldess de förtvina i qvalens elände eller efter långt lidande sjelfva en gång skola varna sina oerfarna barn för sina likar — menniskorna.

Lejon kunna tämjas, tigrar kunna spännas för vagn och björnar läras att dansa efter pipa, men guld och skrift hafva förvildat menniskan. Hon skall aldrig mer bli fredlig och tam, så länge dessa demoner beherrska verlden — och så länge lefva vi alla i hemligt eller uppenbart krig.

Jorden har blifvit för trång för sina inbyggare: dess frukter äro ej mer att tillgå i tillräcklig mängd för .det stora behofvet. Djuren hafva blifvit folkskygga: de öfverlemna sig icke mer sjelfmant på nåd och onåd i den rofgiriga erke-apans händer för att slagtas och slukas. Vattnet och luften äro föga närande och mineralierna till all lycka för hårdsmälta, ty annars hade jorden redan varit uppäten. Genom denna brist har maten fått värde. Således samla några mer än de förmå uppäta, andra åter äta mer än de förmå att samla och dö af hunger, när förrådet tar slut.438

Hungern — på andra taflan en lysten Hebe, som sniglar efter läckerheter — är på denna en tom örn med brinnande inelfvor, som med förtviflans styrka förgäfves sönderhackar sitt förtorkade näbb på lemnade skeletter efter uppfrätta åtlar. Denna harpy har danat hjeltar till lands och vatten, utvecklat stora snillen till stora mästare och utbildat en förvånande färdighet äfven hos de smärre. Men den har äfven gjort mången from man till tjuf och röfvare, mördat mången oskuld och ensam härjat flera menniskolif än elementernas raseri. Dock — den är för ryslig att utmåla . . . vi vilja ställa den ohyggliga bilden i skuggan. Guld och skrift hafva aflat den.

Harpyen har en argare broder, den grymmaste af alla plågor, ett Chimborazo, lagdt på menniskohjertats press-sylta: jag menar den outsläckliga törsten. Jag känner odjuret! Jag vill försöka att skildra det ... Måtte i en aflägsen framtid någon stor man, vägledd af seklers erfarenhet och eget snille, uppstiga i talarestolen och kunna utropa med högan röst som Hedin om kopporna: "Törsten är utrotad!'?*) Då skall den gyllene tiden åter blomstra på jordklotet — då är filosofiska stenen funnen.

Hagar, af en svartsjuk matmoder .och en otacksam husbonde, som ledsnat vid hennes behag, hjelplös utstött i den vida verlden med den späde sonen, skådade för sig en mörk framtid, der hon, öfvergifven af alla, ej hade någon tröst, ej någon hugnad mer att förvänta af ett dystert lif i ödemarkens enslighet. Likväl förtviflade hon ej om sin räddning förr, än den odrägliga törsten plågade henne. Då tryckte hon pilten till sitt döende hjerta, och hoppet om

räddning försvann. Hvarken Hoffmans droppar, kölniskt vatten eller hjorthorns-salt skulle förmått rädda den olyckliga från den plågsammaste död. Blott ett underverk kunde återgifva henne

*) Hedin, Sven Anders: den berömde läkaren (född 1750, död 1821), som bland mycket annat utgifvit flere broschyrer om smittkopporna och vaccinationen.

Utgifvaren,439

krafter och mod. En källa vällde upp för hennes fötter. Hon drack, och hennes sorg var försvunnen.

Israels kinder *) i öcknen knorrade mot Mosen, då de voro törstiga. Sedan de fått dricka, följde de honom villigt på obanade vägar åt det obekanta land, dit han lofvat föra dem.

Rike mannen, qvidande öfver afgrundens plågor, begärde ej af Lazarus basilike-salva för sina brännsår: de plågade honom mindre än törsten. Han tiggde blott en droppe att läska sin tunga med.

De stympade krigarne på våra slagfält jemra sig ej öfver smärtan i sina krossade lemmar, ej öfver den annalkande döden: törsten plägar dem värre än både sveda och dödsångest. "Gif mig dricka, eller skjut mig för pannan!?' detta är oftast deras sista bön till deras segrande kamrater och läkaren, som förgäfves bemödar sig att förbinda deras sår.

Äfven vi hemsökas dagligen af denna arffiende till vårt slägte. På hvilans bädd, i nöjets sköte, i kärlekens armar qväljer han oss med oförsonlig grymhet. Vid tronens trappa, i fängelsehvalfven, i palatsen och i kojorna, till lands och vatten — öfverallt — öfverallt rasar härjaren med infernalisk makt. Magnaten och torparen, prelaten och krögaren, hundraårige gubben i spisen och nyfödda dibarnet vid moderns afsinade bröst, alla förföljer han med lika bitterhet. Ingen dödlig var ännu född, som icke vridit sig under hans smärtande gissel.

Förnuftet måste vika för hans kraf. Lagarne äro vanmäktige, då törsten talar, sjelfva girigheten måste öppna sin lås-pung, då törsten bjuder, och religionen slösar förgäfves sina mest bevekande grunder på den törstiges öra.

"Drick ej mitt barn -— du är varm!" så läspar den grågula, hostande tanten till sin af helsa och kärlek sminkade niéce efter valsen. Förgäfves förmanar och fräser den

*) Kinder: (tyskans) barn. Utgifvaren,440

varnande lungsoten: yrhättan sväljer i långa, vällustiga drag den svalkande döden i sin sjudande blod. Hvad är lungsot och död emot törsten!

»Dricker sig någon drucken, han böte och sitte i stock! Orkar han ej botum, plikte då med kroppen!" Så tala våra lagar visligen. »Ingen drinkare skall ärfva Guds rike!» så dundrar Herrans kopparnäsige tjenare från predikstolen gude-ligen 29). Men den törstige allmogen trotsar lagens hot och ordets tuktan, aktar icke botum och stock, ingenting kroppsligt eller själavåda. Han dricker sig dock drucken fulleli-gen, ty han — måste. i

En rik man drog öfver vatten och land med stora medel, ty han ville blifva rikare. Han var äfven väl försedd med mat och dricka och med kameler, som buro flaskfodret. Men si, han fördjupade sig för långt in i Saharas ödemarker. Maten tog slut, och flaskorna blefvo utdruckna. Han slagtade kamelerna och drack deras vatten, men det räckte icke. Då måste han köpa ett enda glas vatten för alla sina skatter af en arab, som åtföljt karavanen. Han räddade sitt lif, men araben dog af törst under resan och skulle gerna återköpt sitt vattenförråd, om det ej varit utdrucket. . . Sådan är törstens makt 30).

Nu återstår oss blott att kortligen omröra de verksammaste medlen till dess dämpande och de framsteg, menniskosnillet bemödat sig om att göra härutinnan från urminnes tider intill närvarande stund.

Då Gud skapat Kaos, rörde han i vällingen och skilde det torra ifrån det våra. Det torra vardt land och det våta haf och kallas så än i denna dag.

Vattnet, rörligt och flytande, bemäktigade sig genast de djupaste dälderna af den ojemna ytan. Men i en evig ringdans jagas det — af solstrålarne i molnen, af luftens kyla ur molnen i daggbläddror eller störtregn öfver berg

och dalar och slutligen af tyngdens oföränderliga lagar genom bullrande bäckar, vattenrikets småherrar, och genom de lugna441

urgamla floderna, gråbergens syskon och grundlighetens afbilder — åter tillbaka i skötet på den allmänna modern, det omätliga hafvet, som gerna öppnar sin svällande barm för de trötta återkommande barnen och frågar dem ömt: »Hvar ha ni varit så länge?'?

Sålunda vattnas jorden och växterna, som utgöra hennes pels, och djuren, som kräla i pelsen.

Menniskan, i de äldsta tiderna mer djur än ande, kände länge intet annat medel mot törstens tvång än källans smygande kristall, regnets drypande perlor och frukternas läskande saft. De tre öfverfält-apotekarne nyfikenheten, behofvet och slumpen hafva öppnat för henne naturens dolda officin, hafva lärt henne jäsningens kraft och konsten att distillera och kypra.

Vattnet — det kände menniskan snart — var icke ett nog kraftigt släckningsämne mot törstens invärtes brand: det upptog mycket rum och gjorde föga verkan. Dessutom var det för allmänt och hade ingenting retande för gommens sinne. Nyfikenheten eggade henne att bita i drufklasen. Saften deraf behagade henne mer. Den tillfredsställde på en gång törstens kraf och smakens njutning, och efter det första försöket kunde hon ej mer upphöra att suga den saftiga drufvan.

Länge har troligen mennisko-kulturen hvilat på denna ståndpunkt, tilldess slumpen en gång satt drufsaften i jäsning och skänkt oss det första vin.

Noak, en gammal kännare, fann detta fluidum ljufligare än något annat och försatte sig genom ymnigt njutande deraf i ett tillstånd af salighet, det menniskan icke erfarit, sedan Gabriel igenbommade paradisets portar. Nu var åtrån väckt, ett nytt behof skapadt och menniskan arbetade med händer och fötter på tillfredsställandet deraf: hon gjorde försök i alla väderstreck — och ändtligen lyckades det den oförtrutna konsten att eftergöra slumpens verk. Bedan vid den af töcken höljda rågången emellan fablernas park och annalernas oxhage mötes fornforskaren af vinets historia, hyfsningens första epok....

Från denna tiden har nyfikenheten en dold åtrå efter okända njutningar och behofvet af de kända satt alla menni-
442

skohänder i rörelse till konstens fullkomnande, och slumpen har tro- och redligen laborerat vid deras sida.

Otaliga blandningar ha blifvit försökta, otaliga ha misslyckats — men några ha åter utöfver hoppets dristigaste väntan belönat forskarens möda och bibehållit sitt anseende, tilldess nya rön af nyare forskare öppnat vägen till upptäckter af ännu ypperligare värde.

Så har konsten stigit genom seklernas mörker till sin nuvarande höjd, och sålunda skall hon äfven framgent fort* skrida, tills hon hunnit fullkomligheten, då en gång den yttersta slumpen skall belöna den ypperste forskares möda och snille, att han dristeligen må kunna träda upp i talarestolen och ropa till sina bröder, så att ljudet skallar öfver alla haf, alla land: Törsten är utrotad från jorden!

Då skola konsterna åter försona sig med naturen och läka de djupa sår, som de gifvit vårt arma slägte. Ingen blodtörstig despot skall sedermera ropa efter krig och menniskoblod, ingen guldtörstig kornsamlare tillsluta sina förråder för den hungriga nästan, ingen läkare föreskrifva och ingen apotekare bereda annan läkedom än det upptäckta universal-medlet: törstsläcknings-tinkturen.

Ja, den hårda domen öfver det fallna slägtet skall åter upphäfvas, jorden ej mer bära törne och tistel, qvinnan ej mer föda sina barn under värk och vedermöda, arbetaren ej mer äta sitt bröd i sin anletes svett, och djuren, späka som på sista skapelsedagen, skola återvända till menniskans fötter och underkasta sig hennes välde. Engeln skall ur oceanens botten upphemta de förlorade nycklarne och åter öppna edens portar för det renade slägtet och döden — denna hämdens bödel med bloddrypande lien — förvandlas till en leende vägvisare i de främmande land, der okända sällheter räcka himmelska Afrodit-armar mot den trötte vandraren.

Jag hör eder förvånade fråga: »Men när skall detta ske?" Och jag svarar eder med förtröstan:

törsten blifvit utrotad." Den välgörande glädjens herrliga inflytande på menskliga lifvet.

Den 4 december 1818.

Hvad Hebe fordom varit bland olympens gudomligheter, det är glädjen bland menniskornas passioner den yngsta, den skönaste och oskyldigaste af dem alla.

Hennes välgörande nektar mildrar vreden, släcker hatet, försonar afunden med andras välgång, vrider dolken ur handen på den lömska hämden, narrar räddhågan att glömma farorna och ger den bleknade ångern mod att kamma sina serpent-lockar *) till en anständig hufvudbonad. Förutan denna engel vore verlden tom på inbyggare af ädlare natur. Den orangefärgade gulsoten skulle längesedan rensopat jordytan från menniskors jemmer och menniskor. Fåglar och djur skulle under ängslans glasklocka konvulsiviskt ha qväfts i brist af lifsluft, och endast krokodiler, grodor och metmaskar skulle med kall blod någon tid ha uthärdat pinan af en evig ledsnad. Af hela den organiska skapelsen skulle slutligen allt försvinna, utom de varelser, hvilka dö på samma ställe som sett dem födas, hvilka, orörliga på sina rötter, känslolöst fortplanta sina slägten utan njutning och smärta, utan hugnad och sorg. Dock, ho vet om ens dessa äro utan all åtrå efter glada, all afsky för vidriga intryck, fast vi icke hafva öron för deras språk eller ögon att fatta de tecken, hvarmed de gifva sina lidelser tillkänna?

Kan nu icke en gång det fysiska lifvet ega bestånd

*) Ormslingrande, Utgifvaren.444

utan glädjens inflytande, huru mycket mindre då det moraliska, hvarpå samhällsordningen hvilar!

Sedan menniskorna genom tyst öfverenskommelse och långvarig vana blifvit dresserade för samhällslifvet, har hvar och en i staten erhållit sin vissa bestämmelse, hvilken han noga och granneligen måste uppfylla, utan att våga skrika deröfver. Således sätter sig en till röret, en annan sättes till ärorna, till seglet, till pumpen och så vidare ända intill plikthuggaren, som står redo att taga emot stötar. En part befaller, en annan bör råda — och den största parten måste verkställa 'hvad som blifvit rådslaget och befaldt. Den ene, som icke kan skrifva meningen, skrifver sitt namn, den andre, som icke får skrifva namnet, skrifver sin mening. En ålägges att tala, tilldess sjudande svettdroppar rulla öfver hak-lappen, en annan åter hålles till tystnad, om än bataljoner af väpnade ord hota att storma väderstrupens vindbrygga. En slägtar menniskor under musik, dunder och hurrarop, den andre, modestare i sitt yrke, slägtar oxar och får utan buller. Här kokar en öl och bränvin, der åter en annan dekokter och flugvatten. Här trancherar en stekt och sudet, sig och androm till spis och förtäring, der åter en annan rått och lefvande, systemet till pris och ära.

Men hvem förmår uppräkna alla beställningar i ett väl inrättadt och hyfsadt samhälle, der en man af högre anseende icke en gång kan låta bära sig till grafven, utan att en mängd af ringare måste ringa for liket, eller nysa i sin egen näsduk, utan att åhörarne betyga sitt prosit i korta, till ämnet lämpliga tal och sirliga bugningar?

Menniskan är kaput familie i den vidlyftiga apeslägten. Hon härmar allt hvad hon ser eller hör omtalas, naturens storverk, djurens instinkt och slumpens alster: ingenting und-slipper hennes nyfikenhet — allt vill hon eftergöra, och med sina långfingrade framfötter skapar hon sig verktyg för tillfredsställandet af sina nycker. Ett infall alstrar ett annat, ett behof blir snart moder till tusen, och hvar hon en gång445

skall stanna med sina upptäckter, sina behof, kortligen, med sin odling, det vet hon mindre än hon anar det tillstånd, hvarifrån hon i början utgått.

Troligtvis har fordom menniskan, den välborna apan, föga utmärkt sig framför sina öfriga medständer i de däg-gande djurens plenum plenorum, den högvördige bocken, den vällofliga åsnan och det hedervärda svinet. Om hon redan från början af sin ankomst i församlingen för mycket pockat på sitt företräde, såsom primus inter pares, eller vågat uppträda såsom medlem mellan kung och ständer, såsom länk emellan skaparen och kreaturen, visserligen hade då tjurskallen, björnramen och hästhofven lämpligen återvist henne inom vederbörliga skrankor. Nej, med säkra, men omärkliga steg framskred hon på den bana, som skulle leda henne till herraväldet öfver det

klot, som blifvit henne anvisadt att bebo och ombetrodt att försköna. Länge gjorde hon sina promenader med okammadt hår, orakad haka och uppenbar nakenhet på alla fyra genom edens förtjusande ollonskog. Utan halsduk, ja — jag blygs att nämna det — utan stubb prostituerade fröknarne d'Adam på Vauxhallen*) i eden oförsynt högsta idealet af qvinnliga skönhetens yppigaste former för tidens celadoner, som ännu till kurtis nyttjade luktens sinne 31), utan att mamma eller tanter eller kusiner ens rynkade näsan deråt, ty etiketten låg alldeles icke inom mennisko-instinktens omkrets.

Menniskans dinéer och supéer, enkla och okonstlade, bestodo stundom af ett öfverrumpladt fågelbo, stundom af en uppkastad fisk eller af någon afliden fyrbent medborgares timliga hydda, soltorkad, men hufvudsakligen i hvardagslag af den lummiga ekens magstärkande frukter, af kardborrens yfviga blad, af rofvor, cikorier, vild-palsternackor, hundkäx och andra smakliga rötter, som med oafkortade naglar

*) Vanxhall: a) en offentlig trädgård i London med dans- och konsertsal för fullkomlig jemnlikhet mellan alla klasser, b) benämning pa likartade förlustelseplatser i andra stora städer, bland dem också. Stockholm och Göteborg, som förr haft storartade sådana. Utgifvaren.44G

upparbetades ur den moderliga jordens sköte. Alla dessa läckerheter förtärde hon utan annan krydda än en pikant hunger och utan annan tillagning än frotteringen mellan tänderna, för öfrigt ganska oskinnade, oplockade, ofjällade, oskalade och ostufvade — ty länge hade hon afsky för elden, sedan hon derpå en gång råkat bränna sina tassar.

Hennes behof, enkla och få, voro lätta att tillfredsställa, hennes begär starka och så mycket lifligare hennes njutningar. Mat och dryck, kärlek och hvila, se der katalogen på hennes behof och hennes nöjen. I oskuld och frid förflöt hennes lif under oafbruten känsla af glädje och lycksalighet.

Men, ve, afunden var redan född i högre regioner! Den fallne engeln förledde henne att suga nyfikenhetens saft ur det olyckliga sur-äpplet. Hennes begär efter kunskap var väckt, hennes odling började, men hennes lycksalighet störd och hennes oskuld för evigt försvunnen. Hennes dygd, fordom en helig tillfredsställelse öfver ädel vilja och rena afsigter, har efter denna dag blifvit förvandlad i den väl upp-tufttade dans-björnens ideliga strid mot en af passioner uppgrumlad, gensträfvig och stretande vilja, den endast lagens käpp och nosgrimma förmår, fastän under mummel och grymtningar, att någon tid kufva inom lydnadens skrankor, då likväl de gnistrande ögonen med saknadens trånande längtan och kärliga blickar i alla vinklar och vrår förfölja den sköna, såta, förtjusande synden. {»Ack och o öfver den bond-blyghet, som icke vågar vidröra tjuserskan om dagen!» suckar det superba, dygdiga hjertat sedermera).

Anande sitt tillkommande herr skare välde, reste sig menniskan ifrån denna dag på bakfötterna upprätt emot sina stallbröder och kastade förvägna blickar mot det omätliga stjern-hvalfvet öfver sin hjessa. Nu betraktade hon äfven nogare sig sjelf inbördes, skådade med blygd sin nakenhet, och förklädet blef hennes första uppfinning.

Vägen till upptäckter var emellertid banad. Hon trängtade efter nya njutningar och obekanta behof. Glädjen, förr447

hennes hvardagsgäst, besökte henne sällan oftare, än då hon påhittat en nyhet och derigenom stundom beredt sig framtida saknader och pålagt sig okända bojor. Hon började snart att flitigt gå i skolan hos naturen och försmådde icke heller de lärdomar, som hon kunde hemta af sina ringare bröder. Hvad naturens mästarhand i stort uträttat, det begynte hon fuskande verkställa efter förkortad måttstock: hon lånte eld och vatten, luft och mineralier till hjelp att fullborda sina upptåg. Hvad hon lärt af djuren rättade hon efter sin beqvämlighet och framskred sålunda ju längre, dess närmare den åsyftade fullkomligheten i många yrken.

Således lärde hon af grymtaren åkerbrukets första grun-der^ och då hennes tryne befanns mindre beqvämt till dess nödvändigaste förrättningar än informatorns, förbättrade hon metoden genom uppfinningen af hackan och spaden och, ändtligen, genom den konstiga plogen, för hvilken hon spände styrkan och enfalden i oxens person såsom dragare, åtnöjan-de sig sjelf med förvaltandet af styret och piskan. En spindel har lärt henne att sträcka försåtliga nät i luften, på jorden och i hafvet för fåglar, fiskar och djur. Hon såg ekorren segla på en spån öfver

bäcken, och hon har lärt sig att bygga skepp, som, trotsande orkanerna, gunga henne triumferande kring jordklotet öfver oceanens himmelshöga böljor. Bäfvern har lärt henne att timra hus och bygga palatser och myran att samla i ladorna för kommande tider. Men hennes arf-fiende, den lede ormen — ännu ej tillräckligt nöjd med det frö till ogräs, han utsått i hennes hjerta — har vidare undervisat henne i skrift och lögn, siffror och myntprägling, hvarigenom grundvalen lades till den ofantliga pyramid af hierarki och politik, egendomsrätt och lagfaren-het, "jura canonica» och »romana», borgerliga och brottsliga kodexar, grund-lagar och ytliga dito, hvilken kostliga sam-mangyttring blifvit samhälle benämd, förmodligen på spe för den totala bristen på allsköns sammanhang och samhällig-het derutinnan.448

I detta nya förhållande är hvar och en medborgares verknings-område på det nogaste refvadt, aftaget och i en-skifte lagdt, skyldigheternas oländiga utmark öfverflödigt utvidgad, men deremot rättigheternas inegor för de fleste trängda inom tomtknutarne, ty landtmätarne hafva bott och blifvit förplägade på herrgården.

Af lagar och anständighet, åtlöje och beröm, straff och belöningar hårdt inklämd inom den mångtydiga moralens sten-gärdsgård, återstår numera för den civiliserade menniskan endast den tröst öfrig, hvilken hon förmår hemta af den glädje, som hämnaren skonande låtit henne behålla efter sitt fall och sin hyfsning.

Efter att hafva utstått dagens tunga och hetta vid plogen, på vapenplatsen, vid det odrägliga skrifbordet, på domaresätet eller på tronen, skyndar derföre en och hvar med lät-tadt hjerta att i glädjens famn hemta frukten af använda krafter, innan han hvilar sig till den kommande dagens förnyade mödor. En flyr inom skötet af sin familj, att glädjas med hustru och barn vid en tarflig välplägning. En annan söker glädjen i vänners glam vid bålens ångor eller i den tysta kärlekens armar eller hos muserna eller hos sin lilla i lönskåpet förborgade glas-gudinna. Ve den olycklige, som öfverallt söker henne förgäfves!

Det enklaste lefnadssätt erbjuder oss de bjertaste färger och den skarpaste teckning, då man vill uppdraga rågången mellan möda och fröjd i det menskliga lifvet. Landtmannens trägna och mödosamma arbete, hans derigenom skärpta begär efter glädjens njutningar och hans djupare, innerligare känsla af lycksalighet under de korta mellantider, som arbetet lemnar honom utrymme att fröjdas öfver sin tillvarelse, framställa en tafla väl värd att af fullkomligare pensel fullbordas.

Knappt skymtar rodnaden fram på den blyga Auroras kinder öfver nakna glansen af hennes majestätiske far, då han i gudomlig skönhet och kraft hvälfver sig ur den hänryckta44:9

Tetis svallande sköte för att skänka åt verldarne värme och ljus, förrän fader Nils sträcker sina extremiteter ur skinn-fallen, helsande sitt husfolk jäspande: "Upp, era lathundar !* Föga verkar dock första helsningen, men repeterade epiteter af »not" och »män-ar», jemte några här och der lämpligen anbragta hårdrag och knuffningar, gjuta ändtligen lif i de skendöda massorna, och morgon-larmet inom stugans qvalmiga atmosfer helsar den uppgående solen. Väpnad med den treuddiga grepen, marscherar så fader Nils i spetsen för drängar och pigor, alla tuggande så att icke göken måtte »dåra» någon, till ladugårdens guldgrufva att sprida det rika förrådet derifrån öfver sina utmärglade tegar.

Ploganden*) skyndar sedan med öfverhopande arbete, och derefter hotar såningstiden att löpa undan den uttröttade jordbrukaren, som förgäfves längtar efter slutet, ack, nej, blott efter ett uppskof af sina dagliga mödor. Årbets-timmarne skrida så långsamt och tröttande uppför dagsverksbacken med ledsnadens tunga lass, men hvilans och njutningens ögonblick ila förbi på svalornas vingar, så att icke längtan hinner fälla slagbosnmen för att hejda deras flygt.

Varen, kärlekens, glädjens och blommornas årstid, är landtmannens skärseld. Grepen och harfven hålla honom sysselsatt, så att han ej får någon tid öfrig för -kärlekens leksaker. De högtidliga, muntrande tal, som han dagligen nödgas hålla till stutarne, och de jordabalkar, plogstyret ristar honom i handlofven, göra honom döf för gök och lärka och blind för glädjens härolder, som jubilerande ströfva omkring och öfver honom. För hans på fårorna fästade blick breder ängen förgäfves ut den yfviga påfågels-stjert, som prålar af alla färger: för honom blomstrar ej narcissor, ranunkler och sippor, ovåligt trampar han vårens blygaste nymfer, de nakna jungfrur**),

under sina leriga träskor, och i sin flickas ver-

*) d. v. s. plöjnings-tiden. Utgifvaren.

**) Se andra noten på sidan 48.

giss-mein-nicht-ögon ser han endast miniatyrbilden af smörgåsen i den skrofliga näfven, som speglar sig i hennes kärliga blickar.

Dock: intet helvete är evigt —på jorden. Huru länge han breder, plöjer, harfvar och sår, ärjer han sig ändtligen igenom den styfva jäs-leran ända fram till midsommarsafton, och då skådar han himmelen öppen. Rentvättad, liflig och glad svänger han sig då i den fria naturen, hand i hand med sin frodiga jänta, omkring deri skyhöga majstång, den glädjen och kärleken rest, den glädjen och kärleken blomstersirat. Då ljuda blinde birfilarens skorrande tarmsträngar ljufligen i hans öron, ack, lika ljuft som den rossiniska koskällan, när han första gången lurade vid hagen på den unga valldrifvande Britta, som kotteri-krönikan i kyrkobyn numera utkorat till hans future*). Ja, då skimra de mångfärgade äggskalen och de gullgula smörblomstren som diamanter för hans tjusta öga. Då plundrar han lysten än den motsträfvande tärnans dolda behag, än de brynta våfflorna ur hennes kjolsäckar och än den hemkyprade nektarn ur den lilla qvartersflaskan, som hon så länge sparat åt honom, tilldess han, rusig af kärlek och finkel, inslumrar så lugnt och så godt vid hennes trogna, svällande barm som om ingen sällhet mer än hans funnes till i hela det vida varelsernas rike. Men

"Blott en blixt är glädjens strimma På vår mörka horisont" ....

Denna herrligheten tog snart slut. Dock har den styrkt hans krafter och lifvat hans håg, att han tåligt kan möta den snart annalkande höstens nya besvärligheter.

Då han nu från midsomraars-lekarnes ljusare, lättare rymder åter nedsjunker i verklighetens jordhåla, räcka honom slåtter och skörd hvar sitt dryga svett-ämbar att fylla, men de nicka äfven vänligen och peka leende åt ett och

*) d. v. s "tillkommande" (maka). Utgifvaren,

annat slåtteröl, åt skördefesten och åt de gästabud, som denna tiden lofva att gifva luft ät hans pressade hjerta. Men sedan binder honom det eviga "trädandet" åter igen vid plogen och stutarne, tilldess vintern ändtligen kanderar tufvorna och dömmer honom att köra ved och tröska, att tröska och köra ved den veckan, som ut går, och den, som in kommer. Nu är det ej mer morgonrodnan som jagar honom ur fällarne: nej, den förbannade tuppen — matmoderns ögonsten och hönornas — flaxar redan kloékan 3 om ottan med oroliga vingar och skrålar ur den spruckna luren, så att löften gunga och håren resa sig på hufvudet: "Upp på logen nu, upp på logen nu!» Och sedan den svarte tuppen börjat i prestgården, intonera alla socknens tuppar, de röda och de hvita, de gula och de spräckliga, i en ryslig korus: "Upp på logen nu!" Och alla hundar tjuta, alla kattor jama, alla kor rårna, alla husbönder hacka på den trubbiga flintan, alla matmödrar knäppa om sig sin mikrokosmos, svetice skinnkjolen"*), alla drängar jäspa, alla pigor sträcka sig. O, ve, ve, liken kunna vakna i grafvarne!

Länge skulle ej den fattige landtmannen förmå uthärda alla dessa mödor, som räckt hvarandra händerna på att pina och martera honom, om icke på afstånd, bakom solens långa bröllopsnatt, den leende julen i dunkelt perspektiv m&lade för hans tjusta blick yttersta branten af jordlifvets lycksalighet.

Redan länge, länge förut drömmer han om, under den korta sömnen, huru gnistorna af granbrasan sprakar i julhalmen, huru kanel-röken i dunkla hvirflar hvälfver sig öfver det ännu sjudande grötfatet, rågadt med risgrynsgröt — betänken, betänken: med risgrynsgröt — huru lutfisken simmar i smör, icke i det rå, osaltade, smaklösa, som narrarne i städerna fika efter, utan i gammalt, moget, härskt och kraftigt, damascheradt smör, hvars kostliga arom ej på dygnet en gång utlakas ur spott-körtlarne, icke ens af det fro-

•) Mikrokosmos: verld i smått, inre verld ... Sv e t ice : på svenska

diga färsk-öl, som jäser i tennmuggen . . . vidare huru julljusets tredubbla låga speglar sig i kristall-flaskans skiftande perlor, huru kronorna skimra i julottan, huru klockaren drillar "in dulci jubilo» och ändtligen huru snön knarrar på kyrkvägen under ynglingarnes hejsan och qvinfolkens snatter vid klaraste skenet af vinterny och furubloss.

Och likväl —- hvad äro ändå hans ljufligaste drömmars prålande löften mot den serafiska jul-rons verklighet! Det strängaste husbondvälde hänges då på spiken bland hvardagskläderna bakom spisen, och den knarrigaste matmoder döljer jernspiran under förklädet. Ingen slaga dunkar, ingen spinnrock surrar och tuppen gal for de vakne, ett åtlöje för pigor och drängar, tre lyckliga söndagar å rad i samma vecka, och julgalten, trind, nyrakad och finskinnad som en herrgårds-fröken, sträcker sina feta skinkor den lystna gomeft till pris, och lekstugorna hvimla af unga och gamla, takten af polskan ringer i öronen och polskan sprätter i benen.

Bock: jag skulle låna färger från himmelen för att måla landtmannens julfröjd i norden! Den är hans lön för årets mödor.

Jag har sökt att visa eder huru oumbärlig glädjen är för den folkklass, som mest närer sig af egen svett och minst tär uppå andras. Företagets1 vidlyftighet nekar mig utrymme att äfven skildra de öfriga stånden med sina bördor och medlen att lätta deras tryckande tyngd.

Hufvudsakliga förhållandet blir likväl i det närmaste enahanda, ty hvar menniskoklass har ju sin åker att plöja och sin äng att slå, äfvensom kina fester, helgade åt den välgörande glädjen. Om också mången med mindre möda köper dyrare nöjen, smakar dock hans jul-öl mindre sött och hans våfflor mindre kryddade än den ärlige bondens.

Man har så länge velat kläda glädjen i drägt, tvinga henne i vissa former, binda henne vid vissa yrken. Man har försökt att gnida glädjen på fejla*), dansa henne i ballett

*) Fejla (provinsord): fiol.

och sluka henne med Bacchi milda safter i kristall-pokaler, men, nej — hon är en fri, vingad, eterisk varelse, som icke tvingas inom rum eller inom yrken: för henne passar icke snörlif eller styfkjortel, och hon promenerar icke gerna med solfjäder för ögonen. Hon besöker alla orter, väljer sina gunstlingar bland alla stånd och förljufvar alla yrken, men bor icke evigt på samma rum, viger sig ej vid någon dödlig och begagnar sig omvexlande än af det ena verktyget, än af ett annat. Har man ej hört suckar i konunga-salar eller glädjerop ur fängelse-hvalf? Man kan tröska sig glad och dansa sig utledsen, man kan spinna skrattande och birfila med hängande läpp, Ja, mången har druckit kärrvatten ur hattbrättet med glädje och gamman, då en annan, förtviflad, berusat sig af champanj.

Glädjen, ehuru gudinna till ätt, har likväl icke försmått att kläda sig i menniskolynne för att sprida sällheten bland stoftets söner. Men skulle man väl kunna tro att hon bland de otacksamme har funnit fiender, hvilka hata och förfölja henne som en olycksstifterska och hvilka förgäfves använda hela sitt lifs fåfänga bemödande att utrota hennes dyrkan? Sådane äro de torra, gallsprängda moralister med vatten i hjernan och benknotor i hjertsäckarne, som fördömma våra oskyldiga nöjen, desse surögda' pedanter, som, sjelfva plågade af det välgörande ljusets genomträngande strålar, ideligen bemöda sig att med förtalets och bitterhetens mörkaste skuggor svartsudda de få rödmålade plank, som omgifva lifvets bana, desse fiskare i grumligt vatten, hvilka, döljande sin fiskaliska aktions-fysionomi under katoniska masken, med all makt ljustra efter grandet i sin broders leende öga.

Lyckligtvis för verlden är likväl antalet af dessa hedningar ringa och obetydligt nog emot de oräkneliga skaror, som tillbedja vid glädjens altaren. Alla blifva der bönhörda efter allvaret med deras dyrkan och efter deras förmåga att fatta och njuta hennes håfvor. Icke är likväl den hennes

ifrigaste dyrkare, som, med ansigts-musklerna spända i glada och fryntliga former, möter hvart och ett tilltal med en smilande blick eller ett flått gapskratt, som för ceremonierna af hennes Utvärtes dyrkan icke förmått att fasta hennes sköna bild lefvande i sitt hjerta eller genomträngas af hennes rena andes verkande kraft i trots af alla

lifvets stormar.

Icke heller äro de kalla egoister hennes gynnade barn, som endast hafva känsla för egna nöjen och, liknöjda för hela den öfriga verlden, aldrig delat sin broders fröjd, aldrig lindrande delat hans smärta, och än mindre de hånlöjets vänner, som från höjden gäckande skåda sin nästa utan släde åka ned för den glaserade backen. Alla dessa äro affäl-lingar från hennes sanna lära, och hennes kraft bor icke hos dessa hennes ljumme, trångbröstade och vacklande bekännare i vidriga skiften.

Hennes älsklingar deremot äro de, som, utan afseende på tid eller rum eller beqvämlighet eller mödor, i gungande vagnen eller på nötta kryckan alltid bära hennes ljufva, engla-rena bild under västen såsom en skyddande talisman mot olyckan och sorgerna. Dem är hon en huld moder, och dem vill hon med len, varsam hand ledsaga helbregda genom lifvets Ocken.

Måtte hennes milda ande sväfva öfver våra bålar, och måtte jag, hennes ovärdige bälgtrampare, icke förgäfves hafva arbetat att bringa hennes melodiska, dallrande toner till den af dagliga omsorger garfvade trumhinnan af edra öron! Fågeln Fenix och Jerusalems skomakare

eller forntidens gästabud i orienten*).

Anno 1001 om påskdags-morgonen i soluppgången satt Rigeln Fenix på den högsta af Kordillerernas spetsar öfver snödrifvan, jemnårig med verlden, plockande melankoliskt sina glänsande fjädrar med sabelkrökt purpurnäbb, och kastade stundom längtande, eldsprutande blickar i det vida fjerran af den underliggande nejden.

Fågeln Fenix hade under revolutions-epoken före skapelsedagarne varit en mild engel af första ordningen, fridens helige engel. Han hade icke deltagit i den ilskna, häftiga striden emellan Mikael och ormen, emellan det godas princip och det oundvikliga onda. Det ad interim segrande partiet hade förvist honom att hvartannat tusende år bära dödlighetens fjättrar för sitt välmenta råd, att hellre söka en dräglig förening, än den ovissa utgången af en afgörande strid.

Väl var hans kroppsliga beklädnad den skönaste till form och färger, som någon odödlig ande blifvit trugad att bära, men den tryckte honom dock hårdare än jernringen plågar galerslafvens sårade fot. Nu hade han fullbordat en period af sin förvisning och skulle åter få hugna sig af det eteriska lifvet i ljusare rymder. Han hade nu byggt det kostliga bålet, som skulle öfverdistillera hans renade ande,

*) På en afskrift af original-manuskriptet till detta tal fins antecknadt att detsamma hölls den 15 maj 1819. Utgifvaren.456

af Arabiens ambra, Ceylons bark och Libanons ceder, sirat det med muskät-blommor från Moluckerna, guldgula oranger från Teneriffas lunder och drufklasar från Cyperns tempel-krönta kullar. Han öfvertänkte med lugnadt sinne händelserna under de tio straff-sekler, han sist öfverlefvat, hvari han stundom med handling, ofta med fröjd eller smärta, men aldrig med hat eller afund, med hopp eller fruktan deltagit. En önskan låg honom ömt om hjertat: han väntade en vän, som med varm kärleks förtroliga hand skulle påtända det välluktande bålet.

Vid samma tid klättrade en liten oansenlig, till utseendet medelåldrig man med täta, lätta och liksom vingade steg uppför de lodräta väggarne af jordens högsta berg, utan att en svettdroppe perlade fram emellan rynkorna inom den utbyggda kinden eller på den dunkelgula papegoj-näsan. Den hvassaste af alla hakor omhyllades af ett kort pipskägg, svartare än natten och lika glänsande som det lockiga håret, hvari den kullriga hjessan var inbäddad. Tvänne brunrot-färgade foliantläppar öppnade emellan sig en klyfta, den tvänne rader sylar af hvitaste emalj tillräckligt palissaderade mot myggornas anfall. I öfra kanten af denna oval tindrade, under skygd af peruklika hvalfbågar, ett par oroligt gnistrande irretjernor, af brungul färg, forskande uppåt bergets topp.

På lutande ryggen bar denne lille man ett bylte af maskstungna, formade träklumpar, men denna börda hindrade ej hans snabba gång, som mer liknade örnens flygt mellan luftrymdens strömoln än den trötte vandrarens långsamma skridande. Också låg inom kort Fenix, qvittrande med jungfru-stämmans orgeltoner, i sin tusenårige vän Jerusalems skomakares ärmar.

Efter en stunds ömsesidig tystnad under första svallet af återseendets känsla bröt ändtligen mäster Natan löst i en flytande ström af betraktelser på allehanda tungomål öfver deras långvariga vänskap, deras förestående, lika långvariga skilsmässa, deras olika öde under denna för honom på all457

glädje och tillfredsställelse odrägligt tomma tid och brast slutligen ut i prydliga loftal" öfver det präktiga bålet af de kostligaste jordens alster, berömde blommornas vällukt och frukternas glans, det målande i grupperingen och den arkitektoniska stilen, som högt öfverträffade alla verk af menniskohandens fusk och menniskosnillets barnlek, en förening af obeskrifliga skönheter, hvilken måste väcka beundran äfven hos en man, som i så många tidehvarf åskådat alla jordens herrligheter i deras uppkomst, deras flor och deras ruiner.

Detta skådespel af den skönaste färgblandning, skimrande i påsksolens strålar på den högsta ismassa, jorden eger, var något nytt äfven för honom. Det var det sista konststycke som skulle väcka hans sinnen ur den långa dvalan och för en ljuft sorglig stund fjättra hans oupphörliga vandringsdrift. Hans känslotomma bröst skakades ännu en gång af mennisko-passionen och jagade öfver hans tunga, som tegat nio-hundra-femtio år, den sista floden af ord och tankar vid anblicken af hans ende, bortgående väns sista boning.

Han skulle än längre hafva fortfarit, men engelen i fågelhamn vinkade med eldblicken att han ärnade qväda sin svanesång, riktade ögat förtroligt mot solglansen och började således:

"Jag har en tid varit deri förste på jorden. Jag går bort på en tid att förädlas till den minste i himmelen. Min vän Natan, för dig vill. jag öppna mitt hjerta, innan du antänder mitt bål! Jag längtar efter min förvandling, ty de trycka mig hårdt dessa lifvets lysande fjättrar. Ännu blir jag icke insatt i min fordna värdighet, ty ännu är ej friden stort mer aktad i de högre rymderna än här i stoftets låga hyddor, men jag anar en dag, då verldarnes massa skall renare omsmältas i ett nytt degelprof, då slaggen skall afsöndras från den ädlare materien, det onda en gång (Juka under i den långvariga striden mot det godas upphof, då alla anledningar till tvister skola upphöra, alla tankar, alla syften förenas omkring en enda medelpunkt och en evig fred458

återställa den sälla jemnvigt, som genom första skapelse* försoket blifvit rubbad. Intill dess skall da irra orolig omkring på detta vanlottade klot och intill dess skall jag vara ringa aktad i de höga boningar, dit jag går att åtnjuta ett efter» längtad hvila»

Min herrlighet har varit stor här på jorden. I luften hafva Örnar och gripar varit mina tjenare. Då-jag dykat i hafvet för att afkyla min trånande blod, hafva hvalarne tumlande hyllat mig m«d högtidliga dansar, hajarne sedigt tillslutit sitt svalg Och den ofantliga krabbett, alla skalfiskars kejsare, vördnadsfullt nedstigit på hafsbottnen, på det att dess skråfliga rygg mätte tjena mig till fotapall,

På landet hafva Numidiens lejon darrande krupit för mina fötter, Hindostans kungstigrar slekat sanden med sin brinnande tunga, der de vädrat mina fotspår, och Ceylons jätteorm har trånat af tjusning, då han någon gång mötte min anblick» Äfven den inbilska markattan af ditt vanmäktiga slägte, som kallar sig menniska, som, om äfven uppäten af krypfän, anser sig vara jordens herre, har icke blott visat mig den tillbörliga vördnad, som min högre rang i skapelse-kedjan rätteligen tillkommer, utan äfven i sin vidskepliga ifver fallit på sitt syndiga anlete att gifva mig gudomlig dyrkan, om jag stundom nedlåtit mig att flyttas till hennes åsyn — ty det var åt mig den bredaxlade, fjorton fot långe paradis-inspektören, din stamfader, öfverlemnade kontors-karbasen såsom en symbol af husbondeväldet öfver kreaturens allmoge, då han med vanära jagades ur kålgården, för det att han krökt anboren herrskare-länd under sin unga, sköna, ormsturigna qvinnas toffel-tuktan.

Mot mina flädrar af gediget solsken återstudsar det härdade stålet och den krossande blykulan som mot diamanthällen. Intet gift från något af naturens riken angriper min örnmage, och ingen pestluft förderfvar det purpurröda blodet i mina pulsar,459

Min väg emellan verldarne stryker öfver meteorernas legioner, och kanonkulai) hinner icke min flygt i farten.

Hvilken af menniskornas beherrskare kan jemföra sig med mig i prakt eller visdom, i sjelfständighet eller makt? Ingen — icke kejsaren i Kina, icke kalifen i Bagdad, icke peruanernas inkas, icke den romerske påfven. Jag beror icke af en kock, som lagar min mat, af en munskänk, som blandar mina drycker, af kuskar, hästar,

öfverhofstallmästare och kameler, ej heller af fältherrar, som anamma prygel under mitt banér, eller af mätresser, som framföda andras ungar till prinsar och prinsessor, mécer och nevöer åt mig, ej heller af vesirer, som hänga mitt ärliga namn och insegel i svansen på sina dumheter, ej heller af bonzer, som peka med kryck-stafven för att lägga hinder i vägen för mina välmenande planer*). Icke har jag berott af den hastiga brå-död, som ofta midtpå afbrutit den ädlaste verkningskraft och den fastaste vilja.

Jag har icke fattat universal-monarkiens blixtrande scep-ter i upplyftad purpurfot, ty jag har afskytt att straffa och försmått att befalla uslingar, som hellre blindt följa lidelsernas svall än vishetens vänliga varning. Mitt var likväl det allmänna väldet öfver jordens animaliska massor, samma stund jag upphört att förakta det,

Dock — med alla dessa företräden har jag inom mig hyst en gnagande smärta, ej olik afunden i menniskobröst. Ensam af mitt slägte, har jag varit beröfvad den ljufva njutningen af umgänget med mina likar. Jag ville hafva bytt med svalboets matmoder, som med lifsfara hemtar mat och dricka åt sina gapande gäster^ med pelikanen, som mättar sin afföda med sitt eget blod, ja med de smärre af dina fordna slägtförvandter, som vid glada, gemensamma måltider fått fägna sig åt hvarandras fägnad, fröjda sig åt hvarandras fröjd. Mig har det aldrig varit förunnadt att

) Bomer; {»rester hot buddhaistisKn folk. Utgifvaren.460

samla bullrande gäster, rusige af glädje och vin, i mina salar. Jag har aldrig skådat mitt bord omgifvet af glada bröder, som med skrålande tacksamhet druckit wohlthäters skål. För att i ett ord starkast uttrycka min saknad: aldrig, nej, aldrig har jag fått hålla kalas!»

Näppeligen hade det gista sonoriska ljudet drillat öfver fågeltungan, förr än den urgamle hierosolymanske lädertuggaren*), rask som en yngling, slängde lästbyltet från skuldran och rätade sig på klacken i rak, majestätisk menniskoställning som invaliden, då namnet nämnes på den by, der han eröfrade sitt träben, som tanten, då hon perroquetterar **) för lystrande niecer om sin första amour, som kejsaren på en tobaks-stämpel eller som Luther inför mötet i Worms.

Kröktare hade hans rygg blifvit, mer hängande hans underläpp, djupare i snödrifvan inborrad hans dystra blick, då fågeln bröstade sig af sitt värde och sina företräden framför de öfversta af hans slägte. Nu kom ordningen till honom att yfvas.

Med den förnäma öfverlägsenhetens nedlåtande smil läspade han åt den melankoliske vännen: "O, Fenix, Fenix, jag har hållit kalas — otaliga gånger har jag hållit stora, dråpliga kalas i det florerande Jerusalem, vid torget midt-emot templets förgård, der härbergets gyllene stöfvel svajade!"

Med slokande vingar bad honom hans vän suckande: »Berätta, Natan!"

Då lossnade åter hans tungas band. Han upplät sin mun, talade och sade:

"Äfven jag var på min tid en mäktig och betydande man. Under min välmakt var det ej ännu brukligt att på öfversta remsan af beklädnaden bära såsom utmärkelse hvarjehanda emblemer, stickade med guld, såsom verktyg, fyll-horn, kardborrar, smörblomster och andra fantasiens kråkfötter. Men framför mig buros, af tvänne svenner i sida hvita klä-

*) Hierosolymansk: från Hierosolytna, grekiska namnet på Jerusalem,

Utgifvaren. **)c}, v, s. pladdrar, sladdrar som en papegoja. Utgifvaren,461

der, etthundra förgyllda läster på en beck-lackerad cederstång, då jag tågade i procession upp till slottet att taga egenhändigt mått till hans exellens general-guvernören Pontii Pilati gula saffians-tofflor, ty jag var hans hof-artist i syl och becktråd. Ja, hans majestät konung Herodes Filadelfas, glorvördigst i åminnelse, som residerade i landsorterna, täcktes äller nådigst hos mig låta förfärdiga sina broderade kar-duaiis-halfstöflar med röda klackar.

O, det var en herrlig tid! Jag förtjente mycket, mycket penningar och hade många, många, många, vänner. Mina söner voro drabanter hos konungen, och mina döttrar kallades jungfrur, hvilket var en förnäm titel på den tiden,

och hade höfvitsmän till älskare. Öfverstepresten Kaifas, en högvördig man i siden-koftan, som lät blåsa i basun, hvar gång pedellen bar hans pollant-medel upp till fattigförsörjnings-kassan på Sions borg, helsade mig på det höfligaste med rökelsekaret, då vi råkades på gatan, och besökte två gånger i veckan min salig husfru, som var ganska from och uppbygglig och kostade årligen ansenliga summor på syndabockens utsirande i verldslig måtto.

O, jag vill åter ur minnets mång-fålla uppstöta bilden af denna gyllene tid och med förtjusning idisla de trefliga gästabåds-nöjen, som den tiden gjorde mig så stolt och så lycklig. Jag vill likväl endast beskrifva den sista af mina fester, då min yngste son, riks-historiegrafen Josefus vardt omskuren, han, som sedermera blifvit så lärd och så namnkunnig, hvars krönika ännu är den säkraste källa för underrättelserna om fäderneslandets och stammens senare missöden*).

Akten förrättades af hans högvördighet öfverstepresten herr doktor Kaifas i egen person i närvaro af en talrik samling bjudne, hederlige åskådare af båda könen. Jag glömmer aldrig huru de unga flickorna andäktigt sneglade på den orolige pilten, som otåligt sprattlade i öfversteprestens man-

*) Josefus, härstammande fuin ön indisk prest-släg-t, var född i Jerusalem år

)7 efter Kristi födelse. Utgifvaren,462

tel och gallskrik, då han miste hedendomen. Endast gamla fröken von Magdala*), den förnämsta af jungfru-faddrarna, sänkte sin blygsamma blick till golfmattan af fruktan att åskåda den späda arfsynden, som, fullkomligare utvecklad, så ofta förledt henne att falla i frestelsens snaror under hennes blomstrande dar. Hon ensam stretade emot fadderkyssen, den rådmannen och stads-kassören Josef af Aritmetika, en ogift genomdrifven räknemästare, envisades att trycka på hennes vissnade läppar, då de yngre yrhättorna i sitt hjertas oskuld oförsynt rotade i pipskägg och mustascher.

Efter slutad förrättning tågade man parvis till matsalen, hvarest präktiga kuddar voro utsträckta på golfvet, efter den tidens s$d, för hundra personer att, efter dåvarande bruk, ligga omkring det med babylonisk yppighet och romersk ståt kostligt anrättade bordet.

I symmetrisk ordning voro de dyrbaraste käril med utsökta läckerheter från alla ännu bekanta verldsdelar rangerade på ett vis, som retade de strängaste fariséers aptit och väckte, äfven de vällustige romarenas beundran.

Bland förrätterna utmärkte sig isynnerhet en karott delikata gräshoppor med honungs-sås och vildpersilja, en af årstidens sällsamheter och en present från en god vän, brunsintendenten Johannes Baptista i öcknen, samt en pastej af de filistéers förhudar 32), hvilken sedan Simsons tid varit damernas lifrätt — den serverades med olja och ättika och var med fikonalöf på det prydligaste utsirad.

En kontrakts-prost i skärgården, doktor Petrus, hade skickat rnig sina tionde-karpar af ett stort fiskafänge. Dessa, jemte en liten hvalfisk-mage med profet-fyllning, voro de enda fiskrätter 33).

Emellan fyra pyramider af arabiska rapphöns prålade ett skarlakans-rödt, ullfärgadt, fullvuxet påskalam med förgyllda horn och klöfvar. Svansen vägde, ostekt, sex mar-

*) Majrrlala: Maria från Magdala, identisk med den i bibeln förekommande "botfärUiga Magdalena". Utgifvaren*46 8

mer. För de romerske herrarne hade jag äfven i beredskap en sugga med sina tolf grisar från de gergeseners landsändar, men öfverstepresten, en sträng ortodox, ville icke tilllåta att de kommo på bordet i hans närvaro.

Deserten svarade mot det öfriga och var oräknelig till sorternas antal: ofantliga cederkottar från närmaste barrskog, fikon som små pannkakor, drufvor med bär af höns-äggs storlek, svarta och hvita mullbär, körsbär utan kärna, kanderade mumier från Egyptien och krämer af flera sorter, bland hvilka äfven en förträfflig sjöskum från grekiska öarne (utom oräkneliga andra småsakeiy som sällan saknades på våra gästabud) vankades här af ovanlig godhet.

Men kronan af kalaset var af flytande form och spiri-tuel beskaffenhet: jag menar de utsökta viner, som

vankades. Utom Cypervin, falernum och Syrakusa, hvilka flödade som vatten, minnes jag äfven såsom något särdeles utmärkt en sorts gammalt mesopotamiskt se'n Noaks tid, som genom arf kommit i konung Herödis källare och hvaraf hans majestäts öfverste-munskänk, min store gynnare, behagat i tysthet försnilla åt mig ett dussin buteljer. Det berömdes af kännare såsom makalöst, men var af ålder något syrligt, så att det måste drickas med socker och rusade förfårligt. Gamla fröken Magdala glömde aldrig det vinet: två små, små likörglas hade den oförmodade verkan, att hon somnade in vid bor4et i en romersk ryttmästares armar och hade så när som på ett hår fallit in i sina gamla synder. Denna händelse gjorde så mycket uppseende, att damerna stego upp och begåfvo sig jemte några af de yngre herrarne på taket för att kurtisera.

Nu var allt tvång bannlyst. Glädjen blef högljudd och bålarne inburos, en röd och en hvit. Kådsherren Nikodemus presiderade vid den ena och vid den andra tullförvaltaren Zakeus, en liten tokrolig man, känd för sin nyfikenhet och sin vighet att klättra i träd samt en af de artigaste värda? i staden. Allt gick lustigt till.464

Med möda sansade man sig, då de kejserliga skålarne druckos, hvilka drottningens af Saba hof kamrer, som var kastrat, beledsagade med den skäraste sopranstämma och lämpliga kantater. Sedan sjöng dåvarande kandidaten Paulus sina epistlar med stark och dundrande basstämma, så mycket än öfverstepresten grinade. Hofmålaren professor Lukas ackompanjerade honom på harpa. Paulus var en genomförståndig yngling, fastän, något het, och tuggade korinter för att icke bli drucken. Kaifas, öfverstepresten, som för sin fru aldrig fick ligga borta om nätterna, bars hem mot morgonen före dagningen af fyra leviter, men hade tappat en bjellra och två rubiner ur den öfverste-presterliga skruden, hvaröfver fru doktorinnan var ganska ledsen och hvarför han sjelf hade förtret i konsistorium: Malkus hade sqvallrat och höll på ätt bli körd från tjensten.

Vi öfriga funno för godt att blifva liggande der vi lågo, ty vi hade förnummit att polisens nyktre och hungriga utliggare kryssade efter priser, och vi tyckte oss vara väl i behåll. Stundom reste sig än den ene och än den andre att efter behag dricka eller sjunga i sämja och frid, tills den olyckan hände att sjelfve rådsherrn Nikodemus, under ett misslyckadt uppresnings-försök, af hastigt påkommande olägenhet råkade spruta en heterogen blandning af gräshoppor, påskalam, fcarpar och vildpersilja etc. i lilla resten af röda bålen, hvilket så mycket mer förargade romarena som en major af deras kamrater vid tillfället erhållit något af samma sallat på harnesket och manschetterna, hvarigenom han, ömtålig och lättrörd, genast bevektes att i samma ton återkomplimentera. Häraf uppstod ett förfärligt gräl emellan herrrar officerare och de civile, som näppeligen så lätt hade stillats utan olycka, om ej kandidaten Paulus vaknat vid bullret, rest sig upp, slagit knytnäfven i bordet och med sin dundrande röst och m£d tydliga skäl ur den aristoteliska, splitter nya filosofien grundligen bevisat att det nödvändiga måste ske!465

Emellertid var bordsämjan en gång störd och det glada lynnet flyktadt, fötterna hade blifvit något ledigare, men möss-blockarne så mycket tyngre. Man förfogade sig således emot aftonen hvar och en till sitt, utom några få, som i andra rum begåfvo sig till hvila, emedan stora salen skulle skuras och vädras.

Sådana, o -Fenix, voro våra gästabud i Jerusalems lyckligare dagar, då handel och sjöfart florerade. När den ene slutat, började den andre. Ingen födelsedag, ingen namnsdag lemnades ofirad.

Om förmiddagen sof man bort sina göromål, och på eftermiddagen skötte man sina nöjen. Visserligen inflöt äfven, bland de dagliga inkomsterna, dels några dryga med •'dubbel kritan uppsummerade räkningar från källarmästaren, som levererat det dåliga vinet till Kanaans bröllop, dels äfven några häftiga påminnelser från höga vederbörande om försurnmadt arbete, men, lika mycket, själen var nöjd, och den rundliga betalningen fyllde så der temligen räkningarnes saldo . . . Men, ack, konjunkturen ändrades! Jerusalem ligger i aska, och jag......»

Här strömmade qvintessensen af så många seklers återhållna tårar ur den tröstlöse vandrarens ögon. Han föll snyftande till vännens befjädrade bröst. Denne tog honom under sina vingars skugga, hugsvalade honom ömt, svarade och sade:

"Gif dig tillfreds, arme Natan, och hör din väns, din bepröfvade väns sista tröst, råd och varning!

Det är hårdt att störtas utför sällhetens blomsterprydda höjder ner i den tomma, öfvergifna dalen bland

ledsnadens qval, men en man bär med tålamod sitt öde, äfven det hårdaste, hugnar sig af det framfarnas minne och härdar sig i hoppet om framtida njutningar mot den närvarande tidens förtryck.

Långa och många hafva dina vandringsdagar varit på jorden. Ho vet huru många ännu återstå! Men i den glädje,

30466

du beredt, i den glädje, du åtnjutit, i de kalas, du gifvit, i de kalas, du bivistat, eger du en skatt af ljufva, hänryckande minnen, den icke tidens rost anfräter, icke ledsnadens mått och mal kunna gnaga> den icke en gång plågornas tjufklor kunna beröfva dig. Skådar du genom hoppets fjärrglas emot den ljusare Morgonrodnan af en kommande tid, då skall du föitjusas af okända sällheter, och det långa afståndet skall förkortas för ditt öga, vägen jemnas för din fot och din håg, lekande med d^t gamla och tjust af det väntade, lättare halka öfver de närvarande qvalen.

Fyldt är nu mina dagars tal. På tusen år ser du mig icke tillbaka på jorden. Råkas vi dessförinnan, då äro våra önskningar uppfyllda och bägges vårt lidande slut.

Farväl, Natan . . . Ära mitt minne — och antänd mitt bål!"

Än en gång tryckte han den snyftande vännen emellan sina glänsande vingar, svängde sig majestätisk upp på tronen öfver det herrliga bålet och stoppade, efter ett vemodigt, blidt ögonkast, det stolta hufvudet under vingen.

Med bortvändt ansigte kastade den öfvergifne den sprakande facklan bland ceder-stammarnes korsvirke . . . Eök och lågor hvirflade mot himlahvalfvet, och jordens ädlaste lif flyttade ur sin hydda.....

Natan, stum och dyster, kastade lästerna på ryggen och anträdde åter sin eviga vandring.

Stundom visar han sig för de dödlige än i den ena verldsdelen, än i den andra, men alltid med mulen uppsyn och sorgbundet ansigte. Blott det ordet kalas frånlockar hos honom alltid en blidare blick — men talat har han icke sedan den tiden*).

*) Ett annat tal "Om Bacchi barns frestelser och förföljelser under pröfvotiden" höll Wadman den 4 december samma år som han förut hållit detta, och aret derpå, den 14 maj, åter ett annat. Af det förra finnos i afskrift blott några ofullständiga blad. Det senare, hans egenhändiga manuskript, är af så uteslutande brikollistisk beskaffenhet, att det ej kan offentliggöras. Utgifvaren. Bacchi lefverne och äfventyr under hans köttsdagar.

Barbara-dagen 1820 *).

JJet är en gammal, af stadgarne påbjuden loflig sed för Bacchi barn, att till åminnelse af dagens patronessa begå hennes högtid i endrägt och förtroende vid all åen välpläg-ning för kropp och ande, som tillfället medgifver. Det har äfven af ålder varit öfligt, att i ett kort tal påminna om hennes förtjenster i afseende på Bacchi rike, hennes vård om vårt samhälle och hennes öfriga, i fabelns och legendens töcken något insvepta, likväl oförgätliga dygder.

Vi äro i dag samlade att begå denna högtidliga åminnelse-fest. Faderns ande har lifvat vårt samhälle, glädjens gudomlighet bor som en skyddande genius midt ibland oss. Sinnes-hvilan vaggar sig vällustigt i våra hjertan, förnöjelsen tornerar i vår själ och de musblacke, läderlapps-vingade bekymren hafva flyktat från våra salar för att *bära afvog sköld mot sitt fädernesland, den oroliga verlden. Endast mig har fruktans mara, af eder förjagad, utkorat till sin ryttarehäst, djerfheten af mitt företagande har lagt mig på ryggen och gifvit hexan makt öfver mig.

Ålagd att tala i det gladaste af alla samqväm på denna högtidliga dag har jag granneligen ransakat skrifterna efter den heliga Barbaras märkvärdiga lefverneslopp. Jag har renborstat pergament efter en hekatomb af gödkalfvar,

) efter författarens manuskript tryckt i den af hr J. Philipsson utgifna majtidningen Pounsch. Utgifvaren,jag har afdammat tryckta och skrifna, bundna och obundna luntor af papper och skinn, hvilka skalle, om de vore samlade på ett enda ställe, med sin tyngd förmå pressa Ramberget under Quillens vassar). Den heliga Barbara till ära har jag försakat mat och dryck. Jag har svettats och frusit, arbetat med händer och fötter, slitit upp mina skosulor med löp. mina skörten med sittande och till hennes eviga åminnelse svarfvat med min efterträdarinna en Baumans-

grotta i en albo-stol**), som antiqvarierna skola förundra sig öfver, och poeterna besjunga — framdeles. Ja, jag har förstört min helsa, jag har med talgljus ruinerat min syn, brutit halsen af mitt goda lynne med nykterhet och, betänk, jag har afhållit mig från gästabud, allt, allt den heliga Barbara till pris och äro. Men all min forsknings-möda har för ändamålet varit förgäfves slösad. Hundra mina föregångare hafva med vältalighetens mest prålande färger af-målat hennes förtjenster och redan före mig i klaraste dag framställt det lilla vi vete om henne. Hon har varit en ärbar qvinna utan svek, list och illfundiga stämplingar. Hon har hyllat sämja och enighet, glädje och förtroende. Hon har burit sitt anlete oförstäldt och icke omhöljdt af skrymtets slöja. Hennes lynne, lätt, lekande och upprymdt för oskyldiga nöjen, har ännu mer än hennes sköna kroppsbildning förvärfvat henne samtidens beundran, glorian åt sitt namn och den rätt att af vårt glada och redliga samfund firas som dess förnämsta beskyddarinna.

Och detta lilla är allt hvad häfderna om henne tecknat, hvad mina värda föregångare om henne talat och hvad jag om henne, den heliga, glada Barbara, endast kunnat upprepa.

Dock: hönan, letande förgäfves efter korn, fann en dyrbar perla bland soporna. Hon betraktade den ömsevis än

*) Qvillebäcks vasshevuxna kärr på Hisingen vid Göta älf, domineradt af det höga Ramberget, är nu nästan igeuvalladt. *Utgifvaren.*

**) d. v. s, med bakdelen nött in i en trästol (trissa) från bond-fabrikanterna i Albo härad en urhålkning så djup som den berömda Baumans-grottan, en droppstens-formation, i furstendömet Blankenburg (i Braunschweig:). *Utgifvaren.*469

med det ena ögat, än med det andra. Hon tummade henne med näbbet, men förmådde ej uppskatta hennes värde. Hon fann den väl skön och glänsande, men hård och smaklös och sprättade henne föraktligt med fötterna långt bort ifrån sig bland muddret, der hon förmodligen ännu döljes.

Jag vill icke likna denna fåvitska höna. Väl har jag förgäfves med stor möda letat efter några korn af den heliga Barbaras historia, väl har jag dervid hittat den kostliga perlan, men jag skall icke som hönan af lättsinnighet eller oförstånd begrafva den i glömskans och förgängelsens dy, utan framhäfva den i dagsljuset, att den må glänsa och förnöja.

Klenoden, jag upphittat, är icke mindre än en omständlig berättelse i urgammal kilskrift om Bacchi lefverne och äfventyr under hans köttsdagar, der man icke allenast finner bekräftadt det gamla, som man om den milde fadern hört omtalas, utan äfven blir underrättad om sådana omständigheter, hvilka helt och hållet undfallit Klios minne.

Det är början af denna skrift, i metrisk öfversättning från det äldsta siarespråket, som jag vågar underkasta er granskning, och fruktan att misslyckas i mitt bemödande att en stund angenämt sysselsätta eder uppmärksamhet och lifva munterheten, fruktan att ej hafva varit mitt företagande vuxen är den mara, som rider mitt tvekande sinne.

Jag har till en början icke hunnit längre med Bacchi lefverne än "då första gnistan till hans lif upptändes??, men vinner denna början ert bifall, skall fortsättningen följa en annan gång:

Fast inom kroppens trånga sinnen sluten, Af dödlighetens hårda boja snärd, Är menskoanden likväl oförtruten Att ana längtande en bättre verld. Är endast möjlighetens krämpa bruten,470

Han släpar*) kroppen l) med sig på sin färd Att söka genom jordens alla zoner Sin längtans obekanta regioner.

Och så förskönar han med ljufva drömmar

Om herrligheter från ett annat land,

Om lätta nymfer öfver silfverströmmar,

Om gyllne äppelträd å fjerran strand

Ett lif, som tyglas genom 2) stränga tömmar

Vid fosterjorden fast af ödets hand.

På fantasfn till eden han sig lyfter

Och lemnar kroppen 3) qvar vid öde klyfter.

En älskad dikt förvandlas lätt till saga, Förskönad flygande från mun till mun. Hvem kan ej lätt förståndets vakt bedraga, Om man med önskningarne slöt förbund? Hvem blir ej gerna trodd, som vet behaga Och kila in sin lögn i hjertats grund? Så blef af fabler uppklädd en historia, Omgifven af trovärdighetens gloria.

Men den, som hört från visdomens l) kateder De många gissningar om fordom tid, Om andra länders folk och fä och seder Och hört de vidtberömde männers strid, Han böjer sig ej lätt till jorden neder För Alexander, Cesar eller Cid. Den, sjelf har flyttat sig omkring på jorden, Tror ej sin nästa just så lätt på orden.

*) I manuskriptets marginal förekomma härefter åtskilliga af författaren gjorda förslag till ändringar, hvilka man ansett det vara af intresse för läsaren att lära känna, hvarför de här nedan återgifvas:

J) Bojan; 2) tyglades med; 8) skrifvet; 4) lärdomens; 5) fast stundom svår; 6; man längtade att glädjens frukter se; ') men dit var ingen landsväg ännu banad; %) och sjövägen kring Kap ens icke anad; 9) de lärde äfven voro tröge; 10) de; u) igenom blinda hopens barbari; 12) som lagt riks-tömmarne; 13) och Ynglingarne om prinsessan; 14) Kadmus'; 15) hunnit;]6) obekante; ") vid; M> den allra pundigaste fick; W) att lunka bort; Bo, villrådig; 21; dock jag vill; 22) från rjksdags-gräl; 23) så ock en krigs-ocb resegärd; 24) qr, $Qt (if Pfiilipssoiz^471

Man lastar icke stora skepp och vagnar Med mogen frukt från vetenskapens land, Ty tunnsådt blef det nyttiga, som gagnar. Dock fann den vise mången kärna bland De stora bingarne af skal och agnar Och samlar den i varsamt sluten hand. En liten kärna döljs i hvarje saga, Fast den är svår 5) att fram i ljuset draga.

Lik godt... En saga gick i occidenten Långt före konsternas nyfödelse Att glädjen växte uti orienten Som purpurröda bär på buskarne. Från köpta slafven allt intill regenten Man allmänt längtade att glädjen se6). Men landsvägen var icke känd och banad 7) Och vägen omkring Kap ännu ej anad 8).

Den tidens lärde trodde sagan vara Ett fånigt folkprat utan minsta vigt — Få veta skilja rätt det underbara I verkligheten från en vanlig dikt. En gammal hatar nya ting och rara, Ty i sin ungdom såg han aldrig slikt, Och lärdomen var trög och envis 9) redan Den tiden som den 10) ock förblifvit sedan.

Dock funnos vise män i alla länder,

I alla tider, bland barbarer ock,

I vadmals-drägt med grofva bruna händer

Och utan vida fållar i sin rock

(Fast himlen sparsamt dem på jorden sänder,

Som veta pressa sanningen af skrock).

De tänkte: "Elden glimmar under röken,

Och vissheten fins bakom bergens token".472

En gåta var emellertid att lösa, Och ej så lättlöst just på vanligt vis. Här gällde ej att granna fraser slösa I skuggan af berömde männers pris: Man nödgades ur sjelfva brunnen ösa Och te för folkets ögon glädjens spis. Men mot beviset stretade obstakel, Som endast kunde hafvas med mirakel.

När menniskan, i bön och längtan trägen.

Behöfde underverk att lycklig bli,

Var gudamakten aldrig obenägen

Att ställa till ett hokus-pokeri.

Så banades den smala, branta vägen

Oaktadt blinda hopens raseri M)

Igenom tidehvarf af obskurismen

Till tolerans-, galvan- och magnetismen.

En enda kung regerade den tiden Med mycket, mycket välde, litet land: Än var den fina troll-knut ej tillvriden. Som satte styrelsen 12) i mångens hand. En herre förde krig och skänkte friden. Dock hörde han sitt folk om råd ibland. Då samlade sig husbonden och drängen Att höra kungens visa tal på ängen.....

Beotiens konung var en man till åren

Af strängt, allvarligt, gammalmodigt skick

(Kring rynkad panna flöto isgrå håren),

Dock ingen hatare af mat och drick.

Hans dotter, ung och skön och blid som våren,

Bar sjelfvaste cyteren i sin blick:

Båd% män och qvinnor Semele berömde

Och alla ynglingar om henne I3) drömde,473

Nu står uti annalerna att läsa

Hur, då prinsessan fyllde femton år

Och späda barmen började att jäsa.

En okänd främling invM borgen står.

Han hade solbränd kind och krokig näsa

Och kolsvart glänsande och krulligt hår.

Han ropar högljudt kungens 14) namn vid muren.

Men slungar örnblicken mot jungfruburen.

Den gamle kungen hörde med förvåning

Sitt nakna förnamn ropas rätt och slätt,

Ej syltadt in i granna titlars honing.

Och lagade sig till på bästa sätt,

Ej aktande sin sköna dotters daning.

Att hänga gästen utom lag och rätt.

Men då han tågat 15) ned till förgårds-muren.

Han häpnade, sjelf tolfte, för figuren.

Der stod ett ideal af manlig styrka

Med ögon strålande af himmelskt ljus.

Hans majestät förglömde straxt att yrka

Sin titel, men bjöd gästen i sitt hus

Och kände inom sig en drift att dyrka

Den, han fördömt nyss under vredens rus.

Den underbare 10) genast tog till ordet,

Så snart de satt sig kring 17) det runda bordet.

Och då han talte, flöto underbara Och ljufva eols-toner ur hans mun. För glädjens frukter ville han ansvara: Han hade redan tågat verlden rund. Åt österlanden ärnade han fara Och ville gå med kungen i förbund. Sist bad han kungen samla sina ständer, Och derpå räckte de hvarandra händer.474

En härold sändes genast ut att båda Till allmänt landsting riksens allmoge, Ty kungen ämnade att gå till råda Med sina trogna undersåtare. Ett mål af allra största vigt för båda, För kung och folk, han ville förete, Ty skulle de sig mangrant nu infinna Och höra hvad han hade att påminna.

Liksom när lemlar vid de branta fjällen Församlas till sitt sista olyckståg, Så lemnade nu riksdagsmännen tjällen: I stora hopar man dem vandra såg Allt ifrån morgonen och intill qvällen. Här mötte man ett dussin, der ett tjog, Den allra dummaste bekom 18) en klåda Att skynda sig 10) till kungs-ängen och råda.

Då Febus reste sig ur salta vågen,

Var redan allmogen församlad der.

En stödde sig vid spjutet, en vid bågen

(En mäkta bullersam och brokig här).

Nyfikenheten lekte den i hågen:

Man spådde större skatter och besvär.

I procession till ängen nu gick kungen,

Men gästen smög sig till den täcka ungen.

Nog må det vara lustigt att beskåda

Hur åsnan vid två lika bundtar hö

Så länge 20) står och väljer mellan båda,

Tills hon är färdig att af hunger dö.

Så står jag nu, och vet mig icke råda,

Emellan kungen och den fagra mo.

Jag kan ej 2l) flyga mellan bägge spåren

Från riksdags-tal22) till första kärleks-tåren,475

Af trefaldt gälljudt hurra möttes kungen, Då han inträdde bland sitt trogna folk. Ett anskri gaf hon upp, den stackars ungen, Då hon förstod den obekantes tolk. Att stoppa lilla mun blir han väl tvungen, Om han ej älskar rummet fullt af folk. Dock, att befria oskulden från våda, Jag nu drar förhänget igen om båda . . .

Men kungen höll ett tal om nye gästen, Hur han erbjöd sig skaffa glädjens bär, Och sade, klappande sig stolt på västen: "Ej rådslag, endast manskap jag begär Tillika med en resehjelp23). För resten: Om några år är jag väl åter här!" Se*n mönstrade han alla raska drängar Och bar sjelf upp en påse resepengar.

Den tiden bruktes ej att mycket skrifva:

Man sade kort sin mening — dermed slut.

Då kunde man på en gång genomdrifva

De benigaste saker utan prut.

När allt var gjordt, lät kungen dervid blifva

Och bjöd härolden blåsa riksda'n ut.

En hvar var nöjd att han fått kungen möta

Och gick nu hem att andra pligter sköta.

J, sköna peneloper t och helenor, Jag rår ej för, jag liknar icke er! Jag är en hat are af starka scener Och derför sällan mig i faran ger. Jag älskar ej vältalighet i senor, Men tungans styrka jag värderar mer. Jag ville ej ha varit hos prinsessan,

hem herr pappa kom med krönta hjessan,476

Men gästen oblyg, fastän obevärad

(Man är ej harnesk-klädd vid tärnans barm),

Yar lika trygg och lugn och oförfärad,

Af ljufva mödan endast något varm.

Den sköna syntes heller ej besvärad,

Ömt lindande om halsen snöhvit arm.

Fast kungen stod med riks-palatschen dragen,

De firade, bilägret upp i dagen.

En man, som, gungad uti lyckans sköte Ifrån sin späda barndom till sin höst, Med smärtan aldrig stämt förtroligt möte Och aldrig hyst en sorg inom sitt bröst, Som, alltid simmande på slumpens flöte, At sjunkna bröder ljugit fåfäng tröst, Hans stora mod uppå ett hårstrå sväfvar Och trotsar ej Fortunas knutna näfvar.

Men den, sorn klättrat från 2i) den djupa dalen

En långsam snäckgång upp till bergets höjd.

Som, ofta föremålet för kabalen,

Med egna händer gjort sig vägen röjd,

Som ofta brottats med de hårda qvalen,

Men sällan öfverlastades af fröjd,

Han har tillkämpat sig den säkra vinning

Att ej så lätt förlora sin besinning.

Dock hotar ödets makt en mannahjessa,

Om händelserna sammangaddat sig

Att sorgetårar ur ett öga pressa:

Då är all mans-kraft otillräckelig.

När furier mot dig huggorms-gaddar hvassa,

Då ger blott död och himmel skydd åt dig.

Gå då en billig domare till möte

Och kasta dig i skaparns faders-sköte!477

Kung Kadmus hade vidt kring jorden farit, En gissel för sin tids förtryckare. En gruflig drakes baneman han varit Och af dess tänder värfvat krigare. Dock aldrig sådan smärta han erfarit Som då han såg sin dotters smädelse. Ej

hjelpte åldefn, ej erfarenheten: Han blef ett rof för obetänksamheten.

Med en i fordna strider härdad klinga Han syftade att klyfva midt i tu Den djerfve, som, hans ära att förringa, Midt för hans ögon dristade sig nu. Med samma dråpslag ville han ombringa Sin egen hulda, sköna dotter ... hu! Han glönlde faderskärleken i harmen, Och vreden gaf fördubblad kraft åt armen.

Han högg ett grufligt hugg — och klingan bräcktes

Som om han huggit i demantens häll,

På hvilken jordens tunga axel sträcktes

Att svarfva morgon, middag, natt och qväll.

Han högg . . . Den höge gästen ej förskräcktes.

Men Semele blef blind och döf och säll,

Och under hugget alstrade naturen

Den kraft, som skänker fröjd åt kreaturen.

Här slutas första afdelningen i texten, och Bacchi lefverne följer härefter lika omständligen berättadt ... Ett kort utdrag deraf torde tiden ännu medgifva:

Vår Bacchus var knappast gjuten i sin första form, förrän hans förunderliga öden började. Ett mennisko-ämne skulle ha blifvit förgängelsens offer under enahanda vilkor, men han var danad till gud och parkerna hade utsett honom till menniskoslägtets tröstare i evärdeliga tider.478

Kadmus märkte genast på alla omständigheter att han huggit i sten. Han fann sig genast som en gammal svan-gare, bekomplimenterade sig hörsammeligen, ursäktande sitt misstag så godt han kunde och aflägsnade sig — han kände os af åskan. Semele, blyg och lycklig och okunnig om alla de underverk, som omgåfvo henne, inslumrade i ljufva drömmar. Jupiter (hela verlden vet nu, att han var Bacchi fader) stoppade sin pipa med ambrosia, slängde omkring sig morgonrodnadens nattrock, kastade sig i en fåtölj och bläddrade tankspridd och gäspande i gazetten för tillkommande tider. Likgiltigt genomögnade han huru mennisko-hjeltarne under seklernas lopp hviskade i kabinetterna, tumlade om på slagfälten och störtade hoptals i Letens böljor, huru konsternas trollsländor yrade öfver sumparne, parade sig, lade ägg och försvunno, huru tidens råtta gnagde de gamla träpallar, dem vi1 kalla troner, och huru nya välden växte som brokiga svampar ur den blodiga jorden, huru de små myrorna aflades om sina hahnstrån och de större om sina guldtun-nor, sina meningar och sina Ögonblicks-eviga namn, huru djuren jagade hvarandra, huru menniskosnillet kufvade djuren och hur den viga och oförfärade loppan sög klara blodet ur djurens konung. Utan deltagande betraktade han alla dessa för hans gudablick lika märkvärdiga jordiska ting. Sist stannade han vid dödsdomen, som den oryggliga parken fällt öfver hans slumrande älskarinna, och härmades öfver ödets eviga fjättrar.

Nu vaknade Semele från en liflig dröm, hvarmed den förolämpade Juno förvillat den arma okunniga. Hon kände nu hvem hennes älskare var. Stoltheten hade intagit kärlekens, känslans och blygsamhetens rum i hennes sinne Hon begärde, hon fordrade att få skåda den älskades gudom utan mennisko-mask. Han föreställde henne förgäfves hennes oundvikliga öde. Dock ingenting beveker en stolt qvinna. Semele svor vid Styx att hellre dö, höjd öfver dödligheten, än lefva vanhedrad. Gudens makt måste vika för ödets:479

han räddade sitt nysådda frö ur den ofruktbara jorden, hvälfde de förfärliga ögonbrynen, för hvilka verldens pelare skakas, kastade morgonrodnans mantel från sina skuldror, och i ett nu förtärdes palatset, Kadmus, Semele och deras hoffolk af hans himmelska glans.

Jupiter gömde Bacchus-ägget i boetten till evighetens kronometer, satte in den i urfickan och sväfvade på den sporrade örnen, vresig öfver menniskans dubbla natur, med sin ofödde son till olympens rymder.

När tiden var inne, lät nådig pappa vår Bacchus födas ur den kostliga boetten, och en fet och frodig gudapojke

helsade med glädjens smil det himmelska ljusets strålar.

Att icke det frodiga barnet måtte tvina i ambrosia-doftande hofluft, skickade han pilten till sin möderneslägt att i hyddorna fostras till hjelte och gud, ty ehuru född odödlig, skulle han — sådan var faderns afsigt — med hjelte-mödor förtjena odödligheten. Fauner och nymfer skalkades vid hans vagga och viftade trumpenhetens spyflugor från den sofvande guden.

Texten förmäler vidare huru han uppväxte, tilltagande i glädje och kraft, huru har redan i ynglingaåren icke med härsmakt och mördande vapen, utan med välgörenhetens och nöjenas tjusande kraft lagt hela den bebodda verlden till sina fötter, huru han från Indiens paradis hemtade de af fadern utlofvade hjertstyrkande bären till sin fosterbygds vildmarker, huru han lärde Asiens vildaste tigrar att mach-syssa*) i sele och töm, huru han lärde Egyptens mamelucker drifbänkens och Cyperns herdinnor rankornas skötsel och ans, huru han slutligen triumferande uppstigit till olympens rymder och derifrån sträcker en vårdande hand öfver sina älskade barn i stoftet.....

Så långt räcker den gamla kaldeiska texten. Men vinner mitt bemödande de glada brikollers bifall, vill jag ur

*) Machsyss: lystringsord till dresserade hundar att hoppa och göra språng.

Utgifvaren,480

senare krönikor söka utleta fortsättningen af den milde faderns under och verk i nyare tider och gifva ett bihang till denna uråldriga text. Deruti vill jag utreda huru han välsignat de herrliga hafsens öar Madera, Batavia och Jamaika med ömnog skörd och gifvit skärgårdsfolket derstädes den renaste insigt om användandet af himmelens gåfvor till menniskornas nytta och hugsvalelse, huru han lärt negrerna att brygga "ava" och britterna grogg, huru han byggt de förträffliga städerna Oporto, Bordeaux och Malaga, huru han ledt Mosel och Rhen genom vingårdarne och huru han friserat peruken på Taffelberget till den makalösa konstantians skugga. Vidare vill jag förmäla huru han skänkt weissbier åt germaniska bonden, finkel åt Skandinaviens lagstiftare, ^prostop åt muskovitiske och opium åt ottomaniske slafven till en lindring i vedermödan — ja, äfven isländaren och lappen har han förärat tranbären att dermed läska sin tunga ... finnarnes ^rappkalja^ och smålänningens "bänkvälling" icke att förtiga.

Slutligen ämnar jag i få ord helt kortligen omröra hans besynnerligen faderliga omvårdnad om vår stad med dess underliggande grund och länderier, huru han låtit uppföra grundmurade källarhvalf i myckenhet till förvarande af hans ömnoga håfvor, huru han till det allmännas vinst och båtnad, medelst en nyttig täflans uppväckande, grundat i vårt grannskap öl-fabrikernas förargelseklippa*), den kostligaste juvel i norden, samt huru han skapat vår hederlige värd efter sitt beläte.

Vi kaste oss i den milde faderns armar .... Klang, Bacchi barn!

) d. v. s. lorentzska-Carnegieska porter-bryggeriet. Utgifvaren. Vingudens vård om sina barn och vänner).

Under ingen himmel, i intet land emellan de bägge polerna blef ännu någon man af qvinna buren, hvars stilla lif alltid flöt i lika djupt lugn från källan till utloppet, utan att skakas af passionernas stormar, utan att möta hinder af tvångets dam eller oförutsedda händelsers dolda klippor eller att förtorka i sandöcknen af felslagna förhoppningar och ouppfyllda önskningar, om det äfven icke störtades utfor olyckans och sorgernas branter i den vilda förtviflans fradgande djup.

Talen ej om edra lagerkrönte gunstlingar af lyckan, dem hon aldrig svek, för hvilka hoppets brokiga blommor alltid mognat till skörd af mättande frukt, för hvilka fruktans spökande gastar förvandlat sig till chariter, som binda ärans krans omkring den lyckliges hjessa och lära ryktet att blåsa trumpet! Haden j ett fönster till deras hjertkamrar, att skåda huru det darrande hoppet smyger sig der mellan rysliga skräckbilder för att vattna sina vissnade blommor, huru stridiga böjelser såsom sjelfsvåldig barn der ligga hvarandra i lufven om föraktligt lek-kram, tilldess ödets dom eller slumpens nyck gifvit utslag i saken — j skullen icke då längre missunna dessa halfgudar deras verksamma oro eller gifva denna höga, lugna blick, som vanan polerat och ångan af ett kålblad

åter kan betaga dess glans, titeln af hjertats spegel.

Namnen ej den gamla fabeln om Pilemon och Baucis!

*) Enligt en afskrift hölls detta tal den 4 december 1821. Utgifvaren

31482

Vanan att umbära är icke glädjens njutning, och fruktan att förlora hvarandra tärde äfven dessa diktade helgons entoniga lefnad.

I sjelfva barnaåldern, glädjens och oskuldens käraste högtid, hejda ju tvångets band och tuktans färla de oskyldigaste, gladaste, yraste lekar.

Ja, i oroliga hvirflar slingrar sig menniskolifvet, ska-kadt af hjertats begär, förvirradt af hjernans griller, genom lifvets skiften bort till det stilla haf, der den långa hvilan emottager det i moderlig famn.

Bacchi skötebarn, lyckligare än dess halfbror verldsmannen, eger i den mustiga drufvans ymnoga safter ett verksamt motgift, som döfvar smärtans kramp-kolik och väcker lifsandarne ur tråkets och ledsnadens apatiska sömn, tillstoppar de tärande tårarnes källor, qväfver suckarne och öppnar löjets och skämtets gyllene åder, lisar omtankens migrän och samvetsaggens tandvärk, retar kärleks-nerven till verksamhet och sprider rörelse och värme i alla vänskapens domnade fibrer, kortligen, ett universal-medel mot alla själens och sinnets mest inrotade krämpor.

En flyktigt forskande blick på verldshändelsernas vanliga lopp skall skänka oss en tillfredsställande visshet om vingudens oinskränkta välde och makt att skydda sina dyrkare mot faror af alla slag, att bibehålla hos dem den kallblodighet och sinnesjemnhet, som gör dem till herrar öfver naturens krafter och höjer dem öfver ödets nyck, att lifva hos dem den fabelaktiga hjelte-anda, som skänker dem styrka att tygla de tigervildaste olyckor med väldig arm och tvinga ledsnadens hyena att smilande kuscha för deras fötter.

Hvilken man var icke Noak i den allmänna vattunöd, som hotade att fördränka hela vårt slägte! Hvilken tapper herre var icke kejsar Ahasverus, glorvördigst i åminnelse, vid det största af alla gästabud bland vinsäckar från alla land! Säkert hade han, om icke hans mod varit lyftadt af drufvornas anda, efter vanligheten krupit till korset, när den483

stolta kejsarinnan slängde i dörrarne och örfilade upp sina vackra pigor, och aldrig hade den mulliga, brunögda Ester vridit diademet omkring sina af naturens hand krusade eben-holz-lockar, om icke fader Bacchus inspirerat hennes herre och husbonde.

Men nalkens närmare våra tider och beträden historiens område!

Hvem hvilar der så lugnt och sorgfritt snarkande, med hufvudet lutadt mot gin-ankaren och en knoppad vinstock faderligen tryckt mot den stilla flämtande istermagen? Fullmånen är fyrkantig i jemförelse med hans anlete. Hvad är väl purpurns glans mot glansen af hans blossande kinder! Regnbågen, påfågelns stjert eller drottningens af Golkonda juvelskrin komma ej upp i fägring och färgblandnings-prakt mot hans lilla dyrbara näsa. En krithvit, yfvig gethårsperuk utgör infattningen af denna klenod liksom snömoset omger rödgröten på ett kalas-bord. Den bruna jackan med långa skört och prydliga flcklock, de vida svarta, hundraryn-kiga byxorna, de blå regarns-strumporna öfver fylliga vådor och sjelfva bockskins-skorna med sina flygelbyggnader för tå-knölar, allt är sjödrucket, genomblött af den salta vågen. Den trogne Fylax, oroad af svårmodiga drömmar, morrar i sömnen vid hans högra och skepps-grisen drar dj^a suckar vid hans venstra sida, en målande grupp af broderlig endrägt, vänskap och förtroende. Ändtligen vaknar vår hjelte vid åskans knallar och orkanernas tjutande. Framför honom vältrar Taffelbayen spilrorna af den sköna smacken*), hans rikedom och hans boning, på skyhöga, fraggande vågor tätt intill hans liktornar. Bakom honom resa sig lodräta klippväggar upp till molnet, som sväfvar öfver bergstoppen. Tigrarne jama omkring honom, och schakalernas hesa ljud bådar lejonets ankomst. Men ingen tår smyger sig öfver hans blomstrande kinder, ingen frampressad suck förråder hans saknad,

*) Sm ack: ett galeas-tackladt fartyg med rund akterspegei. Utgifvaren.484.

ingen, modstulen sidoblick hans fruktan för vilddjuren: med förtröstan och lugn bär han sin ankare och sin älskade vinstock genom de vådligaste omvägar, Fylax trafvar framför och grisen lunkar efter honom upp till bergsslätten, der han planterar sin herrliga ranka. Den senaste efterverld skall evär-deligen i ädel konstantia dricka Riibecks skål, den odödlige holländaren, som flyttade rhenska drufvan under Afrikas milaaste himmel. Så följer ej verldsliga visheten sina planer, så uträttar ej nykterheten sina lumpna bedrifter.

Men skåden, ännu närmare omkring oss, denne värdige landsman i anspråkslös vadmalsdrägt! Odalåkern sysselsätter honom der hemma vecka ut och vecka in vid harfven och plogstjerten. Nu länder han hemåt från närmaste marknad, der han tillbytt sig en häst med spätt i stället för en häst med qvickdrag. Han har under tiden haft tillfälle att helga en stund åt den milde faderns dyrkan. Dock för sin ringa skärf i offerkistan har han icke bekommit en droppe af drufvornas rikare håfvor: endast bult-öl och potatis-finkel ha styrkt hans tro och höljt glömskans välgörande töcken omkring hans tunga öde. Der hänger han nu vid den nyss förvärfvade dragaren, icke (som sig bör) med skrefset i sadeln, utan med bakfoten inklämd i stegbögeln, skrapande kinder och näsa i gruset af sitt eget vägstycke. Kreaturet släpar tåligt och makligt sin okände beherrskare till den stängda grinden, der en trogen granne anammar honom på sin kärra. Nästa söndag skola hans kindknotor och näso-ben vara omgifna af en däjeligare hud än den, som blifvit afpo-lerad, så att vår danneman liksom nyrakad åter kan inträda i församlingens gemenskap.

Skönjen j nu, j klentrogne, huru Bacchus vårdar sina små? Der de nyktre bryta tusen halsar, der låter han ej ett finger brytas, ej ett hufvudhår krökas på sina älskade barn.

Dock — hvarföre gå vi öfver ån efter vatten? Just i dag, då vi åter inviga dessa nybyggda salar åt glädjen och485

förtroendet, njuter ju vårt samhälle det hugneligaste prof af den milde faderns beskyddande vård *).

Jag vill icke såra edra minnen med en blick på den rysliga olycka, som grusade vår oskyldiga glädjes trefliga hemvist: jag vill blott erinra er om huru vi en lång tid varit förskingrade, husville och utan tillflykt, huru vi länge måst fira våra matta fester bland de otrogna tillbedjare af dans och tévatten, huru munterheten hängde hufvudet och skämtets ande var viken ifrån oss.

Denna jämrens tid har tagit en ända. I förnyad glans är vårt gamla tempel åter upprest ur sina ruiner och våra mysterier fredade för verldens nyfikna blickar. Fröjdens, den förtroliga fröjdens förtorkade staf skall åter grönska i våra samqväm och Bacchi hymner genljuda i våra salar.

Då menniskohanden bygger, lagar den tidens mat. Äfven dessa murar skola rasa, dessa hvalf ramla och getter måhända en gång beta väpling på den tomt, der nu hymner ljuda, bålar tömmas och redlige män fröjdas i sämjo och frid — måhända skola lotsarne på Kamberget här vittja sina hummertinor **). Kanske skall vestgöta-plogen rista djupa fåror i det skördade risfältet eller papegojor bygga eller ett älskande par någon gång plocka dadlar i lunden öfver dessa skorstenar. Våra ben, blandade med matjorden, skola med sin närande kraft bidraga till att försköna en annan natur och våra afkomlingar, inmängde bland andra folkslag, trampa lifvets väg i verldsdelar, som måhända icke än hvälft sin rygg öfver hafvets yta.

Bland dem skola visserligen finnas stora snillen och lärda män, hvilka grundligen och djupsinnigt disputera med hvarandra om deras härkomst likasom vi om vår. Några skola härleda den från Kina och Japan, andra från Plata-

*) Talet hölls,' <lå brikollisterna äter invigde, bin nyuppförda lokal i fiiimiraresam-hailets hus, som året. förut ödelagts af uMsvådu, hvarvid protokollenm förstördes. Under tiden hade de sina samm un k o ni.st er i Bloms hotell, der den tidens assenibléer höllos. Utgifvaren.

**) Ramberget: se första noten jui nd. 408.486

flodens stränder eller från kusterna omkring Hudsonsbayen. Intet pergament skalj upplysa att vi, som här församlade äro, gått hädan hem till våra sängkamrar för att i vår anletes svett arbeta på deras förfäders tillkomst. Så skola alla minnen som flygsanden förskingras af tidens vind och våra mest kolossala storverk ej en gång ha ett

namn i det språk, som då lefvande slägten tala.

Men naturen gjuter icke om sina former för skapande ting. Menniskokroppen, då lika bildad som nu och som i det första fordom, skall fortfara att härbergera en ande, sträfvande och flygtig, likadan som vår och våra äldsta urfäders. Glädje och sorg skola alltid strida om herraväldet öfver menniskohjertat. Glädjen skall föda löje och skämt och sorgen alltid förblifva tårarnes moder. Öfverflöd och brist skola då som nu fördela menniskoätten i tvänne kamrar. Men kärleken, vänskapen och nöjet skola alltid åter förena dem, som afunden, hatet och sorgerna velat sprida och åtskilja. Drufvornas milda slägte skall icke mer förvildas eller förtorka, utan, hylladt af menniskohandens odlande ans, ymnigare och i en för oss okänd, ljufvare beredning förfriska våra ättlingar intill mång tusende led. Eko skall äfven då lära sig utantill skaldens skämtan och sångarens ton, och hederlige män skola samlas kring dryckeskärlen för att utplåna arbets-rynkorna ur den med rankor omlindade pannan, helsa hvarandra med pokalen inbördes och repa nytt mod till nya arbeten, nya strider.

Glädjens gud, oändlig som naturen, aldrig skall han upphöra att hägna sin vingård och skydda sina bekännare! Intet förbund af politiska griller, förmyndare-tvång eller läkarefjäsk skall hejda hans inflytande på de dödligas sinnen. Aldrig skall han tillstädja kaffebönans, tebladets eller hafregrynets seger öfver den ädlare drufvan. Aldrig skall han tillåta vattnet att smaka bättre än vin eller vällingen att så vällustigt höja våra känslor. Nej, mina bröder, må oxen och gåsen fägna sig åt likören i källor och bäckar, hästen moja487

sig vid sörpbaljan, katten vid sin mjölk-kopp och galten vid drankhon — vin fröjdar menniskans hjerta.

O, du milde fader, skydda dina barn och hägna dina boningar! Bevara dem evärdeligen tor torr eld och vått vatten! Gör dessa hvalf bomfria mot smärtans pilar, och bannlys från dina lundar sorgernas klagande suckar och ekot af plågans skrän! Låt icke öfverflödet svälla i dina dyrkares strupe, utan beskär en lätt förlossning åt de svage, som icke förmå att hysa dina ymnoga håfvor! Mura igen grälmakarens käft och häfta vid gommen sladdrarens fladdrande tunga, att vi och våra barnabarns barn måtte dyrka dig här i fridens lugn med varm vänskap och orubbligt förtroende inbördes!

Hemta Jofurs spira åt honom, som sitter på stolen! Låna vältalighetens vingade ormstaf åt den, som tolkar dina lagar! Skänk din ymnoghets-sléf åt skaffaren och stjäl, om du kan, Anakreons lyra åt sångens söner, som flämtande qväda din ära och ditt lof! Konsten att njuta lifvet.

Den å december 1822.

Jag har lekt rommen af mig. Det råa ungdomslynnet har blifvit bakadt i tideris koppar-form. Häftigheten har jäst öfver, lättsinnet är afskummadt och ifvern har satt sig på bottnen. Äfven jag skall en gång upphöra att vara pojke. Det lyster mig att vara man några dar, innan lifvet mister det pikanta, innan pulsarne krympa, sinnena stelna, hågen dufnar och jag blir — gubbe.

Derföre vill jag kasta skämtets träsvärd fjerran och tala allvarliga ord. Att bjuda mogne mäns tankar till nöjets fest från verkdagarnes bekymmer, är ingen barnalek. Ämnet är icke utan vigt, äfven för staten, ty på lemmarnes väl eller ve beror kroppens. Kaligula gaf skådespel åt sina slafvar och antoninerna sina.folk tillfälle att roa sig sjelfva.

Att i lifvets alla förhållanden vara nöjd med det lilla ljutliga, som naturen icke vägrar något af sina med känsloförmåga begåfvade alster, att med sinnets hela kraft uppfatta äfven det ringaste njutande, ja äfven skapa sig glädje der, hvarest naturen icke mäktat åstadkomma dess medel, att (å andra sidan) med härdadt mod trotsa faror och sorg, bjuda stålsatta nerver åt kroppens smärtor, att leende halka öfver alla lifvets missöden och med kysk, kastrerad håg åskåda alla herrligheter, som ligga utom rågången för vår489

åtkomst — se der hufvudreglorna för den svåraste af alla konster, den, att rätt bebruka och odla en högre makts tvetydiga förläning: menniskolifvet.

Jag har sett män förföljas af lyckan från deras purpurvagga till marmor-griften, hvilkas dristigaste begär burit mogen frukt, hvilkas fruktan, alltid hafvande, aldrig framfödt lefvande ungar, hvilka dock aldrig vågat ikläda sig

glädjens och hoppets leende färger, utan höljt sitt dystra lynne i missnöjets och rädslans musblacka mantel och, naturen och ödet, himmelen och jorden till trots, suckande burit sin fjäderlätta lifsbörda på darrande, svigtande, lutande skuldror fram till det okända landets gräns.

Andra har jag sett dansa som rågetter öfver lifvets rysligaste branter med höga torn af missöden på ryggen.

Desse hafva aldrig gått faran ur vägen, utan sprungit öfver henne eller kastat henne åt sidan., Nappade hon dem i bakfoten, så att de tumlat öfver ända, brutit armar och ben eller syltat in sig i gyttja upp öfver öronen, så hafva de alltid haft den trösten i beredskap, att det kunde ha gått värre, och det nya glada hoppet i kikaren: "Detta går snart öfver, och det blir väl bättre!» Aldrig hafva de ajusterat sitt tal med sirlig frisyr eller prydliga lockar, krusat det efter modet eller pudrat det med vällukter — nej, vildt och yfvigt fladdrar det omkring ännet såsom Evas hår i paradiset eller som en lejonman. Också hafva de ofta hängt upp sig i detsamma liksom Absalon fordom i sitt. Hvarje olycksbud kasta de ett epigram i fysionomien, och hvarje kräfvare komplimentera de med någon speglosa. Sådiga hafrekakor och mögliga knallar fräsa som holländska våfflor emellan deras huggtänder. De häpna icke för några grodor i kärrvattnet eller för några flugor i supen. Dekokten rinner i dem som Malaga-sekt, piller fräta de som sockergryn, kinamos och lingonmos äro dem enahanda, och en liten räka på mennisko-fabrikören 34) sätter dem ingalunda i förlägenhet.

Merendels lefva de friskt in i verlden efter sin egen490

lilla dietetik, mera stödd på ögonblickets kraf och tillgångar än på långa beräkningar för en oviss framtid.

En stark kropp och några vänliga handtag af lyckan, den de ofta nog med djerf behändighet veta att fatta i hårluggen (vulgo. -kalufven" kallad), kan och kunna stundom bringa dessa öfversittare långt fram i tiden och långt upp i rum. Men alla äro icke söndagsbarn: de fleste måste springa oförståndets och obetänksamhetens vanliga gatlopp genom alla egyptiska plågornas ruskiga här, och öfver dem kommer förr eller senare eländet, vanligen i följande, alltför högtidliga procession:

l:o) Tvänne härolder från spelhusen (Nattvak och Morgontupp). 2:o) Sjukdomens ständer nemligen:

a) Primitiva Symtomernas ledamöter, två och två.

b) HemorroideniMS ledamöter, två och två.

c) Giktens och Podagerns ledamöter, två och två.

d) Gamla familjerna Benknölar, Näsröta, Väder- och Vind-, Sten- och Vatten-sotens ledamöter, tre och tre, företrädda af hela sällskapets ordförande: De-bauchen.

3:o) En division doktorer, kirurger, apotekare och sprut-madamer till häst och fot.

4:o) Tvänne härolder från slottskansliet (Håll och Fast).

5:o) Hans höghets Bristens stora vakt, anförd af fogaten.

6:o) Hans höghet Bristen. Himmelen, af förfallna reverser och protesterade vexlar, bäres af öfverschultar *), biträdda af auktionskammaren. Släpet af obetalta räkningar uppbär kuratorn med biträde af gode män.

7:o) Tvänne härolder från sopphusen (Tom och Lam).

8:o) Fattigdomens stora vakt: Hån, Spott och Spe.

*) Öfv er se h u 1 t (öfversktilt): i Göteborg en lägre tjensteman, motsvarande förste exekutions-betjenten vid öfverståthållare-embetets kansli i Stockholm. Benämningen härleder sig troligen från tyska ordet "schultheiss", byfogde, småstads-borgmästare. Utgifvaren,491

9:o) Hans helighet*) Fattigdomen med utslaget hår och törnekrona på hufvudet. Himmelen bäres af direktionens ledamöter med ombudsmäns och fogdars biträde. Släpet af eländet uppbär Modig**). Dock för dem har denna rysliga procession ändå ingenting fasligt: de sköta under allt detta ändå emellanåt sina små nöjen och taga sällan eller aldrig åt sig morgondagens omsorger.

I den första klassen träffar man stundom stora statsmän, grundliga författare, djupsinniga forskare i mystiska dunster, trägna samlare af mynt, namn och sigiller, vaksamma embetsmän vid bommarne, uppmärksamma fiskaler och pålitliga tornväktare. Pluralitetén af denna klass sofver litet och är bofast.

Deremot höra under den senare ordningen en mängd hjeltar af andra rangen, våghalsar till lands och vatten, en stor hop skalder, virtuoser och artister, item farao-bankörer, punktörer, amatörer, markörer, traktörer, aktörer, dansörer, frisörer, radotörer, ja nästan hela det respektiva sällskapet på örer. Bland denna klass finnas ganska få bo-, men ganska många by-satta.

Emellan dessa bägge ytterligheter hvälfver sig en mäkta stor menniskoskara, af naturen bildad för lifvets fullkomligare njutning. Fördomar, exempel och hvarjehanda tillfälligheter drifva likväl de fleste af dem från sällhetens medelväg de båda ytterligheterna alltför nära ...

Tvänne hvarandra rakt motsatta fördomar utöfva isynnerhet det skadligaste inflytande på menniskomassans begrepp om fördelen eller missödet af sin tillvaro i tid och rum.

Den första af dessa är en af de många lytta barnen af en ofullständig, okritisk, empirisk och förvillad observations-mani. Den statuerar att helsa, trefnad, munterhet och

*) Res sacra miser. Nol af Wadman. . ., Den fattige år någonting heligt.

Utgifvaren/. **) f. d. fattigvårdens dödgräfvare. Not af Wadman.492

husliga sällhetens njutningar endast kunna trifvas under låga tak. Derföre förtviflar så ofta den mäktige och öfver-rike

0 ra möjligheten att bli delaktig i dessa dyrbara himmelska håfvor. Men hvarföre?

Kan jag då icke maka mig ur dunet om morgnarne för det jag bor i palats? Kan jag icke lära mig att röra armar och ben för det jag har kusk och lakejer? Kan jag icke älska min hustru på en siden-kanapé eller uppfostra våra ungar i tukt och Herrans förmaning under ljuskronor? Skall jag nödvändigt förstöra min helsa med bourgogne och tokayer för det att denna välsignelse fyller min källare? Eller sluka i mig kolik af fasan-pastejer? Eller förkyla magen för att prunka med dekorationerna? Skall då alltid lyckan nödvändigt sticka ut ögonen på förståndet?

Ack, nej, ingalunda är det oundvikligt, fastän vanan finner beqvämt och fördomen anständigt att behålla florshufvan för ögonen mot dagens besvärliga strålar ....

Den andra, den motsatta fördomen är af vådligare natur, vidare i utsträckning och menligare till sina följder.

Den dagliga erfarenheten visar oss så tydligt att olyckan lika ofta, om icke oftare, bygger sitt förpestade näste i palatsernas salar än i kojorna och att treflighetens svalor hellre bo under halmtaket än under koppar-kupolen. Detta hafva vi hört och sett och läst och lärt ända ifrån våra spädaste barnaår — ja, vi hafva ofta nog tagit renfana, jalappa och hvarjehanda maskmedel, tillräckligt att förge och utdrifva en Ceylons-boas. . . Men afunden, denna fråt-mask, afunden öfver rikedom och ett lysande lif, rotar oupphörligt

1 våra sårade inelfvor. Hvad den glansen, ofta utan värme och kraft, lyser oss i ögonen! Hvad det svider i hjertat, när vi måste kröka ryggen för en annans ära, och hvad den der dyra såsen, ofta vämjelig och giftig för en oförderfvad kropp, hvad den sticker i näsan, så att gomens vårtor mjölka längtans vatten åt den fattiga afunden! Hur mången qväljer sig icke vid husmankost egentligen derföre, att han493___

hör sin tjocke grannes stekvändare dagligen gnissla omkring sin axel och hör de hartsade buteljernas repeterade korksmällar! Hur mången skäms icke för sina varma, tjocka vattentäta smorläders-stöflar och afundas den elegante små-herrn, som huttrande hoppar på stenarne i strumpor och skor! Ja, mången glömmer sin egen unga, fromma och tarfliga hustru, som hitintills försötmat hans lif, vid en blick af den utnötta, men uppmålade, fladdrande och lysande koketten, som i ett fjerdedels sekel utgjort hans mätte, tjocke, rödnäsige, hornbeslagne och stekfrätande grannes dagliga och stundliga hus- och lifkors.

Sällheten ligger likväl den idoge arbetaren mycket närmare än den pompösa lättjans gödboskap.

Ty kärleken, späckad med inbördes förtroende, är en rasande läcker ungfågel, förnöjelse och innan-frid kosteliga likörer och arbetets möda en förträffligare krydda än vanilj-bönan.

O, du arme missnöjde, vill du då ändtligen bli lycklig? Nåväl då — föresätt dig att vara det, värdera det du har och förakta d^t du saknar! Om våta ämnens egenskap att lifva och vederqvicka den torra naturen.

Den 4 december 182S.

Lätteligen torde tusentals sekler obemärkt hafva smugit sig förbi de respektabla näsorna på våra skarpsyntaste krön- och geologer, innan vår gamla koketta planet hunnit anlägga sitt nyaste mod, hemtadt från gud vet hvilken supra-solarisk hufvudstad, och ikläda sig nävarande, redan temligen åldrade former. Det skedde väl ej på några timmar eller några århundraden att atomerna konfedererade sig till sandkorn för att bygga upp Kaukasus, att fuktade jordarter födde lefvande plantor, att vegetabilierna, _döende, gåfvo insekterna lif, att dessa förädlades till varmblodiga kreatur, af hvilka det ädlaste uppfostrades i naturens skola till en efterbild af det högsta bland tingen. Vårt dunkla öga mäktar ej genomtränga den tjocka dimma, som beslöjar paulunen, der dessa mysterier aflades. Allt vårt vetande är en enkel lysmask och våra djerfvaste gissningar endast irrande lyktgubbar i den omätliga natten.

Dock skymta likväl genom detta mörker några bilder för vår syn, dem erfarenheten under det skrytande namnet visshet tecknat sig till minnes. Dessa vissheter tränga väl icke djupt in genom tingens yta och äro svåra att sammanfoga till ett helt, men vi förstå konsten att limma ihop dem med hypoteser och bygga ståtliga tempet deraf, hvilka, öfverstrukna med fantasiens mångfärgade fernissa, som döljer sprickorna under täckhetens glans, temligen likna sanningens. Snart nog495

händer väl att det lösare bindningsämnet bortsmälter, visshetsbitarne mista jemnvigten och hela den herrliga byggnaden ramlar öfver ända ömkeligen. Då måste åter det arma mennisko-förståndet svettas bläck och trycksvärta, tilldess det hunnit uppstapla, hopklistra, utmåla och befernissa ett nytt tempel, ännu prydligare, men, ack, lika förgängligt som något af de förra.

Mitt kommer aldrig att lysa bland de förgyllda namnen i den ögonblicks-eviga rulla, der chimérens byggmästare ristat sina odödliga minnen till efterverldens kritik och beundran. Aldrig har jag vågat lägga sten på sten till uppförande af det minsta lider i det systemiska fé-landet med påskrift: Johannes fecit*). Dock har jag som en trogen handtlangare flitigt bearbetat ett grundämne, hvarpå kommande mästare, glömmande den, som i tysthet beredt deras ära, en gång skola uppföra ett nytt babyloniskt torn i naturvetenskapens rike.

Detta grundämne, hvaraf all organisation alstras, denna basis för allt lif är icke annat än det synliga fluidum, hvaraf vi här i dess ljufligaste tillstånd omgifvas. Hela naturen är uppfylld af detta ämne, och i samma ögonblick vätskorna upphörde att genomtränga den, skulle hon återgå till grus och aska. Det visar sig i oändliga gestalter af de skiljaktigaste verkningar. Ett ceder-korn fuktades, och deraf uppväxte det största träd. Ett mennisko-ägg fuktades, och ur skalet kröp fram en Newton, som mätte solarnes lopp. En blind gubbe i någon af de sju städerna, hvilka trätte om äran att hafva hyst den ihjälsvultne, fuktade en gång sin harmoniska tunga med schiotiska **) mustens fluidum, och Iliaden, alla sångers moder och mönster, skådade dagsljuset.

Ifrån barndomen van att beundra naturen, har jag med varmaste nit och oafbruten uppmärksamhet sökt att utforska

*) Fecit: har gjort det. (Inom parentes ma nämnas att Wadman var döpt till Johannes). Utgifvaren.

**) af Schios, en bland de sju städerna. Utgifvaren.496

det liquidum, som lifvar, vederqvicker och tjusar alla dess oräkneliga alster. Men man lär ej känna hafven genom en kryssning, icke spritens historia genom en tillmäskning, icke vinets verkan eller punschens blandningar genom en enda af de lycksaliga tillfälligheter, dem den bildade mannen på hyfsningens språk kallar »extas» eller »sinneslyftning», men som af den rå, obildade, tvåbente lastdragaren med pöbel-ter-merna »hårpung», »rus» eller

»fylla» benämnas. Också hafva inga mödor tröttat, inga vådor afskräckt mig, ingen väg har varit mig för lång, ingen hufvudvärk så penibel att jag ju trotsat den, inga balanseringar, inga piruetter så krångliga att jag ju exeqverat dem och intet fall så betänkligt att jag ju underkastat mig dess följder, för att genom varierade rön utbilda min kännedom om vätskornas, isynnerhet de ädlare vätskornas rike. Denna oförtrutna, länge fortsatta forskning har bibragt mig en erfarenhet, fotad på fordna och samtida, egna och andras rön, som torde berättiga mig att våga en framställning af ämnet, hvars utveckling jag tillåter mig hoppas skola fästa edert sinne i mån af dess vigt på allmänna fördelens betsman.

Jag öfvergår således utan vidare omsvep till vår betraktelse af

Våta ämnens egenskap att lifva och. vederqvicka den torra naturen.

Vi skönje hos tingen ett trefaldigt lif nemligen: Det vegetabiliska, hvaraf växterna frodas, Vet animaliska, som alstrar och underhåller djurslägtena, och

Det eteriska, som fröjdar englarne och den af Bacchi safter exalterade menniskans anda.

När vinternyet, koxande öfver Orions hjessa, skimrar* i drifvorna och speglar sig i glans-isen, då äro alla vätskor stelnade, som icke gömmas inom uppvärmda väggar, inom fjäder- och skinnpälsar eller djupt under jordens eller djupt49 7

under vattnets hårdnade skorpa, och hela växternas skara har redan upphört att lefva. De ömtåligare äro redan stendöda, och endast i deras frön finnes möjligheten förvarad till deras fortplantning i en beqvämare tid. Äfven de a t våra vegetabiliska landsmän, som äro bestämda att med röt och stam urhärda våra vintrar, ega ej mer qvar af lifvet under den långa dvalan än förmågan att vid gynnande omständigheter åter kunna upplifvas — och i denna ljuft högtidliga scen spelar det våta elementet, lossadt ur sina bojor, hufvudrollen.

Länge ligger Bores mäktiga hand tung öfver nordens bygder, men en ännu mäktigare kraft förlamar likväl småningom tyrannens välde, så att han tid efter annan måste släppa sina fångar lösa och, slutligen bortjagad, söka sina offer under en annan pol. Solen, som under jultiden nästan tycks hafva glömt sin skyldighet att vederbörligen lysa och värma, börjar åter så småningom att höja sin blick och hvassa sina strålar till skräck för mörkrets och köldens andar och till de förlos^ade ljusalfers hugsvalelse och tröst.

Dagarne tilltaga, nätterna blifva kortare, efter hand smyger sig lifvets verksamhet i jordens sköte och när påsk-fullmånen blottar sitt näslösa anlete, då hafva redan flere af Floras sötungar böljat att suga styrkdrycken ur den moderliga barmens öppnade källor. Ack, hvad de törstande växterna med underjordiska tungor då begärligt läppja i uttorkade strupar de första ur isens bojor förlossade droppar af den allmänna moderns närande mjölk! Men här måste vi beundra den förvånande likheten emellan Flora» och Bacchi barn. Båda taga sin färg af de safter, som gifva dem näring. Hafva vi icke fägnaden att i vårt pröfvade samfund beskåda de herrligaste blommor af alla färger, (sippor, hvita och blå, glänsande pioner och bleknade rosor) på våra ärevördiges näsor och kinder, och hvem kan utan öm-

32498

het midt ibland oss betrakta det smörblomster, som i dubbel louisd'or-prägling skänker oss sin blida anblick!*)

Våren, hvilken som en ömsint amma rikligen förplägat hvarje växt med sitt eget lifs- och mun-fluidum, måste snart lemna källarnycklarne åt den stränga guvernanten sommaren, som stundom så snålas med dropparne, att blommor och blad hänga vissnade som en nykter broder i en fladdrande stekrock, hvars skrynkliga vidd vittnar om sälla förflutna dagar. Då är hvarje regnskur ett kalas för vegetationen och morgondaggen att anse som de försnräktande växternas morgon-sup. Turkiska bönorna, gurkorna och kålen kasta då lika begärliga blickar på vatten som svea-götiska pigorna på kaffekannan eller som vi, älsklige bröder, efter långvarig diet på den uppfriskande bålen. Ja, ofta se vi sommartorkan hota hela växtriket med en ömklig död, då ändtligen den gifmildare hösten förbarmar sig "öfver fälten, öppnar himmelens tapp och drar den långa korken ur molnen.

Ett skarpsynt öga upptäcker lätt den närvarande likheten emellan plantornas och djurens lif. På liqvida ämnens

egenskap att nära och förfriska grundar sig det ena såväl som det aitdra. Djuret dricker liksom plantan, och skilnaden är blott den, att djuret måste mödosamt uppsöka den närande saften, då plantan af naturen under stillaståendets hvila förses med sina behof. Stannar safternas omlopp inom dem, så förtorkas och dör det ena såväl som den andra.

För skönhetssirmet äro växter och djur nära nog af samma betydenhet. Jemför fjärilen med blomman! Samma elegans i former, samma bländande färger. Jemför den unga, sköna jungfrun i sin oskulds-prakt, obeslöjad af konstens förvillande glitter, med den präktiga vinrankan, växternas Hebe, och döm! Här gäller ej den gamla regeln: ?*På frukten känner du stammen??, ty i frågan om stammen håller jag mig helst till den finskinnade, elastiska, varmblodiga jung-

*) T marginalen af manuskriptet har Wadman skrifvit: Nordqvist. Utan tvifvel afser hun härmed läkaren med detta namn: se noten på sid. 411, Utgifvaren.499

frun, men hvad frukterna angår, prefererar jag rankans klasar. Dock: svårt är valet emellan kärlek och vin. Lycklig den, som, lyftad till det eteriska lif drufvorna tända i alla sinnen, eger en varm tillflykt i den belönande kärlekens armar! ' Verkan af det synliga, ljufliga fluidum att tända detta eteriska lif må blifva ämnet för vår korta betraktelses senare del.

Huru olika denna verkan yttrar sig hos olika subjekter vill jag genom ett exempel närmare söka att upplysa.

När de tappre grekerna fordom eröfrat den välmående kejsar Darii Kodomanni inom Babylons murar förlagda, af de ypperligaste årsväxter från alla land rikligen öfverflödande källare, så nedsatte sig verldens dåvarande trenne störste män i en komité för att genom en tentamen, eller hvad våra fäder skulle kallat prof-öl, utröna och bestämma de kejserliga vinfatens egentliga halt och värde.

Dessa män, historiens vidunder, voro konung Alexander, den tappraste och i passionens utbrott den vildaste af alla krigare, doktor Aristoteles, den lärdaste, sedligaste och derjemte pratsammaste af alla systematiker, samt kongl, historie-strykaren och tempel-fernissaren professor Apelles, den elegantaste, timidaste och känslo-ömmaste af alla musernas tecknande och drillande söner, såsom de fria konsternas ombud vid förrättningen. Den unga Lais, gratiernas halfsyster, vanligen den babyloniska mamsellen kallad, kredensade pokalerna. Här profvades nu efter hvarandra alla de herrliga viner, som blifvit segervinnarnes byte, och slutliga resultatet, efter ett ljuft arbete under häftiga debatter, blef det glorvör-digsta kapitlets lyftning till det högsta eteriska lif.

Men annorlunda yttrade sig den exalterade lifskraften hos den vilde krigaren än hos den skarpsinnige filosofen eller den veke och ömsinte musernas älskling. Alexander, flödande i vemodiga tårar, störtade sig ångerfull för den sköna Lais fötter, afbedjande med fromt sinne alla de oförrätter, han tillfogat skönheten, utan att vredgas öfver hennes skratt vid500

åtanken på dessa oförrätter, dem hon aldrig upphört att af bästa hjerta förlåta. Aristoteles åter slängde doktoral-peru * ken på kanel-brasan i agatspisen, och kännande sig genomträngd af en obekant låga, kastade han sig oförsynt i den sköna synderskans armar och svor en dyr ed vid den platoniska republiken att stöta trancher-knifven i sitt fiolosofi-ska bröst, om hon icke genast bönhörde hans högst filosofiska önskan. Apelles slutligen, i dagliga lifvet så blid och mild, van att blanda de lenaste färger, att drilla de vackraste toner till penselns och kärlekens lof, fann sig, uppvaknad från en liten bondslummer, i hast förvandlad till en efter blod törstande hjelte, hvars tapperhet och mod icke en gång af de tjocka murarne i den hvälfda dryckessalen ville låta sig begränsas. Ja, hans öfvermod steg till den rysliga höjd att han, i ett utbrott af svartsjukt raseri, måttade med vinslefven åt sin herres och beskyddares konungsliga hufvud. En liten blånad efter detta häftiga tapperhetsprof kunde morgonen derpå hafva blifvit ganska vådlig för artisten, om icke Lais, adrätt och betänksam, upptagit det förfärliga hugget med presenter-brickan och lullat komitén med en af Teokrits hymner i den sötaste sömn.

Här visade sig vinets kraft att upphöja och förädla den bristfälliga menniskonaturen till högre fullkomlighet. Här lärde hjelten att känna fromhetens och den store tänkaren kärlekens väld^ -— jat lejonets mod stålsatte för ett ögonblick bomulls-nerverna hos det försagda fåret.

Bröder, likasom nu växterna icke äro alla i lika behof af våt förfriskning, så äro äfven vi, dels i mån af vana och tillgångar, dels äfven efter olika organisation och temperaments-bildning, högst olika förmögne att fördraga det eteriska ämnet eller att, genomträngda deraf, lyfta oss öfver den vanliga nykterhets-sferen. Enbusken, eternellen och mossorna fordra icke samma fuktighetsgrad som vattenliljorna, lotusblomman och sockerröret. Men den välgörande naturen har i törsten gifvit alla lefvande varelser en vink att följa, ett50:

justeradt mat för sitt sanna behof, hvilket hvar och en måste eftertrakta att rundligen fylla, som ej med halsbränna vill köpa den öfvertygelsen, att man aldrig strå ff löst öfverträder hennes oföränderliga lagar.

Värdaste Bacchi män! Vi äro menniskoslägtets sockerrör. Vi behöfva ännu suga Bacchi flöden för att frodas och fröjdas, och vi förakta den torra enbusken, som kramsfåglarne planterat i bergsklyftans kateder att derifrån docera mot vår törst och våra gillen. Måtte aldrig Bacchi fluidum upphöra att lifva och vederqvicka våra hjärtrötter, och sockret i våra sånger s"kall alltid smaka af hans lof! Ett värdigt Bacchi barns mod i faran och

dess styrka att fördraga denna

verldens knuffar.

Den å december 1824 *).

Jag måste ovilkorligen le, när jag hör dessa Eafaéls, Kubens', Correggios och van Dycks tillbedjare, förtjusta i sina sudderier, grötmyndigt tala om att försköna naturen. O, du milde himmel, förbarma dig öfver alla dårar till lands och vatten, i olja och i rödkrita! Försköna det sublimaste, det högsta, det skönaste, menniskosinnet kan göra sig begrepp om: den blida naturen, det lefvande uttrycket af skaparens stora idé! Le måste jag, när de store konstens mästare raka borsten af grymtaren eller nappa håren af ekorrens svans, hyfla sig en brädstump eller spänna en duk-trasa, mala sin brokiga ockra eller gnida sina färgade gifter på rifstenen, för att kludda ihop eh död miniatyr-skapelse, som liknar den stora lefvande ungefär som klöfver-dam liknar Bond-Anna eller värdshuset i Kamfio detta ärevördiga Bacchi tempel **) — en skapelse, hvars ekskogar jag kan radera bort med penn-knifven och hvars eldsprutande berg icke förmå sveda en myggas vinge, der Bucefalus galopperar som trämärren, der Jupiters örn i långa sekler öfver samma molnfläck håller Ganymedes i lufven, utan att nånsin hinna olympens salar,

*) Efter författarens manuskript tryckt i in aj -tidningen "Pounsch". Utgifvaren.

**) Bond-Anna: på Wadmans tid "den vackraste och gentilaste" kärleksnymfen i Göteborg. Hon var frän Marks härad och lärer slutligen ha hamnat i Stock-, holm. Utgif aren.503

och der Eva ännu står med samma ofördärda äpple i handen, af hvilket vi lidit kolik-plågor i nära 6,000 år, der flugorna föröka sitt slägte midt i braket af det jordskalf, sora störtade Lissabon och Messina i afgrunden ... en skapelse ändtligen, der blommorna dofta mönja och Hebes kyssar smaka af rofolja. Leende af medömkan, måste jag. förmana dig, arme, odödlige Apelles: kasta svinborsten i kakelugnen, tillbed, njut och beundra, men våga ej att måla — naturen! Egyptens mager kunde icke framtrolla en lefvande lus, och du, stackars förblindade, kan icke skildra ett fallande löf, som vestan luggat af den susande aspens lockar. Och hvem kan väl utan ett intill häpnad gränsande åtlöje höra omtalas den i blotta åskådandet salige, som betalar Paal Potters ko med fulla värdet af ett hundra, hvilka dessutom äfven kalfva och mjölka *). Detta sardoniska löje kan åtminstone ej återhållas af en, som högre skattar ett rykande jordpäron, öska-ladt, än alla de lysande fruktkorgar, dem den nederländska skolan i sin högsta fullkomlighet framkrånglat.

Naturen har gjort allt för sina älskade barns behof, mycket för deras beqvämlighet och deras nöjen, mycket för deras öfverflöd. Hon har äfven i deras inre lefvande begraf-vit en drift att uppleta och begagna hennes oräkneliga gåfvor. Lik en klemande mor, som förslösar sina dyrbaraste klenodier, för att tillfredställa bottenlösa nycker hos dem, som hon burit i sitt sköte, kan hon icke en gång neka dem sådana leksaker, dem de ovärdigt blott och till sin våda handtera, har hon icke nog styrka att kufva deras sjelfsvåld, då de slita sig lösa från ledbandet och på egen hand rusa fram öfver obanade vägar för att, tumlande på näsan öfver obekanta föremål, stöta sig bulnader i pannan mot sina farliga leksaker, oaktadt fallvalken, hvarmed den hulda, varsamma modern omgifvit den envisa

skallen för att, gripande efter rosens knoppar, sticka taggarne i sina klådiga fingrar

*) Paul Potter: den berömde djurmålaren (död 1654), synnerligast känd Jör sina framställningar af hornboskap och hästar. Utgifvaren.504

eller med upplyftad kolt rida häst öfver tistelns stängel; och svider det, då skrika de som varg-ungar och låta icke tysta sig, förebrå naturen att hon låtit taggen växa på rosens stjelk, att hon icke fodrat tistlarna med siberiska lamskinn och öfvergifva för alltid den enda, som så gerna vill leda dem tillbaka på säkra och banade vägar.

Af alla naturens oräkneliga barn är det yngsta efter vanligheten det mest smekade, således äfven det sjelfsvåldigaste, mest förklemadt och urartadt. Denna oregerliga byting, denna naturens förlorade son är den högtbegåfvade menniskan, som, under skrytet med sina framsteg i bildning och konst, förlamat sina krafter och gått tillbaka i förmåga att beherrska sig sjelf, som, under det hon tror sig vara högt uppklifven på englarnes stege, syltat in sig i gyttjan af onaturliga begär och vådliga vanor. Hon menar i sin flygt att bada sina vingar i ljusets källor vid örnens sida, då hon som nattblackan vid lyktgubbens sken tumlar om i mygg-svärmen. Hennes filosofi har rymt från Danviken, hennes tjenstgörande moral är ett spinnhus-foster, hennes estetik ett sockerbagare-tempel. Att älska har hon lärt af kattorna och inhemtat vänskapens reglor i Reinecke Fuchs^ skola.

Men dyrt har hon äfven fått betala sina brott och sina dårskaper. Pikande efter ett prålande skal, har hon gått miste om den saftiga kärnan, och begäret efter en lockande fördel har ofta narrat henne att prenta stjernor i isen med bakdelen.

Bedröflig är denna sanna teckning af mennisko-lynne och mennisko-lif. Ännu rysligare vore den, om vi ej hade hopp att undantag från den allmänna regeln här och der stode att finna. Men hvar skola vi då söka dessa tröstande undantag, att vi måtte finna dem och i deras åsyn glädja oss åt en skönare målning? Jo, värdaste Bacchi barn, hos oss hoppas jag skola de i ymnoghet finnas, hos oss, som äro skattskrifne tjenare i den milde faderns fröjderika vingårdar, hos oss, som, ledda vid handen af den milde faderns505

försonande ande, låtit återföra oss i den moderliga naturens armar.

Bacchi barn, visare i sina begär än de vilda kalmucker, älska ej den prålande prakt, som icke tröstar, en hungrig mage eller läskar en förtorkad gom. Om de slicka sig om munnen vid åsynen af rankans klasar, är det icke drufvornas form, utan drufvornas safter, icke det blossande skinnets Aurora-glans, utan det skummande blodets lifvande kraft och sötma som väcker deras håg och retar deras smakorganer. Icke den fagraste tärnas rosensminkade kinders återsken på de snödrifvor, der smultron gunga, under hvilka hjertat kokar, förmår att förvilla deras ädla begär efter närmare kännedom af dess inre värde under varmare omfamning, och det till den milde faderns ära anammade heliga ruset sofva de hellre af sig under porsens skugga på mossbädden än i den sirligaste rosenhäck, hellre i den modeste torndyf-velns än i den guldsmilde getingens sällkap.

Dock: med alla dygdens, kraftens och det från fördomar purgerade vettets fördelar rikligen framför den öfriga hopen begåfvade, äro likväl Bacchi barn ändå — menniskor, födda af bräckliga qvinnor och upptuktade af förfuskade män; och en menniska, hvilken som helst, äfven den enklaste, är icke blott en paragraf i en lagbalk eller en post i en kurant-räkning, utan ett kompendium af hela lagverket, ett summariskt innehåll af hela bokslutet, en »orbis in nuce>' (en liten verld i en nöt), som bär ej allenast alla sitt eget tidehvarfs byggnader, utan äfven ruinerna efter alla de sekler, som runnit genom timglaset. Så bära äfven vi tyngderna af det allmänna ödet. Spetälskan, som vidlåder tiden, har äfven präglat sina rufvor på vårt skinn, och menniskoperukens allmänna gnagare kräla äfven i våra murgrönkran sa de lockar. Men Bacchi barn bära sina bördor med atletisk styrka, gnida glädjens balsam i de svidande såren och smörja hufvudet med drufvornas olja, hvilken dödar grillerna. Och506

härutinnan består deras värde framför de klenmodige och vårdslöse verldsbarn, som duka under för sina plågor.

Påkommer hunger och dyr tid, så att bränvins-brödet tryter i öcknen, då står mammons-trälen villrådig, ser ömkeligen på dropparne, men vågar icke supa. En Bacchi man deremot super först, låter sedan åtnöja sig med hvad som kan finnas för handen, med en liten sockerbit eller med en tuggbuss, och finnes intet af allt detta, då lägger

han blott en liten sup på supen, och si — han står, när den andre faller.

Ofta händer att törsten öfverfaller den medellöse i främmande land och långt ifrån gästabud. Ett verldens barn kryper då till den sorlande bäcken, der pigorna sköljt sina disktrasor, lägger sig framstupa öfver stenarna mellan ankor och gäss och sörplar i sig tvättvattnet, tilldess hickan qväf-ver honom, ty han aktar kläderna högre än kroppen och är månare om sin ömkliga rygg än om sin fattige mage. Bacchibarnet deremot söker härberget, borgar sig af styrkande fluidum hvad han pröfvar helsosamt vara och huset förmår åstadkomma, tilldess han somnar vid bägaren, lycklig i glömskan af sina vidriga öden. Uppväckt af en. girig kräfvare ur sina drömmar, lemnar han manteln i sticket som den kyskaste af Jakobs söner, eller betalar han med skuldrorna, skyndande till ett annat härberge, der han gör sammaledes, ty han aktar kroppen högre än kläderna och huden ringare än de ädlare delar, som äro ämnade att betäckas.

En trogen Bacchi tjenare bodde i en belägrad stad, den fienden hade öfverfallit med väldig härsmakt. Han drefs med pock, oaktadt sitt fredliga yrke, till valls i sällskap med flera mer af räddhåga än ond böjelse i nykterhetslasten förlorade mammons barn, de der voro skräddare, mjölnare, krukomakare, borstbindare och deras stallbröder, för att försvara fästningen, ty krigsknektar funnos der få i borgen, emedan xle voro sysselsatta på landsbygden med att efter konstens reglor verkställa retrograda rörelser. Nu hände sig507

så, att der var varmt den dagen på den bastion, som vår Didrik skulle försvara, ty kulor af jern surrade omkring öronen. Likväl gick ut ett påbud från högqvarterets källare att den man skulle hänga, som öfvergåfve sin post. Som deruppe icke var någon sträng tjenstgöring för tillfället, så insomnade han ganska godt af bara tungsinthet. Bäst han nu snarkade, utan att tänka ondt om någon menniska, skickade den grymme fienden ett hotande sändebud med brandrör i stjerten genom luften, för att persvadera besättningen att lemna vallarna. Äfven flyktade hela nykterhetsskaran vid den förfärlige ambassadörens ankomst i största, oordning åt alla sidor, utan afseende på det rep, som skymtade i loin-tainen. Endast Didrik låg ogenerad vid brummarens sida, som slutligen sprack af harm öfver hjeltens köld och kastade sin vredes blixtar efter de flyende mesar. Uppväckt af det ovanliga ljudet, mötte han äfven den visiterande höfvitsmännens korta frågor med tapperhetens lugn och bär förmodligen ännu sitt Dannebrogs-kors med ära, räknande ^quarante cinque å point" på det så kallade "skarpa .hörnet» *). De flyende skräddarne gingo ohängda, ty deras privilegium var i det landet att aldrig hängas.

Om vi sålunda genom alla öden med betraktelsens öga åtfölja Bacchi barn på deras vägar och stigar, skola vi alltid finna dem redobogna till envigeskamp med hvilken smärta, hvilket elände som helst, alltid med hornen mot farorna och alltid färdiga att möta hot med rask handling. "Korta tal, annars smäller det!" sådan är deras lösen, och äfven värnlöse låta de ej kufva sitt modiga sinne af den rå materiens fysiska styrka.

Hos mången torde uppstå en fråga: "Är det endast och allenast det synliga ljufliga fluidum som så kraftigt verkar på Bacchi barn till tröst och styrko?" Denna fråga måste sålunda besvaras: Visserligen verkar d@t synliga fluidum väl-

*) Termer i biljard-spelet, Utgifvaren.508

görande på deras sinnen, men det inre medlet, som i alla öden upprätthåller, styrker och ledsagar dem, är det osynliga, ljufliga fluidum, denna lifliga glädje, denna osvikliga förtröstan, denna den milde faderns ande, som hoppar i deras pulsar, bosatt sig i deras hjertan och beskyddande sväfvar öfver deras hufvuden,

Denna milda, välgörande ande gjuter balsam i deras hjerte-sår, rycker taggarne ur deras fotsulor, då de trampat den törniga stigen, och kransar deras hjessa med vallmo, då de på dödens rostiga lie en gång skola rida öfver till de elyseiska kullar, der nektarn kypras. Den vises lidande och tröst under vandringen genom dårarnes verld.

Sofia-dagen den 15 maj 1825 *),

ingen är mindre oroad af lifvet än den inbilske okunnige, som rider obekymrad på jordens gamla puckel, lik araben på sin kamel. Solen lyser honom om dagen med verlds-blosset, och dess hjelphustru månan bär för honom lyktan om qvällarne utan drickspengar och obetackad. Så gör han sin årliga tur mellan himmelens monstrer, utan att grubbla öfver hvarifrån han kommit och hvart han far, och sitter så trygg på det dygdiga oket

som hade han lagt kapson öfver polen och kunde hugga sporrarne i bägge tropikerna. Nöjd att icke ramas af Lejonet, icke träffas af Skytten eller stångas af Väduren eller råka ut för Skorpionens tång, sköter han föga om att fjälla Fiskarne, koka Kräftan, älska Jungfrun eller fostra hennes Tvillingar upp. För honom må gerna Vågen vara rätt eller illa justerad, för honom må Vattumannen bära vatten eller sofva efter eget behag, blott han ej spiller äin urna öfver hans lina ">waterproovs-hatt». Han gapar på den nya kometen som på en småsak, utan att betänka hur lätt det kan falla en sådan gynnare in att vifta honom om öronen med den längsta och förmodligen hvassaste af alla svansar. Kittlad af begär och proppad af fördomar, sprutar han fårgalla och nykter spott öfver sina visare följeslagare i karavanen, som våga tänka sig ett äd-

*) Efter författarens manuskript tryckt i maj-tidningen "Pöunsch". Utgifoaren,510

lare ändamål för den vådliga resan än det att frakta ett väl-packadt schatull genom den omätliga rymden. Hans enda bekymmer är den qvarlemnade nyckeln till en inbillad skatt, när döden re"n håller på att packa in honom som ett ringa byte i fotmagasinet bland myriaderna af sina offer för att göda tillkommande skördar.

Denna slägt är af alla med menniskoansigte begåfvade den talrikaste, sticker upp som murklor ur marken, enkannerligen under fuktig väderlek och i fet jordmån, och är äfven för den visaste oumbärlig. Den stoppar honom maten i munnen, syr hans byxor, tätkammar hans silfverhår, tillverkar hans efterkommande och Öfverfar hans affärer. Men denna riksgagneliga slägt lemnar honom äfven en mängd besvärliga reskamrater på hans vandring genom pröfvotiden, som suga honungen af hans tankar och gjuta gift i hans sår, som le åt hans tårar och krydda hans glädje med malört, som klippa hans vingar och kedja hans fötter vid dyn, som plocka hans rosor och lemna honom taggarne qvar.

Lycklig vore han dock, hade han ej ett ännu svårare, fast icke så talrikt sällskap, som trugar sig att följa honom på vägen. Jag menar dessa arkitekter af teoretiska Babelstorn, dem de hellre älska att hänga upp vid månens horn än att fästa på förståndets botten med en dugtig grundval, hvilka bygga så högt uppifrån att de aldrig hinna ner.

Dessa systemflickare och hypotes-konditorer brösta sig högeligen öfver ett ofantligt stamträd, som kilar in sina rötter i sjelfva olympen, och traditionen har öfverlemnat oss en fabellik saga om deras höga ursprung.

Vetenskapernas gudinna och musernas drottning var, som man vet, gamla fröken Minerva, utsirad med vördnadsbjudande skäggvårtor på den framstående hakan, men med ingenting under snörlifvet. Hon hade aldrig kunnat förmå någon manlig varelse bland gudar och menniskor att förgripa sig på behag, som kufvade lastens åtrå äfven hos den lättsinnige Paris, hvilken skådat dem ohöljda. Hon kastade så-511

ledes, lik andra gamla jungfrur af mennisko-ras, hela sin välvilja på fåglar och fyrfotadjur. Hennes uggla är af alla känd för den vanarten att smutsa ned allt dyrbart och prålande i verlden utan att näpsas af sin öfverseende herrskarinna *).

Mindre bekant är måhända hennes markatta, hvars krumsprång gjorde henne ett oändligt nöje och hvars oartigheter hon betalte med smek och sockergryn. Hennes flathet mot denna favorit gick så långt att, då det sjelfsvåldiga djuret en gång i ruset af nektar och ambrosia, glömmande sin pjigt och blygsamheten, i skogarne sökt och smakat den förbjudna kärlekens frukt, hon icke allenast på det Ömmaste vårdade förbryterskan under nedkomsten, utan äfven adopterade den lilla ludna plantan som sin egen son. Jag ville icke hafva rådt någon af muserna att gå och göra sammaledes. Den lille njöt i högsta mått o en påpassning och en uppfostran värdig hans höga stånd. Jofur sjelf måste låna allongepe-ruken till modejl åt hans barnmössor, hans skallra hade åskans form och lyste af glitter: den bullrade förfärligt, men elden var borttagen, att ej den lille måtte skada sig med sin präktiga leksak. De nio- sånggudinnorna ömsade hans blöjor, Pytia höll honom öfver trefoten och gaf honom det vördiga namnet Mirabilis Bombastus Sofista.

Men Afrodite älskade icke den lille bytingen: han fick icke di chariternas spenar, och som Hebe ej ännu var man-bar och kamenerna hade förfall, måste han uppfödas med modersmjölken, till ringa båtnad för hufvud och hjerta. Dock hvad som fattades i snille och smak, ersatte konstens bemödande rikligen. Hans ömsinta fostermor planterade oljoträdet för att smörja tjufvarnes gud med olivernas safter, och den mutade vingfotade Hermes

klippte hans tungas band och skänkte honom, om icke vältalighetens, åtminstone talets och de fina lögnernas gåfva. Barnpigorna lullade honom i

*; Jemför poemet på sid. 275.512

sömn med vaggvisor, som afhandlade stjernkikeri och meta-fysika, ja alla de fria konsterna i sammanhang: och så lärde han med lek hvad snillet måste leta med möda. Också belöntes fostrarinnornas mödor med de mest lysande framsteg i lärdom och skryt. Det löjliga, osammanhängande, djuriska i sätt och tankar skyldes under allvarets mantel med vida fållar, förfärdigad af sorgfärgadt tyg. Med afmätta steg trädde han fram i olympens församling. Sjelfve Mars studsade vid första åsynen af den uppnäsiges grandezza, och endast Hebe fnissade hemligen i Ganymedes1 sällskap åt Jofurs-peruken på den unga dårskapens hjessa.

Sedan, naturens barn, titaner och giganter, började bestorma fablernas himmel, sändes den hoppfulle ynglingen, på Minervas förord, som gudarnes nuntius till den förhärdade jorden att civilisera henne, och sedan den tiden har fantasiens tomma ordspel i fabeldrägt vunnit otaliga segrar öfver det sunda förnuftet, och ve den dödlige, som vågar med den nakna sanningens vapen strida med sofisternas här på diktens vallar!

En sä lysande och ädel stamfader hade pedanteriets och sofisternas urgamla slägt, och äfven den ringaste af dem eger ännu i dag ett familjtycke, det ingen tid och intet luftstreck kunnat utplåna. Ser du en ung man med ålderdomens rynkor i pannan, dem inga bekymmer plöjt, framträda gravitetiskt i muntra lag bland glada lekar, gäspande åt andras löje, hör du honom myndigt afdömma frågor, som ligga utom fattningen, bevisa satser med konstiga bevis, som ingenting afgöra, docera, då ban skulle äta, och draga tunga suckar med bägaren för läpparne — han hör till den gamla slägten, så sant som jag är ett Bacchi barn och vill ärfva det herrliga ruset.

Visheten och glädjen äro samsyskon och trifvas aldrig utan i hvarandras sällskap. Deras få utkorade hafva haft en annan uppfostran. Ammade i naturens sköte med gracernas mjölk, hafva de sett kärleken gyckla vid sin vagga513

och hört Apollos lyra under sin barn-slummer. Hvad de i ungdomen lära är ofta litet nog, men det duger att lita på. Likasom de bruka ögonen att se och öronen för att höra, förakta de ej heller smakens sinne, då de tugga stekarne och sila vinet genom en lysten gom, ej heller luktens, då bålens aromatiska ångor sticka dem i näsone, ej heller känselns njutning, när fingrarne frossa bland yppiga former. Men då de nu inträda i verlden med öppna hjertan och med lekande håg, huru blifva de då emottagna af den brokiga församling, hvars extremer jag här försökt skildra? Jo, den ene ljuger från dem mynt, den andre ljuger på dem fel, den tredje ljuger i dem sina diktade villor, och hela den hyfsade massan, som européerna kalla sin verld, fikar efter och fröjdar sig åt att få draga visheten vid den långa, fattiga näsan.

Huru ofta se vi icke sjelfva ödet i krig med vishetens dyrkare! Händer det icke dagligen att motgångar vältra sig öfver honom, dam dåren utan möda undgår? För att undvika en rå björn, som kräfver honom, stöter han på en lärd man, som förmanar honom, och då han flyktar undan lärdomen, störtar han sig ofta i famnen på en skönhet, som borde äta qvicksilfver. Stundom måste han betala vin, då han druckit bly vatten, och oftare än ofta liqvideras han med snus, då han väntat sig belöning.

Mången annan bedrages hela sin lefnad igenom, men märker det icke och är lycklig i all- sin tid. Den vises värsta olycka är den att se huru han bedrages, huru byx-makaren filuterar honom på kläde och tid, huru författaren filuterar honom på tid och tankar och huru hans älskarinna smekande lurar honom på kärlek och tro, då han finner henne i rivalens armar.

Sålunda hetsad genom lifvet som en jagad hare, trugad genom lederna som en gatlopps-dansör, skulle han icke önska ett hastigt och välgörande slut på hela den ledsamma leken? Skulle han icke önska, ett engeln med lien oförtöf-

33514

vadt skure tråden af champanj-korken, att den instängda anden, fri som det herrliga vinet, måtte jäsa upp i himlens tak och den tomma buteljen i naturens degel blefve omsmält till andra kärl?

Visserligen tigger han icke ödet om Metusalems ålder, men icke heller förtviflar han under mödornas börda, vid motgångens knuffar eller vid farornas hot. Naturen, som moderligen vårdat hans barndom, ger honom hela lifstiden igenom sockerpullor på de beska dropparne, gjuter balsam i såren och nytt hppp i det svikna hjertat, och glädjen inom honom gör honom smidig för alla intryck af ljufvare känslor. Äfven då, när kärleken vändt honom ryggen, när rösten sätter sig i vrångstrupen, om han vill qväda nöjets lof, när den svarta ullen täpper hans öra för lyrans toner, när hans hofvar, sömstuckne af podagern, icke mer uthärda dansens traf och när äfven det mörka floret en gång gömmer skönhetens former och naturens prakt undan för hans matta och giriga blickar, har han ännu en rik skatt gömd i vänskapens bombfria hvalf och i drufvan, med blåsa förvarad, en tinktur mot sorgens kolik och ledsnadens vapörer, fonder, dem ingen rost fräter, inga tjufvar bära bort och inga statshvälfningar förvandla. Ty öfverlefver han än sin tid, så att hans vänner gå ifrån honom, så öfverlefver han ej deras minne och ej hoppet att råka dem åter. Stå än fastagerna tomma på det synliga ljufliga fluidum i hans källare, så torkar dock ej det osynliga bort ur hans hjerta — intilldess korken flyger i taket. Najaderna och toffelns spira.

Tal i Par Brikoll den 16 juli 1825 *).

JJå Bacchi barn åter inom helgedomens murar anlete mot anlete åskåda den milde faderns ståthållare på jorden**), väckas ånyo de lifligaste känslor af tacksamhet för den välgörande gudomlighet, som. i osynlig närvaro så rikligen gjutit glädjens nektar i våra pokaler och hvars ande sväfvar öfver våra hufvuden, och ånyo födas känslor af vördnad och beundran för den upphöjde dödlige, som under en lång räcka af år suttit på Bacchi stol och med oupphinnelig förmåga fört hans med eviga rankor omlindade väldiga klubba. Dock, dessa Psykes hemsysslor i sin dolda, ensliga kammare kunna icke af pennans målning eller tungans spel försinnligas för ögon och öron: dessa rörelser gå den elektriska vägen från hjerta till hjerta och kunna icke meddelas genom meningarnas packvagnar, skrift eller prat. Jag vill derföre icke heller i en ström af ord dränka, offret åt helgade pligter, utan skyndar att efter min förmåga rikta eder uppmärksamhet på några ämnen, hvilka jag hoppas j Skolen finna ega nog vigt för att ådraga sig hela eder omsorg.

Den milde faderns dyrkan, älskade Bacchi barn, drifves, icke mer med det allvarliga nit som dess oförgätlige instiktare åsyftat: tomheten hotar att inkräkta hans tempel och ljumheten hans tillbedjares hjertan***). Denna bedröf-

*) antagligon vid natron särskilt extra-ordinarie festlighet, enär denna dag ieke är någon ordinarie inom brikolleriet. Utgifvaren.

**) d. v. s. sällskapets ordförande, troligen landshöfdingen grefve Axel von Rosen (se sid. 396>. Utgifaren.

***) Talet hölls under budtiden, då de fleste ledamöterna voro borta. Utgifvaren*516

liga sanning kan icke mer döljas för en blick, som icke alldeles blundat vid tidens skiften. Att finna och kunna upphäfva orsakerna till detta beklagansvärda förhållande, måtte vara af högsta värde för samhällets framtida förkofran, om icke äfven för dess närvarande bestånd. Jag tror mig hafva utforskat en och annan af dessa orsaker och skyndar mig att framställa resultaten af mina undersökningar inför eder upplysta pröfning.

Första och närmaste orsaken till Bacchi dyrkans förfall ligger onekligen i tidens afguderi med de vederstyggliga najaderna. Vidskepelsens dammar kräla af plaskare, som inbilla sig lika lätt i saltsjön kunna aftvå sin lättja, sin sömnighet, sin mat-leda och Afrodites kopp-ärr som soldaten tvättar Isabellfärgen af en kommiss-skjorta eller smeden sotet ur ansigtet. Vidskepelsens bruns-kar äro späckade med öfverlöpare från Bacchi gårdar, hvilka, i stället att stålsätta sig med drufvans magstärkande safter, tilltro sig kunna skölja gikten ur magen med surt vatten, hvilket de — horribile dictu *) -— måste gunga utur sig igen. Äfven af det smaklösa gås-elementet **) bedrifves afskyvärda laster på denna verldens sista tid, nemligen med interfoliering af ädlare verk, tévattens-kokning och spisöls-brygd. Så hafva menniskorna lärt af stenkolsfarare att med en syndaflod utspäda en af den milde faderns herrligaste håfvor, distilleradt vin: mixturen kalla de grogg, och den smakar som regnvatten ur en nytjärad takränna. Väl bekomme — tévattnet regnerar i de större huseli och spisölet i de fattigas kojor.

Det är således ur vattenriket som Bacchi fiender hemta sina största medel att försvaga hans välde. Det bör vara

Bacchi barn angeläget och i verkställigheten icke heller omöj-tigt, att sätta en väldig bom för detta rikes menliga inflytande på glädjens makt.

•) d. v. s. rysligt att säga det. Utgifvaren. •*) Mindre artigt meuar författaren härmed fruntimren. Utgifvaren,517

Nyligen har väl ett välment försök att inympa vattuskräck på vattnets amatörer blifvit börjadt, men, ehvad felet legat i planen eller i utförandet, nog af, det har hittills misslyckats, och de oskyldiga hundarna hafva blifvit martyrer för den felslagna revolutionen. Försöket kunde emellertid vid lägligare tillfälle förtjena uppmärksamhet. Säkert är att smittan aldrig angriper Bacchi barn, och att skada sina fiender är en-i alla politiska systemer tillåten praxis.

En annan genare och kraftigare utväg vägar jag emellertid föreslå till Bacchi fienders snara utrotande ur den hyfsade verlden, en utväg, som äldre och nyare historien omtalar ofta vara af kloka fältherrar mot öfverlägsna fiender vidtagen. Jag menar nemligen att förgifta brunnarne. Derigenom skulle vattnet inom kort mista sin kredit och vinet åter erhålla samma anseende som under Noaks lyckligaste tidehvarf, då det som en ny uppfinning hade modet för sig. Utförandet borde anförtros åt en komité af upplysta och erfarne män. Kostnaden kunde .ej blifva betydlig och skulle rikligen ersättas genom vattensotens utstrykande ur patologiens rysliga lista.

Men ett annat ämne af lika mycken vigt som det föregående framställer sig sjelfmant för vår uppmärksamhet. Ej utan fara att hinnas af Orfei öde, går jag dock utan fruktan att ^ anfalla menniskoslägtets läckraste gås-halfva, det täcka könet, inom sina förskansningar af baljor och byttor, stekpannor och kastruller, smink- och essens-burkar, mössstockar och snörlif. Jag ser i andanom de . vackraste ögon kasta krossande blixtar mot mitt obeväpnade bröst, jag känner de hvassaste tungor rota i lefvern på mitt ärliga namn, de hvassaste naglar krafsa i hullet och de smidigaste fingrar kröka sig i mina glesnade lockar — ja, jag ser händer, hvitare än snön, dem aldrig någon solstråle kysste, darra af begär att kindpusta de förmätna kinder, som vågat blåsa luft åt det upproriska ljudet, men jag har svurit Bacchi fana och518

jag vet att dö på min post. På min hög (det är mitt hopp) skall den manliga friheten resa ett tempel.

Så vare de då uttalade de förfärliga orden, som skola afgöra verldens öde och mitt: "Toffelns spira måste brytas, om Bacchi tron skall ega bestånd b

Ja, Bacchi barn, det ser ut som om redan Ariadne tagit den milde faderns byxor med sig till himmelen och blott lemnat honom tyrsen och tigerhunden qvar. Det vore ett prof att ålägga våra modiga kommendörer, att hemta dem åter. Tiden och sättet egnar icke mig att föreslå: visare hjernor måste utkasta och kraftigare armar måste verkställa denna vigtiga plan till befrielse från det allmänna toffel-ok, som väger så tungt på våra länder. Våra fäder instängde sina sköna i bur, då de ville se och höra dem sjunga — de öfriga, dem de hvarken ville se eller höra, instängdes i höga loft med sina strumpstickor och sina sländor, att de icke med gälla rop eller sura miner måtte oroa männernas tåg att eröfra verlden.

Nu, Bacchi barn, har jag lättat mitt bröst. Jag har visat er eder fara. Sjelfva mågen j råda bot derför! Jag vet att jag offrat mitt lif, men mitt namn skall lefva i den befriade verldens minne.

Ännu ett ord till eder, Bacchi bröder! Jag har, såsom några af er måhända veten, nyligen skrifvit en sång om de olika sätt, hvarpå man förplägas i denna verlden. Jag har skildrat kalasen *) så godt jag har kunnat, men jag glömde en vers, den jag nu vill tillägga:

Helst satt jag dock i brikolleri Med en god vän på hvar sida, Der jag, bland bålarne glad och fri, Min Pegasus får berida,

*) Det stycke, hvarpå skalden bär syftar, finnes infördt på sid. 268. Utgifvaren,519

Der satt jag ofta bland klang och sång, Tilldess jag raglade någon gång, Men fast jag svårligen nog kom hem, , Jag var helbregda i hvarje lem.

Och nu farväl för denna gången, Bacchi barn!

Måtte den milde faderns anda sväfva öfver våra hufvuden, måtte ordning och munterhet styrka och förtrolighet aldrig, aldrig vika ur våra kretsar! Om vingudens gåfvor*).

T

Jiden har skridit sitt vanliga lopp. Den uppgångna solen

har sänkt sig i böljorna med större delen af menniskoslägtets bekymmer och bördor och den nedgångna har uppstigit derur för att åter upplifva gårdagens intryck af glädje och sorg, af njutning och smärta, af lugn eller oro och omröra till nya utbrott den jäsande massan af passioner, af hvilkas lönskaläge så många oförutsedda händelser föddes och födas. Flera gånger har naturen omkring oss skiftat drägt, och ett antal år har runnit utför i tidens älf, sedan vi sist i enighet och frid "till inbördes aktning, vänskap och förtroende in pleno begingo denna, den första af våra reguliera, årliga högtider inom dessa murar.

Vi vilja icke upprifva gamla sår, icke omröra förluster, icke klaga öfver intrång, som drabbat vår stiftelse. Vi hafva sörjt, vi hafva klagat — nu vilja vi uppresa oss ur betrycket, kasta förlustelsernas hågkomst fjerran i glömskans pöl och bada oss i gryningen af tillkommande solsken.

Vår patron, den helige Bacchus, ropar till oss ofvanifrån: "Hjelpen eder, så skall jag hjelpa er!" Derföre vill äfven jag försöka att lyfta edert mod genom en kort betraktelse öfver ett ämne, som rör oss närmare, som ofta uppfriskat; vår slumrande förtröstan, och tala några ord om den milde faderns gåfvor.

*) Att detta tal hållits 1826 är f.sa mycket troligare som nämda år eljest vore det enda emellan 1817 och 1827^' för hvilket något högtidstal i Par Brikoll af Wadman skulle saknas. Utgifvaren.521

Gif mildheten är en himmelens dotter eller en egenskap hos de höga gudar. När menniskor, vare sig kejsare, konungar eller rike män, skola fara med att utöfva den på jorden och skänka bort bönder eller län eller gods och gårdar eller titlar och lull-lull, för att härma gudarne, då likna de dessa näsvisa drängar, som slita sina herrars byxor och skor på hor-baler, ty de hafva icke eget att komma med. Hvad kan menniskan gifva, som icke är ett lån af gudarne, och huru länge kan hon gifva, förrän hon sjelf blir utblottad! Gudarnes gåfvor äro outtömliga. Väl kunna de af dåraktiga slösare till en tid förödas, men de fortplantas som växter och djur och återkomma som den värmande solen, det uppfriskande regnet och stormarne, hvilka rensopa dunst-kretsen från pestens ångor.

Bland alla gudarne har Bacchus, vår milde fader, varit frikostigast mot sina barn. Hur kostligt lysa icke hans drufklasar, hur estetiskt slingra sig icke rankorna omkring sina almar och hur mångfaldigt är icke bruket, nyttan och behofvet af drufvornas saft — och hur kan den icke genom olika behandling förvandlas i olika skepnader för att tillfredsställa hvars och ens önskan!

Bacchus, af gudomlig härkomst, föddes till ett litet herravälde öfver en mager, glest befolkad trakt. Snart satte han sitt lilla lands odling i det högsta flor, snart hade han eröfrat sina undersåtares hjertan. Sjelf följde han dem i vinbergen, ledande deras arbeten med vis omsorg. Kypringens förmåga att tvinga jäsningens sjelfsvåld i den pressade saften och tidens makt att förädla den kyprade musten till ädelt vin, detta allt lärde folket af sin älskade konung. Gränserna för hans' lilla rike blefvo snart utvidgade. Han bröt sig icke in till sina grannar: det var dessa som sjelfvilligt begåfvo sig under hans milda spira, ty redan då under tidernas början strömmade länderna öfver af den dyrkades lof.

Ännu var hans verkningskrets för liten: hela verlden522

kunde icke komma till honom. Han drog derföre sjelf åstad ut i verlden för att lägga den under sitt välde*

Långt ifrån hans arfländer under en blidare himmel med varmare sol bodde otaliga folkskaror i de bördigaste trakter, dem ännu ingen öfverfarit. Dit tågade den glade, unge konungen med sina följeslagare. Murgrönan kransade deras hjessa i sällskap med rankorna, deras vapen var tyr-sen i den ena handen och citron-klämman, hvilken då tjenstgjorde som vinpress, i den andra. Alla dessa folkslag, hvilkas land han genomtågade, lade han under sitt välde och lärde dem beredningen af glädjens saft. Snart var den fruktbara delen af vår jord eröfrad af den mäktige. Endast isbjörnens, Vargarnes och kramsfåglarnes hemvist i söder och norr lemnade han obesökt. Af

rönnbär blir dåligt vin. Tama tigrar drogo hans vagn, när han åter for hem till sitt land igen, och alla nationers lofsånger åtföljde hans segertåg.

Nu hade han fullbordat sitt åtagande: han hade hyfsat verlden, och hans! beskickning var slutad. Sedan han någon tid betraktat sitt verk och vakat öfver helgden af sina stadgar, kallade han tillsammans sina trognaste och anbefallde dem vården af vinbergen och drufvornas ans. "Detta", sade han och visade på de fulla faten, "detta allt har jag gifvit er. > Beredningen har jag lärt eder, från kärnans eller telningens nedstickande i jorden allt intill det perlande vinets utgjutande i bägare eller skålar. Ansen frukten, försummen icke tillredelsens möda, låten tiden börja, der ni slutat, och gifven eder tålamod att njuta måttligen, så skall glädjen krydda edra samqväm, modet och styrkan lifva edra företag och endast en sen ålderdom bringa er till Stygens strand! Glömmen j deremot mina stadgar, vårdslösen j mina bud, bristen j i noggrannhet, tålamod eller måtta, då hafver jag lagt käppen vid handen och humle i brygden, att j skolen minnas det. Nu går jag hädan till min ätt i den höga olympen att sitta i gudarnes stämma. Väl bekomme eder mina gåfvor — glömmen mig ick otacksamt!"523

Han gick bort, som han sagdt, och allas saknad följde honom. Han hade allestädes tillsatt providörer, som visligen vårdade ärendena. Länge lefde menniskorna nöjda och glada med det de hade, tömde måttligen Bacchi gåfvor ur rundliga bägare, men ändtligen började de missvårda drufvorna: vinet blef rarare, folkmängden hade ökats och vinet räckte ej mer till för de fattige. Då var gärdet uppgifvet för de rikas débauche. Hvad alla dela med dem det smakar dem icke särdeles, men hvad de blott mäkta åstadkomma med stora medel, det kostsamma, det fika de efter att öfverlasta sig med. Således stegrades småningom bristen å ena sidan, alltsom omåttligheten tilltog å den andra, och Bacchi förbannelser Öfver vårdslöshet och öfvermätt började mer och mer att gå i fullbordan. Många mandariner af högsta klassen haltade redan märkligm och sutto vissa tider med ända upp till axlarne i dun och fållar inbäddade stortår, då man ändtligen på Pekings tron fick med häpnad åskåda en kejsare med charlakansröd, gullprickad näsa. Allmogen fasade, hofvet teg, de aflägsnade store hviskade, men de åldrige vise påminde hvarandra: "Detta var den humlen i brygden, som Bacchus menade, då han tog afsked af oss!"

Dock, vördige och värdige Bacchi barn, prat fyller inga-magar! Dét är tid att angenämare begagna timmarne.

Måtte den milde fadern skydda våra företag, stärka nitet bos våra embetsmän och brödernas ifver och hafva talaren i åtanke, att han icke beständigt må stå inför menigheten som en vattendrinkare med urblekt näsa! Sofias eller vishetens*) händelser och

missöden under hennes vandring

bland menniskorna.

Sofia-dagen den 15 maj 1827 **).

Drog du ej vackert till, mäktige Zeus, i din väldiga vrede med din dundrande, ljungande, krossande åskvigg, när dessa stoftets dvärgar, uppblåsta af villornas dunst, vågade nämna sina nykläckta, nakna och pipande ungar med himmelens förstfödda dotters, den gudomliga vishetens helgade namn? Eller log du medlidsamt åt det hånande skrytet, skingrade molnen öfver de vanmäktiges hufvuden och lät din sol lika mildt skina öfver dårarnes verld? Dock, om du än straffade den första förmätenheten på färsk gerning, länge räckte likväl icke följden alf din rättvisa hämd. Ty liksom den röf-vadé elden har äfven det röfvade namnet för evärdliga tider fortplantat sig bland grusets barn, och Sofia betyder bland oss icke annat än en svag dödlig, som, ganska ofta med dårskapen trolofvad, icke ens vet att rodna öfver sitt herrliga, himmelska namn. Men så hafva menniskorna ofta missbrukat benämningen af kostliga och heliga ting. Tänker man på Gottfried och Margareta, måste man väl blygas då man ser ^Perlan" rensa fisk och "Guds-fred" borsta mennisko-stöflar***).

*) "Sophia" (grekiskt ord) betyder vishet. Utgifvaren

) Efter författarens manuskript tryckt i maj-tidningen "Pounsch". Utgifvaren, *) Margareta (grekiskt och latinskt ord): perla, dyrbarhet... Gottfried (iorntyskt): en. som har frid med Gud. Utgifvaren.525

Det är dagens namn, värdaste Bacchi barn, som gifvit eder talare anledning till denna anmärkning. Mången af

eder trycker visst en älskvärd och älskad Sofia till det klappande hjertat med kärlekens hänryckning, men det tystnadslöfte, som binder hans tunga, förvarar honom för skönhetens harm öfver en sanning, äfven om denna sanning vore. skarp; äfven om denna harm vore billig.

Men nu träffar icke tadlet dem, som bära det vördnadsvärda namnet i våra dagar, icke en gång deras fäder, som gifvit dem detsamma att bära: bruket, ehuru förmätet, har vunnit helgd genom urgammal häfd, och ingen af våra sköna Sofior inbillar sig vara visare än syster Louise eller tant Rebecka.

Om icke min förmodan bedrager, hafva Bacchi barns lagstiftare för namnets skull gifvit helgd åt dagen. Det må dä vara mig tillåtet att påkalla eder uppmärksamhet åt en kort teckning af Sofias eller vishetens händelser och miss-Öden under hennes vandring bland menniskorna.

Den vishet, som väsnas i våra katedrar, som hafver sig i våra palats, som jämrar sig i våra kojor, är icke den himla-drottning, som förtjusar de odödlige med sin rena, obefläckade gkns. Ack, nej, den är blott en förlupen slafvinna, som efterapat hennes drägt och härmar hennes åtbörder. Rosorna på hennes kind,er, liljorna på hennes hals äro icke sanningens eviga blomster: de äro lånta ur fantasiens, listens eller förvillelsens giftiga smink-burkar och tåla ej att vidröras utan att förställa den bild, de varit ämnade att försköna. Den på honett distans präktiga manteln befinnes på närmare håll vara ihoplappad af papper, och det skimrande guldet, den bländande purpurn tåla icke solens strålar. Dess gyllene lockar äro ledamöter af en peruk, och de dofta icke af nektar och ambrosia, utan af dyfvelsträck, hvitlök och ryssläder.

Denna rymling från ljusets hem är likväl ett af de ädlaste väsen, som vandra på jordens puckel bland menniskors barn för att undervisa dem i finare seder. Hennes harm-526

ning liknar ofta nog sanningens spegelbild, och hennes »fausse aire" af det dödliga mönster, hvarefter hon sträfvar att bilda sig, ger hennes elever en styrka i mod, en fasthet i vilja och en säkerhet i öfvertygelse, som förtjena att fotas på en orubblig grund.

Det var då menniskan, anande sin öfverlägsenhet, sträfvade att höja sig öfver sällskapet, som omgaf henne, när i en lång tid hennes många erfarenhets-lexor började leda och missleda den medfödda instinkt, som hittills tryggat hennes tillvarelse, utan att förädla hennes odling, det var då en på det oändliga eterhafvet länge, länge irrande ande strandade på samma planet, der detta herrsklystna slägte planlöst rotade i mullen. Likasom allt lefvande på det klot, der hon landsteg, måste hon genomgå graderna ända upp ifrån barndomens vagga. Menniskorna förtjustes af den lillas skönhet, ty hon hade då ännu mera qvar af sitt förra hemvist, än hon bibehållit, och ännu ej insupit så mycket orent af dy-ens atmosfer som i senare tider, och derföre vårdade och' plägade de henne gerna, fastän hon länge makulerade sin hak-lapp och sina blöjor.

Men i ingen kyrkbok finnes hennes födelse antecknad, och fabeltiden ger oss endast gåtor att lösa om hennes barndoms-period. Således är det troligt att hon redan börjat tala, då öfver-skeppsbyggmästaren, kommendör-kaptenen Noak, för att roa den lilla, rustade sig med korpar och dufvor och ett orimligt proviantförråd af lefvande djur till den första upptäckts-resan. Hennes medfödda gåfvor måtte redan vackert ha varit utbildade, då hon — hvem vet huru lång tid derefter — tillstyrkte drufvornas odling. Ty den vanliga läsarten: "när han gick ur arken" är tydligen oriktig, emedan rankorna alldeles icke växa, ännu mindre bära frukt, som mognar, på en nyss utpumpad hafsbotten, hvarföre det rätteligen bör heta, efter hvad som i de äldsta handskrifter äfven befinnes: ~ vsen han gått ur arken, planterade han på marken", då man kan tänka sig en längre tids uppskof, eme-527

dan några hundra år mer eller mindre icke betydde så mycket på den tiden. Detta företagande kan man anse som hennes första försök till menniskornas hyfsning.

Omkring en tio eller tolf sekler senare finna vi henne åter under Greklands första period som en uppblomstrande jungfru med sju älskare, således efter vårt omdöme något kokett och måhända otuktig, ehuru man ej med visshet kan sluta att hon mistat sin krans, hennes hjertliga tillgifvenhet för den oförliknelige Pytagoras och den så kallade gudomlige Plato oaktadt, intilldess språkmästaren Cicero radoterat sig till hennes högsta gunst, utan att ega hennes hjerta. Alltsedan den tiden har hon slagit sig på mystiskt grubbel: hennes glädtighet har varit i

aftagande och skrynklorna i pannan lia tilltagit i rqängd och djup. En otyglad fransos, mr de Voltaire, skall hafva bibragt henne en gruflig dosis stark spiritus och oförskämdt missbrukat hennes rusiga tillstånd så godt som under ögonen på hennes siste fästman, engelske stjernkikaren Isaak Newton, som derföre gaf henne på båten och lade sig in med apokalypsen.

Nu är hon gammal och grå, haltar omkring och säljer hypoteser att lappa ihop teorier med, snusar förskräckligt, är illa surögd och brukar glasögon. Likväl svärmar ännu en mängd gatpojkar från alla länder norr om eqvatorn omkring skönhetens ruiner, men gumman är vresig på sina gamla dar och ber dem dra för tusan. Mången påstår att skrym-teriet skall hafva en god del i hennes vresiga lynne: kan väl hända — så var åtminstone icke hennes sätt att vara förr i verlden. Hennes ädlare, verkliga vänner skola numera vara ganska få. De värdera henne högt för det goda, hon uträttat, och vänta med någon otålighet på realiserandet af den gamla dikten om mjölnaren, som maler om käringar till femtonåriga rnör. Äfven bland oss finnas sanna tillbedjare af den åldriga frun, ty glädjen visar vägen till hennes dyrkan, men ingen af oss kan hoppas att öfverlefva den dag,528

då den mjölnaren födes, som skall återgifva henne hennes förlorade ungdom och ett nytt lif.

Att göra oss ett begrepp om hennes höga förebild i ljusets hemvist är oss icke förunnadt, ty ingen har kommit åter att berätta något om henne, och intet dödligt öga uthärdar att skåda hennes slöja lyftad. Sanningen, fromheten och hon skola vara samsystrar, om icke samma majestät med flera titlar. Den milde fadern har känt henne noga, och i de hänryckande drömmar, han stundom skänker sina mest älskade barn, tyckes någon gång en matt skugga af hennes bild framskymta. Då förakta barnen lifvets beqvämlighet, trotsa harm och förnedring, hån och blånader, faror och död: lika sött slumra de under takrännans droppar som dibarnet vid moderns bröst, och intet buller, inga knuffar, knappast eldens brännande smärta förmår väcka dem ur extasen.

Vishetens, äfven den verldsliga vishetens, sanne dyrkare igenkännes lätt på sin anspråkslöshet i medgången, sin ståndaktighet i olyckan, sitt mod i faran och sin orubbliga förtröstan på en glad upplösning af lifvets gåta.

Hän löper aldrig i kapp med lyckans jägare, tilldess han förvillas i ödemarken, men kommer honom lyckan inom skotthåll, då är hon hans villebråd, och hennes bugter känner han bättre än den, som andtruten förföljer henne.

Han går icke ur vägen för den med Cypervin fyllda pokalen, som nöjet räcker honom, men kryper icke heller undan för malörts-bägaren, som nödvändighet, pligt eller vänskap tvingar honom att tömma.

Han söker icke ruset, men slutes han i dess bojor, så sofver han sig till friheten och skrifver icke sitt namn, räcker icke sin hand, lyfter icke sitt vapen under sin fångenskap.

Han trugar icke sin vän öfver dess förmåga och svarar ej i skäggsqvätt på en ärlig bombert.

Han dyrkar skönheten med hela styrkan af ett fullt, kraftigt och varmt hjerta, men lemnar icke sin manliga prydnad (ståndaktighetens byxar) i en smekande qvinnas våld.529

Äran är honom mer än nyttan, men vänskapen öfver allt annat, utom sanning och pligt.

Han drömmer aldrig om numror, spelar sällan på lotteriet och parerar icke sitt lugn mot ett flyktigt nöje.

Flyger gör han ej högre än vingarne bära och hvilar sig hellre i gröngräset än på torntuppens stjert.

När han ej rätt vet hvad han skall säga, nyttjar han tystnadens '-eloquence».

Sådan är filosofens bild . . . Hvem af oss igenkänner icke i denna flyktiga teckning det redliga Bacchi barnet, som nitiskt arbetar i faderns vingård! Också är det glada brikolleriet ett lysande tempel, der vishetens läror drifvas med allvar och nit utan fjättrarne af det skol-tvång, utan röken af det lärda dam, som möter oss på de näringsställen, hvilka föra visheten i skylten, der kyparne oftast ligga hvarandra i den oborstade, raggiga lufven.....

Eder och mig innesluter jag i vishetens, glädjens och den milde faderns hägn och beskydd!*)

*) Utom de här införda talen fins slutligen ett (utan uppgifvet årtal) förvaradt i Göta Par Brikolls arkiv med

rubriken '"Om Bacchi förlorade klenodicr", skrifvet med Wadmans esren hand, om hvilket dock gäller detsamma som anförts i afseende på talet den 14 maj IS^O: se noten på sid. 466. Utgifvaren. Mgot att fundera på

ej allenast för riksdagsmän, utan för alla rikets män och qvinnor, ynglingar och mör.

Fr a gm ent *).

(Jm efter 6,000 år (något mer eller något mindre) en antik-gräfvare skulle våga kungöra den upptäckt, att ett mennisko-samfund fordom funnits, hvars utvalda klokaste inan långa årstider suttit tillsammans att grundligen öfverväga de stumma och talande, vigtiga och klingande kraftiga skälen för eller mot en stats-bankrutt, hvarigenom lagstiftande makten lämpligast kunde bedraga den laglydiga massan på dess förhastade förtroende till stämplade, präntade, skrifna och sigill-behäftade, på silfver lydande, af lumpor tillverkade samt med kimrök och svin-ister, vitriol och galläpplen prydligen utsirade, heliga, orubbliga förbindelser, dock så att icke Vinglaren måtte komma på fall eller ockraren lida för stort afbräck . . att de långa årstider delibererat om ett allmänt gagnande, halffärdigt företag borde vidare fortsättas eller för enskilta afsigter uppskjutas till framtidens evighet. . om han dessutom ville försäkra att förenämde amatörer snarare vinnlagt sig om att förbättra inhemska raser med spanska får, holländska kor och pommerska hundar, än att förädla sin egen härmande, kapriolerande orang-utang-afvel till modiga, starka, välvilliga och lyckliga menniskor . . om han slutligen ville öfvertyga den då florerande läsande allmänheten att detta samhälle, så öfverlastadt af teoretiska kunska-

*) Detta "fragment" finnes utan anmärkning infördt i Bjurstens upplaga. Hvarifrån det daterar sig har ej kunnat utrönas. Utgifvaren»531

per, så Öfversvämmadt af filosofiska fraser, så ljudande af filantropiska känslo-driller, med sömnig likgiltighet sett en duglös generations allmänt klandrade lyten, allmänt erkända fysiska och psykiska bräckligheter makligen fortplantas på den i orklöshet och oseder uppväxande läspande, pladdrande, handkyssande, sockerfrätande och ambradoftande ungdom, hvaraf dock hade kunnat formas lika lätt ett kärl till heder som ett kärl till blygd — sannerligen, han skulle blifva trodd, likasom »Blå fågels» eller »Biribinkers» författare i våra tider, ej som en aflägsen tids krönikeskrifvare, utan som en smädeskrifvare öfver sin egen.

Och likväl skulle denna skam-saga ej vara annat än ett kort innehåll af vårt tidehvarfs »chronique scandaleuse» eller dess sannfärdiga historia.

Våra visa fäder samlas ju för fäderneslandets bästa och tvista evärdeligen om de lösaste af alla lösören, om förladdnings-ämnet vid ett möjligen påkommande försvar af vår frihet och vårt sjelfbestånd, under det våra tillkommande försvarare blifva af yppighet eller uselhet, af öfverflöd eller brist opåtalt missbildade, vanvårdas och förgöras öm-keligen.

Våra barn af första klassen sofva sig till gikt och hemorroidal-krämpor i sidenhöljda ejderduns-vaggor: en kyckling-kläckande ugn omkring dem skall blifva den enda pels, som framdeles förmår skydda dem från förkylningar. Té-vattnet är deras modersmjölk och hafresoppan skall blifva deras dagliga bröd och kremor-tartari d'eras sofvel.

Då de lemnat kolten, älska de sig näslösa. Med möda skola de med sitt namn eller sina gods förmå tillschackra sig en kallsinnig gemål, att kusken må ympa nya fruktbärande knoppar på det uttorkade stamträdet.

Ifrån barndomen vanda vid att befalla och blifva åtlydda, skola de snart nog lära sig svära som mennisko-ätare, men för en näsknäpp skola de slösa sina vackraste komplimanger, för en upplyftad käpp sina sirligaste bugnin-
532

gar, för en dansande kalf springa sig andtrutna af förskräckelse, ropa kökspigan till hjelp mot en uppretad kalkontupp, darra af ångest för en spänd hane och bädda ner sig i åskväder ....

Tankens genväg från den ena ytterligheten till den andra är blott ett litet hopp, som otroligen förkortar det vida afståndet.

Våra barn af motsatta klassen förgöras af vanskötsel och elände, likasom de af första klassen omkomma eller förderfvas af öfver-ans och herrlighet. Den fattiga modern räcker sitt maktlösa barn det af svält och tröstlösa mödor vissnade bröstet. Hennes egna lifskällor äro uttorkade, hennes foster skall med det snaraste hungra ihjäl, om icke hoptigdt hundmjöl, hemtadt sumpvatten och bittersalta moders-tårar förmå lifnära detsamma till en långsam trån-död. De naturens och kärlekens underverk, som uthärda denna diet, tilldess de sjelfva kunna tigga eller stjäla sig en kraftigare näring, blifva dock krymplingar till själ och kropp . . .

Men hvarföre upprifva ett gammalt, inrotadt, oläktigt sår------Oläkiigt?

Ja, ty lumporna äro dyra, Tumba fors otillräcklig, papperet tryter, svärtan tryter, bläcket tryter, allting tryter, då viljan ligger på sotsängen och anden är död.

Menniskorna äro dock, med förlof, de besynnerligaste af alla! Anmärkningar och varianter.

1 (sid. 23). Strofen utgör början till ett längre poem, hvilket

Bjursten ansett vara författadt af Wadman och derföre (såsom «hittills otryckta) i dess helhet intagit i sin upplaga (del. 2, sid. 25). Det har emellertid till auktor assistenten Roth (död 1803) och finnes infördt i »Bacchi Ströskrifter» 1786.

2 (sid. 34). De på sid. 37 förekommande tre första stroferna

(»Käre doktor, kom» . . . »Gamla Barbro» . . . och "Visligt gör» . . .) finnas ej i Wadmans egen original-upplaga. För öfrigt äro några mindre väsentliga ord och uttryck återställda.

3 (sid. 45). De två sista raderna äro här bibehållna från ori-

ginal-upplagan, i stället för det första utkastet: »Än druckit litet vin och klappat pattar, Aposteln genast löse-nyckeln fattar.v

4 (sid. 53). I original-upplagan lydde strofens fem sista rader:

»Otroligt, se'n jag blifvit kär. Jag ryser att dräpa en loppa, Som skygg inom florsduken göms, Och ångrar och ångrar hvar droppa, Som vårdslösas, spills eller göms.»

5 (sid. 5 4). De fyra sista raderna lyda i original-upplagan:

»Då skall sig min ande förklara Och lära dem räkna till fem. Vi råkas bland englarnes skara, :,: Der skall jag nog godtgöra dem.»

6 (bortfallen vid tryckningen, sid. 57). Näst sista raden lyder

i original-upplagan:

»Nå, tvi tusan, hvem har kläckt ut göken'*, hvarförutom i slut-strofen förekommer en oväsentlig variant.r

534

7 (sid. 114). Original-upplagan har:

»Och qväder fram sin morgonsång Förutan allt artighets-tvång.r>

8 (sid. 124). I original-upplagan heter det:

"Jösse bugtar, och ner i dalen

Fick han en bly svärm af Näktergalen.

Hans tod! Hurra!»

9 (sid. 219). Titeln är sålunda återställd till likhet med den

i original-upplagan. 1 bjurstenska lyder den: »Didaktisk oration om skyldigheter att taga i akt och förmåner att fika efter, hållen af Joh. Wadmans själ till dess kropp på deras gemensamma födelsedag den . . september . . då"

etc.

10 (sid. 220). Dessa två rader, jemte de två sista på nästföre-

gående sida af poemet, finnas ej i original-upplagan.

Längre ned på sidan (10:de raden) har originalupplagan: »Tilldess naturen väcker dig.»

(16:de raden) .... 'edou^.

11 (samma sida). Dessa tre rader lyda i original-upplagan:

»Men du må vrida dig och vränga dig och ropa: Ditt Zettermordio! så skall jag sätta p För kreaturlighet i ditt uppförande.»

12 (sid. 222). j Jf^s SBpjijsj ae^ej ... I original-upplagan heter det :

»Och resonera vill du ock, när pulsen går Galopp — är det förstånd? Ditt arma engla-får!»

13 (samma sida). Dessa tre rader lyda i original-upplagan:

.»Fått lyfta menniskan från stolen Och gå ur kammar-gas i solen, Om du, madam, fått stifta lag."

14 (sid. 231). På flera ställen förekomma här olika läsarter mot

original-upplagans, der det heter :

Strof. 1 (slutet). "Blott utaf ledsnad han drack och blef lull Och lade sig se'n bland liljor omkull . . . »

Strof. 2. »Under sömnen ur hans sida

Bröts ett refben eller två.»

I535

Strof. 5. .vEva grep till fikonbladet,

Stackars Adam likaså, Men hur konstigt än de lade't, Var det svårt att fästa på.'?

Slut-strofen. "Adam svarade sin Eva:

Du har rätt, min sockergris — Stor sak i hvad land vi lefva, Ocken eller paradis!»

15 (sid. 238). I en afskrift af detta poem har Bjursten funnit tillagda tre nya strofer, dem han med rätta anser obestridligen vara äkta 55wadmanianska" och undrar på att skalden uteslutit dem i sin egen upplaga. Då man sålunda icke säkert känner hvem som författat dem, hafva de i denna fått plats har. De lyda;

??Dock: vi ha böcker, tillräckligt nog, Som lärt oss dårskaper att undvika, Och predikanter, som med allt fog Excentrisk vishet för fån predika. Mot hvarje sjukdom ha vi recepter Och i all visdom en här adepter Af höglärdt folk.

Ej fins en punkt, som vi icke se Och räkna ut med de långa talen, Från nadir längst ner i helvete Till zenit högst upp i himlasalen. De späda gossar om lärdom dömma, Och söfda pigor med magen drömma Apokalypsi*).

Så höjas vi öfver ödets dom, Och ingen dödlig är nu mer pligtig Att lefva ädel och god och from, Blott man är anständig och försigtig. Jag lefver likväl, vid öl och smörjning, Långt hellre, Gud, under din försörjning Än efter bok.'?

*) Egentligen ett grekiskt oid, som betyder uppenbarelse.536

16 (sid. 244). I original-upplagan lyda dessa tvänne rader sålunda :

??Som krukor stå vi der inför Gud, Och tiggarn fnyser åt efterverlden.??

1 7 (sid. 245). Detta poem består i original-upplagan af blott fyra strofer och har flere olika läsarter. Det lyder der:

»När kungar och kejsare tåga

Med hundrade-tusentals man

Och sätta en verldsdel i låga

Och mordiskt förfölja hvarann,

Då sitter jag krokig och svafvel-insmord

Med benen i kors på mitt mästarebord

Och styr hela verlden med saxen.

Grötmyndige männer predika

Att klädningen gör ingen karl

Och skalder och sångare skrika,

fast armbågen än skiner bar;

Men jag sitter krokig och svafvel-insmord

Med benen i kors på mitt mästarebord

Och lyser upp verlden med saxen.

Hed grofva och knöliga händer,

I vadmal från toppen till tån,

Från Oxie härad anländer

En otrogen gårdsfogdes son.

Men jag sitter krokig och svafvel-insmord

Med benen i kors på mitt mästarebord

Och adlar patronen med saxen.

Monarkerna våga ej ljuga,

Ty kungs-ordet gäller som lag,

Och hvilken som helst kan sig truga

Till ratt på det löftet en dag.

Men jag ljuger fritt på mitt mästarebord,

Förty ingen litar på skräddare-ord,

Besvuret vid nålen och saxen.v

18 (sid. 252). Märkligt nog är denna i original-upplagan befintliga strof utesluten i bjurstenska.

10 (sid. 25 4). I afseende på några ord och uttryck skilja sig de tre första stroferna föga från original-upplagans. Den sista deremot har i densarama följande lydelse:537

"Alltse'n gör mannen sitt bestyr med mycken flit, Och qvinnan låter allt af hjertat gerna göras. Men på det sämjan ej hvart ögonblick må störas, Får engeln stå bredvid och prata — hit och dit.'"

'20 (sid. 262). Enligt Bjurstens not vid titeln på poemet är det återgifvet efter författarens egenhändiga manuskript. I original-upplagan utgöres stycket af nio strofer, här af tolf. Såsom prof på huru dessa huller om buller omkastade strofer blifvit förfuskade må anföras blott denna (signerad med 20): '5Men hör jag tummaren på violen, Den hesa skrålarn i sångar-choret, De korta rimsluten under kjolen, Och ser jag markattan genom floret;

Då blir jag rädd."

21 (sid. 265). Från ordet med till strofens slut fins i originalupplagan blott tankstreck, det sista försedt med följande not: "Originalet har förmodligen lidit skeppsbrott; man har hällre velat gifva det sjödruckna, som det är med sina defecter, än man ansett sig befogad, att godtyckligt restaurera detsamma.'? Emellertid är det nu restaureradt. (Men hvarföre har Bjursten ombytt poemets öfverskrift och i stället satt helt enkelt "Biographier?).

22 (sid. 266). I original-upplagan heter det:

'•Jag åter insmorde Kupidos surpriser,

Och tålamod fick jag i stora repriser

Af kylande pulver och dundrande prest.1'*

23 (sid. 269). Tryckfel: slöter, läs: stöter. I Bjurstens upp-

laga lyda de tvänne raderna sålunda :

»Men kommer en charlatan från Lund, Blir han förföljd som en galen hund." Se vidare bland talen sid. 518.

24 (sid. 27 5). Original-upplagan, äfvensom bjurstenska, har den

platta omändringen — "bet" .... Man har trott att detta märkliga poem skulle häntyda på någon historia n»ed tidningen "Minerva». Sådant är dock troligtvis icke förhållandet, om man tänker på nämde gazetts konservatism. Emellertid tycks538

stycket alludera på åtskilliga personer ... Jemför bland Wadmans tal början af sid. 511.

25 (sid. 282). Af raden i slut-strofen JJSjelfgjord son med nor-

diskt namn" (Oskar) kan slutas att poemet är skrifvet under Carl Johans tid. Det helas nuvarande skick presenterar sig efter bjurstenska upplagan.

26 (sid. 308). Svårt är att förklara denna slut-strof. Kanske, ur

moralisk synpunkt betraktad, torde andemeningen vara denna: Insvept i nattrocken (af persiskt tyg), stack jag »huggarn?? i skidan och — öfvervann frestelsen, för att sedan jubla med »henne'? (oskulden) och de två, tre go' vännerna (vid glasens klang) . . . Bjursten har som öfverskrift på detta uppsluppna qväde satt: v Wadman som informator på ålderdomen??.

27 (sid. 317). Liksom hela grundtexten här räddats från glömska,

böra också dessa rader få iklädas trycksvärtans skrud, mindre förgänglig än bläckets: u— II135!8 i3TrBi[pnquio

13X9U; -BjureS uith i

28 (sid. 3(>3). Den menlösa ändringen lyder:

??Vid mannens famntag blef en annan låt.??

29 (sid. 440). 1 original-upplagan läses:

....??så dundrar söndagligen den nitiske tydaren af kanoniska rätter från fredlyst catheder välde-ligen.?'

30 (samma sida). I Wadmans eget manuskript har detta stycke (som

onekligen vunnit genom omarbetningen) följande lydelse:

«En rik man drog öfver vatten och land med stora medel, ty han ville förkofra sig och rikare varda. Väl var han försedd med matsäck, kantin och flaskfoder och med kameler, som buro matsäcken, flaskfodret och kantinen. Men då han för långt fördjupat sig in i Zaaras ödemarker, tröt förrådet af det ena och det andra, att han måste slagta kamelerna och dricka af det förråd, de för resan insamlat, men äfven detta räckte539

icke till, han tvangs slutligen af törsten, att för alla sina samlade skatter och rikedomar tillhandla sig ett litet

vattenförråd, som räddade hans lif. fast det visserligen ej räckt till för att skölja rent ett vattenglas i vårt slaskiga climat och vid vårt vanliga slöseri med denna qvarndrifvande vätska. Sådan är törstens makt.??

31 (sid. 445). Beskedlighetsgörarne tyckte att följande förkort-

ning (sådan den läses i original-upplagan) skulle låta bättre:

.... »ollonskog. Obeslöjade visade sig frök-narne d'Adam på Vauxhallen inför tidens celado-ner, utan att" etc.

32 (sid. 462). I original-upplagan heter det:

. . . » pastej af räkor från Philisteen.'?

3.) (samma sida). I original-upplagan saknas orden »med profet-fyllnings.

34 (sid. 489). I original-upplagan heter det:

... ven liten bulning på kroppen??.

Utgifvaren.

Tillägg.

Till Ludvig Deland*),

då han fyllde 21 år.

Eken, som viftar bland vingade skyar Urminnes kronan och kilar sin rot In mellan springan i gråbergens fot, Sippan, som, vissnad, sig årligt förnyar,

*) den bekante skådespelaren, född 1800. Detta hittills otryckta poem har fatt sin plats här såsom "tillägg", pä den grund att det icke förr kommit undertecknad till hända. Detsamma, skrifvet med Wadmans egen hand, är benäget meddeladt af (\cn originelle aktörens ännu lefvande 70-åriga enka (född Björnklou). Då det författades, hade Deland nyss tagit afsked såsom volontär vid lifregementets dragoner och med sin faders (Louis Delands) teatertrupp begifvit sig till Göteborg, der han grundlade det rykte, som sedan kom honom till del efter hans uppträdande i hufvudstaden. Utgifvaren. 539

icke till, han tvangs slutligen af törsten, att för alla sina samlade skatter och rikedomar tillhandla sig ett litet

vattenförråd, som räddade hans lif. fast det visserligen ej räckt till för att skölja rent ett vattenglas i vårt slaskiga climat och vid vårt vanliga slöseri med denna qvarndrifvande vätska. Sådan är törstens makt.??

31 (sid. 445). Beskedlighetsgörarne tyckte att följande förkort-

ning (sådan den läses i original-upplagan) skulle låta bättre:

.... »ollonskog. Obeslöjade visade sig frök-narne d'Adam på Vauxhallen inför tidens celado-ner, utan att" etc.

32 (sid. 462). I original-upplagan heter det:

. . . » pastej af räkor från Philisteen.'?

3.) (samma sida). I original-upplagan saknas orden »med profet-fyllnings.

34 (sid. 489). I original-upplagan heter det:

... ven liten bulning på kroppen??.

Utgifvaren.

Tillägg.

Till Ludvig Deland*),

då han fyllde 21 år.

Eken, som viftar bland vingade skyar Urminnes kronan och kilar sin rot In mellan springan i gråbergens fot,

Sippan, som, vissnad, sig årligt förnyar,

*) den bekante skådespelaren, född 1800. Detta hittills otryckta poem har fatt sin plats här såsom "tillägg", pä den grund att det icke förr kommit undertecknad till hända. Detsamma, skrifvet med Wadmans egen hand, är benäget meddeladt af (\cn originelle aktörens ännu lefvande 70-åriga enka (född Björnklou). Då det författades, hade Deland nyss tagit afsked såsom volontär vid lifregementets dragoner och med sin faders (Louis Delands) teatertrupp begifvit sig till Göteborg, der han grundlade det rykte, som sedan kom honom till del efter hans uppträdande i hufvudstaden. Utgifvaren.540

Allt lyder naturens beständiga lag Att födas och frodas och falna en dag.

Menniskan, liknande sippan och eken, Födes och växer till yngling och man, Njutande lifvet så lifligt hon kan Tills en gång döden gör slut uppå leken.

Dock menniskan lemnar af verksamma dar Åt kommande slägten åminnelsen qvar.

Ludvig, du står på det vigtiga steget:

Ån är du yngling och re"n är du man.

Känn dina krafter och vill hvad ån.kan!

Ditt öde nu mer är ditt eget.

Gif vingar och fart åt förmågan, du har, Att lyfta ditt minne till kommande dar!

Tryckfel*).

åid. 38, rad. 4, står; bassune- — läs: basune-.

" 102, i andra noten, " fax i fråga — " sax ifra ga. " 2G9, rad. 12 nedifrån " slöter — " stöter.

*) I sin egen, af andra utgifna, ytterst vårdslösade upplaga gaf Wadman de vigtigaste tryckfelen 'få anmärkta, otaliga qvarstående) benämningen "bockar". De iniadre vigtign kallade lian . "k i 11 i nga r".

Matte i närvarande upplaga flera bland de förra icke ha visat sig! Från de senare (så små-nätta) torde blicken balka undan.

Sid. 48. Nakna jungfrun. Under detta namn (på provinsspråket) förekomma äfven "colchicum uutumnale" och »nigella dninascena» . Sid. 102: Med »Hygiens biomma» kun Wadman lika väl mena »linnsea borealis», ehurw den växer helt sparsamt på de jagtmarker, som han beskrifver. 540

Allt lyder naturens beständiga lag Att födas och frodas och falna en dag.

Menniskan, liknande sippan och eken, Födes och växer till yngling och man, Njutande lifvet så lifligt hon kan Tills en gång döden gör slut uppå leken.

Dock menniskan lemnar af verksamma dar Åt kommande slägten åminnelsen qvar.

Ludvig, du står på det vigtiga steget:

Ån är du yngling och re"n är du man.

Känn dina krafter och vill hvad ån.kan!

Ditt öde nu mer är ditt eget.

Gif vingar och fart åt förmågan, du har, Att lyfta ditt minne till kommande dar!

Tryckfel*).

åid. 38, rad. 4, står; bassune- — läs: basune-.

" 102, i andra noten, " fax i fråga — " sax ifra ga. " 2G9, rad. 12 nedifrån " slöter — " stöter.

*) I sin egen, af andra utgifna, ytterst vårdslösade upplaga gaf Wadman de vigtigaste tryckfelen 'få anmärkta, otaliga qvarstående) benämningen "bockar". De iniadre vigtign kallade lian . "k i 11 i nga r".

Matte i närvarande upplaga flera bland de förra icke ha visat sig! Från de senare (så små-nätta) torde blicken balka undan.

Sid. 48. Nakna jungfrun. Under detta namn (på provinsspråket) förekomma äfven "colchicum uutumnale" och »nigella dninascena» . Sid. 102: Med »Hygiens biomma» kun Wadman lika väl mena »linnsea borealis», ehurw den växer helt sparsamt på de jagtmarker, som han beskrifver.

BIHANG.

"Mennisko-hannens" raknings-operation.Få torde känna att Wadman, undertiteln: "Rak-knifvens bruk, vård och iståndsättande. Handbok för mogne och blifvande män", utgifvit en liten ytterst sällsynt bok (i almanacks-format om 104 sid.). Den är tryckt i Göteborg 1827, försedd med flere afbildningar och, utom några humoristiska reflexioner, hållen i fullt allvarlig stil. Till innehållet lemnar deri alltså föreskrifter angående vattnet, tvålen, borsten, spegeln, brynstenen, strigeln och "förnämsta instrumentet vid rakningen" till form och beskaffenhet, dess vård och skötsel ... Ett kort utdrag skall säkerligen icke vara ovälkommet för skaldens vänner. *Utgifvaren.*

Författaren har ofta med undran sett äfven upplystare menniskors förlägenhet i småsaker, som stundom ingå i deras dagliga behof. Genom ett visst vårdslösande af smärre konstgrepp gör man sig sjelf olägenheter, dem man anser oöfvervinneliga, uppoffrar summor för att mildra blott en del deraf, märker ändtligen otillräckligheten af dessa uppoffringar och börjar, eggad af den dagliga pinan, att sjelf befatta sig med konsten att lindra den. Ögonen öppnas nu för allt hvad man ser andra göra, öronen spetsas för att afhöra allt hvad andra berätta sig hafva gjort. Alla handgrepp, dem man af hemlighetsfulla mästare kan tillhandla eller tillsnatta sig, försökas med ifver, det ena efter det andra, men vanligen utan tillräcklig teoretisk eller praktisk för-kännedom af de kroppar, som man har att behandla, de medel, man vill använda, eller den mekaniska procedur, man oöfvad går att verkställa, och uttrötta omsider ett verksamhets-tålamod, som vore värdt en annan lön, tilldess man slutligen omfattar nödens sista tillflykt, lidandets tålamod, och härdar sina nerver mot plågorna derigenom att man låter det svida.

Ingen eröfrande despot, ingen uppretad mennisko-tiger har ålagt sina kufvade slafvar tyngre bördor att bära, än detflyktiga modet leende påbördar sina, och dess välde sträcker sig beklagligen öfver hela den odlade jorden — öfver den tatuerade indianen och den rakade parisaren.

Hvad Europa lidit af liktornar genom skotvång, af hufvudvärk och flusser genom friserade hår-kasteller och lungsot och trånsjuka genom snörlifs-pressen, det mins nu icke närvarande generation utan som en saga, t. ex. den om trojanska kriget eller Telemaques äfventyr. De få resterna af dessa landsplågor äro knappt värda att nämnas och kunna af hvar och en utan olägenhet undvikas efter eget behag. Men ett drygt onus af modets pålagor åligger ännu oafkortadt den manliga delen af menniskoslägtet öfver hela den civiliserade verlden.

Denna dyra pligt, som, vid vite af att nästan blifva utstött ur samhällslefnaden, icke må försummas, är den att

aftaga skägget och bära qvinnomask. Förgäfves hafva konsterna framställt de vördigaste skäggprydnader på antiker från flere åldrar. Apollo de Belvedère var nyrakad. Derföre rakade sig konung Ludvig XIV, och derföre måste ännu hos oss ministern och rättaren paradera med flådd haka......

Allt sedan Narcissus, jämmerlig i åminnelse, af sjelfkärlek torkade ihop till en påsk-lilja, hafva menniskorna alltför gerna betraktat sig sjelfva antingen i den rinnande bäckens kristall eller åtminstone i tvättskålen, intilldess den fenisiske kamel-patronen upptäckte det första glasbruket under sin kok-kittel. Derefter har spegeln varit, hvad den ännu i dag är, den förnämsta möbeln vid toaletten. Vid skäggets aftagande har den i allmänhet ansetts alldeles oumbärlig ...

När en begynnare skall idka konsten, är det hans svåraste problem att lära sig se i den allting afvigt föreställande spegeln. Vande han sig genast vid att låta känseln ensam regera handen, så skulle han i längden undgå den betydligaste delen af de svårigheter, som denna oundvikliga förrättning vid många tillfällen ligger honom i vägen. Inom sina egna fyra väggar arrangerar man väl lätt nog enspegel-ställning, som öfverenstämmer med den bästa synpunkten, ehuru det, isynnerhet för den närsynte, stundom har sina små obeqvämligheter i följe; men på resor, i främmande rum, ovan vid omgifningen, saknar man ofta den och den boken till underlag eller spiken i fönsterposten ... eller sticker solen i ögonen ... eller äro ljusen för långa eller för korta ... eller bordet för högt och stolen för låg, o. s. v. Man jemkar och jemkar ... ser ändå illa ... måste ändå deran ... rakar sig fläcktals ... ristar blodrunor i fysionomien ... svär och förbannar ... plåstrar med läskpapper ... blöder ner halsduken ... ser ut som fan ... och förderfvar för hela dagen ett godt lynne endast af okunnighet om hur lätt det i sjelfva verket är, äfven for den spegeltame, att raka sig — utan spegel.

Äfven den noggranna förrättningen att liniera mustascher och cirkla ut polisong-sirater låter verkställa sig spegeln förutan, sedan fingerblommans känsloförmåga blifvit något litet uppöfvad .....

Menniskans anlete är under raknings-operationen ingenting mindre än skönt, i estetisk hänsigt, att åskåda. Till hälften intvåladt med spetälskolikt skum, af hundra olika muskel-vrängningar vanstäldt, företer det ju då den skändligaste karrikatyr af skapelsens mästerstycke. Om man reflekterar vid denna åsyn, måste man antingen blygas deröfver eller le deråt. Dock, inga inrotade vanor vika undan för didaktiska skäl — det är blott den ännu orakade ynglingen man hoppas kunna öfvertala att undvika ett behof och eröfra ett sinne......

Det är verkligen för den uppmärksamme ett lustigt fenomen att betrakta huru mängden bär sig åt vid rakningsförrättningen. Man skulle tro att med samma verktygs användande för samma ändamål skulle hvar och en i handgrepp och åthäfvor ungefärligen bete sig temligen lika, men man förnimmer bland tusen knappast tvänne, som icke i det mångfaldigaste förhållande härutinnan åtskilja sig i sätt och vanor. Liksom kaleidoskopet är ett outtömligt magasin afvackra reguliera figurer, så är äfven rakspegeln en lefvande tafla af stygg mimik och disharmoniska attityder, som aldrig upphör att visa nya förändringar, så länge den så rikt och mångfaldigt organiserade mennisko-hannen skall hyfla sin haka.

... Mången tror att han gjort mycket väl, när han på torra skägget vispar tvålskummet, hvilket han förut väl beredt i sin förgyllda silfverdosa ännu mycket finare medelst sin sköna gräflings-borste, som det är en vällust att stryka sig om munnen med, och förundrar sig högligen öfver att hans förträffliga guiné-knifvar, hvilka nyligen kommit ur den berömdaste dragares hand, icke äro skägghungriga och dessutom så hastigt, efter få rakningar, alldeles förlora bettet: han måste naturligtvis ha en oerhörd skäggväxt, som alldeles ej kan jemföras med den, hvilken gror på andra kristna menniskor. En med saken någorlunda bekant åskådare förundrar sig häröfver alldeles icke, tror alldeles ej på det oöfvervinneliga hedninga-skägget, utan råder gynnarn att med sin våta damast-handduk innerligen till- och aftvätta det alltför mycket raffinerade tvålskummet, att åter väl genomblöta skäggbottnen och sedan med en någorlunda stadig (derföre icke hvass) borste upplöddra något litet ur asken upp-hemtad tvål på den änna våta hakan — och herr quidam skall förundra sig öfver huru lätt knifven går och i framtiden deröfver att den bibehåller sig så länge dräglig.... Bästa intvålningen är likväl den, då våta tvålstycket något gnides omkring öfver våta skäggbottnen och tvålskummet med våt handduk på en gång både tillverkas och ingnides. Detta omgöres äfven tvänne gånger.......

Och härmed bjuder författaren den benägne läsaren ett ömt farväl, önskande honom efter stånd och värde, råd och lägenhet — rak-kyssen och en smaklig måltid. :r 1. Bålen.

Allegretto.

Sid. 34.

Piano..

Lik en A—fro-dite, in—bäd-dad mel—lan du—-nen,

m—^—

_r-----------r

I na--tur--lig o-skulds skö—na hög-tids-skrud,

"*-----4-----4—f-*1—v-----1

jfLZ----------

i=q=#

f

Vän-tar A---spa—sie i sväl--lan—de pau**lu—nen,548

Ack, för län—ge—re'n att fam—na mig som brud;

Men att lem--na bå-------len, in--nan den blir slut —

fr—^—-[—[y-|—^—-j—

Nej, ma--dam får vän-—ta, tills vi druc--kit ut!

—H

rr 2. Svart och hvitt.

Moderato.

Sid. 39.

Sång.

Hu, det hag-lar i norr och det Ijun—gar i sö--der!

3^=1

:t:

?

^fe=t

t * *

f

|#3=^^

Vildt or—ka—ner—na mö—tas från ve—ster och ö--ster, Och från

klip---por—na gen—lju-----da rys-—Ii—ga rö-—ster550

Af de kros--sa—de böl—-jör och kros-—sa—de

=$=±=3

brö—-—der. Nå, god natt, ini—na sorg—Ii—g

I==e£=^==*

3===±=*

f

_a_________

ö--dcn! Myc-ket bätt—re än lif—vet är dö——den.

Nf:r 3. Epikurén-

Andantino.

Sid. 43.

Sång,

m

PBfeEÉaggEä

Jag vill ha rus, ett glädjerus hvar dag, Jag vill hvar

§eé±

f^^

natt med sköna qvinnor skämta! Kung Sa-lo-mo pre-di-ka-de som

wm

jag.....att sällhe--ten af vin och qvinnor hem--------ta. Hvad

552

1

gläd-je gör det mig i graf-vens natt Med mö—dor att ha samlat

I

r

skatt på skatt, Att Sa---ga ro-----sar mig i murk-na

=t=

d—-r—K~

skrif-ter För sto—ra värf och ly -san-de be-drif-------ter?

§±

1

I N":r 4. Hjertat i klämma.

Piano.

Allegretto moder atö.

Sid. 53.

Mitt hjer—ta har rå—kat i kläm.......ma E-

I ång—sten jag hö—jer min stäm-------ma Att

i

fan

P--------P---------K

•i-----------Ec

0=3=

»

mel-—lan en mö och en bål. sjun—ga den skö-----na en skål.

Men

sjun-ger jag, må—ste jag• dric—- ka; Och tör-stig jag är som ett

554

*

SJ----p.----p---- ----0----0----0

svin. Skål, skål då, för—tju-san-de flic.......ka, Skål,

skål då, för—tju—san—de flic-----ka, Tills bå—lar—ne run-nit för

hin,

Tills bå—lar—ne run—nit för hin!

9-----9

V 1 . Hemresan.

Sång.

Piano,,

Allegretto.

Sid. 104.

t

Mö-dan tröt-tar, Brun-te snaf-var, Se—dan so—len

fe-2-

W

2zkrszzäi

iNtt:

sig ner. Pi—gån drif-ver, bjäll-kon traf-var, Krå-kan

-«?--------k--------3-

É^m

I

»Jl-+h

H^l

—idr—*—*—*—c-*--------"

1r

4c

fly-ger i qvar—ter. Tra-sten bör-jar nu sin sång, Ta—ket

#;<&***

"*-—f

syns för för--sta gång.

piccola.

i-inf 6. Kungen och. skomakaren.

Andante.

Sid. 247.

Piano.,

-N-------K-

:ter±

ZÉT

In—gen vör—dar mer vår kung, Hvar-ken

V1

gam-mal el--ler ung. Än jag gör det.

Men jag

£3E=Ö

1

-I—h

rr

by-—ter ej min syl Mot hans spi—ra, ej min

i

:^ä

-^—é-

<=tz558

nit eorw

T* Ur- —t- "e------ ------K- j^—|=r^

gr pryl Månn* jag bör det, Månn' jag bör det?

tF—g

i=i=

l I IST:r *7.*) Min lilla vrå bland bergen.

Sid. 135.

Mnsikm af Isr. Sandström. Moderato. Ritord. ^ å Tempo.

Jag vet en Der har jag Min lil-la

P Ritardando.

å Tempo.

-fr-

vrå e-mel-----

stängt en fån-----

Hil——dur he-----

lan ber-gen, En li-tenvrå, som till-hör

ge in--ne, Som måste gif------va sig till-

terfån-gen, Och kär-le-ken med blomster-

f-

mig, Der in—gen flärd in-näst —-lat sig,

freds In—om den HI------la trån—ga krets,

band Fästhen--nes hjer—ta, fot och hand

Der in*gen Ty jag har Vid kojans

*) Denna sång finnes serakildt att tillgå i Mueikhnndeln k 50 öre.560

-#--

0—skuld skif-----tat fär-gen. Hvart än mig ö——det ka-----sta

blän—dat håg ochmin-ne. Hvart än mig ö-----det drif —-va

sån—ga---re och sån-gen. Hvart jag af ö-----det ja-----gas

m

'3*

ten.

-4-

^=å

Mm 111—lä

må, Jag läng-tar å-----ter till min vrå,

E5EEÉ

i

IÉ

f:r 8. Arrackens styrka ocli kraft.

Gioviale.

Piano.

Ka-sta för tu—san myr-ten-kraösen! Du är ej gjord för Sätt dii> trankilt, min bror, vid disken! Här ha vi soc-ker,

kär—le—kens gräl. Smyg dig i tyst--het bort från dan-sen, räck och ci—-tron." Och sköt ej om den y----ra Li--skén i

m

In--nan din skö—na bju'r dig far-väl! Nog går det an som Hu--ru hon svän-ger med sin ba--ron! Här vil—ja vi till-

m562

tju—gu-----å---rig Att lig-- ga smidd vid flic—kor-nas knä,

sam-man blan -da I en helt Ii----ten o—skyl-dig skål

5ÉÖE

n

Men den, som skallig och grå-hå- rig Än-nu blir pin-kär, den är ett fä! Un-der godt glam om al—le han-da Just en förträif-lig rykande bål.

m :r 9. Verldens fåfänga.

Allegretto con moto.

Sid. 373.

p^^gggjgg

SJ

krång-la sig upptill O--lympens topp, Förvrän-ga sitt hjerta och

brå--ka sin hjer-na, För-svä—ra sin själ och ut—pi--na sin

564

ar—ma kropp Att vin—na o------död-lig-het, gods el—ler

stjer-na! Jag hål—ler mig till min bu-telj och min flic—ka, För-

Jl J_

nöjd, då jag mäk-tar att äl—ska och dric-ka. Jag hål—ler mig

^ r i t v *565

till min bu--telj och min flic—ka, För-nöjd, då jagmäk-tar att

±=s=±

i i

N";r 1O. Hvar jag trifs-

Andantino. P

Sid. 289.

Piano, <

Jag trifs rätt väl un—der lå.....ga tak Bland

J=J

i

^—0----h-—^

enk--la och tarf--li--ga se--------der, Der red—lig--he—ten g&r

fri och rak, der handsla-gen gäl--la som e---------der. För-

567

tro-----lig—he—ten vid hyddans spis Upp—ti--nar lätt hjer-tats

ha-------la is.

l

4-

=se=^

ritardando.

I

si

e£e

r